

Engin ERKİNER

Seçme Yazılar 1

Engin ERKİNER

Seçme Yazılar

1

İÇİNDEKİLER

Giriş	6
“104 Yaşına Geldim, Yaşamaktan Bıktım!..”	7
“Che Guevara / Kısa Uzun Bir Hayat” İle İlgili Söyleşi	10
“Doğru İslam” Kimin Umurunda?..	18
“Geleceğe Dönüş” Üzerine Söyleşi	22
“İntihar Etmeyeceksek İçelim Bari”	44
“Marjinal Türk Solu”	49
“Terörist Vatandaş”	54
1 Mayıs 1977	59
1 Mayıs 1977’ye Doğru	62
1 Mayıs 1982 Paris	65
1 Mayıs İçin Yeni Kanıt	68
100 Yılda Değişen Sosyalizm Anlayışı	71
100. Yıl Yazıları	77
11.09.2011	140
12 Eylül - 40 Yıl Önce ve Bugün	143
12 Eylül “Demokrasi”si ve Suriye	145
12 Eylül Birlikleri	152
12 Eylül Hakkında Az Bilinenler	158
12 Eylül Öncesi ve Sonrası	163
12 Eylül ve Birlik	167
12 Mart Notları	172
12 Şubat - Dünya Çocuk Askerler Günü	177
15 Ağustos ve Fanon	180
17 Kitap ve Klasik Sömürgecilik	184
1950 - 2010 Ya Da DP ve AKP	189

1970 - 1972 Dönemi ve Odtü	194
1980 - 1989: Uzun On Yıl	200
1980'li Yıllarda Solun Tarihi	206
1982 ve 2014, İki Ayrı Filistin	210
2,5 Düşmana Karşı Savaş	215
2,5'tan 5,5'a Savaş	218
20 Haziran Dünya Mülteciler Günü	225
20. Yüzyıl Sosyalizmi	230
20. Yüzyıl ve Kitle Şiddeti	238
2010	243
2013 Biterken	246
2014 Planları	251
2020'ye Doğru	260
21 Haziran Dünya Mülteciler Günü	265
21 Mayıs 1864 Çerkes Soykırımı ve Sürgünü	270
21 Nisan Pazartesi	276
21. Yüzyılın Birinci Dünya Savaşı	282
22 Temmuz, Kemal Türkler Ve	288
24 Mart - Başka Bir Faşist Cuntanın Yıldönümü	292
24 Nisan ve Devrimcilik Ciddiyet de İster	297
24 Ocak 1971	303
25 Yıl Sonra Berlin Duvarı	310
25 Yılın Ardından Sümeyra	323
26 Ocak 1976 Ankara	326
26 Temmuz Hareketi ve Devrimde Devrim	333

GİRİŞ

www.engineerkiner.org da yıllardan beri yayınlanan yazılardan yaptığım seçmeler www.engineerkineryazilar.wordpress.com da yayınlandı. Son olarak yazıların sayısı 1100 kadardı. Bunları dizi kitaplar içinde toplamaya karar verdim. Bu kitap dizideki ilktir. Toplam kaç tane olur bilemiyorum ama sanırım 20 kitap kadar olacaktır. Her yazının altında yayınlandığı tarih bulunmaktadır.

Kişiler; İlker Akman, Hasan Basri Temizalp, Yüksel Eriş, Ömür Karamollaoğlu, İbrahim Yalçın ile ilgili olarak yazdığım yazılar isimlerini taşıyan bloglarda bulunuyor. Bu kitap dizisinde sadece çok sayıda konuda yazdığım yazılar yer alacaktır. Keza Yazın dergisinde yer alan yazılarıma da burada yer vermiyorum. Bu yazılar Yazın'dan Seçmeler 1-2-3-4 kitaplarında bulunmaktadır. Yakında bunlara beşincisi de eklenecektir. Bu kitapları www.tdas1.blogspot.com adresinde ya da Drive içinde TDAS Kitaplar arama başlığıyla bulabilirsiniz.

Video duyuruları da burada yer almayacaktır. Videoları youtube'da TDAS Platform diye arayarak bulabilirsiniz.

“104 YAŞINA GELDİM, YAŞAMAKTAN BIKTIM!..”

Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ kendisiyle yapılan söyleşide böyle söylüyor.

Haklı bir düşünce...

Yaşamayı 60 yaşını geçince yavaştan köşesine çekilmek, doğadaki güzelliklere merak salmak, torun sevmek olarak görmüyorsanız; kapasiteniz yettiği oranda çalışıyorsanız, üretiyorsanız; insan bu kadar uzun yaşamaktan yorulur.

Aynı duyguyu erken yaşta hissettiğim için bu kadar uzun yaşamış olan Çığ'a özellikle hak veriyorum.

Çok sayıda kitap, bilimsel makale yazmış... Ülkede Sümerolojiyi kurmuş...

Belma'ya Mektuplar'ın başlarında, yazdığım ilk mektuplardan birisinde, 1977 yılı sonlarında -27 yaşındayım- bu duyguyu açıkça ifade etmişim: Sosyalist harekette bilinen -ve 40 yıl sonra bile hatırlanacaktı- bir örgütün önde gelen kurucuları arasındaydım -anılarını yazan Devrimci Yolcular bunu yıllar sonra açıkça belirttiler, örgütün kuruluş döneminde Ankara'da hakkımda az laf dolaşmamıştı- örgütün temel belgesini yazmıştım -ODTÜ'de yazdıklarımı tartıştığım iki arkadaş anılarında bunu yıllar sonra açıklayacaktı- yaşanan büyük kayıplara rağmen 1977'deki politik çıkışın yapılmasında da önemli rol aldım ve artık yeter diyordu insan... ODTÜ

gibi üniversiteyi bitirmişim, yüksek lisans yapmışım, evlenmişim, çocuğum olmuş, askere bile gitmişim... Ve bu kadar yeter diyordum... Çok yorulmuştum ve ölmek de umurumda değildi...

Ve aradan 41 yıl geçti...

Daha ne kadar geçer bilemiyorum ama insan bazen yorulduğunu hissediyor.

Sonra geçiyor sonra yeniden hissediyor...

Herhalde sonuna kadar bu böyle devam edecek...

Muazzez İlmiye Çığ cumhuriyet kadını...

Cumhuriyet kadını belirlemesi genç yaşta üniversite bitiren, bağımsız kadınlar için kullanılır ve o zamanın Türkiye'sinde özellikle İstanbul'da yaşayan küçük bir azınlığa özgüdür. Bu kadınların gelişmesinde babalarının büyük rolü bulunuyor. Muazzez İlmiye Çığ da söyleşide babasının okumasında ne kadar büyük rol oynadığını birkaç kez belirtiyor.

Bunun önemini biliyorum. Anne tarafından dedemin iki kızı var, ikisi de 1940'lı yıllarda üniversite bitiriyorlar. Annem ve teyzem karakter olarak epeyce farklı olmakla birlikte cumhuriyet kadını kategorisine giriyorlar.

Çığ'ın söyleşisinde de görebilmek mümkün, feminizmle ilgili tek kelime bulunmuyor.

Hepsini bilemem ama bu kadınlar genellikle feminizmi küçük görürler.

1980'li yıllarda feminizm ilk kez açık olarak seslendirildiğinde annem bayağı kızardı. O kadar ki telefonda öfkesini açığa vurmak gereğini duyardı.

“Ne istiyor bu feministler?

Erkekle kadının eşit olmasını...

Biz o kadar düştük mü?”

Aile ve az sayıda akraba arasında kitap yazmış iki kişi bulunuyor.

Lisede tarih öğretmeniydi ve bitirme sınavıyla ilgili soru-cevaplı bir kitabı vardı.

İki kızım var, ilkiyle (Deniz) hiç bağım yok, sadece ODTÜ Psikoloji Bölümünü bitirdiğini biliyorum.

İkincisi (Ömür) burada, fizik bölümünü bitirdi, yüksek lisans yapıyor.

Birazcık genetik bir durum var galiba, çünkü insanların kendi çabası yoksa aile ne yapsın?

Yarın göreceğim... Son kitabı, 68'den Ne Kaldı? alıp götürür. Anlayacak kadar Türkçesi yok ama maksat sevgilisine hava atmak. Atsın tabii...

27.5.2018

“CHE GUEVARA / KISA UZUN BİR HAYAT” İLE İLGİLİ SÖYLEŞİ

Türkiye solunun deneyimli isimlerinden Engin Erkiner ölümünün ellinci yılında yazdığı ‘Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat’ isimli kitabını Artı Gerçek’e anlattı.

Belkis Önal Pişmişler

ARTI GERÇEK- Teniente Ernesto Guevara de La Serna isimli Arjantinli genç, büyük bir azim, fedakarlık ve yaraticılıkla eşitlik ve özgürlük şiarının gözde temsilcisine dönüşen devrimci Che olarak bugün hala, devrimci inancı ve bitmeyen mücadele inadını temsil ediyor.

Che'nin veda mektubu Fidel Castro tarafından Küba halkına okunduktan üç yıl sonra Bolivya'da 8 Ekim 1967'de, CIA ve Bolivya ordusunun ortak operasyonu ile yaralı yakalandı. 9 Ekim'de kurşuna dizilerek katledildi. Ancak insanlığın amaç ve umudunun yeni insanı nasıl yaratacağı sorusu Che'nin cesaretle yaydığı, inkarı imkansız bir soru olarak tarihe, akla, yüreğe aktı.

Türkiye solunun deneyimli isimlerinden, Avrupa Sürgünler Meclisi Yürütme Kurulu Üyesi Engin Erkiner öldürülüşünün ellinci yılında “Che Hep Uzaktaydı” kitabını yazdı. Erkiner, Artı Gerçek okuyucuları için Che'nin devrim, sosyalizm, ahlak ve yeni insana dair yaklaşımını yorumladığı kitabıyla ilgili soruları yanıtladı.

-Bu kitabı neyi söylemek için yazdınız?

Bu insanı yeni insan teorisi hakkında bir şeyler söylemek için yazdım diyebilirim. Konuyla eskiden beri ilgilienirim. İnsan başka bir dünyadan önce başka bir ben istemelidir. Bu yeni 'ben' başka bir dünyayla oluşmakla birlikte gelişmeleri paralel olmaz. Kişi kendini yeniden yaratırken başka bir dünya da yaratır ve genellikle ilk yaratışın kapsamı ikincisini aşar. Bu sadece teorik değil, aynı zamanda pratik bir konudur ve Che bunun bilinen en iyi örneğidir. Komünizmden anarşizme ve hatta faşizme kadar yeni insanı yaratmayı amaçlayan teoriler var. Şartlar değişince insan da değişir. 20. yüzyıl pratiği insanın değişmesinin şartların değişmesinin bire bir izdüşümü olmadığını gösterdi. Şartların değişmesi demek, insanın da bununla aynı yönde ve aynı derecede değişeceği anlamına gelmiyor. Paralel değişimin sağlanabilmesi için ek olarak farklı ve sürekli pratikler gerekiyor. Che -bildiğim kadarıyla- buna ilk dikkat çeken ve hayatıyla çevresinde uygulamaya çalışan kişidir.

-John Berger'den aktarımla Guevera tek bir insanın taşıdığı olanakların dünyadaki simgesi miydi?

Bu görüşe katılamayacağım. İnsan kapasitesi sabit değildir ve sınırı da yoktur. İnsan sürekli yeni faaliyet alanlarına girer, kendini aşmaya çalışır ve zaten yeni bir 'ben' kendini aşmayı ve bunu sürekli yapmayı da gerektirir. Başarınız sadece size değil, nasıl bir ortamda yaşadığınıza da bağlıdır. Che, 39 yıllık hayatında bu konuda çok mesafe aldı. Karşısına çıkan fırsatları iyi değerlendirdi. 1956'da Küba'ya çıkarma yapmaya hazırlanan Fidel Cast-

ro ve grubuyla karşılaşmasaydı, Che'yi belki de kimse tanımayacaktı. Hayatı değerlendirebilmek önemlidir.

-Zamanında öldüğü, sağ kalmasının yarattığı söylemlerle çelişirdi yorumlarına ne dersiniz?

İnsan öldükten sonra ne olacağını bilemez; zamanı mıdır, bunu hiç bilemez. Che 1967'de ölmeseydi, 1968'in sembol ismi olmazdı. Bolivya'ya giderken belki orada, belki başka bir yerde öleceğini biliyordu, eşine vedası da bunu gösterir. Sonrası kendisinin inisiyatifinde değildi.

-Che zamanı diye bir betimleme neyin karşılığıdır?

Che zamanı ucu açık bir zamandır, sürekli gider. Farklı bir dünya için büyük umut vardır. Böyle bir umudun olmadığı yerde Che de olmazdı. Büyük zorluklar bulunmakla birlikte içinde yaşanan şartlar kişiyi ileriye atılmaya zorlar. Değişmenin büyük umudu vardır ve Che de bu dönemin insanıdır.

- Che Guevera'yı yalnızlaştırmaya uğraşan bir hatın oluşumuna KP'lerin de can-ı gönülden katılması değersiz insanlık tasarımını gerçekleştiren emperyalizme pasif de olsa katkı değil mi?

Latin Amerika komünist partileriyle ilgili olarak 1960'lı yıllarda çok sayıda yazı yayınlandı. 1970'li yıllarda İngilizce yayınlananların neredeyse tamamını okudum diyebilirim. Bu yazılardan alıntılara Türkiye Devriminin Acil Sorunları'nda da yer verdim. Bu partilerin sorumluları genellikle sendikalarda üst düzeyde yer alan, düzenle

iyi ilişki içinde bulunan, günün birinde bir şekilde devrim yapacaklarına inanan ve bu konumlarının da bozulmasını istemeyen kişilerdir. Bu insanlardan başka türlü de beklenmezdi. Bence Che, Bolivya Komünist Partisi'yle konuşmayı kısa kesip harekete geçmekle iyi yaptı. Partinin gençlik kesiminden kopuşlar oldu. Gerillaya katıldılar. Che'nin gerillası hakkında sayfalarca yazıldığı gibi, başka bir alanda başlamış olsalardı daha iyi olurdu ama Che'nin grubu savaşa başladıktan sonra yok edilen ilk gerilla grubu değildir. Ardından gelenler de başarılı olamadı.

–Che Guevera'yı şikâyet eden SBKP ve ÇKP gerilla savaşlarını reddeden bürokratik KP'lilik statükosu, sosyalizmin bir uygarlık kalkışması olmasını da reddetmiş olmadı mı?

Onlar başka bir şey düşünüyorlardı. SBKP geleceğin kendi çizgisi çerçevesinde oluşacağını ve kapitalizme karşı mücadelenin de bu temelde yürütülmesi gerektiğine inanıyordu. Che'nin yapmaya çalıştığı türden başlangıca karşıydılar ama zaten başlamış ve başarılı olmuş gerilla savaşlarını SBKP destekledi. Mesela Küba'nın Angola'da MPLA'yı askeri olarak desteklemesi, bu amaçla oraya asker göndermesi SSCB'nin izni olmadan mümkün değildir.

–Che niye Troçki'ye yakın görülür?

SSCB sosyalizmini eleştirdiği ve Latin Amerika'da bölgesel devrimi savunduğu için... Kendisi Troçkist değildir. D. Bravo'dan Çayan'a , Uruguay'a, Latin Amerika'ya silahlı mücadele dönemi Guevera'nın öldürülmesiyle

neyi yitirdi? Önemli bir simgeyi yitirdi... Che dünyanın her tarafında sesi duyulan bir isimdi.

-Reel sosyalizm uygulamaları, sosyalizmin örgütlenmesi, silahlı mücadele, yeni insan, tarihsel koşullar... Bunların hepsinde CHE'nin diyalektiği kavranabildi mi?

Kitapta da belirttiğim gibi bu konuda farklı görüşler vardı. Kitapta Che'nin az bilinen bu yanını, reel sosyalizme yönelik eleştirilerini de aktarmaya çalıştım. 1960'lı yıllarda sosyalizmde "böyle devam edemeyiz" temelinde birleşen büyük bir akım vardı, Che de bu akımın parçasıydı. Alternatifler konusunda anlaşamıyorlardı ama bu şekilde devam edilirse geleceğin bittiğini görüyorlardı. Bu kesim sosyalizm içindeki mücadeleyi kaybetti ve 25 yıl sonra da sistem yaşayamayacak duruma geldi, dağıldı. Bunu görenlerden birisi Che'dir.

-Reel sosyalizm uygulamalarına yönelik eleştirilerde Che'nin temel farkı nedir?

Che'nin temel farkı üretici güçlerdeki gelişmeyi değil, bilincin rolünü ön plana çıkarmasında yatar. İlkinin önemini reddetmiyordu ama sosyalist bilincin gelişmesi için -karşılıksız çalışma gibi- ek bir dizi pratik öneriyordu. Küba'da Sanayi Bakanı iken bunları uygulamaya da çalıştı. İsteddiği sonuçlara ulaşamadı ama en azından soruyu doğru sormuştu. Bugüne kadar ki gibi değilse, nasıl devam etmek gerekir?

-Kapitalizme de bireyi ekonomik veriye indirgeyen reel sosyalizme de karşı olan Che gerilla savaşına devam etmek için gitti. Castro'yu durduran neydi, Che'yi neden durdurumadı?

İkisinin konumları farklıdır. Küba, SSCB'nin desteği olmadan ABD'nin yanı başında yaşayamazdı. Devrim yapılmıştı ama yaşatılması gerekiyordu ve bu da SSCB olmadan mümkün değildi. Küba, Latin Amerika'daki gerilla savaşlarına sürekli destek oldu. Havana'da iki kez konferans toplandı. Kıtada gerilla savaşı başlatmak isteyenler adaya gelip askeri eğitim gördüler. Başka bir deyişle Küba, hareket sınırları içinde yapabileceğini yaptı. Che aynı konumda değildir, sonuçta Kübalı değildir, burada sosyalize olmamıştır.

-Che başarısızlıklarla dolu bir hayatın ardından neyi başardı?

Che belirli bir ülkenin devrimcisi değildi. Küba'da, Kongo'da, Bolivya'da emperyalizm ve yerli işbirlikçilerine karşı mücadele etti, kendi ülkesinde devrimci mücadele yürütmedi. Kimse de bunun için kendisini eleştirmede. Herşeyden önce sözde değil pratikte enternasyonalizmi başardı. O hep ülkesinden uzaklardaydı. 1960'lı yıllarda bizde çok kullanılan "en iyi enternasyonalizm kendi ülkende devrim yapmaktır" sözünün her zaman doğru olmadığını gösterdi. Küba devriminde ön plandaki kişilerden birisiydi ama Che değil bir başkası da olabilirdi. Kongo ve Bolivya'da ise başarılı olamadı. Che, başarılı olmanın her konuda başarı kazanmak olmadığını gösterdi.

Yeni insanı kendisinde oluşturan ve bunun için her şeyi sırtını dönebilen büyük bir enternasyonalist... Bu özellikler başarı için fazlasıyla yeterli oldu.

-Filistinli ozan Mahmud Derviş "Sussun kalem konuşsun silah" der, Ho Che Minh "şairler de savaşmasını bilecek" şiirleri yazar, Che bildirilerine Marti'den, Neruda'dan, Nazım'dan mısralar koyar. Nedir bu sizce?

Che güçlü bir yazardı. Sadece gerilla savaşı üzerine değil, sosyalizmin sorunları ve yeni insan üzerine de yazdı. Gerilla savaşçıları içinde bildiğim kadarıyla belki de en çok yazandır. Bunun için çok okuduğuna şüphe yok. Zaten iyi bir eğitim görmüştü. İhtisas yapmış bir doktordur. İnsan ister istemez sosyolojide muhtemelen öğretim üyesi olan Subcommandante Marcos geliyor. Ya da Bolivya Devlet Başkanı Morales'in bir dönem yardımcısı olan -adını hatırlamıyorum- sosyoloji ve matematik bölümlerini bitirmiş eski bir gerillayı hatırlıyorsunuz. Che iyi eğitim görmüş bir gerillaydı ve böyle örnekler azdır.

-Che, Ho Chi Minh karşılaştırması neyi anlatır?

İkisi birbirinden çok farklı insanlardır. Ho, daha çok Fidel ile karşılaştırılabilir. Bağlı oldukları bir ülke vardır. Che için bu söz konusu değildir.

-Küba ve Castro, Che'nin bayraklaşmasında ne oranda rol oynamıştır?

Önemli rol oynadıkları söylenebilir. Kübasız Che düşünülemez. Bu da normaldir. Devrimin önde gelen ki-

şilerinden birisidir. Merkez Bankası Başkanlığı yanı sıra Endüstri Bakanlığı da yapmıştır. Devrimden sonra Küba vatandaşı yapılmış, Bolivya'ya giderken vatandaşlığı bırakmıştır. O Arjantin'inden çok daha fazla Küba'nın insanıdır.

–‘Che Hep Uzaktaydı’ demekle neye vurgu yapıyorsunuz?

“O hep uzaktaydı” belirlemesini biraz açmak gerekir. Ülkesi Arjantin'den uzaktaydı, orada devrimci mücadeleye katılmadı ama pek de uzakta değildi çünkü aynı dilin konuşulduğu ülkelerdeydi. Ülkesinden uzakta devrimcilik yapmakta aynı dilin konuşulması ya da anlaşma sorununun bulunmaması önemlidir. Uzakta olduğu yerler hem Küba ve Bolivya gibi farklı hem de aynı kapsamın içindeki ülkelerdi. Yıllar önce adını hatırlayamadığım birisi, “Zavallı Latin Amerika, Tanrı'ya çok uzak ama ABD'ye çok yakın” demişti. Che de ülkesinden uzakta ama hep o yakında bulundu. Kongo'ya da Kübalı askerlerle birlikte gidecekti. Ülkesinde değildi ama kendisini orada gibi hissediyordu. Brezilya dışında bütün ülkelerde aynı dil konuşuluyordu ve hepsi de ABD'ye çok yakındı.

<https://www.artigercek.com/che-hep-uzaktaydi>

28.12.2017

DOĞRU İSLAM” KİMİN UMURUNDA?..

İstanbul’da İslam Enstitüsü kurulacakmış ve görevi de “İslamın doğru yorumu” olacakmış. Suudi Arabistan ve Mısır’da böyle enstitüler bulunuyor, İstanbul’daki de bunlara alternatif olarak kurulacakmış...

Boşuna zahmet!

“Doğru İslam” kimin umurunda?

1917 denilince akla ilk olarak Ekim Devrimi gelir ama bu yılda başka önemli bir gelişme daha olmuş, Araplar arasında Lawrance’ın çabasıyla birlik sağlanmış ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı’ya karşı ayaklanmışlardı.

Zamanın Osmanlı padişahı savaş başlarken kafire karşı cihat ilan etmişti ama pek dikkate alan olmamıştı. İmparatorluk dışında Hindistan’daki Müslümanların bir bölümü dikkate almıştı, o kadar. İmparatorluk bünyesindeki Türkler ve Kürtler üzerinde etkili olmuş olabilir ama yine İmparatorluk içindeki Arapları etkilememiş, Osmanlı’ya karşı İngiltere ile birlikte savaşmışlardı.

Unutmayalım Osmanlı padişahı aynı zamanda halife idi. Normal olarak en yüksek İslam otoritesi olması gerekirdi ama kimin umurundaydı?

Birbirinin islamını umursamamak olayı sonraki yıllarda da sürdü.

Suudi Arabistan ile Mısır'ın arası yıllarca iyi olmadı. İkisi de islamdı ve İslam Enstitüleri vardı ama herkesin islamı kendineydi.

Son dönemde konu iyice kızıştı ve herkesin kendi islamı daha da öne çıktı; islamın mezhepler savaşı şiddetlendi.

Örnek vermeye gerek yok, Ortadoğu'daki durum ortadadır. Savaşanların hepsi islamın değişik mezheplerine mensuptur. Müslümanların Hıristiyanlarla savaşması bu savaşın küçük bir yanıdır, asıl olan Müslümanların kendi aralarındaki savaştır. İslamcılar bu terimi kullanmaktan ısrarla kaçınıyor ama yaşanmakta olan İslam'daki iç savaştır.

Bu savaş bereketli bir tarihsel zemin üzerinde şekilleniyor. İslam'ın tarihi sadece dışarıya ya da kafirlere karşı değil, bundan daha yoğun olarak içerde birbirine karşı yürütülen savaşların tarihidir.

Hıristiyanlığın iç savaşı Protestan-Katolik çatışmasından sonra bitti.

İslamınki hiç bitmedi...

Bunun nedenini iki din arasındaki farklılıkta aramak gerekir. Tarihsel, örgütsel ve hatta kişisel farklar mutlaka vardır ama asıl temeli burada aramak gerekir.

İslam merkezi bir din değildir ya da merkezi kurumları zayıftır. Cami kilisenin yerini tutmadığı gibi Papalığın yerini tutabilecek bir kurum da İslam'da yoktur.

Bir yandan bakarsanız İslam'da özgürlük daha fazladır; kişi şu veya bu kuruma daha az ihtiyaç duyarak Tanrısıyla doğrudan ilişki kurabilir.

Bu özellik aynı zamanda İslam içindeki savaşların da önemli nedenidir. Biraz güçlenen kendi merkezini kurmakta, islamı kendine göre yorumlayıp diğer yorum sahiplerini kafir hatta katli vacip ilan etmektedir.

Farklı İslam yorumlarıyla ekonomik ve politik çıkarlar iç içedir. Herkes yorum yapabilir ama maddi temeli olan ya da tutunabilme şansı olan yorum, dönemin çıkar ve güç ilişkileri anlayışına uygun yorum olmak zorundadır.

AKP'nin yapmaya çalıştığını da bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Türk islamı Türklerin bile tamamını etkilemeyecek Alevilerin bir bölümü kendi yoluna gidecektir, keza Kürtlerin bir bölümü de öyle... Diğer İslam ülkelerinde ise bu anlayış hiç dikkate alınmayacaktır.

Arada bir “Erdoğan halife olacak” gibi belirlemeler okuyoruz.

Olsun, tarih boyunca halifelerin en güçlü olduğu zamanlarda bile halifeyi dinlemeyen hatta ona karşı savaşan Müslümanlar vardı.

Bir Müslüman bir başka Müslümana onu ikna ederek değil ancak zorla kendi anlayışını benimsetebilir.

“İslam Devleti'nin (İD) yaptıkları dinimize uygundur” diyenler de aslında bu anlayışı doğruluyorlar. Esir

aldıklarına “hakikate dönmeleri” için fırsat veriyorlar. Kastedilen İD’nin İslam anlayışına geçmeleridir. Kabul etmeyenler öldürülüyor. Öldürülenler arasında farklı anlayıştaki Müslümanlar da bulunuyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın üst düzey yöneticileri bazen “Müslümanlar insanlığın sorunlarına cevap üretmiyor” diye yakınırılar.

Öncelikle yüzyıllardır bazen hafifleyip bazen şiddetlenerek süren iç çatışmalarına çözüm üretebilseler iyi olacak...

Müslümanlar ne kadar böbürlenseler de Hıristiyanlık karşısında gizleyemedikleri derin bir aşağılık kompleksine sahipler. Bu durum içlerini hınçla dolduruyor ama etkili bir şey de yapamıyorlar. Kendi anlayışlarına göre en mükemmel din İslam ama sürekli geride kalıyor.

İnsanların olmaları gerektiğini düşündükleri yer ile gerçekte buldukları yer arasında büyük farklılık varsa, şiddet önemli oranda buradan beslenir. Kifayetsiz muhterislik şiddet doğurur ve daha kolay olduğu için de bu şiddet en yakınındakine yönelir.

İslamı içerden değil de dışarıdan anlamak daha kolaydır.

5.8.2017

“GELECEĞE DÖNÜŞ” ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Sürgündeki yazarların son çıkan kitaplarının tanıtımına veya yazarlarıyla söyleşiye daha önce başlamıştık. Yenileri elimize geçtiği oranda bunu sürdüreceğiz. Yazar iletmiş sorulara ekleme yaparak sosyalizmin tarihindeki önemli metinler ve sürgünlük konusuna da kısaca değinmiş.

Soruları hazırlayan: BELKIS ÖNAL PİŞMİŞLER

Geleceğe Dönüş, Engin Erkiner`in son çıkan kitabı. Güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda kalan ve kalacak olan, Marx`ın öngörüsünün aksine rakipsiz olmayan sosyalizmin bağımsız iç yasaları olamayacağını ve sosyalizmin evriminin kapitalizmin mevcut durumuyla bağlantı içinde şekilleneceğini tarif eden bir yaklaşımla, değişen geleceği verilerle yeniden yoruma çağıran **Engin Erkiner** ile kitabını konuştuk.

* * *

Marx-Engels kendi dönemlerinde 1848 devrimlerinin yanı sıra Paris Komünü`nü de yaşadılar. Burada köylülüğün herhangi bir kesimi yoktur. İşçi sınıfının müttefiki kabul edilen tarım işçileri ve yoksul köylülük dışında küçük köylülük gerici kabul edilir.

20. yüzyıl devrimlerinde ise durumun hiç de böyle olmadığı görülür. Bu devrimlerde genel olarak köylülüğün –Küba`da küçük köylülük- ve sosyalist aydınların

rolü işçi sınıfının gerisinde değildir.

* * *

Türkiye toplumu geçmişiyile sorunu olan bir toplumdur. Ermeni soykırımından Kürt halkıyla ilgili tutumuna ve diğer konulara kadar birçok konuda geçmişiyile yüzleşmekten sürekli kaçınmaktadır. Bu konuda bazı ilerlemeler gösterilmiş olmakla birlikte genel eğilim değişmemiştir. Mutluluğu eskide arar. Peygamber devri için buna “asrı saadet” denir, ardından kemalist asrı saadet gelir, sonra da sosyalist asrı saadet vardır. Geçmişte bir dönem vardır, sürekli olarak özlenir, örnek gösterilir ve bir şekilde yeniden hayata geçirilmeye çalışılır. Bu anlayış çerçevesinde geçmişiyi değerlendirmek, onunla hesaplaşmak, kapatmak ve esas olarak geleceğe yönelmek mümkün değildir.

* * *

1989-1991'in hiç de sürpriz olmadığını, yaklaşık 30 yıldan beri 'böyle gidersek çökeceğiz' uyarısının bulunduğunu öğrendiğimde hayli şaşırmıştım. DAC'de 1971 yılında Walter Ulbricht'in pasif bir göreve atanmasından sonra yerine genel sekreter olarak Honecker'in gelmesinin aynı zamanda önemli bir politika değişikliği anlamına geldiğini ve bunun mücadeleyi kazananlar-kaybedenler ilişkisinin sonucu olarak ortaya çıktığını öğrenmek de şaşırtıcı olmuştu.

İşçi sınıfının rolü mü bitti, yoksa bu rolün sahipleri mi çeşitlendi?

“İkisi de değil diyerek başlayabilirim. İşçi sınıfının rolü bitmedi, sosyalizm için mücadele edebilecek olanlar çeşitlendi ama bu durum sorunuzda kullandığınız şimdi-ki zaman çerçevesinde değil, 20. yüzyılın başından beri gerçekleşti.

Kitabın önemli bölümlerinden bir tanesini, 1917 Ekim devrimindeki sınıf ilişkilerinin açıklanması oluşturuyor. İşçi devrimi olarak bilinen bu devrim hiç de böyle değildir. İki kentte Petograd ve Moskova’da burjuvazinin iktidarına son verildi ve bu anlamda devrim sosyalist bir devrimdi. Devrimi yapan güçler ise işçilerle asker elbisesi içindeki köylülerdi. Bu insanlar için yoksul köylüler denilemez çünkü Rusya yarı feodal bir ülkeydi ve tarımdaki sınıfsal ayrışma ordunun yoksul köylülerden –ve tarım işçilerinden- oluşmasına yol açacak kadar gelişmemişti. Burada köylülüğün, büyük toprak sahipleri dışında kalan bütün köylülüğün sosyalist devrimi gerçekleştiren güçler arasında bulunduğunu görüyoruz.

Daha sonra Çin devrimi örneğini veriyorum. Bu ülkede işçi sınıfı çok azdır ve halk ordusu neredeyse tümüyle köylülerden kurulmuştur. Çin de yarı feodal bir ülke olduğu için genel olarak köylülükten söz edilebilir. Bu ülkedeki demokratik ve sosyalist devrimde köylülerin rolü işçilerle karşılaştırılmayacak kadar fazladır.

20. yüzyılın bir başka özgün devrimi Küba’da ise gerilla savaşının başladığı Sierra Maestra küçük köylülüğün yıllardan beri toprak için mücadele ettiği bölgedir. Küba dışa bağımlı kapitalist bir ülkedir, işçi sınıfı vardır ama

küçük köylülerin devrimdeki rolü de açıktır.

Marx-Engels kendi dönemlerinde 1848 devrimlerinin yanı sıra Paris Komünü'nü de yaşadılar. Burada köylülüğün herhangi bir kesimi yoktur. İşçi sınıfının müttefiki kabul edilen tarım işçileri ve yoksul köylülük dışında küçük köylülük gerici kabul edilir.

20. yüzyıl devrimlerinde ise durumun hiç de böyle olmadığı görülür. Bu devrimlerde genel olarak köylülüğün –Küba'da küçük köylülük- ve sosyalist aydınların rolü işçi sınıfının gerisinde değildir.

Sosyalizm için mücadele edecek güçlerin genişlemesi yeni değildir, 20. yüzyılın başından beri vardır. Ekim devrimi yıllarca işçilerle yoksul köylülerin iki kentteki sosyalist devrimiyle başlamış gibi anlatılır ama bu doğru değildir.”

Sorunun devamını sonraki soruya bağlayacağım... İşçilerin ve emekçilerin sosyalizmi isteyeceğini sanmak nasıl ve “neden yanılıydı”.

“Bu konu 20. yüzyılın başında açıklığa kavuşmuştu ancak sosyalistler kendilerini marksist olarak tanımladıkları sürece Marx-Engels'in başka bir döneme ait görüşlerinin etkisinden kurtulamayacaklardır.

Marx'a göre işçilerin kurtuluşu işçilerin kendi eseri olacaktır.

20. yüzyıl başında dönemin en büyük işçi partisi olan Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin –o yıllarda ko-

münist partileri sosyal demokrat adını taşırdı- teorisyeni sayılan Karl Kautsky bu görüşte önemli değişiklik yaptı. İşçi sınıfı kendiliğinden ancak sendikal bilince ulaşabilirdi, ilerisine gidemezdi. Buradan çıkan sonuç, sosyalist bilincin işçilere ancak dışarıdan iletilebileceğiydi. Lenin aynı görüşü Ne Yapmalı'da Çarlık Rusyası koşullarına uygular.

İşçiler ve genel olarak emekçilerin sosyalizme açık olmalarıyla sosyalizmi istemeleri ve bunun için mücadele etmeleri birbirinden farklıdır. İkincisi için gerekli sosyalist bilinç dışarıdan ve başlangıç olarak hakim sınıfın sosyalizmi savunan ve iyi eğitim görmüş temsilcileri tarafından iletilmelidir. İşçiler bu süreçte eğitilirler ve sosyalist olurlar.

Kitabımın iddiası bunun köylüler ya da yarı feodal olmayan ülkelerde küçük köylüler ya da genel olarak küçük üreticilik için de geçerli olduğudur.

1917 Şubat devriminde işçilerle birlikte asker elbisesi içindeki köylüler Çarlığı devirmişler ve orada durmuşlardı. Lenin Nisan Tezleri ile burjuvazinin de devrilmesi gerektiğini, savaşın sona ermesinin ve toprak devriminin başka yolla gerçekleşemeyeceğini savunur. Bolşeviklerin önemli bir bölümü, işçiler ve askerler bu görüşü başlangıçta garip karşılar ama zamanla bu görüş çerçevesinde eğitilirler. Dışarıdan bilinç iletilmesi burada sadece işçiler değil köylüler için de geçerlidir. Bu yapılabildiği oranda onların da sosyalist devrime katılmalarının önünde engel yoktur.”

“Komünist Manifestodan bugüne, o günün geleceği ile bugünün geleceği değişse bile, temel sorunlara yönelik bilginin nesnelliği de mi değişti?”

“Bence değişti, şöyle ki: Komünist Manifesto burjuvazinin iktidarının yıkılmasını savunur ama insanlığın küçük bir bölümünün bunu gerçekleştirebileceği görüşündedir. Devrim alanı Batı Avrupa’dır –İngiltere, Fransa, Almanya ve çevrelerindeki ülkeler- ve bu devrimin az çok zamandaş olması beklenmektedir.

Bu alanda yaşayan insanlığın onda biri bile değildir. İnsanlığın büyük bölümü sömürgecilik –öncelikle İngiltere ve Fransa sömürgeleri- koşullarında yaşamaktadır ve merkez ülkelerde devrim olunca sömürgelerde yaşayan ve bir bölümü feodalizm öncesi ilişkiler içinde bulunanların nasıl sosyalist olacakları büyük soru işaretidir.

Marx-Engels insanlığın kurtuluşunu onun küçük bölümünün kurtuluşu olarak gördüler, sonrasında ne olacağı konusunda açık görüşleri yoktur.

Sovyet devrimi bu konuda belirli oranda açıklayıcıdır. Çarlık Rusyası zamanın en büyük sömürgeci güçlerinden bir tanesiydi ve merkezdeki devrim büyük zorluklarla da olsa sömürgelere de götürülebildi ve SSCB yaklaşık olarak Çarlık ile aynı sınırlar içinde kuruldu. Burada unutulmaması gereken merkez ile sömürgelerin yan yana olmasıdır. İngiltere –İrlanda dışında- ve Fransa için benzer durum söz konusu değildi.

Sosyalist devrim ve komünizm konuları duruyor

ama bunlar da içerik olarak farklılaşmıştır.

Komünist Manifesto yazıldığı dönem dikkate alınmak koşuluyla halen önemli bir eserdir.”

“Sosyal güvence ve herkese iş , neden batının işçilerine sosyalizm çekici gelmedi? *Yabancılaşma bunu açıklamaya yeter mi?*”

“Bu iki soruyu birbirine bağlayarak cevaplandıracağım.

Batı ülkeleri işçilerinde ya da özellikle Batı Avrupa ülkelerinde 1960-1970’li yıllarda gelişmiş bir sosyal devlet vardı. İşsizlik tehlikesi vardı ama iyi bir işsizlik yardımı ve sosyal devlet anlayışı da vardı. Batı işçileri için bu dönemde belirleyici olan çok ve çeşitli tüketimdi ve bu da sosyalist ülkelerde mevcut değildi. Sosyalist ülkelerde tüketim malları sektörü her zaman sorunlu oldu, bu ülkelerin en gelişmiş olan Demokratik Almanya Cumhuriyetinde (DAC) bile... DAC o dönemde dünyanın en gelişmiş onuncu ekonomisi sayılıyordu ama DAC insanı için önemli olan diyelim Yunanistan’dan ne kadar ileri oldukları değil, Federal Almanya ya da Batı Almanya ile aralarındaki büyük tüketim farklılığıydı. Bu duruma önemli oranda sosyalist ülkelerin yöneticileri de neden oldular denilebilir.

Sosyalizmin zaman içinde üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizme yetişeceği ve onu aşacağı, sanayileşmiş ülkeler dahil bütün diğer ülkeler insanların da böylece sosyalizmin üstünlüğünü göreceği ilan edildi. 1960’lı yıllarda sosyalist toplumdaki ciddi sorunlara rağmen

men bunlar aşılabilir ve bu hedefe ulaşılabilir gibi görünüyordu ama 1970’li yıllardan başlayarak özellikle de sonraki on yılda bunun başaranlamayacağı görüldü. Sosyalizm üretici güçlerin geliştirilmesinde ileri kapitalist ülkelerle yarışamazdı. Bir düzenin temel hedefi başarısızlığa uğrayınca ve buna başka aksaklıklar da eklenince çözülme kaçınılmaz oluyor.

Sosyalist ülkelerin yöneticileri neden böyle bir amaç belirlemişlerdi? Çünkü marksist sosyalizm anlayışının sınırları dışına çıkamamışlardı ama dünya Marx-Engels’in öngördüğü dünya değildi. Tarihsel materyalizm toplumları üretici güçlerin gelişme düzeyine göre sınıflandırır ve sosyalizm de en gelişmiş toplum kabul edildiği için bu alanda en ileri olmalıdır. Unutulan ise, sosyalizmin Marx-Engels’teki sosyalizm anlayışının tersine güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda kalmasıydı. Sosyalizm rakipsiz değildi, her yönden sürekli olarak karşılaştırıldığı güçlü bir rakibi vardı. Sosyalizm önceden tahmin edildiği gibi dönemin başlıca kapitalist ülkelerinde zamandaş olarak gerçekleşseydi, yetişmek ve geçmek diye bir belirleme gerekli olmazdı.

Reel sosyalizm üretici güçlerin geliştirilmesinde önemli hamleler yaptı ama üçüncü sanayi devrimi de denilen üretimde 1970’li yıllarda başlayan bilgisayarlaşmaya ayak uyduramadı. Askeri alanda bu tekniğe sahiptiler ama bu tekniğin sivil alanda da uygulanması ekonomide büyük değişime yol açmak zorundaydı. Çok sayıda yeni eleman yetiştirilecek, eskileri işsiz kalacak ya da başka

alandaki çalışmak zorunda kalacaktı. Kapitalizm binlerce insanı sokağa atabiliyor ve onların hayat düzeyinin önemli oranda gerilemesine neden olabiliyordu ama sosyalizm bunu yapamazdı. Kapitalizmin ekonomik alandaki temposunun gerisine düşmemenin başka yolu da bulunamayınca geride kalmak kaçınılmaz oldu.

Sosyalist ülkeler arasında ekonomik olarak en gelişmiş ülke DAC'de üretici güçlerin gelişme düzeyi Batı Almanya'nın yüzde 40'ı kadardı. Bu ise tüketimde daha az çeşit ve daha pahalı üretim demektir. İnsanların tükettikleri oranda yaşadıklarını sandıkları bir dünyada daha az tüketilen bir toplum çekici gelmez.

Yabancılaşma burada belirleyici bir faktör değildir, farklı olmakla birlikte hem kapitalizmde hem de reel sosyalizmde vardı, ama belirleyici değildir.”

“Hazcı, vurdumduymazcı, refah şovenizmiyle bugünün bireyinin meşruiyetine vasat oluşturan yaklaşım yeni geleceğin en zorlu tehdidi değil mi? Bu hazların insanların daha az tüketmeye farklı değerlerle yaşamaya ikna hamlesi nasıl gelecek?”

“İlk sorunuz doğru ama unutmayalım ki sosyalizm de insanı tüketim temelinde tanımlar. Komünizmin klasik tarifi şöyledir: Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar!

İhtiyaç bitmez. Bir ihtiyaç karşılanınca, yenisi ortaya çıkar, o karşılanınca daha başkası oluşur ve bu böyle gider. İnsanın her çeşit ihtiyacının karşılanması, insanın

tüketim temelinde tanımlanması anlamına gelmez mi? Komünizmde üretici güçler o derecede gelişecektir ki, her çeşit ihtiyaç karşılanabilecektir. Burada komünizm tanımıyla sınırsız bir tüketim toplumu tanımı çakışıyor. Sınırsız tüketim zorunlu olarak sınırsız üretim anlamına gelir ve dünya da bunu kaldırır mı, doğrusu çok şüphelidir.

Burada komünizmin klasik tanımından hareket ediyorum, tanım farklı yapılırsa durum değişebilir. Kitapta üzerinde önemle durduğum konulardan birisi de buydu.

İnsanın kendini tüketim temelinde tanımlamasını değiştirmek gerek ve bunun için de en başta tüketim toplumuna ulaşmak hedefini koymamak gerekiyor. Reel sosyalizmde olduğu gibi böyle yapılırsa başarılı olunmaz, kazara başarılı olunursa da iyi bir insan tipi ortaya çıkmaz.

İnsanlar kendilerini tüketim temelinde tanımlamamaya, hayatın amacını daha çok tüketmek olarak görmeye ancak örnekler temelinde ikna olabilirler. Bir yanda tüketim toplumunun ürettiği ağır rekabet, ağır psikolojik sorunlar, işsizlik, güvencesizlik olacak; diğer yanda ise daha az tüketen ama daha az sorunlu bir toplumda yaşanacak...

İnsanlığın ulaştığı olduğu gelişme düzeyi dünyadaki bütün insanların geniş asgari ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeydedir. Geniş asgari ihtiyaçtan kastedilen; barınma ve yiyeceğe ek olarak eğitim, sağlık ve belirli bir gelecek güvencesidir. Üretici güçlerin bugün ulaştığı düzen

7 milyar insana bu imkanı sağlayabilir ama bu kapitalizm koşullarında olmaz.

Tüketim toplumunun felaketli sonuçlarına ve karşı örneklerin gücüne güveniyorum.

Daha somut konuşmak şimdilik mümkün değil herhalde...”

“Sosyalistlerin tanımlama önceliği ve becerisinin gücü mü azaldı? Bu güç nereye ait?”

“Eskiden bu beceri ne kadar vardı, diye sormamız gerekir. Var idiyse eğer geleceği biraz olsun görebilmek gerekirdi, ama böyle olmadı. Dolayısıyla sosyalistlerdeki sorunun 1990 sonrasında ortaya çıktığı söylenemez. Reel sosyalizmin dağılması eskiden beri bulunan bu sorunu iyice ortaya çıkardı denilebilir.

Dünya çapında konuşmaya kalkmadan soruyu kendimizle sınırlandıracak olursak şöyle denilebilir: sosyalist bir hareket içinden çıktığı toplumun özelliklerini şu veya bu oranda kendisinde yansıtır. Sosyalist kişiler bu toplumda sosyalize olmuşlar ve toplumsal değerleri içselleştirmişlerdir, dolayısıyla toplumsal düşünceleri değişse bile içselleştirdikleri özellikleri kendilerinde yansıtır. Sosyalist harekette ne oranda yeni bir sosyalizasyon yaşayacakları bilinemez ama iyi bir yeniden sosyalizasyonda bile çocukluktan beri içselleştirilen değerlerin tümüyle kaybolması mümkün değildir.

Türkiye toplumu geçmişiyile sorunu olan bir toplum-

dur. Ermeni soykırımından Kürt halkıyla ilgili tutumuna ve diğer konulara kadar birçok konuda geçmişiyile yüzleşmekten sürekli kaçınmaktadır. Bu konuda bazı ilerlemeler gösterilmiş olmakla birlikte genel eğilim değişmemiştir. Mutluluğu eskide arar. Peygamber devri için buna “asrı saadet” denir, ardından kemalist asrı saadet gelir, sonra da sosyalist asrı saadet vardır. Geçmişte bir dönem vardır, sürekli olarak özlenir, örnek gösterilir ve bir şekilde yenden hayata geçirilmeye çalışılır. Bu anlayış çerçevesinde geçmişiyi değerlendirmek, onunla hesaplaşmak, kapatmak ve esas olarak geleceğe yönelmek mümkün değildir.

Almanya sosyalistleriyle yapılacak karşılaştırma aydınlatıcı olur. 1989’da Berlin Duvarı yıkıldı ve ardından kısa süre sonra DAC, Batı Almanya olarak da bilinen Federal Almanya tarafından yutuldu. DAC’de iktidarda olan Sosyalist birlik Partisi’nin devamı olarak doğan PDS (Demokratik Sosyalizm Partisi, sonraki adıyla Sol Parti) bütün ağırlığıyla üzerlerine çöken geçmişin değerlendirilmesinde büyük sorun yaşamadı. Tartışmalar oldu, bazı görüş ayrılıkları giderilemedi ama sonuçta geçmişiyi aşacak değerlendirme yapılabildi. Toplumsal olarak buna alışıklar... Hem Doğu hem de Batı Almanya’da Nazi dönemi değerlendirilmişti. Bu değerlendirmeleri eksik bulabiliriz, sadece Batı’daki değil DAC’deki de önemli eksikler içeriyor ama bu konuda eksikleriyle birlikte ciddi bir yaklaşım gösterdikleri söylenmelidir. Toplumdaki geçmişiyi değerlendirebilme özelliği sosyalistlere de yansımıştır. Konular değişebilir ama bu özellik kalıcıdır.

Bizde bu özellik oldukça zayıf ve aynı durum sosyalistlerde de görülüyor. Berlin Duvarı'nın üzerine yıkıldığı insanlar bunun altından kalkabildiler, aradan neredeyse 30 yıl geçti ama bizde hala DAC neden dağıldı, sorusunun açıklamasına yönelik yeterli ilgi bile bulunmuyor.

Toplumun olumsuz bir özelliğini aşabildiğimiz oranda kendimizi de aşacağız...”

“Zenginlik ve yoksulluğun çehresinin değişimi, neo liberal niyetlere dönüşen egemen eğilimi alt etmekten neden alıkoyar ki?”

“Bunun için öncelikle kapitalizmin girdiği yeni dönem anlamak gerekiyor. Bu yeni aşamaya ‘küreselleşme’ de deniliyor, gerçekte ise küreselleşmenin üçüncü aşamasını yaşıyoruz. Yaşanılanları üretim araçlarının özellikle de haberleşme teknolojisinde görülen büyük gelişme temelinde değil de, ‘emperyalist proje’ olarak değerlendirdiğinizde, ‘güneşin altında yeni bir şey yok’ sonucuna varılabilir. Bu anlayış çerçevesinde yaşanılanı anlamak mümkün olmaz.

Binlerce insanın çalıştığı büyük işyerleri artık bulunmuyor, 1970’li yılların işçi semtleri kayboldu ama çalışan sayısı azalmadı, arttı, aralarındaki birliktelik ise azaldı. Bunun iletişim teknolojisi, kapitalizmin insanın her anına nüfuz etmesi, eskiden ‘işçi sınıfı kültürü’ diye bilinen kültürün kaybolmasıyla yakın bağlantısı bulunuyor. Önemli bir sosyoloji bilgisine sahip olunmadan sadece Marx-Engels-Lenin okuyarak bu süreci çözümlenmek mümkün de-

ğildir.

Değiştirmek için önce neyin var olduğunu anlamak gerekiyor. Bu yeterince yapılamayınca da değiştirmek isteği kaçınlmaz olarak sadece istek olarak kalıyor.”

“Marksizmden yarına aktarılabak özgün dersler yerine, bugüne ne kadar yarayacağına bakılan kimi alıntılara, üretilmiş gerekçelere yönelmişliği nasıl açıklamak gerek?”

“Bu soruya yeterince cevap verebildiğimi sanıyorum. Bugün ve gelecek geçmişin uzantısı gibi düşünöldüğünde sorunuzda belirttiğiniz gibi davranılması kaçınlmaz oluyor. Marx-Engels’in toplu yapıtları 60, Lenin’inki 45 cilttir. Dönemlerine ait hemen her konuda tespitler yapılmış olan bu yapıtlarda bugüne ait belirlemeler de bulunabilir, ama bunlarla bugün açıklanmaz. Büyük bir sosyalizm deneyi yaşandı, kapitalizm de 20. yüzyılın başındakine göre farklılaştı... Bunlarla ilgili yayınlanmış çok sayıda araştırma bulunuyor. Bazı görüşlere katılmayabilirsiniz ama okunup bilinmeleri gerekiyor.”

“İnsan özgürlüğünün kapsamında yeni ortaya çıkan bileşenleri görmekten kim neden kaçınıyor?”

“Yukarda da belirttiğim gibi kapitalizmin farklı bir döneminde yaşıyoruz ve geleceğin sosyalizmi de yine güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda kalacağı için, kapitalizmin güncel özelliklerine göre şekillenmek zorundadır. Kitabın önemli konularından bir tanesi de, sosyalizmin bağımsız iç yasalarının olamayacağı idi.

Marksist sosyalizm anlayışındaki yasalar geçerli değildir çünkü o yasalarda kapitalizmin ancak geçmişten bugüne kalmış etkisi dikkate alınır, güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşanılması söz konusu değildir. Sosyalizmin kurulması ve gelişme yasaları, kapitalizmin içinde bulunduğu durumla doğrudan ilgilidir. Reel sosyalizm 20. yüzyıl boyunca nasıl kapitalizmi etkilemişse, aynı etki sosyalizm için de geçerlidir. 20. yüzyıl sosyalizminin tarihi kapitalizmin geçirdiği evrim dikkate alınmadan yazılamaz ve bunun tersi de doğrudur; 20. yüzyılda apayrı bir kapitalizm tarihi yoktur.

Buradan insan özgürlüğünün yeni bileşenlerine geçeceğim, mesela kimlik sorunu...

Bir açıklama tarzına göre böyle bir sorun yoktur; kimlik konusu emperyalizm tarafından emekçileri bölmek için gündeme getirilmiştir.

Mesela bu da bir 'açıklama tarzı'dır. Yeniyi ve bu yeninin nedenlerini öğrenmek yerine reddedersiniz, olur biter! Sizin reddetmenizle sorun ortadan kalkmaz, sürer.

Kimlik yeni bir konu değil aslında ama çok sayıda farklı kimlikler daha fazla görünür oldular diyelim. Ulusal kimlik, cinsel kimlik, dini kimlik vd. gibi.

İşçilerin eskiden daha kolay olan ortak bilince, sınıf bilincine ulaşmasının önündeki asıl engel kimliklerin öne çıkması değildir. İşçilerin geçmişteki kolektif kimliğinin oluşmasında büyük sayılar halinde aynı işyerinde çalışmak önemliydi. Bu durum onların toplu olarak ko-

layca harekete geçebilmesini de sağlıyordu. 5-10 bin kişinin çalıştığı işyerleri artık bulunmuyor, çalışanlar çok sayıda küçük işletmede çalışıyorlar ve bunun nedeni de emperyalizmin taktiği değildir. Üretici güçlerdeki gelişme küçük işletmelerin verimliliğini artırmış, iş sürecinin eskiden de var olan parçalanmasını büyük oranda artırmıştır. Diyelim bir otomobil 5-6 ayrı yerde üretilmekte, sonuçta parçalar birleştirilmektedir. Bu üretim birimlerinde çalışan işçiler aslında aynı üretim sürecinin parçasıdır ama üretim farklı yerlerde yapılmaktadır. Üretimde bulunanların geçmişin aksine birbirleriyle ilişkisi oldukça azalmıştır. Örnek olarak Opel'in İspanya, Almanya ve Polonya'daki üretim birimlerindeki işçiler arasındaki ilişki verilebilir. Geçmişte yaşadık, bir üretim biriminde grev olduğunda diğerleri ilgilenmedi. Eskiden herkes aynı yerdeyken böyle bir durum söz konusu olamazdı.

Kalabalıktan uzaklaşmanın, artan oranda parçalara ayrılmanın itici gücü üretimden geliyor ve buna hayatın her alanına giren medyayı da eklemek gerekiyor. Eskisi gibi 'boş zaman' yok artık, kapitalizm kültürüyle her yerdedir.

Çok kısa olarak aktarmaya çalıştığım bu gelişmeyi ve sonuçlarını anlamak yerine reddetmeyi tercih etmek kişiyi sadece açmaza götürür. Bizim farklı bütünselliklere ihtiyacımız var; bunlar nasıl kurulabilir diye düşünmek ve denemek gerekir.”

“Devrimlerden sonra ve yeni süreçler sırasında yaşanan tasfiyeler, gerçeği sabit bir teori bağınazlığıyla bas-

ıran yetersizliklerin tekrarı nasıl nlenebilir?”

“Bunun önemli nedenlerinden bir tanesi devrim yapmış olan sosyalistlerin devrimden sonra önceden savunduklarının aksine hareket etmek zorunda kalmasıdır. Önceden tahmin edilemeyen durumlar ortaya çıkar, farklı durumlar da farklı cevaplar ve ayrışmalar ortaya çıkarır. ‘Devrim evlatlarını yer’ ya da devrimi gerçekleştiren kadro daha sonra i tasfiyelere yönelir belirlemesinin dayandığı temel bence budur. Sovyet devriminde bunu açıkça görebiliriz. İnsanlar dünyanın belirli bir bölgesiyle sınırlı sosyalizm olmaz anlayışı çerçevesinde sosyalize olmuşlar, devrimden sonra ise bu yola gidilmiş; Lenin’deki ‘sosyalizm için gerekli olan gelişmiş toplum önkoşulu kapitalist yoldan sağlamak şart değildir’ anlayışı yenidir. Başka bir isimlendirmeyele sosyalist modernleşmeyi kabul eden olur, etmeyen de olur. Yeni bir toplum kuruluyor ve sert bir mücadele içindesiniz. O güne kadarki devrimci süreçte ön planda olanların bir bölümü geriye düşecektir ve bu da mcadelesiz olmayacaktır. Bu mücadele sık sık fiziksel tasfiyelere kadar uzanabiliyor.

Bizde bunun zm özellikle zordur. Türkiye bir şiddet toplumdur, şiddet toplumun bütün alanlarından adeta fışkırmaktadır. Bu toplumda yetişen sosyalistlerin birbirlerine karşı şiddetten azade olması mümkün değildir. Bu konuyu ‘sol içi şiddet’ başlığıyla inceledim. Herkes sol içi şiddete karşı ama yine de bitmiyorsa bunun objektif temelleri var demektir. Sosyalist hareketin insanların yeniden sosyalizasyonuna önem vermesi gerekir.

Aynı yeniden sosyalizasyon sorunuzda ifade edilen devrimlerden sonraki tasfiye süreçlerini ortadan kaldırmaya bile azaltılmasında önemli rol oynayabilir. En azından fiziki tasfiye ortadan kalkabilir.”

“Bu kitap biraz Berlin Duvarı kitabınızın devamı, biraz da Ekim devriminin 100. yılına bir yaklaşım mı?”

“Kitabı yazarken Ekim devriminin 100. yılını düşünmemiştim. Sosyalizmle ilgili her kitap reel sosyalizm deneyimini ve karşımızdaki sorunları değerlendirmeyi içermek zorundadır. Bu kitap için de aynı durum söz konusudur. Bunlar büyük sorunlar ve tek kitaba sığmaları zor denilebilir. 1989 Berlin Duvarı’nda DAC tarihinden hareketle reel sosyalizmin sorunlarını incelemiştim. Bu kitabın, konusu gereği önemli bir eksiği vardır: DAC sadece sosyalizm döneminde var olan bir ülkedir, sosyalizm öncesi ve sonrası yoktur. Bu nedenle bu ülkede komünist partisinden doğan burjuvazi sorunu da yoktur. SSCB dahil diğer sosyalist ülkelerde ise durum böyle değildir.

Çok sayıda sosyalist halen reel sosyalist ülkelerde burjuvazinin komünist partilerinden çıktığını ve elverişli konumunu kullanıp devleti soyarak hızla zenginleştiğini kabul etmek istemiyorlar. Bu konuda yapılan araştırmalar var ve durumu açık olarak ortaya koyuyorlar. Kabul etmek istemiyorlar çünkü ardından başka şeyler düşünmek zorunda kalacaklar ve buna da cesaret edemedikleri gibi gerekli birikime sahip de değiller.

Ama bu bir çözüm değildir!

Eski sosyalist ülkelerde kapitalizmin hakim olduğu herkes tarafından kabul edildiğine göre, bu burjuvazi nasıl oluştu ve iktidarı nasıl ele geçirdi? Bu konuda epeyce makale yazdım. Bu yıl fırsat olursa hepsini daha ayrıntılı olarak birleştirmeyi planlıyorum.

100. yıl için yapılabilecek en iyi şey bence bu olur!”

“Bitirirken sorunuzda bulunmuyor ama ekleme yapayım: sosyalizmin tarihinde önemli metinlerin yazılmasıyla sürgünlük arasında bağlantı var mıdır?”

Hem de fazlasıyla vardır.

Marx, Almanya’yı terk etmek zorunda kaldı. Fransa’dan sınır dışı edildi, Belçika’da da kalamadı ve sonunda Londra’ya gelip yıllarca burada yaşadı. İngiltere zamanın kapitalizminin en ileri örneğiydi. Marx da zamanının büyük bölümünü o yıllarda insanlık tarihi için bilginin en iyi toplandığı yerde, British Museum’da geçirdi. Marx dönemin kapitalizminin en fazla geliştiği ülkede ve tarihle ilgili bilgi bolluğu içinde yaşamasaydı **Kapital**’i yazabilir miydi; sanmıyorum.

Lenin yaklaşık on yıl İsviçre’de sürgünde yaşadı. **Materiyalizm ve Ampiriokritisizm** bu yılların ürünüdür. Fizikteki yeni buluşlar temelinde yürüyen materyalizm-idealizm tartışmasını Çarlık Rusyası’ndan izleyemezdi. Lenin üniversite düzeyinde fizik eğitimi görmediği için dönemin gözde konusu özel görelilik kuramıyla ilgili tartışmalara girmez ama bunun dışındaki görüşlere kitabında yer verir ve eleştirir.

Lenin'in Ekim sosyalist devriminin gerçekleşmesinde çok önemli rol oynayan Nisan Tezleri adlı yapıtının Hegel'in **Wissenschaft der Logik** (Mantık Bilimi) adlı yapıtını sürgünde iyice inceledikten sonra yazdığı söylenir. İkisi arasında doğrudan bağlantı olduğunu sanmıyorum. Fizikteki gibi; formülleri bilebilirsiniz ama bunu hangi soruna nasıl uygulayacağınızı bilemezseniz çözüm üretemezsiniz. Her durumda bu önemli yapıtı iyice incelemesi Lenin'e mutlaka önemli katkı sağlamıştır. Lenin **Wissenschaft der Logik**'i orjinalinden okumuş olmalıdır ve bu kitabı da arlık ülkesinde bulamazdı.

Reel sosyalizmin tarihi, komünist partilerindeki tartışmalar ve mücadele konusunda (1960'lı yıllardan söz ediyorum) epeyce yayın bulunuyor. Bunların hemen hiç birisi Türkçeye evrilmedi. İngilizce veya daha iyisi Almandan okunmaları gerekiyor. Fransızcada da mutlaka benzeri yapıtlar vardır ya da çevrilmiştir.

Reel sosyalizmin tarihi, iç mücadele, burjuvazinin ortaya çıkması ve yükselmesi konularında Almanca İngilizceden daha zengindir. Bunun bir nedeni DAC ise, başka bir nedeni de eski reel sosyalist ülkelerde –SSCB dahil- Almandanın yaygın bir dil olmasıdır.

Almanya'da yaşamak zorunda kalmış iseniz, dili teorik kitap okuyacak kadar öğrenmişseniz, bu konudaki çok sayıda yapıtı okumanın yanı sıra önemli kişileri de tanıyıp dinleyebilirsiniz. Mesela DAC ekonomisini bilen, gelişme planının yapılmasında sorumluluk taşıyan Sigfried Wenzel ya da Hary Nick gibi kişilerin konferanslarına

katılabilirsiniz. Bunlar hala solda duran insanlardır.

Okuduklarınız ve dinlediklerinizin hiç birisini kabul etmeyebilirsiniz ama itirazınızı temellendirebilmeniz için geniş bir bilgiye sahip olmak zorunludur.

1989-1991'in hiç de sürpriz olmadığını, yaklaşık 30 yıldan beri 'böyle gidersek çökeceğiz' uyarısının bulunduğunu öğrendiğimde hayli şaşırmıştım. DAC'de 1971 yılında Walter Ulbricht'in pasif bir göreve atanmasından sonra yerine genel sekreter olarak Honecker'in gelmesinin aynı zamanda önemli bir politika değişikliği anlamına geldiğini ve bunun mücadeleyi kazananlar-kaybedenler ilişkisinin sonucu olarak ortaya çıktığını öğrenmek de şaşırtıcı olmuştu.

O zamanki adıyla Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'da yapılan şöyle bir araştırma var: 1989'dan bir yıl önce komünist partilerindeki yöneticilerin konumlarıyla, 1994'daki yani çözülmeden beş yıl sonraki konumları araştırılıyor. Ampirik bir araştırma ve sonuçlar inanılmaz gibi görünüyor ama gerçek: yönetim kademesinin önemli bir bölümü yeni burjuvaziyi oluşturuyor. Bu belirleme yetersiz çünkü yönetim kademesinin hangi kesimi ne kadar fire vermiş, bunun da belirlenmesi gerekir. Komünist partilerinin ekonomiyi sorumlu kesimi en az fire verenler, genel politikadan sorumlu kesim ise çok fire vermiş... Bu konudaki oranlar doğuya doğru gidildikçe farklılaşıyor, tasfiye oranı azalıyor.

Lafı uzatmayayım; 12 Eylül sonrasındaki politik gö-

ün büyük bölümünü barındıran Almanya'da bu konuda önemli işler yapılabilir ve Türkiyeli sosyalistlerin bilgisine sunulabilirdi.

Maalesef yapılamadı...”

[Söyleşi <http://avrupasurgunleri.com> 'dan alınmıştır.]

26.4.2017

“İNTİHAR ETMEYECEKSEK İÇELİM BARİ”

Yıllar önce iyi bir edebiyat okuruydum ve okuduğum kitaplardan belirli bölümleri bir deftere not ederdim. Yazının başlığı, Adalet Ağaoğlu'nun Bir Dügün Gecesi adlı romanının giriş cümlesidir. O defteri sakladım. Bir ara kaybolur gibi oldu, tekrar buldum. Bu kitapla ilgili aldığım notlara tarih koymamışım ama sonraki yazının tarihi 16.5.1983. Demek ki bu tarihten biraz önce yazılmış...

1971-72 sonrasında devrimci harekette yaşanan çözölmeyi bu kitapta da okuyabilirsiniz. Anı değil, romandır, gerçek olaylara dayanmaz ama o çözölmeyi mekanizmasını bu romanda bulabilirsiniz.

Bu çözölme 1980 sonrasındakinden oldukça farklıdır.

Devrimci hareket sayıca azdır, kitlesel değildir, bu nedenle büyük kentte olsa bile çok kişi birbirini tanır. İnsanlar üniversite öğrencisidir ya da bitirmiştir. Bu durumda düzene entegre olmak 1980 sonrasına göre daha kolaydır. İyi bir iş bulmak, iyi para kazanmak sorun değildir.

İşe gir, çalış, evlen, çocukların olsun ve devrimcilik de yap...

Böyle olmuyor ama!

Bir dügün nedeniyle bir araya gelmiş, bir dönem değişik nedenlerle devrimci harekete sempati duymuş,

bazıları bazı işler de yapmış insanlar... Umutlar kırılmış, devam edecek moral kalmamış; kimisi kendini haklı çıkaracak gerekçeler bulmuş, kimisinin ise kendisine saygısı kalmamış. “Bırak yapmayı, doğru dürüst deneyemedik bile...”

İlk cümle kitabı da anlatır: içelim ve unutalım ya da unutmaya çalışalım...

Bu romanı okuduğum zaman aklıma 1970 yılından arkadaşım İsmail gelmişti. İleri Dergisi'nin 5. sayısının –son sayı olacaktı- yazı işleri sorumlusuydum. Yazıları toplamak ve derginin dağıtımını benim sorumluluğumdaydı. Kavaklıdere'de Mülkiye'de okuyanların kaldıkları bir apartman dairesi vardı. İsmail'den yazı almaya gider ve genellikle saatlerce otururdum. İsmail ekonomik konularda yazardı, uzun incelemeleri vardı. İsmail nişanlıydı ve bazı akşamlar nişanlısını da görürdüm.

Sonra okullar bitirildi, 1971-72'nin sıkıyönetim şartları altında bağımız gevşedi.

ODTÜ'de İsmail'in tanıyanlar eşinden şikayetçiydi. İsmail evlenmişti ve eşi devrimci arkadaşlarının eve gelmesini istemiyordu. “İş bu noktaya geldiyse kötü” diye düşündüğümü hatırlıyorum.

Çalıştığı yeri buldum ve bir gün ziyaretine gittim. Küçük bir odada tek başınaydı. Neden geldiğimi söylemedim ama anlamıştı. Biraz sohbet ettik. Sonra evlendiğini ve yakında çocuğu olacağını anlattı. Konuşurken önüne bakıyordu.

İnsan bu durumda ne söyleyebilir? Anlatmasına gerek yoktu, durum anlaşılmıştı. Bir daha görüşmedik. Ben de daha sonra İstanbul'a gittiğim için hakkında bir şey de duymadım.

ODTÜ'yü bitiren çok sayıda arkadaş da benzerini yaşadı. Bitirdiler, iş buldular, evlendiler ve devrimcilik sona erdi.

Ertan isimli bir arkadaşın yaşadığı bir olayı hatırlıyorum. Aynı okuldaki Latife adı bir kadından hoşlanıyordu ama kadın evlenmeye yanaşmamış. Olabilir ama gerekçesi çok açıklayıcıydı: "Sen devrimcisin, ben biraz devrimciyim."

Biraz kararlı olanlar için tipik yöntem şöyleydi: Görünürde sizden bir şey istenmezdi. Kavganızdan, amaçlarınızdan caymanız istenmezdi ama kuşatılırdınız. Sizi gittikçe engelleyecek işlere sokulurdunuz. Çalış, para biktir, ev alalım, çocuk oldu derken bir gün farkında bile olmadan kendinizi bambaşka bir dünyada bulurdunuz. Bağımlılıklarınızı koparmanız artık çok zor hatta neredeyse mümkün değildir.

Çok açık bir kural vardır: bazı şeyleri yapmaya karar vermek, aynı zamanda başka bazı şeyleri yapmamaya karar vermek demektir. Ya o başka bazı şeyleri yapmamak için kesin şekilde direnirsiniz ya da kendinizin bile anlamadığı şekilde kaybolur gidersiniz. Kurtulmak istediğinizde artık çok geçtir.

Kitaptaki bir diyalogu o dönem devrimcilerinin bü-

yük bölümü yaşamıştır.

“Kendi çocuğunu koruyup kurtaramayan neyi kurtarabilir?”

Bu soru henüz teslim bayrağını çekmemiş hemen herkese sorulmuştur.

”Biz bu dünyaya çocuk kurtarmaya mı geldik?”

Ne kadar sekter bir cevap diyebilirsiniz ama doğru bir cevaptır. Sorunun benzeriyle ben de karşılaştım ve aynısı olmasa bile benzer cevap vermiştim.

Bu sekter yanımı severim.

22 yaşında ODTÜ’yü bitirdim, 24 yaşında yüksek lisansı. Zaten çalışıyordum, iyi para kazanıyordum, evlendim. Önce işten çıktım, kısa süre sonra çocuk oldu, üç aylık çocuğu bıraktım ve gittim. Ekonomik sorunu yoktu, hayatını idame edebilirdi ve ben başka bir dünyaya kesin olarak gidiyordum.

Bir noktaya gelinir, orada pazarlık yapılmaz, milim taviz verilmez; kimin ne düşündüğü önemli değildir, bu budur; hepsi bu kadar!

Zor iştir, acılı bir iştir ama ya yaparsınız ya da o dünyadan çıkamazsınız.

İstemediğiniz bir ortama düşebilirsiniz. Üstelik baştan o ortam ve oranın insanları size farklı da görünebilirler. İşler biraz ilerleyince durum değişmeye başlar. Hele bir de çocuk olunca, “Bu kadar aktif olmasan” söylemi

başlar.

Kimse size bırakın demiyor, zaten ortam da böyle bir istek için hiç uygun değil (1970’li yılların ortaları), ama biraz geri çekiliver hatta biraz ara ver! Sonra devam edersin!

O “sonra” hiçbir zaman gelmeyecektir. Ya karşınızdakini ikna edersiniz ki genellikle mümkün değildir ya da çekip gidersiniz. İnsanda güçlü bir reddetme anlayışı yoksa yapamaz.

Gençsiniz, iyi para kazanıyorsunuz, ABD’den burs vb. her şey önünüzde hazır, bir de çocuk var ve arkayı dönüp gidebilmek var...

1980’li yılların sonlarından başlayarak iyi bir edebiyat okuru olmaktan uzaklaştım. Her zamanki gibi çok okuyorum ama edebiyat değil, sosyal bilimlerin değişik dalları. Bir sürü kitabın arasında o roman da bulunsaydı, bir daha okurdum.

Umarım gelecekte bir zamanda okurum...

28.12.2016

“MARJİNAL TÜRK SOLU”

“Marjinal Türk solunun HDP’de büyük etkisi var” belirlenmesini bazı Kürt çevrelerinden halen duymak mümkündür. Sadece belirleme yapıyorlar ama “neden” diye sormuyorlar.

HDP kendisini “Kürt partisi” olarak değil, “sol parti” olarak tanımlamaktadır. Sol’u marksist soldan ibaret sananların dünyaya şöyle bir bakmasında yarar vardır.

HDP için belirleyici olan sol ya da sola açık olmaktır; Kürt olmak değildir.

Kürt halkının önemli sorunlarının olması bu gerçeği değiştirmiyor.

HDP ile ilgili olarak “Kürtler Kürtleri tutmuyor” veya “Kürtler tasfiye ediliyor” gibi belirlemeler yapanların bu gerçeği unutmamalarında yarar vardır diyeceğim ama bunun boşuna olduğunu da biliyorum.

Bir partinin içinde çok sayıda Kürtün bulunması, o partinin kendisini “Kürt partisi” olarak görmesini gerektirmez.

HDP’yi Türk solundan fazla etkilenmekle eleştirenlerin ise solla ilgisi bulunmuyor. Mücadele Kürt olmak ya da olmamaktan çok solda olup olmamakla ilgilidir.

Ek olarak, HDP’yi Kürtlerden uzaklaşmakla eleştirenlere, ülkenin en büyük Kürt partisinin HDP değil AKP

olduğunu belirtmek gerekir.

HDP seçmeninin çoğunluğu Kürttür ama buradan HDP'nin Kürtlerden en fazla oy alan parti olduğu sonucu çıkmaz.

25 yıl önce “Kürt sorunu” denildiğinde akla belirli bir bölge ve burada bulunan 10-12 il gelirdi. Bazı kişilerin kafasının o dönemde kaldığı anlaşılıyor...

2002'de AKP iktidarından sonra durum değişti. AKP o illerde bile halen ikinci parti durumundadır. Dahası, ülkenin en büyük Kürt kenti yıllardan beri Diyarbakır değil İstanbul'dur. Ülkedeki Kürt nüfusunun yarıdan fazlası da batı ve güneydeki büyük kentlerde ve çevresinde yaşamaktadır. Kürt nüfus 25 yıl öncesinden farklı olarak ülkeye dağılmış durumdadır ve bu dağılma onların politik tercihlerini doğal olarak etkilemiştir.

Sürekli olarak Kürtlerden söz edenler, AKP'nin en büyük Kürt partisi olduğunu unutmamalıdır. Kürt olmak sizler için öncelikli ise, yeriniz HDP değil AKP'dir.

Bazıları HDP'yi sol olarak görmeyebilir; olabilir, onlar CHP'yi sol olarak görmeyi sürdürsünler. “CHP'yi sürekli sağa kaymakla” eleştirmeye de devam etsinler... Kılıçdaroğlu ve CHP MYK'sı milletvekili aday listesindeki sol görünümlü adayların büyük bölümünü tasfiye etti. “Sol görünümlü” diyorum çünkü bu insanların solcu olduklarına hiçbir zaman inanmadım. Bu insanların işlevi “partide sol da var” görünümü vermekle sınırlıydı. Anlaşılan İyi Parti ile ittifak yapan CHP'nin bunlara ihtiyacı kalmamış-

tır. Zaten gerçekten sol olan, İyi Parti ile ittifak yapılmasına karşı çıkardı.

Bu bağlamda CHP'nin en fazla ofsayta düşürdüğü örgüt ÖDP'dir. HDP'yi sol olarak görmüyorlardı ve iddialarına göre seçimlerde sosyalizmi temsil edeceklerdi. Önceki seçimlere katılmalarına karşın gerekli şartları yerine getiremedikleri için buna katılmadıklarından, olmadı. Arından CHP içindeki müttefiklerinin de üzeri çizildi...

Protesto ettiler ama başka ne yapacaklardı ki!

“AKP ve RTE'ye oy vermeyin” temelinde tutum belirlidiler, ki bunun Türkçesi “CHP'ye oy verin” demektir...

Bir başka kötü duruma düşen de SİP-TKP oldu. Birkaç tane TKP olduğu için adını böyle belirtiyorum. Bu parti de önceki seçimlere katılmasına karşın bu seçime katılmıyor. Anlaşılan ayrılık yaşamışlar, bazı örgütler dağılmış ve bu nedenle de seçime katılmak için gerekli asgari örgütlenme düzeyini tutturamıyorlar.

Ama ne gam! Havalı konuşmayı sürdürüyorlar. Sürdürsünler, kendileri inanıyorsa mesele yok!

Bunlar kadar olmasa bile bir başka kötü duruma düşen parti de EMEP oldu. HDP'yi destekliyorlar ama geri plana düştüler. Bu parti de öncekilerine katılmasına karşın bu seçime katılmıyor. Bağımsız cumhurbaşkanı adayını çıkarmak için Halkevlerine ve başka birkaç örgüte işbirliği çağrısı yapmışlar ama sonuç alamamışlar...

Bunun değişik nedenleri vardır ve bunlardan bir ta-

nesi de EMEP'in güvenilirmez bir örgüt olduğunu yıllardan beri sürekli olarak gösteriyor olmasıdır. Bu parti ve ona bağlı kuruluşlarla yıllardan beri değişik ittifaklar yapıldı ve EMEP'in ne kadar oynak bir çizgiye sahip olduğu fazlasıyla görüldü. Görüş farklılıkları bir şeydir, güvenilirmezlik başka bir şeydir.

HDP de değişik sol partilerden isimlere aday listesinde yer verirken EMEP'i de düşünmedi... Daha önce EMEP'ten bir kişi HDP milletvekili idi ve kritik bir dönemde partiye nasıl arkasını döndüğü unutulmadı.

Konunun ne olduğunu bilmeyenler varsa, bilenlerden öğrensinler derim...

HDP iyi bir milletvekili aday listesi hazırladı. Değişik sol güçlerin yanı sıra kendisini sol ya da sola açık olarak gören farklı kimliklerden insanlara da yer verdi.

HDP'nin barajı aşabilmesi gerekiyor. Aşabilecekmiş gibi görünüyor ama sınırdadır. Oy oranı için yüzde 12 deniliyor ama bu doğru bile olsa rahatlatıcı değildir.

HDP içinde şu anda oluşturulan birliktelik 20 yıl önce ÖDP'de oluşturulandan daha geniştir. ÖDP'de Kürtler yoktu ve dahası müzmin Kürt karşıtları da az değişti...

Bu karşıtlar şimdiki ÖDP'de bulunuyorlar... "HDP'ye eleştirileri olduğunu" söylüyorlar. Olabilir tabii ama CHP'ye eleştirilerinizi de bunun kadar duyabilseydik keşke...

"Türk solu" olarak adlandırılan kesim bütün olarak

HDP'yi desteklemiyor. Bir bölümü HDP'ye karşıdır. HDP ile ilgili tutum "Türk solu" nun bir bölümünü bir araya getirdiği gibi, diğerleriyle ayrışmasını da sağlamıştır.

Seçimden sonra alınacak sonuca göre bu ayrışmanın bileşenlerinde değişiklik olabilir ama böyle bile olsa şimdilik sağlanmış olan bile önemli bir birlikteliktir.

Şimdi seçimde iyi sonuç almak gerek...

24.5.2018

“TERÖRİST VATANDAŞ”

Şubat ayı başında Fransa parlamentosu ve senatosu toplanacak ve terör olaylarına karışanların vatandaşlığının geri alınması için gerekli anayasa değişikliği görüşülecek. Fransa’da doğmuş olsalar bile, vatansız kalmamaları şartıyla, terör olaylarına karışanların vatandaşlıklarının iptal edilmesi için gerekli anayasa değişikliğinin yapılması planlanıyor.

Anayasa değişikliği için gerekli çoğunluğun sağlanacağına kesin gözüyle bakılıyor.

Birleşmiş Milletler tarafından kimsenin vatansız bırakılamayacağı karara bağlandığı için, Fransa’da doğmuş olsalar bile çifte vatandaş olanların vatandaşlıkları gerekli görüldüğünde iptal edilebilecek.

Fransa çifte vatandaşlığı kabul ettiği için başka ülkelerden gelen ve daha sonra vatandaş olanların tamamı çifte vatandaş durumundadır.

Benzeri bir değişiklik daha önce İngiltere’de yapılmıştı. Orada, garip biçimde, yasa değişikliğine gerek görülmemiş, İçişleri Bakanlığı’nın gerekli gördüğü durumlarda ve vatansız kalınmaması şartıyla vatandaşlığı iptal edebilmesi söz konusu olmuştu.

İçişleri Bakanlığı terörist olarak tanımlanan örgütlerle ilişkisi olanların vatandaşlığını iptal edebilecekti.

Garip bir durum çünkü bütün diğer vatandaşlıklar gibi İngiliz vatandaşı olmak da birtakım kurallara bağlıdır: kişinin belirli bir süre ÷lkede oturması (beş yıl), İngilizce bilmesi, geçimini temin etmesi, ağır suç işlememiş olması ve birkaç yıl önce konular vatandaşlık sınavından geçmiş olması gerekir. Bu sınav ÷lkenin tarih ve kùltürüyle ilgilidir.

Değişik koşulları yerine getirerek vatandaş olanların vatandaşlığı, sanki bu İçişleri Bakanlığı tarafından verilmiş gibi iptal edilebilmektedir.

Fransa aynı işlem için anayasa değişikliği yapmaktadır.

Benzer bir uygulama Almanya'da da gündeme gelmiş ama büyük itiraz olacağı düşüncesiyle olsa gerek hemen unutulmuştur. Kişinin vatandaşlığının kendi isteği dışında elinden alınması, akla hemen Nazi dönemini getirmektedir.

Almanya olmasa bile İngiltere ve Fransa'yı başka ÷lkelerin de izleyeceği söylenebilir.

Hayret verici olan, yeni yasanın hemen olmasa bile olası mağdurlarının hiç sesinin çıkmıyor olmasıdır.

Şimdilik esas olarak islamcı silahlı mücadele örgütleri terörist olarak tanımlanıyor ve vatandaşlıkların iptali de esas olarak bu örgütlerle ilişki içinde olanlara yöneliktir.

Charlie Hebdo dergisini basanlar ve son olarak Paris'te yüzden fazla kişiyi öldürenler ağırlıkla Fransa ve Belçika doğumludur. Bunlar yabancı değildir, bu ülkelerin insanıdır. Ana dilleri Fransızcadır. Bu ülkede doğup büyümüşler ve ne kadar okumuşlarsa artık bu ülkede eğitim görmüşlerdir. Amaç, bu gibi kişilerin çifte vatandaş olmaları durumunda, vatandaşlıklarının ellerinden alınması, böylece kolayca sınırdışı edilmeleridir.

İngiltere ve Fransa'da yapılan ya da yapılması planlanan uygulama korkutma amaçlıdır. Ne sorunun nedenlerini dikkate almakta ve ne de çözücü yaklaşmaktadır.

Terör tanımı değişebilir. Geçmişte bunun örneklerini gördük. Türkiye ve Kürdistan'dan değişik Avrupa ülkelerine gelmiş ve bir bölümü de vatandaş olmuş kişiler de bu yasanın hedefindedir. Bugün terörist olarak görülme-yebilirler ama bu durum yakın gelecekte de görülmeyecekleri anlamına gelmez.

Türkiye, aradan yıllar geçmiş olsa bile, kimsenin peşini bırakmıyor ve teröristtir gerekçesiyle Avrupa ülkelerine başvurarak iade edilmesini istiyor. Bu iade talebi vatandaş olanlar için olabildiği gibi, sadece iltica etmiş olanlar için de söz konusu olabiliyor.

Geçtiğimiz yıllarda Almanya, ilticası kabul edilmiş birkaç kişiyi Türkiye'nin "teröristi iade edin" talebi üzerine gözaltına almış, gösterilen tepki konucu serbest bırakmıştı.

Benzeri bir durum uluslar arası yakalama emriyle

(Kırmızı Bülten) aranan ama böyle arandıklarını bilmeyen kişilerin tatile gittikleri ülkelerde de yaşıyor. Kişi Hırvatistan'da ya da başka bir ülkede Kırmızı Bülten ile arandığı gerekçesiyle gözaltına alınıyor ve Türkiye'den ilgili dosya isteniyor. Sonra mahkemeye çıkarılıyor. Zamanında haber alınıp tepki gösterilirse, kişinin iltica almış olduğu ülke de bu tepkiye katılırsa, kişi serbest bırakılıyor.

Önümüzdeki günlerde bu tür olayların artacağını düşünölmelidir.

Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ile –özellikle Almanya ile- ilişkisini düzelitti. Gerçekte bütün AB ülkeleri hükümetleri AKP'nin ne olduğunu biliyor ama parayla mülteci deposu olması karşılığında iyi ilişki sürdürmeyi tercih ediyor. Türkiye AB'ye mülteci göçünü durdurabilecek veya iyice azaltabilecek tampon ülke olmayı kabul etti. Bu durumda AB ülkelerinin birtakım ödünler vermelerinin yanı sıra Türkiye'nin bazı taleplerini yerine getirmeleri de beklenmelidir.

Türkiye, Avrupa ülkelerindeki sürgünler için çok sayıda uluslar arası yakalama emri çıkarmış durumdadır. Bunların büyük bölümü şimdilik bekliyor.

Vatandaş olanlara yönelik olarak bile önlem alanların, vatandaş olmayan, sadece ilticası kabul edilmiş olanlara daha fazlasını yapabilecekleri düşünölmelidir.

Tepki yok ya da belki var ama duyulmayacak kadar zayıf...

Vatandaşlıkla ilgili yapılan ya da planlanan uygulama, verilmiş bir hakkın geri alınmasıdır. Bugün hedef İslamcılar olabilir ama bunun yarın değişmeyeceğini de kimse garanti edemez.

Bir hakkın geri alınmasına karşı çıkılmalıdır. Buna karşı çıkmak, islamcılarını savunmak değildir. Vatandaşlık iptalinin islamcı eylemcilere karşı mücadelede etkili olacağı da hayli şüphelidir ama bundan daha önemlisi bu tür hak iptallerinin kapsamının giderek genişlemesi tehlikesidir.

En az 20 yıldır Avrupa ülkelerinde yaşayan politik mültecilerin büyük çoğunluğunun yaşadıkları ülkede ne olduğundan haberi bulunmuyor. İlgilenmiyorlar da...

Ta ki konu gelip kendilerini buluncaya kadar...

O zaman da geç kalınmış oluyor...

25.12.2016

1 MAYIS 1977

1 Mayıs 1977'de Taksim Meydanı'nı dolduran ve 500 bin kadar olduğu tahmin edilen kitle peşpeşe patlayan silahlıların neden olduğu büyük kargaşa nedeniyle dağıldı. Kurşunla ve ezilerek 34 kişi öldü, bunlardan birisi polisti.

Yıllarca devletin büyük bir provokasyon düzenlediğine, Intercontinental Oteli ve Sular İdaresi'nin üzerinden kitleye ateş açılarak ölümlere ve büyük kargaşaya neden olduğuna inanıldı.

Geçtiğimiz yılın 1 Mayıs'ı öncesinde bir tarih profesörü 1 Mayıs 1977 hakkında başka bir görüş getirdi: Devletin bu katliamla ilgisi yoktu, katliamı yapan devrimcilerdi. Devrimciler arasında çıkan çatışma nedeniyle silahlar patlamış, ardından da büyük kargaşa çıkmıştı. Yine aynı profesöre göre, Intercontinental Oteli'nden ve Sular İdaresi'nin üzerinden kitleye ateş açılması da uydurulmuş bir iddiadan ibaretti.

Yıllardan beri bilindiği kabul edilen gerçekliğe karşı büyük bir iddiayla ortaya çıkıldığı zaman, iyi araştırma yapılmış olması gerekir.

Tarih profesörünün o sırada alanda olması fazla anlam taşımaz, çünkü o tıkkış tıkkış kalabalık içinde kişi ancak yakın çevresini görebilir. Nereden ateş edildiğini görmesi mümkün değildir. Bu nedenle konuşmaların yapıldığı kürsü gibi görece yüksek ve tüm alanı görebilen yerde

bulunanların şahitlikleri önemlidir. Orada bulunan kişiler ise, o güne kadar bilineni tekrarlayarak yeni getirilen görüşe itiraz etti: kitleye ateş açıldı.

1 Mayıs öncesinde değişik devrimci gruplar arasında gergin bir ortamın bulunduğu, bazı sol grupların birbiriyle çatıştığı doğrudur. Ancak buradan hareketle “devrimciler kitleye ateş açtı” sonucuna varılamaz.

Sadece şu sonuca varılabilir: Devrimci örgütler arasındaki gergin ortam devletin provokasyonu için uygun bir ortam sağlamıştır.

Buna da zaten kimse itiraz etmiyor. Bu kadar uygun bir provokasyon ortamı oluşmamış olsaydı, insanlar daha soğukkanlı olabilirdi.

Bir başka önemli nokta, 1 Mayıs Taksim katliamından sonra polisin gözaltına aldığı 470 kişinin bu konuda ne söylediğinin öğrenilmesi gerektiğidir. Bunların çoğu serbest bırakıldı, kalanlar ise “idam talebiyle” yargılandı.

1977 yılının sonbaharında Bayrampaşa Cezaevi’nde 1 Mayıs katliamı nedeniyle tutuklu olarak yargılanmalarını bekleyen bu arkadaşlarla birlikte yattım. Bunların bir bölümüyle ülkenin ilk E Tipi cezaevi olan Isparta’ya birlikte sürgüne gittim. Emniyette sürekli dövüldüklerini ve tek soru sorulduğunu söylediler: Polisi kim öldürdü?

Kimler silah kullandı, kitleye kim ateş etti gibi sorular hiç kimseye sorulmamıştı. Devrimci Yol’dan Derya isminde bir arkadaşın durumu kötüydü, çünkü bir polis

tarafından kesinlikle teşhis edilmişti.

Aynı polis mahkemede de kesin teşhisini tekrarlar ve Derya'nın "ateş ettiğini ve bomba attığını" söyler.

Avukat sorar: "Bir insan hem ateş edip hem bomba atabilir mi?"

Polis cevap verir: "Bir eliyle ateş ediyor, bir eliyle bomba atıyordu."

Derya ve öteki tutuklular beraat ettiler. 34 kişinin ölümüne kimler neden oldu, bilinemedi dosya kapandı.

Tarih profesörünün iddiasına gelen tutarlı itirazlar sonucu 1 Mayıs katliamı devrimcilerin üzerine yıkılmadı. Belirtmek gerekir, geçtiğimiz yıl Taraf Gazetesi bu yönde özellikle çaba gösterdi ama başarılı olamadı.

1 Mayıs 1977 katliamı 36 yıl sonra hâlâ aydınlatılmayı bekliyor. Kurulması planlanan Hakikatleri Araştırma Komisyonu'nun önemli işlerinden birisi de bu katliamı yapanları ortaya çıkarmak olmalıdır. O dönemin insanları yaşlandılar ama yaşıyorlar ve hiç kimse de o gün yaşadıklarını unutmuş değil...

1.5. 2013

1 MAYIS 1977'YE DOĞRU

1 Mayıs 1977'de Taksim alanında değildim. Bunu söyleyince bazı okurların, oldu mu Şimdi, dediklerini duyar gibiyim. Alanda olacaktım, etraftan kurŐun yağarken nasıl kendimi kurtardığımı ve bu arada da başkalarına yardım ettiğimi efsane gibi anlatabilirdim. Aksini iddia edebilecek olan yok nasılsa. O kalabalıkta ben orada mıydım, değil miydim, kim bilecek?

İyi güzel ama ben her Şeye maydanoz olmayı seven Mihrac Ural değilim. Hayatında doğru dŐrŐst bir Şey yapmamış olanlar, her yerde varmış gibi gŐrŐnmeye çalışırlar, bŐtŐn sandalyelere birden oturmaya kalkarlar. Ben Öyle değilim, bir yerde yoksam yokumdur. Kimse aksini iddia edemeyecek olsa bile, bir yerde yok isem varım demem.

1977 yılının Nisan ayının ikinci yarısında bŐyŐk bir ferahlama hissettiğimi hatırlıyorum. Yıllarca adı sanı bilinmeyen, hakkında tŐrlŐ çeşitli laflar çıkarılan bir grup olarak kalmıştık. Ama artık Öyle değildik. BŐyŐk politik çıkıŐımızı yapmıştık. Artık hemen her yerde bizden söz ediliyordu. Bu çıkış bize pahalıya mal olmuştu. YŐksel ve ŐmŐr ŐlmŐŐ, Rıza yakalanmıŐtu. Buna rağmen keyifliydim, zira ŐrgŐtŐn silahlanması yŐnŐnde Önemli adım atmıŐtık.

Selimiye Akbank soygunundan aldığımız yaklaşık 400 bin liranın bŐyŐk bŐlŐmŐyle otomatik silah ve taban-

ca aldık. Bunlar bölgelere dağıtıldı. Artık silahlı mücadele yürüten silahsız bir örgüt değildik. Silahlı mücadele yürüten silahsız örgüt, tam bize uygun bir tanımlamadır.

1977 yılı başında örgütün bütün silahlarını topladığınızda bir otomatik silah ve on taneden az tabanca çıkarıldı. Bunların bazısı da Karadeniz yapısıydı. Acele olarak silahlanmamız gerekiyordu. Her bölgeye, silahınızı kendiniz bulun, diyebilirdik, ama nasıl bulacaklardı. Eylem tecrübesi olmayan kadroların soygun eylemlerine girmesi yarardan çok zarar getirirdi. Bu nedenle bu tür eylemleri sadece İstanbul'da yaptık. Silahlar bölgelere dağılınca rahat bir nefes almıştım.

Sonraki dönemde değişik bölgelerde yapılan eylemler bu silahlanma temeli üzerinde gerçekleşti. Tamam, büyük askeri eylem yapmak gibi bir yönelimimiz yoktu ama doğru dürüst silahınız olmadan MHP'yi bile basamazsınız. Sürekli güvensizlik içinde olursunuz. Evet, her bölgeye bir otomatik silah ve birkaç tabanca donanım olarak bir şey sayılmazdı ama yapmayı planladığımız eylemler için fazlasıyla yeterliydi.

1 Mayıs günü Osmanbey'de Şişli Siyasal olarak da bilinen okulun önündeydim. Burada sanırım Halkın Yolu ya da benzeri bir siyasetin korteji vardı. Attıkları slogan ilgimi çekmiş, durup dinlemiş ve gülmüştüm: **TİP, TSİP, TKP!.. Pis pis revizyonistler!.. Amerika gitsin, Rusya mı gelsin!.. Sosyal faşistler!..**

Böyle bir slogan olabileceği hiç aklıma gelmezdi.

Sonra kendi başıma Taksim'e yaklaşınca kadar yürüdüm, alana girmeden başka yere gittim. Politik çıkış yapan bir silahlı mücadele örgütünün önde gelen bir kişisi olarak Taksim'e girmem ve orada bulunmam akılsızca bir şey olurdu. Olay çıkabilir ve yok yere yakalanabilirdim. Bu nedenle, Taksim'e hiç girmedim.

1.5. 2012

1 MAYIS 1982 PARİS

Katıldığım 1 Mayıslar içinde en enteresanı budur. Fransa, Almanya ve benzeri ülkelerde 1 Mayıslar klasik-tir: sendikalar düzenler, bilinen konuşmalar yapılır ve 1 Mayıs festival havasında geçer. Paris'tekinin ilginç yanı iki büyük sendika CGT ile CFDT arasında göçmen işçiler üzerinde yürüyen rekabette yeni bir aşama olmasıydı.

CGT Fransız Komünist Partisi'ne (FKP) yakinken, CFDT Sosyalist Parti'ye yakındı. İki örgütün yeri belliydi: Devrimci Yol CFDT, TKP ise CGT ile yürürdü. 1980'de yapılan ve kağıtsız işçilerin legalleşmesini amaçlayan açık grevinde Devrimci Yol etkin rol almış ve bu grev CFDT tarafından desteklenmişti. İki yıl sonra biz de ev işgalleriyle Fransız basın ve televizyonunda geniş yer almış, sonuçta o sırada Paris belediye başkanı olan Chirac ile mahkemelik olmuştuk. Mahkemede bizi FKP'nin avukatı savunmuş ve istediğimiz sonucu almıştık. Acilciler olarak bilinen örgüt Cephe adını kullanırdı ve sovyetçiydik ve her durumda FKP ile yürüyecektik. Üstelik CGT'yi sürekli ısrarlarımız sonucu konfeksiyon işçileri arasında örgütlenmeye de ikna etmiştik. Küçük ve düzensiz işyerlerinde yürüyen konfeksiyona ilgi göstermemekte haksız sayılmazlardı ama bu alana girmeleri gerekiyordu.

Bir silahlı mücadele örgütünün CGT ile birlikte tutum alması garip karşılanıyordu ama kalabalıktık ve kitlenin tamamına yakını oturma ve çalışma izni olan işçiy-

di. Paris'te politik mülteci henüz çok azdı. Ev işgallerini bir Fransız örgütüyle birlikte yapmak zorundaydık. Fransa sömürgecilik döneminden kalma ırkçı yasalara sahip bir ülkeydi. Göçmenler olarak ev işgal ederseniz polis sizi istediği zaman çıkarabiliyordu, ama işgali bir Fransız örgütüyle birlikte yapmışsanız, ilk 24 saatte çıkaramazsa konu mahkemeye gidiyordu. Biz de bu nedenle işgal evlerinin bulunduğu 18. bölgede Action Directe adlı FKP ile hiç de dost olmayan bir örgütle birlikte işgali yapmıştık. Bu örgütle iyi Fransızca bilen bir arkadaş aracılığıyla defalarca tartıştık. Bu arkadaşlar da İngilizce biliyordu ama politik tartışma yürütecek düzeyde değil. Tarihlerinde ilk defa bu kadar çok insan görüyorlardı ve bizi de Fransa'da silahlı mücadeleye yöneltmek istiyorlardı. Kabul etmedik. Benzer tartışmayı Paris'e yeni gelmeye başlayan aynı anlayıştaki değişik Türkiyeli örgütlerle de yaptık. Mahir Çayan silahlı propagandayı Türkiye için savunmuştu, Fransa için değil. Üstelik O Fransızca bile ve Fransa'yı görmüş birisiydi. Bir ülkedeki anlayışı bambaşka bir ülkede de uygulayamazdınız.

CGT ile ilişkimiz bu arada epeyce gelişti. Erdoğan isimli Fransızcası iyi bir arkadaş vardı ve sürekli televizyon programlarına çıkıp Paris'te göçmen işçilerin ev sorununu anlatıyordu. Bu arada iki önemli gazete ile Le Monde ve Figaro ile İngilizce söyleşi yaptık. Figaro sağcı bir gazetedir diye beni uyardılar ama önemli olan isteklerimizi anlatmak ve bunun duyulmasını sağlamaktı. Türkçe gazeteler binaların fotoğraflarını bastılar ama söyleşi yapmadılar. Böyle bir talep gelseydi ortalıkta görünmeye-

cektim, başka arkadaş yapacaktı. Bu bir ev işgalidir, temelinde yakıcı bir sorun yatmaktadır ve bir “anarşistin” öne çıkmasının gereği de yoktu, hele de 12 Eylül’ün azgın günlerinde...

2001 yılında basılan Paris Ev İşgalleri kitabında dönemin gazete küpürleri de yer almaktadır. Bkz. www.engerkinerkitaplar.blogspot.com

1 Mayıs’ta başka bir sorun vardı. TKP ile İşçinin Sesi ayrı örgütlerdi ve biri diğerinden ayrılmış örgütler arasında genellikle görüldüğü gibi birbirlerine düşmandılar. İşçinin Sesi de CGT ile birlikte yürümek istiyordu ama iki taraf da olay çıkacağından çekiniyordu. Şöyle bir çözüm bulduk: önde ya da arkada hangi örgüt olduğunu hatırlamıyorum ama ikisinin arasında biz vardır. Yürüyüş olaysız bitmiş ve herkes de memnun kalmıştı. Sonraki yıllarda Paris’te değildim ama bildiğim kadarıyla aracıya gerek kalmadan iki örgüt de aynı kortejde yürümüştü.

1.5. 2020

1 MAYIS İÇİN YENİ KANIT

Bugünkü (6 Mayıs) Taraf gazetesini okudunuz mu, bilmiyorum. “1 Mayıs 1977’yi biz 26 yıl önce anlatmıştık” başlığı altında 1986’da Nokta dergisi için İpek Çalışlar ve Güldal Kızıldemir’in hazırladığı dosya yayınlanıyor.

O dosyada yazılanların neresi Taraf’ın ve Halil Berktaş’ın iddialarını doğruluyor, anlamak mümkün değil. İpek Çalışlar, solun genelinde şiddet ortamının egemen olduğunu söylüyor. Bunun aksini savunan da yok zaten. Taksim öncesi ve sonrasında da bu ortam sürdü. İpek Çalışlar, polisin (üniformalı bilinen polisten söz ediyor) olaylarda rolü olmadığını anladıklarını belirtiyor. “*Ama o polislerin de bilmediği başka bir tertip varsa tabii ki olabilir, ona bir şey demiyorum*” diyor.

1 Mayıs 1977’de devletin, solun iç çelişkilerini ve birbirine olan öfkesini kullandığına, kendisini de bu özelliğin ardına gizlediğine itiraz eden de yok zaten. Devlet operasyonlarının bilinen polis kullanılmadan gerçekleştirildiği de bilinen bir olgudur. Dolayısıyla, 1986’da Nokta dergisinde yayımlanan araştırma gerçekte iki tarafa da hak vermiyor. “*Başka bir tertip olabilir*” diyor, o kadar. Nokta dergisi için hazırlanan araştırmanın en ilginç yanı başka yerde bulunuyor: Sular İdaresi üzerinde görülen ve uzun namlulu silah taşıyan kişiler konusu...

Gökhan Erkuş’un yazısında dergideki araştırmadan şu alıntı yapılmış:

“Makineli tüfek taşıyan sivil şahısların kimler olduklarını şu anda İstanbul Emniyet Müdürü olan, dönemin Emniyet 1. Şube Başkomiseri Mete Altan şöyle anlatıyordu: ‘Sular İdaresi’nin üst katında kendilerini gizlemiş insanlar gördük. Sular İdaresi’nin kapısından içeri girdiğimizde toplum polislerini gördük. İlk basamakları çıkmışlar orada bekliyorlardı. Bizi görünce damda insanlar var, çıkamıyoruz, çelik yelekli polisler yukarı çıksın, dediler. Ben ve arkadaşlarım dama çıktığımızda dip tarafta uçta birkaç kişi gördük. Ellerimizdeki tomsonlarla atışa hazır vaziyette onlara doğru yürüdük. 15 kişiydiler. Arama yaptık, bir silah bulamadık. Biz çatıya olaydan tahminen 20-25 dakika sonra çıktık. Ellerimizde ise uzun namlulu tomsonlar vardı.”

Böylece, Sular İdaresi üzerinde görülen ve uzun namlulu silah taşıyan kişilerin arama yapan polisler olduğunu öğrenmiş oluyoruz!

Her yeni kanıt iki tarafı kesen bıçağa benzer. İstedığınız taraftan değil, öteki taraftan da kesebilir. O dönemin İstanbul’unda devrimci olanlar Mete Altan’ı iyi tanır. Kendisi tanınmış işkenceciler arasındadır, çok sayıda faili meçhule de karışmıştır.

1 Mayıs 1977’den yaklaşık üç buçuk ay sonra yakalandığımda bize işkence yapan ekibin başında Mete Altan vardı. Yakalandıktan birkaç gün sonra İstanbul’da bir banka soygunu olur ve çıkan çatışmada bir polis öldürülür. Bir gece sorgusunda, baygın olduğumu düşündükleri için duymadığımı sanıyorlardı, birkaç kişi kendi arasında

konusurken, sesini tanıdığım Mete Altan, bu soygunun faili yakalanırsa öldüreceklerini söyledi.

Tutuklanıp hapishaneye gittiğimde önceki günlerin gazetelerinde Partizan grubundan Cemil Oka'nın (umarım adını yanlış hatırlamıyorum) çıkan çatışmada öldürüldüğünü okudum. Daha sonra konunun üzerine gidilmesi üzerine Cemil Oka'nın polis arabasında yakından ateş edilerek öldürüldüğü ortaya çıkacaktı.

Mete Altan'a ne zamandan beri solun tarihindeki önemli bir olay hakkında açıklama yapması için başvuruluyor ve bu açıklama da doğru kabul ediliyor? Aradan 26 yıl geçtikten sonra da "yeni kanıt" babında aktarılıyor?

Mete Altan'ın sözlerinde garip bir yan var: **Tomson polis tarafından kullanılan bir silah değildir, asker silahıdır.** O yıllarda nöbet tutan ve devriye gezen askerler tomson taşırlardı. Polis ise, sten ya da MP5 kullanırdı. Mete Altan'ın dedikleri doğruysa, o gün kendilerinde asker silahı varmış. Çok ilginç doğrusu!..

6.5. 2012

100 YILDA DEĞİŞEN SOSYALİZM ANLAYIŞI

100 yıl öncesini, 1921'i düşünün... Sovyetlerde iç savaş sürüyordu ve bir yıl kadar sonra Bolşeviklerin zaferiyle sonuçlanacak, ilk sosyalist devrimin en azından bir süre daha yaşacağı belli olacaktı.

Dönemin sosyalist toplum anlayışı Marx-Engels'in söylediklerinden farklı değildi. Lenin ve Bolşevikler Marx-Engels'in devrim anlayışını değiştirmişti: tek ülkede devrim olabilir, devrimin gerçekleştiği ülke üretici güçlerin en gelişmiş olduğu kapitalist bir ülke değil, yarı feodal ülke de olabilirdi. Ama sosyalist bir toplumun inşası konusunda değişiklik yoktu.

Marx-Engels sosyalizmi dünya çapında düşünmüşlerdi. O zamanın "dünya" kavramı Avrupa ülkeleriyle sınırlıydı (İngiltere, Almanya Fransa ve çevrelerindeki ülkeler). Bu ülkelerden birisinde gerçekleşecek sosyalist devrimin hızla diğerlerine yayılması bekleniyordu. *Geleceğe Dönüş* kitabında açıklandığı gibi, bu ülkelerde insanlığın onda biri bile yaşamıyordu ve devrim kalan yüzde 90'a nasıl yayılacaktı, belli değildi.

SSCB'de sosyalizm tek ülkede –doğru bir ifadeyle dünyanın altıda birini kaplayan geniş bir bölgede- hayata geçmek zorunda kaldı. İstek değil zorunluluk sonucu böyle oldu çünkü Almanya başta olmak üzere Orta Avrupa ülkelerindeki devrimci kalkışmalar başarılı olamamıştı.

Sosyalist toplum inşası şu demektir: üretim araçlarında özel mülkiyetin kaldırılması, tarımda ve sanayide büyük üretime –kolektifleştirmeye- geçiş, üretim ve tüketimin merkezi planlanması...

Toplumun tümünde bunun uygulanması zaman alacaktı ama temel ilkeler belliydi: kamu mülkiyeti, kolektifleştirme, merkezi planlama, küçük üretimin büyük oranda tasfiyesi...

1945 sonrasındaki diğer sosyalist ülkelerde de aynı anlayış uygulanacaktı.

100 yıl sonra ise bambaşka bir durumla karşı karşıyayız. Çin, Vietnam ve Küba gibi komünist partisinin iktidarda olduğu ve kendisini marksist olarak tanımlayan ülkelerde yapılanlarla Marx-Engels-Lenin'deki sosyalizm anlayışı birbirine uzaktır.

Küçük üretim tarım ve tarım dışı sektörlerde yaygınlaştırılmıştır. Küba yeni aldığı bir kararla bu gelişmeyi daha da yaygınlaştırmaya yönelmektedir.

Hem Marx-Engels-Lenin'deki sosyalizm anlayışını savunmak ve hem de bu ülkeleri sosyalist olarak görmek mümkün değildir. Birincisi doğruysa dünyada sosyalist ülke kalmamıştır; ikincisi doğruysa geçtiğimiz yüz yılda yaşanan pratik sonucu sosyalizm anlayışında büyük değişme gerçekleşmiştir.

Bu büyük değişim kısaca kolektifleştirmeden sürekli geriye gitmek ve özel işletmelere alan açmak olarak be-

lirlenebilir. Özel işletmelerin genişleyen varlığıyla halen güçlü devlet sektörünün ilişkisi, vergilendirme, mülkiyet konusu ülkeye göre değişiklik göstermekle birlikte temel aynıdır: küçük özel işletmelerin genişlemesi ve Çin örneğinde özel orta ve büyük işletmelere geçilmesi...

Sosyalizm teorisinde hayatın gerçeklerine rağmen yapılmamış olan değişiklik, küçük üretimin verimliliği olarak belirlenebilir. Marx-Engels ve Lenin'de bütün sektörlerde büyük üretim esastır ve küçük üretime göre daha verimlidir. 20. yüzyıl sosyalizmi ise tarımda küçük üretimin daha verimli olduğunu ortaya koydu. Macaristan örneğinde de görüldüğü gibi tarımda küçük üretime izin verilen ülkelerde üretim hızla gelişecekti. Bulgaristan'da benzer anlayış kolhozlar bünyesi dahilinde başından beri vardı ve Bulgaristan sosyalist ülkeler arasında tarım üretimi yüksek olan, yiyecek kuyrukları bulunmayan ender ülkelerden birisiydi.

Bu gelişme ailelerin kolektif üretime alışmamaları, hızlı kolektifleştirme sonucu küçük de olsa kendi toprağında üretim yapmanın daha verimli olduğu gerekçesiyle açıklanabilir.

20. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak kapitalist üretimdeki büyük değişmeyi de görmek gerekir. Üretim birimleri eskisine göre oldukça küçüldü; artık 10.000 ya da 5000 kişilik fabrikalar bulunmuyor. Birkaç bin kişilik ve üretim birimleri birbirine bağlı olarak değişik alanlarda bulunan fabrika büyük işletme sayılıyor. Üretim birimleri küçüldü ama teknolojide ilerlenen büyük ilerlemey-

le birlikte üretim her alanda arttı. Buna bağlı olarak işçi sınıfının yapısı da değişti. Hemen herkes işçi sayılmaya başlandı ama işçiler arasındaki ayrışma eskisine göre fazlalaştı. Bunun pratikteki sonucu da sendikaların zayıflaması ve işçi sınıfı dayanışmasının azalması oldu.

Sosyalizmde de binlerce işçi ve teknik elemanın çalıştığı büyük fabrikalar dönemi geride kaldı. Büyük fabrika artık verimsiz ve eskimiş teknolojiyi göstermektedir; yerini küçük üretim birimleri aldı.

Bir yandan Marx-Engels-Lenin'deki sosyalist ekonominin yapılanması anlayışını savunup, diğer yandan da günümüz kapitalizmi şartlarında sosyalist ekonominin nasıl olabileceğini düşünürseniz, işin içinden çıkamazsınız.

Sosyalist ekonomi ve toplum varolan kapitalizmin özellikleri dikkate alınarak kurulacaktır. 100 yıl önceki kapitalizmle bugünkü kapitalizm arasında önemli farklılıklar varsa, aynı farklılık alternatif ve sosyalist toplum anlayışında da bulunmak zorundadır.

Yeni sosyalizm anlayışı –özel örnekler arasındaki farklılıklar dikkate alınmadan- genel çerçevede şöyle ifade edilebilir:

Klasik ya da Marx-Engels-Lenin'deki sosyalizm anlayışının bünyesine kapitalizmin unsurlarının değişik oranda sokulması ya da içeriği açılmak şartıyla kısa ifadeyle pazar sosyalizmi.

Ne kadar ilginç ve acıdır ki yaklaşık 50 yıl önce sosyalist ülkelerde “böyle devam edemeyiz, gelişme çizgimizi değiştirmemiz gerekir” diyen anlayış da –Che hariçbenzerini savunuyordu. Mücadele ettiler ve kaybettiler. 50 yıl sonra bu tartışmanın yapıldığı ülkelerde sosyalizm ortadan kalkalı 30 yıl oldu ve kendisini halen sosyalist ve hatta marksist gören Çin, Vietnam ve Küba gibi ülkeler de o zamanın kaybeden anlayışını bir süreden beri hayata geçiriyorlar.

50 yıl önce değişik versiyonlarıyla savunulan pazar sosyalizminden başka bir şey değildi. Macaristan’da Kornai gibi insanlar bununla ilgili kalın kitaplar yazdılar, Demokratik Almanya Cumhuriyeti’nde Behrens “böyle devam edersek 20-25 yıl sonra biteriz” dedi, Çekoslovakya’da ise Ota Şik sosyal demokrasiye yakın bir anlayışı savunacaktı.

50 yıl önce savunulanların tamamı doğru olmayabilir ama gösterdikleri değişim yönü bir süreden beri uygulanandan çok da farklı değildir.

Sosyalizm, Marx-Engels’in öngördüğünün aksine dünyada tek değildir, güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorundadır ve bu nedenle de bağımsız gelişme yasaları yoktur. Sosyalist bir ülkenin nasıl gelişeceği, hangi aşamalardan geçeceği kapitalizmin durumuna bağlıdır.

Kapitalizmin genel durumunda önemli değişiklik gerçekleşirse, bu değişiklik sosyalizmin o aşamadaki mevcut özelliklerini ve gelişme çizgisini de etkileyecektir,

etkilemek zorundadır.

1955-1965 döneminin dünyada ne olup bittiğini anlamayan, “kapitalizm yeni bir bilimsel-teknolojik devrim gerçekleştiremez, bu kapasitesi yoktur” diyen komünist partisi yöneticileri –Honecker gibi- ömürleri yettiğinde çok şaşırıldılar.

Sosyalizm birlikte yaşamak zorunda olduğu güçlü kapitalizmdeki değişimleri dikkatle gözlemek ve gelişme çizgisini buna göre değiştirmek zorundadır.

7.2.2021

100. YIL YAZILARI

(1): ZOR VE GEÇ OLUYOR

Berlin Duvarı 1989'da yıkıldı ya da aradan 28 yıl geçti. SSCB ise bundan iki yıl sonra, 1991'de ya da 26 yıl önce dağıldı. Reel sosyalist ülkeler, sadece SSCB ile Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri değil Çin Halk Cumhuriyeti ve Arnavutluk da kapitalizme geçtiler. Tarih ne Marx-Engels ne de Lenin tarafından öngörülme, düşünülmesi bile mümkün görülmeyeni gördü: Çin örneğinde olduğu gibi komünist partisi önderliğinde kapitalizme geçiş...

Her ülkede genellikle birbirinden farklı görüşlere sahip olan sosyalistler reel sosyalizmden kapitalizme geçişi değerlendirdiler ve sonuçlar çıkardılar. Olanlara hemen bir cevap bulma isteği geçici ve yüzeysel çözümleri de beraberinde getirdi. Bunun ilk örneğini 1990'lı yılların ortalarında yayınlanan *Rusya'da Komünistler Ne İstiyor?* adlı kitapta açıklamıştım. SSCB'nin çok sayıda devlete ayrılarak parçalanmasıyla birlikte kurulan Rusya Federasyonu'nda komünist partisi hemen ikinci güçlü parti durumuna gelmişti. Yaşanmış olana hemen bir açıklama bulunması gerekiyordu ve onlar da Mao'nun sosyalizmde geriye dönüşün mümkün olduğu görüşüne sarıldılar. Hemen bulunan çözümler gibi bu da kısa ömürlü oldu, geldi ve geçti. Geriye dönüş mümkündür belirlemesi neden böyle olduğunu açıklamaz. Çok sayıda ülkede ve peşpeşe neden böyle olduğunu da açıklayamaz.

Bir başka kolay ve hemen açıklama bulma çabası, “yıkılan sosyalizm değildi” anlayışında da ifadesini buldu. Yaşanılan kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemiydi ve bu süreçte geriye dönüş olabilirdi.

Bu belirleme de açıklayıcı değildi. Yaptığı tek şey sorunu bir alandan alıp başka alana nakletmesi ve böylece de çözdüğünü sanmasıydı.

Kapitalizme mi dönüldü sorusu anlamsız bir sorudur çünkü durum ortadadır ve herkesin görebileceğini soru haline getirmek anlamsızdır.

İki örneğini verdiğim acele ve temelsiz açıklama çabaları –bunlara eklenebilecek çok sayıda benzerleri- nedenler konusuna yönelmiyorlardı.

1989’un üzerinden biraz zaman geçtikten sonra nedenler konusu yüzeysel de olsa gündeme gelmeye başladı. Burada da konunun özüne yönelmeyen temelsiz çözümler bir süre ön plana çıktı.

“Sosyalizmde demokrasi yoktu, bu nedenle yıkıldı” bu tespitlerden bir tanesidir.

Saptama doğru, sosyalizm demokratik değildi ama bu saptamayı yapanlar büyük açmazlarını görmüyorlardı. Şöyle ki: reel sosyalizm 20. yüzyıldaki büyük başarılarını katı merkezîyetçilik sayesinde kazanmıştı. Sonuçta yıkılmıştı ama 20. yüzyıl tarihindeki büyük etkisi tartışılmayacak kadar açıktı. Aralarında farklılıklar bulunsa bile “demokratik sosyalizm”den yana olanlar, hiç uygulanma-

mış bu sistemin başarılı olacağını neye dayanarak iddia ediyorlardı?

“Yıkılan sosyalizm değildi, sosyalizm hiç yaşanmadı” görüşünü savunanlar da aynı açmazla karşı karşıyaydı. “Hiç yaşanmadı” dediğiniz kafanızdaki sosyalizm anlayışının, yaşansaydı eğer başarılı olabileceğini neye dayanarak savunuyorsunuz?

Pratik yok ve sadece teoriye dayanılarak bir görüşün haklı olduğu, tarihte başarılı olacağı savunulamaz.

Aynı anlayışı “Marksist sosyalizm hiç hayata geçmedi” anlayışında da bulabiliriz. Doğrudur, geçmedi ama 1848’de **Komünist Manifesto** ’nun yayınlanmasını başlangıç alırsak 169 yıldır uygulanamamış marksist sosyalizmin, uygulanabilseydi eğer başarılı olacağını neye dayanarak savunuyorsunuz? Bu 169 yıl Ortaçağ’da olduğu gibi gelişmelerin yavaş ve birbirinden kopuk gerçekleştiği bir dönem de değil üstelik... İki dünya savaşının yaşandığı, çok sayıda ayaklanmanın gerçekleştiği oldukça hareketli bir dönemdir. Böyle bir dönemde bile gerçekleşemeyenin ilerde nasıl bir dönemde gerçekleşebileceği düşünülmektedir?

Bunlar acele verilmiş temelsiz cevaplardır ve öncelikli fonksiyonları hemen bir açıklama bulmak isteğidir. Ömürleri uzun sürmemiş ve geri plana itilmişlerdir.

Reel sosyalizmin kapitalizme dönüşmesine cevap bulma sürecinde sorumluluğu kişilere yıkma anlayışını da gördük. Marksistler teorik olarak tarihi kişilerle açık-

lamazlar ama başka cevap bulunamayınca sosyalizmdeki olumsuzlukları Stalin ya da Gorbaçov'a bağlamak sık rastlanılan bir anlayış oluyor.

Sosyalizmde ve genel olarak tarihte önderler önemlidir, marksizmde sanıldığından daha önemlidir. Önderlik denilince bunu kişinin gelişmiş özellikleri temelinde anlamamak gerekir. Bu özellikler önemlidir ama önderlik daima büyüklüğü tarihsel koşullara göre değişen kitle ile önder arasında karşılıklı etkileşme temelinde düşünülmelidir. Önderlik böyle bir süreç içinde kabul edilir. Sosyalizmde önderlik padişahlık örneğinde olduğu gibi kan bağına dayanmadığı için kitle ile karşılıklı etkileşme ve önderliğin kabul edilmesi belirleyicidir. Bir kez önder olan sürekli olarak bu konumda kalamaz, her yeni gelişmede kendisini kanıtlamak zorundadır.

Halkı ve büyük parti yapısını bir kenara bırakıp sadece önderde odaklanmak açıklayıcı değildir.

Buraya kadarki bölümden şu sonuç çıkarılabilir: reel sosyalizmin kapitalizme dönüşmesi gibi büyük tarihsel olayların açıklanması akıl yürütmeye ve başlangıçta doğru gibi görünen gerçekte ise yanlış olan acele cevap bulmak çabasıyla gerçekleşemez. Açıklama ancak tarih bilgisiyle birlikte yapılabilir. Reel sosyalist toplumların tarih bilgisi olmadan açıklama yapmaya çalışmak sonuçsuz kalacak bir çabadır.

Bu tarih bilgisi genellikle Stalin ile Troçki arasındaki mücadelenin sonuçlanmasıyla sona erer ve buradan Gor-

baçov dönemine atlar. Aradaki yaklaşık 60 yıllık dönemde ne olmuştur, bilinmez.

Tarih bilgisinin eksikliği ve dahası bu bilginin ciddiye alınmamasını “Nasıl bir sosyalizm istiyoruz?” sorusunda da görmek mümkündür. İstemekle olsaydı kimse en iyisinden azını istemezdi. Doğru soru, yaşanan koşullarda nasıl bir sosyalizm mümkündür, şeklinde olmalıdır.

Burada marksist sosyalizm teorisinde bilinen ama üzerinde yeterince durulmayan büyük soruna geliyoruz. Marksist sosyalizm teorisinde devrim Batı ve Orta Avrupa ülkelerinde azçok zamandaş denilebilecek bir süreçte gerçekleşecektir ve dolayısıyla sosyalizmin rakibi olmayacaktır. Dönemin kapitalist ülkeleri azçok zamandaş olarak yıkılacakları ve sosyalizm kurulacağı için, sosyalizmin güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşaması da söz konusu olmayacaktır. 20. yüzyıl tarihinde ise böyle olmamıştır ve burada ortaya çıkan önemli bir farklılıktır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde zamandaş devrim ve insanlığın sosyalizme yönelmesi tespitinin kendisi de sorunludur. Bu ülkeler (İngiltere, Fransa, Almanya ve çevrelerindeki ülkeler) o dönem insanlığın küçük bir bölümünü kapsıyorlardı. Büyük kesim İngiltere ve Fransa'nın sömürgesi durumundaydı. İngiltere ve Fransa'da kapitalizm yıkılınca sömürgecilik de bitecekti ama bu ülke halklarının sosyalizme yöneleceğini savunmak zordu. Yarı feodal ilişkiler içinde yaşayan, bir bölümü feodalizme bile ulaşmamış bu halkların kaçınılmaz olarak sosyalizme yöneleceğinin savunulması düşünülemezdi.

Marx-Engels'in bunun bilincinde olmadıkları söylemez. Devrim bekledikleri gibi gerçekleşse bile sosyalizme yönelen insanlığın küçük bir parçası olacaktı. Marx ve Engels bu nedenle sömürgeciliği hem eleştirirler ve hem de her şeye rağmen ona ilerici misyon yüklerler. Sömürgecilik tarihin kenarında kalmış toplumları dünya pazarına çekmekte, eski ilişkileri çözmektedir. Sömürgecilik iyi değildir ama bu ülkelerdeki eski rejim daha kötüdür.

Marx'ın Hindistan'daki İngiltere sömürgeciliğine bakışı böyledir. Engels, Cezayir'in Fransa tarafından sömürgeleştirilmesini selamlarken böyle düşünüyordu. **In Defence of the Progressive French Imperialialism** ya da İlerici Fransız Emperyalizminin Savunulması makalesinde sömürgeciliği kınar ama Cezayir'deki eski düzenin daha da kötü olduğunu savunur.

Bazı yazarlar buradan Marx-Engels'teki milliyetçiliğe ulaşıyorlar ki, konuyu anlamamanın göstergesidir. Sömürgecilikte ilgili anlayışlarını doğru bulmayabilirsiniz ama savundukları dünya devriminin (bu dünya insanlığın küçük bir bölümünden ibarettir) insanlığın büyük çoğunluğunu oluşturan sömürge ülke halklarını dışarıda tutularak düşünülemediğini de anlamak gerekir.

Zor oldu, geç oldu ama olmaya başlıyor çünkü yurtdışında kısaca aktarılan konular nihayet konuşulmaya başlandı. Bu konuda farklı ülkelerin sosyalist hareketleri arasında büyük dengesizlik bulunuyor. Bazı ülkelerde 20. yüzyıl sosyalizmiyle ilgili açık çözümler yapılırken, bizdeki süreç epeyce geriden gelmektedir ama geç de olsa

gelmektedir.

Bu yıl 1917 Ekim Devrimi'nin 100. yılıdır. Marksist sosyalizmin ve bu çerçevede yer aldığını savunan 20. yüzyıl sosyalizminin genel bir değerlendirmesinin yapılması özellikle bu yıla uygun düşer. Ek olarak 1990'lı yıllarda çok rastlanılan acele ve temelsiz çözümler de etkilerini kaybetmiş durumdadır. Artık marksizmin krizinden, marksist sosyalizm anlayışının uygulanamayacağından ve benzeri konulardan açık olarak söz edilebilmektedir.

Ulaşılan aşamada sadece doğruların savunulduğunu, anlamsız yanlışların yapılmadığını iddia etmeyeceğim. Gelişme yine de olumludur çünkü daha serbest bir değerlendirme aşamasına ulaşılmıştır.

1994 yılından başlayarak bu konuda birkaç kitap ve çok sayıda yazı yazdım: **Rusya'da Komünistler Ne İstiyor?**, **1989 Berlin Duvarı**, **40 Yıl Sonra TDAS** (bir bölümü bu konuya ayrılmıştır), **Geleceğe Dönüş** kitaplarının yanı sıra 1900'den Günümüze Büyük Düşünürler dizisinin ilkinde yayınlanan **Lenin** başlıklı uzun inceleme de sayılabilir. Bulgaristan'da sosyalizmden kapitalizme geçişi inceleyen Almanca bir kitabım da çıktı: **Politischer Kapitalismus als Begriff der Transformationsforschung: Beispiel Bulgarien**.

Ekim Devrimi'nin 100. yılında kaç tane olacağını şimdiden bilemediğim bir yazı dizisiyle 20. yüzyıl sosyalizminin tarihini anlatmaya çalışacağım. Bu süreci parçalı olarak değişik kereler anlatmıştım, şimdi daha ayrıntılı

ve bütünlüklü olarak belirtmeye çalışacağım. Yazı dizisi sosyalist ülkelerde burjuvazinin nasıl ortaya çıkıp güçlendiğini, sosyalist devletin nasıl dönüştüğünü, 1968 yılının sosyalist ülkeler için taşıdığı hayati önemi, Küba'nın durumunu da içerecektir.

(2): DÜNYA DEVRİMİ

Marx-Engels'in farklı ülkelerdeki kapitalist ekonomilerin birbirine bağlı işleyişinden hareketle tek tek ülkelerde değil, dünya genelinde devrim beklentisi içinde oldukları önceki yazıda açıklanmıştı. Kapitalist bir ülkede başlayacak devrim hızla diğerlerine yayılacaktı. Marx-Engels'e göre kapitalist ekonomilerin birbirine olan bağımlılığı nedeniyle tek ülkede devrimin yaşaması mümkün değildi, bu devrim kaçınılmaz olarak yayılacaktı.

Dünya devrimi denildiği zaman “dünya”nın içeriğinin gözden kaçırılmaması gerekir. Kelime aynıdır ama içerik zamanla önemli oranda değişmiştir.

Marx-Engels döneminde “dünya” esas olarak Batı Avrupa idi. Somutlarsak öncelikle Fransa ve İngiltere, ardından Almanya bunların çevresindeki ülkeler. O yıllarda -19. yüzyılın ikinci yarısı- “dünya” bu ülkeler demektir ya da kapitalist gelişme esas olarak bu ülkeler tarafından temsil ediliyordu.

Bu “dünya” dışında geniş bir dünya daha vardı:

Marx-Engels Avrupa gericiliğinin merkezi olarak

gördükleri Çarlık Rusyası'ndan söz ederlerdi. Yarı feodal Osmanlı İmparatorluğu da arada bir yazılarının konusu olurdu. ABD kapitalist bir ülkeydi ama o günlerin dünyasında önemli bir işlevi bulunmuyordu. Ek olarak Latin Amerika ülkeleri vardı ki, pek üzerlerinde durulmazdı.

Dünyanın önemli bölümü iki kapitalist ülkenin, İngiltere ve Fransa'nın sömürgesi durumundaydı. Çarlık Rusyası da Kafkaslar ve Orta Asya'ya yayılmış geniş sömürgelere sahipti. Osmanlı İmparatorluğu ise sınırları sürekli daralmakla birlikte yine de üç kıtaya yayılmış büyük bir imparatorluk durumundaydı. Rusya ve İngiltere arasındaki çelişkiler sayesinde ayakta kalabiliyordu.

Çin birkaç ülkenin yarı sömürgesi durumundaydı.

Marx-Engels'in dünya devrimi anlayışındaki büyük sorunu geçen yazıda işlemiştik: Batı Avrupa ülkeleri insanlığın küçük bir bölümünü temsil ediyordu. Bu ülkelerde devrim olunca sömürgeler bağımsızlığına kavuşacaktı ama buradan hareketle o ülkelerdeki halkların sosyalizme yönelecekleri söylenemezdi. Bu halklar yarı feodal ilişkiler içindeydiler hatta bazıları bu aşamaya bile ulaşmamıştı.

Marx-Engels'teki dünya devrimi anlayışı insanlığın küçük bir bölümünü kapsar ve geriye kalan büyük bölümün de bir şekilde bu küçük bölümdeki sosyalist devrimi izleyeceğini varsayar.

Çarlık Rusyası ve Osmanlı İmparatorluğu gibi geniş alanı kapsayan iki büyük imparatorlukta halklar nasıl

sosyalist olacaklardı, bilinmez.

Marx-Engels'in dünya devrimi anlayışı önemli olan da kendiliğindencilik içerir. (Bu konuda *Geleceğe Dönüş* kitabına bakabilirsiniz.)

Marx-Engels sorunun farkındaydılar. İnsanlığın küçük bir azınlığını barındıran alandaki sosyalist devrim, insanlığın geneli içinde küçük bir ada gibi kalacaktı. Bu nedenle dönemlerindeki sömürgeciliğe dışarıya kapalı yaşayan halkları pazara açan, onların dünyayla tanışmasına olanak sağlayan, o ülkelerdeki kapitalizmi kısıtlı da olsa geliştiren ilerici bir misyon yüklediler. Kapitalizm kendi mezar kazıcısı işçi sınıfını yarattığı gibi sömürgecilik sayesinde tarihin kıyısında kalmış halkları da kapitalist ekonominin içine çekecek, onların eskisine göre biraz daha gelişmesini sağlayacaktı.

Engels'in Cezayir'i işgal eden Fransa'nın tutumunu desteklemesi bu nedenledir. Sömürgecilik kötüydü ama o ülkedeki halkı dünyadaki gelişmelerin dışında tutan dışarıya kapalı eski düzen daha da kötüydü.

20. yüzyılda "dünya" değişti. Kelime aynı kaldı ama içeriği genişledi. Lenin'in döneminin dünyasında Çarlık Rusyası sürekli işçi grevleri ve 1905 devrimi nedeniyle önemli yere sahiptir. Çin'in de içinde bulunduğu yarı sömürge ve sömürge ülkelerdeki ayaklanmalar birbirini izlemektedir. ABD dünya ekonomisi ve politikasında açık bir ağırlığa sahiptir.

Bu şartlardaki dünyada, "dünya devrimi" denildiğin-

de İngiltere, Fransa, Almanya ve çevrelerindeki ülkelerle yetinilemez. Dünyanın kapsamı genişlemiştir. ABD ve Çarlık Rusyası artık günün dünyası içindedir.

1914-1918 arasında Birinci Yeniden Paylaşım Savaşı gerçekleşir. 1917’de Çarlık Rusyası’nda devrim olur (Önce Şubat sonra Ekim devrimi).

Birinci savaş başka bir gerçeği daha ortaya çıkarır: kapitalist bir ülkede olacak devrimin başka kapitalist ülkelere yayılması büyük değil küçük bir ihtimaldir. Marx-Engels’in öngörülerinin tersine bir durum gerçekleşmiştir.

Birinci Dünya Savaşı’nda yenilen ülkelerde devrim beklentisi vardı. Zaten Lenin ile Bolşevikler o zamanki adıyla uluslar arası sosyal demokrasinin küçük bir bölümünün temsil edildiği Zimmerwald Konferansı’nda bu görüşü savunmuşlardı: her parti bulunduğu ülkedeki burjuvazinin yenilmesi için çalışmalı ve bu yenilgiden devrim çıkarmalıdır.

Çarlık Rusyası’nda da böyle oldu, Çarlığın yenilgisi devrim için önemli bir itici güç oluşturdu.

Burada unutulmaması gereken şudur: savaşta belirli ülkelerin yenilmesi demek, diğerlerinin kazanması demektir. Savaş kazanan ülkelerde devrim ihtimali azdır.

1918 yılı Mart ayında Bolşevikler devrilmiş olan Çarlık ve burjuvazinin savaş halinde olduğu Almanya ile ağır bir barış antlaşması imzaladılar. (Brest-Litovsk). Bu ant-

laşma Bolşeviklerin içinde bile itirazlara neden oldu çünkü şartları çok ağırdı. Rusya Baltık ülkeleri dahil geniş bir alanı Almanya'ya bırakıyordu. Lenin direnişini kırmak için Merkez Komitesi'nden istifa edeceği tehdidini kullanmak zorunda kaldı. Genç devrim hükümeti hem Almanya ile savaş hem devrimin kirlere taşınması ve hem de başlamak üzere olan iç savaşla başa çıkamazdı. Devrimin korunması için ağır da olsa barış yapılması gerekiyordu.

O dönemin Almanya'sındaki sosyal demokratlar da bu barış anlaşmasına karşı çıktılar. Almanya en azından Doğu cephesinde önemli başarı kazanarak savaşı bitiriyordu. Bu başarı Almanya'nın savaşı kazanmasına yetmeyecekti ama kazanılan yine de önemli bir ara başarıydı ve Almanya devriminin geleceğini kötü etkileyecekti.

Lenin için ise -doğru olarak- gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan Alman devrimine umut bağlanmasından önce, yapılmış olanı korumak ön plandaydı.

Doğu'da kazanılan zafer Almanya'ya yetmedi, savaşta yenildi ve ağır şartlar içeren Versay Antlaşmasını imzalamak zorunda kaldı.

Almanya'da birkaç bölgede ayaklanmalar oldu, Sovyetler kuruldu ama ömürleri uzun sürmedi.

Benzer ayaklanmalar dağılan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda da gerçekleşti ama çabuk bastırıldılar.

Yine savaşta yenilen Osmanlı İmparatorluğu'nda ise kısa süreli bile olsa devrimci bir kalkışma olmadı. (Al-

manya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu savaşta müttefikti.)

Savaşı kazanan İngiltere ve Fransa'da ise 1917 Ekim Devrimi ile ilgili dayanışma eylemleri gerçekleşti ama önemli bir devrimci kalkışma olmadı. Almanya'da kurulan Sovyetlerle kayda değer bir dayanışma da gerçekleşmedi. Savaşı kazanan ülkelerde devrim zaten beklenmiyordu.

Savaş sonunda bir kapitalist ülkede devrim olsa bile (Almanya gibi) bu devrimin diğerlerine (İngiltere ve Fransa'ya) yayılması düşük bir ihtimaldi.

1919'da Marx-Engels'in öngörülerine göre farklı bir durum söz konusuydu.

1920'li yıllarda kapitalist metropollerde devrim beklentisi sona erdi ve bunun yerini sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki devrim beklentisi aldı. Doğu Halkları Kurtayları toplanmaya başladı.

DÜNYA yine değişti!

1960'lı yıllarda sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki kurtuluş savaşlarının kapitalist metropollerdeki devrimi tetikleyeceği düşünülüyordu. Başka bir deyişle Marx-Engels'in dünyasındaki devrim beklentisi tersine dönmüştü. Beklenti az gelişmiş olanlardan gelişmiş olanlara doğruyd.

21. yüzyılda ise, yine farklı bir DÜNYA karşısındayız.

Bugünkü dünya devrimi anlayışı en azından ABD, Almanya ve Çin Halk Cumhuriyeti’ni içermek zorundadır. Bunlara Fransa, İngiltere, Japonya, Rusya Federasyonu ve Hindistan da eklenmelidir.

Böyle bir dünyada azçok zamandaş gerçekleşecek devrimi hayal etmek bile zordur.

Marx-Engels dönemindeki “dünya devrimi”ni o dünyanın zamana göre değişen içeriğini dikkate almayarak tekrarlamak doğru olmasa gerektir.

(3): TEK ÜLKEDE SOSYALİZM

Marx-Engels zamanından beri sürekli tekrarlanan saptamayı biliyorsunuz: sosyalizm dünya çapında olur, tek ülkede olmaz.

100. yıl ile ilgili önceki iki yazıda “dünya çapında” belirlemesinin ne anlama geldiğini ve buradaki “dünya”-nın dönemlere göre değiştiğini açıklamıştım.

Marx-Engels’in “dünya” ile kastettikleri dönemin kapitalist merkezleriydi. Öncelikle İngiltere ile Fransa, ardından Almanya idi. Bunlara çevredeki ülkeler de katıl- sa bile sözü edilen “dünya” insanlığın yüzde 10 kadarını barındıran bir dünya idi. Bu dünyada Çarlık Rusyası, Osmanlı İmparatorluğu, ABD ve Güney Amerika ülkeleri bulunmuyordu. Kalan ülkeler İngiltere ve Fransa’nın sömür- gesiydi. Çin birkaç ülkenin yarı sömürgesi durumunday- dı. İnsanlığın yüzde 10’unun tamamı sosyalist bile olsa,

geriye kalanın çoğunluğu nasıl olacaktı; bilinmiyordu. Olacağı varsayılıyordu ve bu anlamda sosyalizmin kapitalist ülkeler dışında kendiliğinden yayılma mekanizmasına inanılıyordu.

Dünya kelimesine takılıp bu kelimenin kapitalizmin farklı dönemlerinde farklı içerikleri olduğunu görmezseniz, yanlış değerlendirme yaparsınız.

Aynı durum tek ülkede sosyalizm için geçerlidir.

Lenin 1917 Ekim Devrimi'nin üzerinden yaklaşık iki yıl geçinceye kadar Rusya'da devrimin Avrupa'da devrim olmadan yaşayamayacağını, bu devrimin Avrupa devrimini hızlandıracağını yazdı. 1905 yılındaki **İki Tak-tik** 'te de bunu savundu, 1919'daki **Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky**'de de... Bu kitap başladığı kabul edilen Almanya devriminin selamlanmasıyla biter. O dönemde savaştan galip çıkan İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde değil, Almanya gibi yenilmiş ülkelerde devrim bekliyordu.

Almanya'da bazı bölgelerde Sovyetler kuruldu ama devrim yaşayamadı.

Burada “tek ülke”nin içeriği üzerinde durabiliriz.

Tek ülke ama hangi tek ülke?

Orta Amerika'daki ülkeler Nikaragua, El Salvador gibi 2-3 milyon nüfuslu tek ülkeler mi?

Yunanistan gibi 11 milyon nüfuslu tek ülke mi?

Yoksa dünyanın en büyük ülkesi kabul edilen ve

yeryüzünün altında birini kaplayan, adı sonra SSCB olacak olan tek ülke mi?

SSCB büyük oranda Çarlık Rusyası'nın sınırları içinde kurulmuştur. Çarlık Rusyası Kafkasya, Baltık kıyıları, Avrupa tarafı ve Orta Asya'da geniş sömürgelere sahipti. SSCB'deki sosyalizm tek ülkede sosyalizm olarak görülmez, geniş bir bölgedeki sosyalizmdir. Sonuçta başarısız olması bu gerçeği değiştirmez. SSCB'nin 1991'de dağılmasının ardından aynı alanda çok sayıda devlet kuruldu. Baltık kıyılarındaki Estonya, Letonya, Litvanya gibi Brest-Litovsk Antlaşması ile Almanya'ya verilen, sonra yeniden SSCB'ye dahil edilen küçük ülkelerin ötesinde;

Ukrayna, Beyaz Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Moğolistan, Tacikistan bulunuyor. Özerk bölgeleri saymıyorum ve ülkelerden de unuttuklarını olabilir. Açık olan, SSCB'nin tek ülke değil geniş bir bölge olduğudur.

Bazen yaşanmış sosyalizm deneyiyle ilgili olarak, “tek ülkede sosyalizm olmayacağı görüldü, sosyalizmi en azından bölgesel düzeyde düşünmek gerekir” gibi belirlemeler okuyorum. SSCB görünürde tek ülkeydi ama hiç de öyle değildi. 1945 sonrasındaki ülkeleri; Macaristan, Çekoslovakya, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Polonya, Bulgaristan, Romanya, Arnavutluk, Yugoslavya'yı katmıyorum.

Çin Halk Cumhuriyeti'ni de katmıyorum.

Bunları da kattığınızda 1950'li yıllarda insanlığın

yaşadığı alanların üçte biri şu veya bu farklılıklara sahip olan sosyalist iktidarlar altındaydı.

Küba, Vietnam, Laos, Kamboçya ve Kuzey Kore de eklenebilir ayrıca...

20. yüzyıl sosyalizmi, sadece SSCB ile sınırlı kalınsa bile, tek ülkede sosyalizm değildir.

Böyle denilmesinin nedeni, reel sosyalizmin çözülmesine fazla bilgi edinmeden ve kafa yormadan açıklama bulmak çabasından kaynaklanıyor. Marx-Engels “tek ülkede sosyalizm olmaz” demişlerdi, ama yapılmaya çalışıldı ve olmadı!

Lenin’in beklediği gibi Almanya’da devrim olsaydı, bu devrimin Avrupa devrimine yol açacağı oldukça şüpheliydi. Savaşı kaybetmiş ülkelere mesela Avusturya- Macaristan’a sıçardı ve zaten bu bölgede de kısa süren bir ayaklanma olmuştu ama Fransa ve İngiltere’ye de sıçrayacağı oldukça şüphelidir.

1918-19 Almanya devrimi Fransa ve İngiltere’de kayda değer dayanışma eylemlerine bile yol açmadı.

Önemli bir kapitalist ülkedeki devrimin –en azından Avrupa çapında- diğer önemli kapitalist ülkelere de sıçrayacağı saptaması 20. yüzyıl başında bile geçerli değildi.

Tarihte projeksiyon yapmak doğru değildir ama 1918-19’daki başarılı bir Alman devriminin Fransa ve İngiltere’ye de sıçrayacağı bir çeşit iyiniyet olarak görülebilir; pratikte bunun yeterli göstergesi yoktu.

1918-1939 arasındaki 21 yıllık dönem, iki dünya savaşı arasındaki geçiş dönemidir.

Bu dönemde 1929-1933 yılları arasında büyük ekonomik kriz de yaşandı ve devrimci kalkışma da görülmedi.

Kapitalist ülkeler savaştan yeni çıkmışlardı, bu savaşın büyük yorgunluğu ve yıkımı vardı, ardından büyük ekonomik kriz geldi. Başlıca kapitalist ülkeler girdikleri savaşları da ilk başarısızlıkların ardından sürdüremediler, durumları uygun değildi.

Bunun başta gelen örneği SSCB'deki iç savaştır. İngiltere Wrangel ordusunu destekledi ama bu savaşa çok da angaje olmadı, olamadı.

Anadolu'daki savaş için de benzeri saptama yapılabilir. Özellikle İngiltere Yunanistan'ı destekledi ama kendisi doğrudan savaşa girmedi.

Bu ülkeler savaş yorgunuydu ve 1920'lerin ilk yıllarında süren savaşlar da sona erdi.

SSCB, marksist teoride hiç öngörülmediği biçimde güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda kaldığını anladı.

Sosyalizmin 20. yüzyıldaki en büyük sorunu burada görülür: marksist sosyalizm teorisinde sosyalizmle kapitalizmin birlikte yaşaması söz konusu değildir. Başlıca kapitalist ülkelerde azçok zamandaş bir devrim gerçekleşecek ve kurulacak sosyalizmin kapitalizmle birlikte ya-

şaması söz konusu olmayacaktı.

20. yüzyıl sosyalizminin 21. yüzyıla da kalan asıl sorusu budur: sosyalizm güçlü bir kapitalizmle birlikte nasıl yaşayabilir?

Dünya devrimi, buradaki dünya kelimesinin içeriği dönemlere göre değişmiştir, olmadı ve bundan sonra olması da beklenemez.

Bu durumda geleceğin sosyalizmi de güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda kalacaktır.

Bu nasıl olabilir ve Ekim Devrimi sonrasındaki 20. yüzyıl sosyalizmi deneyinden bu konuda ne öğrenebiliriz.

(4): ŞİMDİ NE YAPACAĞIZ?

1920'li yılların başlarındayız... İç savaş kazanılmış, Almanya devrimi yenilgiye uğramış, Avusturya ve Macaristan'daki ayaklanmalardan sonuç çıkmamış, Kızıl Ordu vasıtasıyla devrimi Polonya'ya ihraç çabası da yenilgiyle sonuçlanmıştı. Devrim Avrupa'da yayılmıyordu.

Geniş bir alanda kurulan SSCB geri bir tarım ülkesi karakterindeydi. Üç kentte; Moskova, Petograd ve Bakü'de fabrika sanayisi vardı; ülkenin kalanında ise yok sayılırdı. Büyük toprak sahiplerinin tasfiyesi ve toprakların köylülere dağıtılması sonucu büyük ülke genelinde küçük köylülük egemendi.

Duma seçimlerinde de görüldüğü gibi Sosyalist dev-

rimciler ÷lke genelinde çoğunluktaaydı ama bu örgüt iki parçaya ayrılmıştı. ÷lkede Bolşeviklerden daha örgütlü bir güç bulunmuyordu.

İç savaş kazanılmış, Almanya'da devrim olmayacağı belli olmuş, SSCB içindeki değişik ayaklanmalar bastırılmış ve büyük soru açıkça görünür olmuştu; bundan sonra ne yapacağız?

Cevap büyük mücadele içinde şekillendi ve böyle olması da normaldi. 1848'de Komünist Manifesto'nun yayınlanmasını başlangıç olarak alırsak, sonraki 70-80 yıl boyunca komünist kuşaklar bambaşka bir kültürde yetişmişlerdi: Avrupa devrimi ya da başka bir deyişle sosyalizmin dünya çapında gerçekteşmesi (önceki yazılarda açıklandığı gibi "dünya" anlayışı döneme göre değişmektedir, o dönemin "dünya"sı Batı ve Orta Avrupa'dır), geri bir ÷lkede sosyalizmin olamayacağı, sosyalizmin kapitalizmden sonra gelmesinin zorunluluğu (gelişmiş sanayi ve buna uygun kültürel temel olmadan sosyalizm gerçekteşemez)... SSCB'de tartışılan ve sadece bu ÷lkede değil komünistleri dünya çapında meşgul eden sorun da buydu: bu kültürden ayrılacak mıyız, yoksa kalacak mıyız? Ayrılmanın ve kalmanın değişik çeşitleri bulunuyordu ama asıl sorun bu ayrılmanın yapılıp yapılmamasında ortaya çıkıyordu.

Eric Hobsbawm 'ın 1789 Fransız devrimiyle, 1917 Ekim devriminin karşılaştırması vardır. Buna göre, 1789 devrimi 19. yüzyılı derinden etkilemiştir ve aynısını 1917 devrimi 20. yüzyıl için yapacaktır.

Bu değerlendirme doğru olmakla birlikte eksiktir. Sovyet devrimi 20-25 yıl sonra yıkılmadı. Geri bir tarım ülkesi gelişmiş bir sanayi ülkesine dönüştü ve bu gelişmesiyle de güçlü kapitalist sistemin iç dinamiğini etkiledi. SSCB, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünya ölçeğinde kapitalizme karşı alternatif bir güç olarak ortaya çıktı. Ne var ki, 1917'den 1945'e giden yol ana hatlarıyla bile düşünülse zorunlu bir yol değildir. Bolşeviklerin önemli bir bölümü 1920'li yılların ikinci yarısında –sembolik tarih ilk Beş Yıllık Plan'ın yapıldığı 1928'dir- birbirleriyle sürekli çekişme ve mücadele içinde geçmişlerinin kültüründen büyük oranda kopmasaydılar; SSCB gelişmiş bir sanayi ülkesi olarak ortaya çıkamaz ve 20. yüzyılın sonraki bölümünde de büyük etkiye sahip olamazdı.

Sosyalist sistemin gelişmesindeki ikinci önemli –sembolik- tarihin 1968 olduğunu ilerde göreceğiz. Aynı soru orada da ortaya çıkmıştı: şimdiye kadar olduğu gibi mi devam edeceğiz, yoksa değiştirecek miyiz ve bu nasıl yapılacaktır?

Dünya çapında bir güç olarak ortaya çıkan reel sosyalizm 1917'nin doğal sonucu değildir. 1917 başlangıçtır ama 1928 ile karakterize edilebilecek büyük dönüşüm olmazdı reel sosyalizm 1945 sonrasında kapitalizme karşı dünya çapında bir seçenek olarak ortaya çıkamazdı.

1917 devriminden sonra ortaya çıkan ve iç savaşın bitmesinin ardından sadece SSCB'de değil dünya komünist hareketinde de önde gelen tartışma konusu olan “nasıl devam edeceğiz, içinde yetiştiğimiz kültürden ayrıl-

mak zorunda mıyız?” sorusunu bu çerçevede düşünmek gerekir. Bir kuşak kendi içinde ayrıştıyordu. Bu kuşağın eskiden olduğu gibi tartışarak ve bazen uzaklaşarak da olsa birlikte yürümesi mümkün değildi. Mücadeleyi kazanan kesim ile kaybedenler bambaşka yollardan ilerleyecekler ve kaybeden kesim giderek tasfiye olacaktı.

1917 devrimi sonrasındaki büyük ayrışmayı dikkate almadan “devrim evlatlarını yedi” gibi belirlemeler anlamsızdır.

Benzeri bir durum Fransız devrimi sonrasında da görülür ve devrimi yapan kadro içinde mücadele ve bazıları idamla sonuçlanan tasfiyeler başlar. Devrim yapılıncaya kadar amaç aynıdır, daha sonra farklılaşabilir ya da önceden beklenilmeyen bir durumla karşılaşıldığında ne yapılması gerektiği konusunda ayrılık çıkabilir.

SSCB’de geleceğe yönelik olarak iki yoldan birisi seçilebilirdi:

Birincisi; geçmişe bağlı kalarak Avrupa devrimini beklemek ve bunun için ortaya çıkabilecek fırsatları değerlendirmek. Bu konuda gelecek iyi görünmüyordu. Almanya başta olmak üzere devrim teşebbüsleri başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Ek olarak, Avrupa devrimi beklenirken içerdeki durum nasıl olacaktı?

Duma seçimlerinde beklenildiği gibi Sosyalist Devrimciler çoğunluğu sağlamış, ardından Duma Bolşevikler tarafından dağıtılmıştı. Avrupa devrimi beklenirken içerde iktidar nasıl elde tutulabilecekti? Sosyalist devrimci-

lerle koalisyon yapılabilirdi ama o zamana kadar nasıl bir ekonomik politika izlenecekti? NEP olarak da bilinen Yeni Ekonomik Politika'nın sürmesi durumunda üretim bir oranda artıyordu ama özellikle köylülük içinde tarım burjuvazisi güçlenmeye başlıyordu. Hem köylülüğün temsilcisi olan Sosyalist devrimciler ile ittifak yapıp hem de tarım burjuvazisini tasfiye etmek düşünülemezdi. Ek olarak, Avrupa'nın bir ülkesinde devrim fırsatı çıktı diyelim, Kızıl Ordu ile onlara yardım edilmesine acaba Sosyalist Devrimciler ne diyecekti?

Bu yolun tek avantajı geçmişe bağlı kalındığı için devrimi yapan kadro içinde önemli sorun çıkmayacak olmasıydı. Yine de çıkabilirdi ama ikinci alternatife göre daha az olurdu.

İkincisi; Lenin'in 1905'te **İki Taktik** 'te ve 1919'da **Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky** 'de savunduğu anlayıştan ayrılmaktı. Rus devriminin Avrupa devrimine büyük ivme kazandıracığı tahmin edilmişti; bu tahmin tümüyle boş çıkmıştı denilemez ama yeterince gerçekleşmemişti. Geniş ve geri bir tarım ülkesindeki sosyalist devrim dünyada tek başına kalmıştı. İleriye gitmek ve ülkede sosyalizmin kuruluşunun şartlarını oluşturmak gerekirdi. Bunun için ise sanayileşme gerekiyordu. Sosyalizm ancak bu temelde kurulabilirdi.

Avrupa'da ne zaman devrim olacağı belli değildi. Ek olarak, yeni bir savaşın geldiğini sadece Bolşevikler değil herkes görüyordu. İtalya'da faşizm, Almanya'da Nazizm yükseliyordu. Henüz iktidarı ele geçirmemişlerdi ama Av-

rupa kıtası gericiliğın yükseldiği bir döneme girmişti.

Savaşa hazırlanmak gerekiyordu. 1905'te Japonya'ya, 1917'de Almanya'ya yenilen Rusya'nın sosyalist iktidar altında yeniden yenilmesi, bu iktidarın da sonu anlamına gelirdi.

Savaşa hazırlanmak ise sanayileşmekle mümküdü.

Devrimi yapan kadro içinde ciddi bir çatışma yaşandı, tasfiyeler oldu ve ikinci alternatif ağır bastı.

Lenin ölümünden bir yıl önce yıllardır savunduğu kendi görüşlerine bağlı kalmayarak kendi başına kalan Rusya'da sosyalizmin önkoşullarının hazırlanabileceğini söyler.

“Sosyalizmin gerçekleşebilmesi için belirli bir kültür düzeyi gerekli ise (belirtelim, her Batı Avrupa ülkesinde farklı olduğu için kimse bu gerekli düzeyin tam olarak ne olduğunu söyleyemiyor), bu durumda biz neden devrimci yoldan bu düzeye ulaşmak için gerekli önkoşulları oluşturmaya girişmeyelim ve sonra işçi ve köylü iktidarı ve Sovyet düzeni temelinde ileriye giderek diğer halklara yetişmeyelim?”

Ertesi gün (17 Ocak 1923 tarihinde) yazdığı yazıda konuya devam eder: **“Sosyalizm için uygarlığın gerekli olduğunu söylüyorsunuz. Çok güzel! Ama neden biz de uygarlık için gerekli önkoşulları yerine getirmek için büyük toprak sahiplerini ve Rus kapitalistlerini sürmek-**

le işe başlamayalım ve daha sonra sosyalizm için ileriye doğru ilerlemeye yönelmeyelim?”

Sosyalizm için modernizm olarak da bilinen sanayileşmiş ülke ve bunun kültürü gereklidir ama buna mutlaka kapitalizmle ulaşılabilir diye bir kural yoktur. Lenin'e göre bu aşamaya üretim araçlarında kolektif mülkiyet koşullarında da ulaşılabilir.

Görüldüğü üzere geniş bir bölgeyi –dünyanın altıda birini- kaplayan tek ülkede sosyalizm Lenin'in fikridir.

Lenin geçmiş, geçmişteki teoriyi kendisi kurmuş olsa bile, bırakabilen birisiydi. Başka türlü olacağı tahmin edilmişti ama olmamıştı ve o zaman da geçmişe bağlı kalmanın anlamı yoktur

(5): **SOSYALİST MODENLEŞME**

Sosyalizm ancak modern bir toplum temelinde kurulabilir. Modern toplumdan kastedilen sanayi toplumdur ve başlıca özellikleri şunlardır:

– Tarımda feodalizmin tasfiyesi, köylülüğün ayrışması ve kapitalist ilişkilerin hakim olması...

– Sanayinin gelişmesi, ekonomide sanayi üretiminin ağır basması...

– Okuma-yazma bilenlerin oranının artması, şehirleşmenin gelişmesi...

- Artan sayıda kadının çalışmaya başlaması...
- Dinin etkisinin azalması...

Bu özelliklere kısaca modernizm adı verilir ve 1920’li yıllara kadar modernizm aynı zamanda kapitalist modernizm anlamına gelirdi. Başka bir deyişle bir toplumda bu özelliklere sadece kapitalizmin gelişmesiyle ulaşılabılırdi, başka yol bilinmiyordu.

Sovyet devrimi tek ülkede değil geniş bir bölgede gerçekleşmesine rağmen başka devrimleri tetikleyemedi ya da Almanya, Avusturya ve Macaristan’daki ayaklanmalar başarısızlıkla sonuçlandı ve Sovyet devrimi geri bir tarım ülkesinde kendi başına kaldı.

Bundan sonra ne yapılması gerekiyordu?

O güne kadar bilinen yol, kapitalizmin geliştirilmesi ve bu yolla sosyalizmin önkoşullarının hazırlanmasıydı. Lenin’in getirdiği teorik yenilik, daha sonra sosyalist modernizm olarak anılacak olan yenilik; eskiden ancak kapitalizmin geliştirilerek ulaşılacağına inanılan aşamaya kapitalist olmayan yoldan ulaşmaktı. Üretim araçlarının özel mülkiyeti çerçevesinde değil, üretim araçlarında toplumsal mülkiyet temelinde ulaşmaktı.

Lenin’in belirttiği gibi; modern sanayi toplumu aşamasına ancak kapitalizmle ulaşılabılır diye hiçbir yerde yazmıyordu; ama başka türlüsü de yazmıyordu. Tarihte başka bir yol yaşanmamıştı.

1917 Ekim devriminin ardından “sosyalist devrimi

boşuna yaptınız” diyen Kautsky, o güne kadarki tarihsel örnekler dikkate alındığında haklıydı. Sosyalist devrim boşuna yapılmıştı çünkü modern sanayi toplumuna ulaşmak için kapitalizmin geliştirilmesinden başka yol bulunmuyordu. Burjuvazinin iktidarına son verdikten sonra kapitalist gelişmeye yönelmek, devrimi boşuna yapmış olmak anlamına gelirdi.

Burada beklemek gerekir: yaklaşık 60 yıl sonrasındaki örneğin, bir ülkede, Çin’de, komünist partisi önderliğinde kapitalizmin geliştirilebileceği örneğinin düşünülmesi o yıllarda mümkün değildi.

Sovyet devrimi tarihte daha önce örneği bulunmayan bir yola girdi ve sosyalist modernleşme diye anılacak yoldan modern sanayi toplumuna ulaşmaya yöneldi.

Bu konuda büyük başarı kazanıldığını belirtmek gerekir.

Dönemin şartları uygundu. 1918’de Birinci Dünya Savaşı’nın sona ermesinden 1939’da ikincisinin başlamasına kadar geçen 21 yılın birkaç yılı iç savaşla, ardından yine birkaç yıl izlenmesi gereken yol konusundaki tartışmalarla geçmişti. Geriye kalan yaklaşık on yılda ise Sovyet toplumu büyük oranda değişmiş, geri bir tarım ülkesinden sanayi toplumuna dönüşmüştü.

Savaş geliyor, bunun dışında kalmamız mümkün olmayacak, bize saldıracaklar; kapitalizmin yüz yılda aldığı yolu on yılda alamazsak, sonumuz kötüdür anlayışıyla gelecekte ülkeyi nelerin beklediği doğru olarak saptanmıştı.

Emperyalist ülkeler savaş yorgunuydu, ardından 1929-1933 büyük ekonomik krizi yaşandı. Kimsenin gelişen Sovyet ülkesiyle uğraşabilecek hali yoktu. Düşmandılar ama bunu aktif düşmanlığa dönüştürebilecek durumda değillerdi. Sovyet ülkesi istediği bütün sanayi makinelerini kısıtlama görmeksizin ithal edebiliyordu.

Belirtmek gerekir; SSCB 1920’li yıllarda geri bir tarım ülkesiydi ama 1960’lı yılların Çin Halk Cumhuriyeti’nden oldukça farklıydı.

– Devrim öncesi Rusya, Çin’in aksine yarı sömürge değil, sömürgeci bir ülkeydi.

– Geri bir tarım ülkesiydi ama Petograd ve Moskova gibi gelişmiş sanayi merkezlerine de sahipti. Rusya, Çin gibi sanayiye yabancı bir ülke değildi. Bu iki kentte ve ek olarak Bakü’de gelişmiş bir işçi sınıfından söz edilebilirdi. Çok geniş bir ülkede bu sınıf küçük bir azınlıktı ama vardı.

– SSCB de Çin gibi geniş bir ülkeydi, nüfusu Çin kadar olmasa da fazlaydı. SSCB’nin ek olarak geniş doğal kaynakları da bulunuyordu.

SSCB’nin izlediği yola “geç kalmış modernlik” adı da verilir ve kapitalizm çerçevesinde de benzeri yaşanmıştır. Bağımsızlığını yeni kazanmış olan ve gelişmiş kapitalist ülkelere göre oldukça geride bulunan ülkeler hızlı bir sanayileşmeyle ilerideki ülkelere yetişmeye çalışabilirler. Yarı feodal ilişkilerin radikal tasfiyesi gerçekleşmeden hızlı bir modernleşmenin mümkün olmadığı da görülmüştür. Bunun belirgin örneği Türkiye’dir.

1920'li yıllardan 1939'a kadar yaklaşık 15 yıllık süreyi dünyada en iyi değerlendiren ülke SSCB oldu. Türkiye ve Arjantin de bu süreyi kullanarak sanayileşmeye çalıştılar. Uluslar arası koşullar da uygundu ama feodalizmin radikal tasfiyesi gerçekleşmeden ve feodallerle daima ittifak içinde olmuş burjuvaziyle birlikte ilerlenerek sanayi toplumuna kapitalist yoldan ulaşmak mümkün değildi. Bazı sanayi tesislerinin kurulması gibi görece iyileştirmeler yapılabilirdi ama bunlar toplumun yapısını değiştirmekte yeterli olamazdı.

SSCB sosyalist modernizmde ağır bir fatura ödedi. Tarımda hızlı kolektifleştirme, dış ülkelerden sanayi makinelerinin ithali için tarımda üretilen değerın sanayiye aktarılması özellikle Ukrayna'da yaygın açlığa ve ölümlere yol açtı. Çok sayıda insan bulunduğu yeri terk ederek fabrikalarda işçi olmaya yöneldi. Bu büyük hareketlilik ve ek olarak yaşanan fiziki tasfiyeler çok sayıda insan hayatına mal oldu.

Orlando Figes gibi sosyalizme herhangi bir sempati duymayan bir yazar bile, Stalin'in çok sayıda insanın "karşı devrimci" gerekçesiyle fiziki tasfiyesi konusunda güvenlik örgütünü birkaç kez uyardığını yazar.

Bu tasfiyeler eski Bolşevik kadroya da yöneldi. Önceki yazıda Fransız devriminde de devrim sonrasındaki anlaşmazlıkların devrimi yapan kadroda tasfiyelere yol açtığını belirtmiştim. SSCB'de daha da özel bir durum vardı; tartışıldı ama kısa sürede bunun bitmesi gerekiyordu, hızla ilerlenmeliydi ve sürekli tartışma içinde de böyle

yapılamazdı.

Kapitalist ya da sosyalist yoldan geç kalmış modernleşme daima otoriterliği gerektirir. Hızla gelişmek zorundasınız ve bu da izlenmesi gereken yol konusunda sürekli tartışarak yapılamaz.

SSCB kapitalist olmayan yoldan hızlı modernleşmenin ağır faturasını 1941'de Nazi ordularının saldırısından sonra da ödeyecekti. Bu saldırı zamanının Almanya ordusunun saldırısından ibaret değildir. Orta ve Doğu Avrupa'dan Sovyet karşıtı güçlerle birlikte –Bulgarlar, Romenler vd.- yaklaşık bir milyon kişilik bir orduyla bu saldırı yapıldı ve içerde de özellikle Ukrayna'da çok sayıda destekçi bulunabildi.

1941-1945 yılları arasında Kızıl Ordu'nun Nazileri yenen asıl güç olması, kahramanlık temelinde açıklanamaz. Ağır kayıp verildi ama savaşı kazanan aynı zamanda ordunun dayandığı sanayi ya da teknik güçtü.

Rusya'nın 1905'te Japonya, 1917'de Almanya karşısında bozguna uğradığını hatırlamak gerekir. 1941-1945'te ise farklı oldu ve bu başarıyı esas olarak disiplin ve kahramanlıkla açıklamak mümkün değildir. O zamanki dünyanın en modern ordusuna karşı esas olarak kahramanlık temelinde başarılı bir karşı duruş gösterilemezdi.

Bunun için savaş öncesinde ve savaş sırasında oldukça ağır bir bedel ödendi.

Bu bedel daha az olabilirdi ama ağır kategorisinin di-

şına çıkacak kadar az olamazdı. Ağır bedelin kapsamında kalınarak daha az olabilirdi. 1940'lı yılların Sovyet romanlarında bile –bkz. Konstantin Simonov- orduda yapılan anlamsız tasfiyelerin savaşın başlangıcında orduyu zayıf düşürdüğü ve ağır kayıplara yol açtığı anlatılır.

Bu tasfiyelerin sorumlusu Stalin midir, gibi güncelliğini hala sürdüren bir soru sorulabilir.

Büyük bir gelişme döneminde yapılan iyilerin ve kötülerin, büyük başarıların ve ağır kayıpların sorumluluğu tek kişiyle açıklanamaz. Dönemin bütün iyilikleri gibi kötülüklerini de Stalin yapmamıştır ama bir ülkenin bir numarası, o ülkede yapılan iyi ve kötü her şeyden sorumludur. Her şeyi doğrudan kendisi yapmamış olabilir ve zaten bu mümkün de değildir ama sonuçta iyiliğin de kötülüğün de sorumluluğunu taşımak zorundadır.

Ağır kayıp verilecekti, ama bu kadar ağır olmayabilirdi.

1920'li yıllardan başlayarak farklı bir gelişme yolu izlenseydi, radikal önlemlerle değil de tarımı yavaş dönüştürerek sanayileşme ve genel olarak modernleşme yolu izlenseydi; 1945'te SSCB diye bir ülke bulunmayacaktı.

(6): **TARİHTE SÜREKLİLİK**

Tarihte süreklilik ilk bakışta görüldüğünden daha fazladır. Rusya tarihi söz konusu olduğunda Çarlık Rusyası, sosyalist Rusya ve bugünün kapitalist-emperyalist Rusyası arasında önemli farklılıkların yanı sıra süreklilik

de bulunmaktadır.

Rusya tarihi boyunca dünya politikasında dikkate alınması gereken bir güç olmuştur. Bazen zayıf bazen daha güçlü olarak ama sürekli olarak dikkate alınması gereken düzeyde bir güç olmuştur.

Devrim öncesi Rusya büyük bir sömürgeci güçtür. Kafkaslar ve Orta Asya'yı fetihlerle kendisine bağlamıştı. Çarlık Rusyası sömürgeciliğinin İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinden farkı, sömürgelerle arasında başka ülkelerin bulunmamasıdır. Çarlık Rusyası esas olarak uzaklarda değil kendi çevresinde yayılmıştı. Bu büyük bir çevreydi ama sonuçta arada İngiltere ve Fransa örneklerinde olduğu gibi başka ülkeler bulunmuyordu. Petograd ve Moskova gibi iki kentteki devrimin sömürgelere kadar yayılmasını sağlayan da bu çevre faktörü olmuştu.

İngiltere'de devrim olsaydı İrlanda'ya yayılabilirdi ama Hindistan'a da yayılacağını düşünmek hayli zordur.

Çarlık Rusyası Lenin'in belirlemesiyle "feodal emperyalist" bir ülkeydi. Osmanlı İmparatorluğu da aynı kapsamda değerlendirilebilir, şu farkla ki 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak sürekli alan kaybederek zayıflayan ve yarı-sömürge durumuna düşen bir imparatorluk olmuştur. Rusya ile Osmanlı arasındaki savaşların birisi hariç tamamını Rusya kazanmıştır. Rusya; İngiltere, Almanya ve Japonya gibi ülkeler karşısında zayıftı ama Osmanlı karşısında güçlüydü.

Rusya'da I. Petro'dan beri sanayileşmek ve batıya

yetişmek amacı vardı. Stalin'in Rusya tarihindeki I. Petro'ya benzetilmesi ve yılların amacını gerçekleştiren kişi olarak görülmesi bu nedenledir.

Rusya ağır kayıp vererek hızla sanayileşi ve modern bir dünya gücü haline geldi. Bugünkü emperyalist Rusya'nın gücünün kaynağını 1930'lu yıllardaki hızlı sanayileşme döneminde aramak gerekir. 1990'larda gerçekleşen dünya çapındaki bir gücün sosyalizmden kapitalizme geçmesidir (bu süreç ilerde ayrıntılı olarak incelenecektir).

Konuya dünya politikasında önemli bir g olmak sınırları içinde bakılırsa arlık Rusyası, sosyalist Rusya ve emperyalist Rusya arasındaki süreklilik görülebilir.

Bu sürekliliğin psikolojik temeli de vardır: dünya gücü olmak... En güçlüsü olmasa bile dünya gücü olmak...

Stalin'in Rusya'da bugün bile sevilmesinin önemli nedeni bu olsa gerektir. Stalin döneminde hayat çok zordu, ekmek karneyle veriliyordu; Brejnev döneminde hayat koşulları çok daha iyi olmasına karşın Brejnev'i hatırlayan neredeyse yoktur. Stalin hem Nazi Almanyasına karşı büyük savaş hem de hızlı sanayileşmeyle ülkenin dünya gücü haline getirilmesi döneminde devletin bir numarası olduğu için halen sevilmektedir.

Benzer belirleme Putin için de yapılabilir. Putin, sosyalizmin zlmesinden sonra ülkeyi içine düştüğü boca lama döneminden çıkaran ve dünyada yeniden söz sahibi yapan bir nder olarak görülüyor.

Okur, AKP'nin de yıllardan beri aynı yönde çabalandığını düşünmelidir. Osmanlı İmparatorluğu 19. yüzyılda iyice zayıf düşmüş ama hala Bulgarlar ve Yunanlılar gibi küçük halkların yaşadığı alanı işgal altında tutabilen feodal-emperyalist ülkeydi ve özellikle İngiltere ile Rusya arasındaki rekabet nedeniyle ayakta kalabiliyordu. Yine de üç kıtaya yayılan bir imparatorluk olarak dünya politikasında dikkate alınması gereken büyük bir ülkeydi.

Cumhuriyet dönemi Türkiye'si ise 1990'lı yılların başına kadar NATO'nun güneydoğu kanadındaki önemli bir ülke olmasının ilerisine geçemedi. SSCB'nin dağılmasının ardından ve Özal döneminden başlayarak dünya çapında etkisi olan bir devlet olmak için çaba göstermeye başladı.

Konumuz bu olmadığı için Türkiye'nin ANAP ve AKP dönemlerindeki aynı amaca yönelik iki ayrı politikası üzerinde burada durmayacağım; sadece hayata geçirilmeye çalışılan anlayışa işaret etmekle yetineceğim.

Önceki yazıda da belirttiğim gibi, Rusya 1930'lu yıllardaki hızlı sanayileşmeye önemli bir birikimle başladı. Ülkede Petograd, Moskova ve Bakü ile sınırlı da olsa fabrika üretimi, dolayısıyla da bu alanda tecrübeli işçiler ve teknik elemanlar vardı.

Çarlık Rusyası entelektüel birikim olarak da iyiydi. Tanınmış matematikçileri, biyologları ve kimyacıları vardı. Dünya çapında tanınan Rus edebiyatından söz etmek herhalde gerekmez.

Ek olarak zengin doğal kaynaklara ve sayıca fazla in-

san kaynağına sahipti. 2. Dünya Savaşı sırasında verdiği ağır kayıpları kapatmakta bu nedenle zorlanmadı.

Stalin döneminde en ileri teknoloji ABD'den serbestçe ithal edilebiliyordu. O dönemde sosyalizm tehlike olarak görülmediği için ithalat kısıtlaması da uygulanmıyordu. Parayı verdiniz mi istediğinizi alıyordunuz.

Küçük ve kaynakları az olan bir ülke benzeri büyük bir atılımı yapamazdı.

Ek olarak insan kaynakları fazla, doğal kaynakları az olan Çin Halk Cumhuriyeti de SSCB'nin sanayileşme yolunu izleyemeyecek, bir süre deneyecek, sonra vazgeçecekti. ÇHC de zayıf sanayi birikimi ve bunun kadrosu yoktu, entelektüel birikim de keza aynı durumdaydı. 1930'lu yıllarda Çin Komünist Partisi önderliğindeki halk ordusunun yüzde 80'i okuma-yazma bilmiyordu.

ÇHC tarihi ile ilgili yapılan çok sayıda araştırmanın içerdiği farklı tezlerle karşın birleştikleri bir nokta vardır: Çin yarı sömürge bir ülkeden dünya çapında bir güce dönüştü. Devrim, sosyalizm deneyi ve ardından komünist partisi önderliğindeki kapitalist gelişmeyle bu duruma ulaştı. 70-80 yıl kadar önce değişik ülkelerde bazı lokanta kapılarında "Köpekler ve Çinliler giremez" yazardı. Çin halkı bu aşamadan dünya çapında saygın bir halk konumuna ulaştı. Bunu sağlayan devrim, sonrasındaki gelişmeler ve komünist partisidir.

Bazı araştırmacılara göre ÇHC'nin şimdiki durumu Mao'nun görüşlerine ters düşmemektedir çünkü amaca

ulaşılmış, Çin dünya çapında bir ÷lke durumuna gelmiş, Çin halkı eski konumundan kurtulmuştur. O zaman bunun yolu marksist-leninist sosyalizmdi. Çin Komünist Partisi kendisini hala marksist bir parti olarak görüyor ama yeni zenginlerin bile üye olmasının yolunu açan parti eskisinden hayli farklıdır.

Benzer bir düşünce Ho Chi Minh'te de görülür. Paris'te eğitim görürken Vietnam'ın bağımsızlığını savunmaktadır. Ülkesi Fransız sömürgesidir ve bağımsızlık için sosyalizmden başka yol yoktur.

Sosyalizmi, daha sonra bundan vazgeçilse bile, sadece ekonomik temelde düşünmemek gerekir. Var olmayan ya da aşağı gör÷len bir halkın tarih sahnesine çıkmasının adı Çinliler ve Vietnamlılarda öncelikle sosyalizmdi.

Benzer bir durumu Kürtler için de düşünmek gerekir. Kuzey Kürdistan'daki örgüt kendisini sosyalist olarak tanımlıyor ama bundan marksist sosyalizmi anlamıyor. Başlangıçta Kürdistan İşçi Partisi adını taşıyan örgüt yok sayılan bir halkı tarih sahnesine çıkardı.

Sınıfsallık analiziyle sınırlı kalarak bunu anlamak mümkün değildir.

ÇKP, 1950'li yılların sonlarında SBKP çizgisinden tümayle ayrıldı. Ayrılık gerekçesi olarak, gelecek yazının konusu olan 1956'de 20. SBKP Kongresi'nde Kruşçev'in Stalin'i ağır şekilde eleştiren konuşması gösterilecekti.

Çeşitli örgütler SSCB'de "revizyonizm başlangıcı"

olarak 20. Kongre'yi görürler ama ne olmuştur da böyle olmuştur, açıklayamazlar.

Devrimin uzun ve zor bir iş olduğunu herkes kabul eder ama büyük sapmalar –her nedense- kolayca gerçekleştirebilirler. Kruşçev'in arkasında güçlü bir destek olmadan o konuşmayı yapamayacağı düşünülmez, daha doğrusu araştırmak kimsenin işine gelmez.

1956'da SBKP'de önemli bir politika değişikliği olduğu açıktır, şu veya bu yönde yorumlanabilir ama önemli değişiklik olduğu ortadadır. Bu değişimin arka planı nedir, başka bir deyişle mekanizması nedir?

(7): 20. KONGRE VE STALİN ELEŞTİRİSİ

1956'daki 20. Parti Kongresi'nde Kruşçev Stalin'i ağır şekilde suçlayan bir konuşma yaptı ve ülkede geçmişte yapılan tasfiyeleri mahkum etti. Bu konuşma SSCB'de önemli bir değişikliğin ve ülkenin yeni bir gelişme yoluna girmesinin başlangıcı olarak görülür. Bu konuşma sosyalistlerin bir bölümü tarafından Stalinsizleştirme ve kişi putlaştırmasına son verme olarak değerlendirilirken, başka bir bölüm ise 1956'yı SSCB'de karşı devrim olarak değerlendirir. Sonraki yıllarda SSCB ile Çin Komünist Partisi arasındaki ayrılık gelişince, ÇKP 1956 kongresini mahkum edecekti. ÇKP ancak Stalin ve 3. Enternasyonal'in kendilerine dayattığı çizgiden ayrılarak devrim yapabilmmişti ama dönem bunun hatırlanmasını gerektirmiyordu.

ÇKP'ye milli burjuvaziyle ittifak yapması tavsiye edilmiş, onlar da Komüntang ve temsilcisi Çan Kay Şek ile ittifak yapmışlar; bunun bedeli de 1925'teki Şanghai ayaklanmasında çok sayıda kişinin öldürülmesi olmuştu. ÇKP'nin ülke içlerine uzun yürüyüşü ve Mao'nun parti önderi olarak yükselmesi bundan sonra başlar.

Sosyal emperyalizm tezini savunan ve SSCB'de burjuvazinin iktidara geldiğini iddia edenler de başlangıç olarak 1956 kongresini alırlar.

20. Kongre'nin önemli bir değişikliğe işaret ettiği açık olmakla birlikte ne olmuştur da böyle bir değişiklik gerçekleşmiştir, üzerinde durulmaz. Sosyalistlerin bir bölümü için karşı devrim kolaydır. Devrimde olduğu gibi önceden uzun hazırlık yapılması, belirli aşamalardan geçilmesi gerekmez, kısa sürede oluverir. Stalin'in ölümünden (1953) üç yıl sonra gerçekleşen 20. Kongre'de de böyledir. Aynı anlayışı sonraki yıllarda da görmek mümkündür. Mao'nun ölümünden sonra 4'lü çetenin karşı devrim yapması ya da Gorbaçov'un SSCB'nin dağılmasına yol açması gibi... Kişi marksisttir ama tarihi kişilerin aldığı tutumla açıklayıverir!

Stalin 27 Mart 1953'te öldü ve 3 Nisan'da Stalin'e daha önce komplo düzenlemek iddiasıyla tutuklanan Stalin'in doktorları serbest bırakıldı. Aynı yıl Aralık ayında Stalin adına yapılan operasyonların baş sorumlusu Beria ve altı yakın elemanı ki içlerinde Devlet Güvenliği Bakanı Merkulov da bulunuyordu gizli yapılan bir duruşmadan sonra kurşuna dizildiler. Yaklaşık bir yıl sonra doktorlar

konusunun önde gelen isimlerinden eski devlet güvenliği bakanlarından Abakumov da idam edilecekti.

Bu idamlarla SSCB’de Lenin’in ölümünden sonra gerçekleşen üst düzeyde idamlar konusu kapanıyordu. SSCB’nin 1991’de dağılmasına kadar devlet ve partinin üst düzey yönetim organlarında değişiklikler olacak ancak kimse ne idam edilecek ne de sürgüne gidecekti.

Kruşçev bu dönemde ve daha sonra sürekli olarak kolektif önderlikten yana olduğunu tekrarlayacaktı.

SSCB 1920’li yıllarda devrimin yalnız kalacağı anlaşıldıktan sonra karşılaştığı soruya yeniden cevap aramak zorunda kaldı: bundan sonra ne yapacağız ya da sosyalizm nasıl bir gelişme çizgisi izleyecek?

SSCB hızla gelişerek sanayileşmiş ülkeler arasına girmiş, Almanya nazizmini yenen asıl güç olmuş, savaşın ağır hasarını önemli oranda ortadan kaldırmış ve sosyalizm Çin’de 1949’da gerçekleşen devrim ve Kızıl Ordu’nun Doğu ve Orta Avrupa’daki işgal bölgesinde sosyalist iktidarların kurulmasıyla dünya çapında bir rejim haline gelmişti. Sosyalizm SSCB’de 1917-1956 ile 39 yılı geride bırakmıştı.

14-25 Şubat 1956’da SBKP’nin 20. Kongresi toplandı. Kongrede Kruşçev’in konuşması ön plana çıkarak diğer önemli kongre kararlarını gölgeledi. 20. Kongre sanayi işletmelerinde katı merkeziyetçiliğin gevşetilmesi ve tarım üretiminin artırılması için küçük üretime serbestlik tanınması kararlarıyla 40 yıl sonra Gorbaçov’un yapmaya

çalışacaklarının öncelidir. Komünistlerin bir bölümü hiç ama hiç öngörüsüz değildir. Geniş bir ülke olan ve önemli insan ve doğal kaynaklara sahip olan SSCB, bu kaynakları merkezileştirerek hızla gelişmiş ve ABD ile aynı düzlemde yer almasa bile sanayileşmiş ülke konumuna gelmişti. Batı ülkelerinde sosyalizme hiç de dost olmayan çok sayıda ekonomist SSCB'nin zaman içinde daha da hızlı gelişip ABD'yi yakalayacağına inanıyordu. Buna reform yapılması kaydıyla Kruşçev ve çevresi de inanıyordu. Ne çare ki reformlar hem küçük adımlarla hayata geçirilmeye çalışıldıklarından ve hem de yönetici kadro geçmiş uygulamalara alışık olduğu için başarısız olacak ve SSCB Stalin dönemindeki gelişmenin sorunlarından 1991'de dağılıncaya kadar kurtulamayacaktı.

Sorunların başında tarım geliyordu. SSCB geniş tarım topraklarına sahip olmasına karşılık yeterli üretim yapamıyordu. Nitekim 1964'te kötü hava şartları nedeniyle ABD'den yüksek miktarda tahıl ithal edilmek zorunda kalınacaktı.

İlk çare ekilebilir alanların genişletilmesiydi. Tarım alanını yaklaşık yüzde 20 büyüterek üretimi artırdılar ama bu kalıcı bir çözüm değildi. Kolhozlar yeterli üretim yapamıyordu. Bunun bir nedeni hızlı sanayileşme nedeniyle yapılan hızlı zorunlu kolektifleştirme idiyse, diğer nedeni de aşırı merkeziyetçilikti. Aynı durum sanayi için de söz konusuydu.

SSCB'de her yeni dönem önemli kadro değişikliklerini de içerir. Kruşçev döneminde çok sayıda parti sekreteri

değişti, ek olarak soğuk savaşın da başlamasıyla Zukov gibi Stalin ile çelişkiye girdiği için Kırım'da önemsiz bir göreve gönderilen mareşaller de tekrar merkezi sorumluluk üstlendiler.

Sosyalist toplumda reform da kadro işidir ama bu reformu eski gelenek içinde yetişmiş kadrolarla yapamazsınız. Konu 1960'lı yıllarda daha da güncellik kazanacak ve reform yanlıları mücadeleyi kesin olarak kaybedecekti. (İlerde bu konu üzerinde durulacaktır).

SSCB barış içinde bir arada yaşayan iki sistemin yarışması anlayışını benimsedi. SSCB'nin üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizme yetişeceği ve onu geçeceği varsayılyordu. "Yetişmek ve geçmek" bu dönemin öne çıkan belirlemesidir ama gerçekteleşmeyecekti.

Barış içinde bir arada yaşama anlayışının sınıf mücadelesini durdurma anlamına gelmediği pratikte görüldü. 1960'lı yıllarda büyük yükselme gösteren anti sömürgeci hareketlerin baş destekçisi SSCB idi. Aynı ülke Küba devrimine de büyük destek sağlayacaktı.

Kruşçev şu veya bu görüşü savunabilir ama görüşleri nasıl destek buldu diye sorulmalıdır. Stalin gibi efsanelenmiş bir ismi açık olarak eleştirmek büyük bir desteğe sahip olmadan yapılabilecek iş değildir. 20. Kongre'de ne olduğunu anlamak ancak bu desteğin nereden kaynaklandığını anlamakla mümkündür.

SSCB kırk yılı geride bırakmıştı. Devrim sonrasında doğup büyüyen bir kuşak vardı. Devrimi görmüş olan ku-

şak sayıca gittikçe azalıyordu. Yeni kuşak özellikle teknik alanda iyi eğitim görmüştü. Parti üyelerinin bileşimi değişmişti. Yarı feodal bir ülkeden sanayileşmiş bir ülkeye dönüşen SSCB’de böyle bir değişim olması doğaldı.

1930’lu yıllarda devletin ve partinin üst kademe-lerindeki kadronun sık sık tasfiyeye uğraması Stalin’in despotluğuyla açıklanamaz. Bu kadro devrimi görmüş ve politik sosyalizasyonunu da devrim öncesinde yaşamış kadroydu. Mevcut durumu kabul etmekle birlikte bu sosyalizasyonun etkisinden kurtulmaları mümkün değildi. Geçmişte savunulanla şimdi yapılan birbirinden çok farklıydı. Geniş bir bölgeyi kapsıyor olsa da tek ülkede sosyalizm kurulamaz anlayışıyla yetişmişlerdi ama yapılmaya çalışılan da buydu. Sosyalizmde devletin sönmeye doğru gideceği savunulmuştu ama gerçekleşen tersiydi. Savaşa hazırlık ve hızlı sanayileşme de başka türlü gerçekleşmezdi. Tarımda kolektifleştirmenin zamana yayılarak gerçekleşeceği savunulurdu, tersi yapılıyordu...

SSCB’de gerçekleşen, marksist sosyalizm anlayışına uymuyordu. Marksist sosyalizm anlayışında devrim gelişmiş kapitalist ülkelerde zamandaş gerçekleşeceği için sosyalizmin rakibi bulunmayacaktı. Dolayısıyla da yetişmek ve geçmek, kendini kapitalizme karşı savunmak gibi sorunlar bu teoride yoktu. Sosyalizm teorisinin yeniden kurulması gerekirken, yapılanla marksist sosyalizmi ilişkilendirmeye çalışmak hiç iyi sonuç vermedi.

Bunda “tarihin yasalarının kaçınılmaz işleyişi” anlayışının da rolü vardı. Gerçekte ise sosyalizm insan tara-

findan kurulabilecek bir sosyo-ekonomik sistemdi. Kapitalizm kendi haline kalırsa hangi krizleri yaşarsa yaşasın sosyalizme dönüşemezdi.

1900'lü yılların başlarında önce Kautsky ardından da Lenin dolaylı yoldan bunu ifade etmişlerdi. Sosyalizmin temel gücü kabul edilen işçi sınıfına bilinç ancak dışarıdan iletilebilirdi. Bu sınıf kendi gelişimi içinde sosyalist bilince ulaşamazdı. Bu görüşün başka bir anlamı, tarihin gelişme yasalarının oluşmasında sosyalistlerin de önemli rolünün bulunmasıydı. 1917 Ekim Devrimi ve ardından SSCB'nin 1930'lu yıllardaki pratiği de bunun başka bir göstergesiydi. Komünistler tarafından tarihin yasalarına güvenilerek başka bir yol tutulsaydı ne devrim ne de SSCB olmazdı. En geç 1940'lı yıllarda nazi Almanyası tarafından varlığı son erdirilirdi.

Teorik olarak geçmişe bağlı kalmak, pratikte ise başka bir yol izlemek teorik kargaşaya yol açtı. Sosyalizm gibi tarihin ancak uygun koşullar sağlayabileceği ama insanın aktif müdahalesi olmadan gerçekleşmeyecek bir sosyo-ekonomik sistem için teori ile pratik arasındaki bu uyumsuzluk yıllar sonra da olsa başarısızlıktan başka sonuç vermezdi.

Konuyu yeniden Stalin sonrasına dönerek bitirirsek; Manfred Hildermeier, **Geschichte der Sowjetunion (1917-1991)** adlı yapıtında (SSCB Tarihi) 1939-1991 yılları arasında SBKP Merkez Komitesi'nde yer alan üyelerin sürekliliklerini bir istatistikle saptar. 1939'de yeni MK üyeleri eskilerin üç katı kadardır. 1952'de de aynı durum sürer.

1956'dan başlayarak (1961'deki düşme dışında) MK üyelerinin sürekliliği artar ve yeni üyelerin oranı yüzde 25-30'a kadar geriler.

Burada devrim sonrasında doğmuş kadronun yönetim organlarındaki sürekliliğini görüyoruz. Kruşçev'in en büyük destekçisi de bu kadro olacaktır.

Bambaşka bir dönem ve oldukça farklı bir örnek olmakla birlikte yeni yetişen kadronun örgütün bir numarasının davranış tarzını nasıl etkilediği, onu değiştirdiği 1990'lı yılların ortalarına kadar Abdullah Öcalan'ın üst düzey kadrolara yönelik ifade tarzıyla, sonrasındaki dönem arasındaki büyük farklılıktan görülebilir.

(8): 1960'LI YILLAR

1960'lı yıllar reel sosyalizmin geleceğini belirleyen yıllardır. 1989-1991'de reel sosyalizmin çözülüp ortadan kalkması bu yıllardan başlayarak sözü edilen bir gelişmeydi. 1989-91 bu ülkelerdeki bazı kişiler için sürpriz olmadı. Ne zaman ve nasıl olacağı bilinmiyordu ama söylenen şuydu: böyle devam edersek gelecek yoktur.

1960'lı yıllar dünya tarihinin de özel bir dönemidir. 1968 olarak da bilinen ilk küresel direniş hareketi bu yıllarda ortaya çıkmıştır.

68 simge bir tarihtir, öncesi ve sonrası vardır. 1968 gerçekte ülkelere göre değişen bir dönemdir. Mesela Latin Amerika 68'inin 1959'da Küba devrimiyle başladığı,

1974'te Allende'nin öldürülmesiyle sona erdiği söylenir. Türkiye için ise 68 dönemi, kendi içinde iki döneme ayrılan 1965-1980 arası olarak belirlenebilir. 1965'te TİP'in 15 milletvekiliyle TBMM'ne girmesinden 12 Eylül darbesine kadar olan dönem...

68 hareketi yıllarca belirli ülkelere özgüymüş gibi incelendi: ABD, Fransa ve Batı Avrupa ülkeleri gibi...

Aradan 25-30 yıl geçtikten sonra 68'in dünya çapında bir hareket olduğu ve sayılan ülkelerle sınırlı olmadığı anlaşıldı. O dönemde az gelişmiş ülkeler olarak bilinen ülkelerde de; Latin Amerika ve Türkiye gibi, 68 hareketi vardı.

Eksik kalan ve daha da sonra tamamlanan yön ise sosyalist ülkelerdeki 68 idi.

Duymamış olabilirsiniz ama böyledir.

Çin'de 1966'da başlayan ve on yıl süren Kültür Devrimi'ni bu çerçevede görmek gerekir. Çekoslovakya'da 60'lı yılların ortalarında başlayan ve komünist partisinde çoğunluğu sağlayacak kadar gelişen ve ülkenin 1968'de Varşova Paktı orduları tarafından işgal edilmesiyle sonuçlanan hareket de bu çerçevededir.

Batı ülkelerinde, gelişmiş kapitalist ve az gelişmiş olarak nitelendirilen ülkelerde 68'in ortak teması Vietnam savaşına karşı çıkmak ve Che Guevara idi. Vietnam ve Che bu ülkelerin tümünde ortak temadır; ek olarak ülke özgülüne ait konular gelir.

Reel sosyalist ülkelerde ise Che neredeyse yok sayılırdı, Vietnam savaşı ise ön plandaki bir konu değildi.

Bu durumda dünya geleleindeki 68'in ortak noktası bulunabilir mi?

Bulunabilir. 68 yeni bir dünya özlemi demektir. Mevcut düzene itiraz etmek, değişmesini istemek demektir. Bu yön bütün ülkelerde ortaktır.

Reel sosyalist ülkelerdeki 68, mevcut sosyalizmin eleştirilmesi ve değişmesini istemek anlamına geliyordu. Çin'de on yıl süren ve başarılı olamayan Kültür Devrimi'nin de en azından başlangıçtaki amacı buydu: yaşanılabilecek itiraz etmek, değiştirmek istemek...

Latin Amerika ülkelerindeki silahlı mücadele hareketleri; Almanya'da Kızıl Ordu Fraksiyonu, İtalya'da Kızıl Tugaylar 68 çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu örgütler 68'in büyük hareketinden koparak silahlı mücadele yolunu seçenler tarafından kurulmuştur. Bizde de THKO ve THKP-C böyle ortaya çıkmıştır.

SSCB'de 40-45 yılı, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde 15 yılı geride bırakmış reel sosyalist ülkelerdeki değişim isteği neydi?

1960'lı yılların başlarında Demokratik Almanya Cumhuriyeti Federal İstatistik Dairesi Başkanı olan Fritz Behrens, "Böyle devam edersek 25 yıl sonra çökeriz" dediğinde, bu açıklaması görevden alınmasına mal olmuştu ama yaklaşık 25 yıl sonra yaşanan gelişme de dediği gibi

gerçekleşmişti.

Kapitalizm üretici güçlerin gelişmesinde sıçrama yaparak yeni bir döneme giriyordu. Buna daha sonra Üçüncü Sanayi Devrimi adı da verilmiştir ve temelini üretimde bilgisayarlaşma oluşturuyordu. Sosyalist ülkelerde ise buna bilimsel-teknolojik devrim adı veriliyordu.

Üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizmi yakalamayı ve geçmeyi hedef edinmiş reel sosyalist ülkelerde konuyla ilgili yoğun tartışma yaşanması normaldi. Üretici güçlerin geliştirilmesinde nasıl geride kalmayız, bilimsel-teknolojik devrim nasıl geliştirilebilir gibi sorular soruluyor ve farklı cevaplar veriliyordu.

Konuya yaklaşımı kabaca ikiye ayırmak mümkündür. Kabaca diyorum çünkü farklı kesimlerin kendi içinde de görüş birliği olduğu söylenemezdi.

Bir kesime göre; kapitalizm üretici güçlerin geliştirilmesinde sıçrama yapamazdı, dolayısıyla sosyalist ülkelerin şimdiye kadar izledikleri çizgiyi –küçük düzeltmeler dışında- değiştirmeleri gerekmezdi.

1960'lı yıllar sosyalizmin altın yılları sayılırdı. Kruşçev 1964'te Küba krizinde gösterdiği başarısızlık nedeniyle görevden alınmıştı ama ne infaz edilmiş ne de sürgüne gitmişti. SBKP'de üst düzeydeki görev değişiklikleri normal yollardan oluyordu.

Sosyalizm bir dünya sistemi haline gelmiş, tüketim malları üretimi artmış, kitlenin refah düzeyi yükselmiş,

ulusal kurtuluş savaşlarına verilen destek nedeniyle prestij dünya çapında yükselmişti.

İkinci kesime göre ise, sosyalizm bugüne kadar izlediği çizgiyle gelişmeye devam edemezdi. Devam etmesi durumunda bilimsel-teknolojik devrimi kaçırmak kaçınılmaz olacaktı. Bu ise sosyalizmin en büyük iddiasını, üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizme yetişmek ve onu geçmek iddiasını kaybetmesi anlamına gelecekti.

Bu kesimin içindeki görüş farklılıkları oldukça fazladır. “Böyle devam edilemez” konusunda anlaşılıyorlardı ama seçenek konusunda önemli denilebilecek farklılıklar bulunuyordu.

Başlıca üç farklılıktan söz edilebilir:

Birincisi: Çekoslovakya’da Ota Şik ve bu ülkenin komünist partisinin önemli bölümü tarafından savunulan sosyalist pazar ekonomisine geçilmesi...

İkincisi: DAC’de Sosyalist Birlik Partisi Genel Sekreteri Walter Ulbricht tarafından savunulan teknik gelişmeye büyük yatırım yapılması ve teknokratların ücretlerinin artırılması...

Üçüncüsü: Küba’da Che Guevara tarafından savunulan sosyalizmde maddi teşviklerden tümüyle vazgeçilmesi ve ahlaki yönün öne çıkarılması...

SSCB ve diğer sosyalist ülkelerde üretimin artırılması amacıyla iyi çalışan ve üretenlere prim ödeniyordu ve Che de bunu eleştiriyordu.

Gelecek yazıda bu kesimlerin görüşlerinin daha ayrıntılı incelenmesinin yanı sıra, reel sosyalizmde gelişme yolu konusundaki mücadelenin sonuçlanması üzerinde durulacaktır.

Bu mücadele 1971’de sona erdi denilebilir ve 1989’a kadar da sadece 18 yıl kalmıştı...

(9): SOSYALİST ÜRETİMİN SORUNLARI

Böyle bir sorun mu vardı, diye sorabilirsiniz. Evet vardı, üretim konusunda kapitalizmden daha iyi olacağını her zaman iddia eden sosyalizmin üretimde, özellikle de tüketim malları üretiminde ciddi sorunları vardı. 1960’lı yıllarda sosyalizmde yoğunlaşan tartışma da özellikle bununla ilgilidir. Batı ülkelerinde görece refah yaşıyordu ve sosyalist ülkelerde de tüketim malları konusunda eskisine göre daha iyi bir düzey tutturulmuştu, ama yeterli olmaktan uzaktı. Daha da kötüsü kapitalizmle ara gittikçe açılıyordu.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DAC) sosyalist ülkeler arasında üretici güçlerin gelişmesinin en ileri olduğu ülkedydi ve “sosyalizmin vitrini” olarak da anılırdı. DAC Birleşmiş Milletler’e göre gelişme düzeyi bakımından göre dünyanın onuncu ülkesiydi. DAC ulaştığı düzey bakımından Yunanistan’dan daha ilerideydi ama bu durum halkı ilgilendirmiyordu. DAC halkını ilgilendiren, ülkelerinin Federal Almanya’nın gerisinde olmasıydı. DAC’deki üretici güçlerin gelişme düzeyi, Berlin Duvarı’nın yıkıldığı

yılda, 1989'da, FAC'nin yüzde 40'ı kadardı.

1960'lı yıllarda fark bu kadar büyük değildi ama gidişatın bu yönde olduğu görülüyordu.

Sosyalist ülkelerde tarım üretimi özellikle kötüydü.

Lenin'e göre kolхозlardaki üretimin küçük üretimden daha verimli olması gerekiyordu ama pratikte durum hiç de böyle değildi. 1956'dan sonra tarımda küçük üretime belirli oranda serbestlik sağlayan Macaristan'da bu alandaki üretim gelişmişti.

Teorik olarak ters bir durum vardı ama ortada bir de gerçeklik vardı.

Sanayi alanında da durum pek parlak değildi. Beş yıllık planlar kağıt üzerinde tamamlanmış görünüyordu ama gerçeklik başka türlüydü.

Bu konuda iki örnek vereyim.

Birincisi: sosyalist ülkelerde üretim parçalara bölünmüştü; diyelim bir buzdolabının başlıca beş parçası ayrı yerlerde yapılıyordu. İyi bir adımdı ama pratikte başka türlü yürüyordu. Parçalardan herhangi birisi şu veya bu nedenle yeterli sayıda yapılamadı mı, bütün üretim aksıyordu. Sosyalist işletmeler bu nedenle yüksek miktarda stok yapıyordu. Olur ya buzdolabı kapısı ya da motoru eksik gelirse üretim azalmasın diye elde fazladan kapı ve motor bulunduruluyordu. Neyi üretirseniz üretin durum böyleydi. Depolamanın fazla olması ise sonuçta üretimin pahalıya çıkmasını getiriyordu.

İkincisi: önemli bir makinenin amortisman süresi on yıl diyelim. Bu şu anlama gelir; makinenin toplam değeri ona bölünüp her yıl çıkan ürünün değerine yansıtılabaktır.

Kapitalizmde ise işler farklı yürüyordu. Kapitalizmde söz konusu makine sosyalizmde olduğu gibi on yıl değil daha kısa kullanılıyordu. Eğer bir rakip daha gelişmiş bir makine yapmışsa ve dolayısıyla ürünü daha ucuz mal ediyorsa, herkes elindeki satın yeni makineden alıyordu. Mecbursun, aksi halde o daha ucuz ürettiği için piyasadan silinirsin.

Bunun sonucunda kapitalizmde üretim araçlarında modernleşme rekabet sonucu israfla birlikte daha hızlı ilerliyordu.

Sosyalist ülkelerde üretimde kullanılan makineler genellikle eski oldukları için bakım masrafları da hayli yüksekti. DAC'nin son yıllarında kimya sektöründe makinelere yapılan masrafın yüzde 40'ının bakıma gittiği hesaplanmıştır. Kapitalizmde eski makine tam olarak kullanılmadan ucuz satıldığı ya da atıldığı için israf vardı ama hem üretim daha ucuzdu hem de bakım masrafları düşüktü.

Eğer sosyalizm dünyada tek olsaydı, bunlar sorun olmayacaktı ama değildi, gelişmiş kapitalizmle birlikte yaşamak zorundaydı. Ek olarak, üretici güçlerin geliştirilmesinde ona yetişmek ve geçmek gibi bir iddiası da vardı.

Sosyalist ülkelerde değişik insanlar bunun olmaya-

cağını 1960'lı yılların başından itibaren görmeye ve reform önerileri getirmeye başladılar.

Che Guevara'yı bir kenarda tutarsak kalan herkesin üzerinde anlaştığı konu, merkezi plandaki merkeziyetçilerin gevşetilmesi, büyük üretim birimlerine özerklik tanınmasıydı. Beş yıllık merkezi planlar büyük aksamalarla yürüyordu. Tüketim malları konusunda beş yıl sonra halkın hangi malı ne kadar isteyeceği tahmin edilemezdi ve bu nedenle üretilen elde kalabiliyordu. Devletin merkezi ama oldukça genel bir plan yapmakla yetinmesi, başka bir deyişle sadece çerçeveyi belirlemesi, kalanın da büyük üretim birimlerine bırakılması gerektiği savunuluyordu.

Çekoslovakya'da Ota Şik –ve bu ülkedeki komünist partisinin önemli bölümü- aynı zamanda işçilerin fabrikanın kazancına katılmasından yanaydı. Sosyalist ülkelerde maddi teşvik zaten vardı, daha fazla üretenler bu şekilde teşvik ediliyordu. Şik bunun daha sistemli olması gerektiğini savunuyordu.

Macaristan'da Janos Kornai, DAC'de Fritz Behrens ve diğer isimlerin görüşleri üzerinde tek tek durmayacağım. Her konuda anlaşmıyorlardı ama hepsi de merkeziyetçiliğin gevşetilmesinden yanaydı.

Che Guevara ise sosyalizmde maddi teşviklerin tümüyle iptalinden yanaydı. Bunun yerine üretimin artırılması için sosyalist ahlakın öne çıkarılması gerektiğini savunuyordu. Somut önerisi, karşılıksız çalışılan hafta sonlarıydı ve Küba'da sanayi bakanıyken de bu görüşünü

pratikte uygulamak fırsatını bulmuştı.

İstediği sonucu alamadı çünkü üretim teknolojisi geri olunca fazladan ve karşılıksız çalışmanın üretimdeki etkisi de büyük olmuyordu.

DAC'de bir de parti genel sekreteri olan Walter Ulbricht faktörü vardı. Ulbricht de tehlikeyi görüyordu. Bunun için teknik elemanların ücretlerinin artırılmasını ve daha büyük üretime geçilmesini savunuyordu. DAC küçük bir ülkeydi ve özellikle SSCB onaylamazsa birkaç sosyalist ülkeyi kapsayacak büyük üretime geçilmesi de mümkün değildi.

Sosyalist ülkeler Ortak Pazar'ı olarak da görülebilecek COMECON'da teknik üretimin büyük bölümünü DAC gerçekleştiriyor, diğer sosyalist ülkelere ihraç ediyor, karşılığında ise SSCB'den kendisinde bulunmayan petrolü ve bazı yiyecek ürünlerini alıyordu.

Ulbricht, 1970 yılında yaptığı bir konuşmada, sosyalizmle komünizmi ayırır. Ona göre, "sosyalizm, komünizmi hedeflemekle birlikte kendi gelişme yasallıkları olan ayrı bir toplumsal sistemdir."

Son derece doğru bir tespit ve bunun arkasında marksist sosyalizm anlayışı savunulamaz düşüncesi bulunmaktadır. Sosyalizm, marksist anlayışta olduğu gibi dünyada rakipsiz olmadığı için kendine özgü gelişme yasaları olamaz. Sosyalizm ayrı bir toplumsal sistemdir ya da marksizmdeki gibi komünizmin ilk aşaması değildir.

Kıyamet koptu tabii...

Sosyalist Birlik Partisi Politik Bürosu'ndan kişiler Ulbricht'i marksizmden sapmakla suçlayıp SBKP'ye şikayet ettiler. Ulbricht bir yıl sonra parti genel sekreterliğini Honecker'e bırakıp çekildi, pasif bir göreve atandı.

Ulbricht teknik yatırımların finansmanı için tüketim mallarına zam yapılması gerektiğini de savunuyordu. Honecker ise eski çizgiyi sürdürdü.

1989 Berlin Duvarı kitabında Honecker döneminde DAC'nin halktan gizli olarak FAC'deki bankalardan iki kere yüksek miktarda kredi aldığını belirtmiştim. Nedeni, kredi borçları nedeniyle diğer bankalardan kredi alamaz duruma gelmesiydi.

Ama ne gam, yüksek tüketim düzeyi sürüyordu.

Sosyalist lkeler, Romanya dışında, yıllarca üretim kapasitelerinin üzerinde yaşadılar. rettiklerinden fazlasını tkettiler ve alınan dış borçları da halktan gizlediler.

1989 sonrasında bunların hepsi ortaya çıkacaktı.

1971'de sosyalizmde reform konusu sonuçlandı, eski çizgiyi savunanlar kazandılar ve reformcuları tasfiye ettiler.

Sosyalizm altın yıllarını yaşıyor gibi görünüyordu ama çöküş geliyordu.

Gelecek yazıda sosyalist ülkelerde burjuvazinin ortaya çıkışını anlatacağım.

(10): SOSYALİST ÜLKELERDE BURJUVAZİNİN HIZLA GELİŞMESİ

100. Yıl yazılarında sonndan bir önceki bu yazıda yazmaktan çok referans vermekle yetineceğim. Bu konuyu fazlasıyla anlattım, yeniden yazmak istemiyorum.

Sosyalist ülkelerde burjuvazi nasıl ortaya çıktı, sorusunu internete verdiğiniz zaman www.engineerkiner.blogspot.com ile Bianet'te konuyla ilgili yazılara ulaşabilirsiniz. Ek olarak, www.engineerkineryazilar.wordpress.com adresindeki “Sosyal emperyalizme ne oldu?” başlıklı birkaç bölümlük yazıyı da okumalısınız.

Bu konuda en eski yazım, hatırladığım kadarıyla 2009 yılındadır.

Konuyla ilgili olarak ana fikir aynıdır: sosyalist ülkelerde burjuvazi dışarıdan gelmedi, ek olarak Macaristan gibi ülkelerde tarımda ve hizmet sektöründe de bulunan küçük üretimden de gelişmedi; komünist partisinden doğdu ve büyük hızla gelişti.

Birkaç soruyla konuyu kısaca özetlemeye çalışacağım, ayrıntılı değerlendirmeyi kaynak verilen adreslerde bulabilirsiniz.

BURJUVAZİ NEDEN ORTAYA ÇIKTI?

Sosyalist ülkelerin büyük iddiası üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizme yetişmek ve onu geçmekti.

1980'li yıllarda bunun başarmayacağı anlaşıldı ve yönetici kademe artık geliyorum diyen yeni düzende konumunu garantiye almaya yöneldi. Bunun yolu zenginleşmekti. Kamu mülkiyetinin egemen olduğu bir ülkede zenginleşmenin yolu devleti soymaktır. Onlar da böyle yaptılar.

BURJUVAZİ NASIL BU KADAR HIZLI GELİŞTİ?

Sosyalist ülkelerde burjuvazi yavaş değil büyük hızla gelişti ve doğrudan büyük tekel oldu. Oligark da denilen ultra zenginler –çevreleriyle birlikte- devletin zenginliklerine el koyarak hızla zenginleştiler.

BURJUVAZİ NEREDEN NEREYE DOĞRU GELİŞTİ?

Sosyalist ülkelerde burjuvazi tepeden gelişti. Önce devleti, kurumlarını ve yasaları düzenledi. Bunlar olmadan burjuvazinin gelişmesi mümkün değildi. Mesela miras hakkının bulunmadığı ülkede burjuvazi gelişemez. Bu nedenle öncelikle miras hakkı, özel mülkiyet hakkı, ek olarak bankalar ve kredi kanunları düzenlendi. Yol açıldıktan sonra hızlı gelişme görüldü.

Sosyalist ülkelerde burjuvazinin gelişmesi, kapitalist ülkelerdekinden farklıdır.

NEDEN KAYDA DEĞER DİRENİŞ OLMADI?

Sosyalist ülkelerin hiç birisinde halkın kapitalizme geçişe karşı dikkate değer direniş göstermesi gerçekleşmedi. Çok az ülkede çatışma oldu. SSCB'deki darbe teşebbüsünü halk direnişi olarak görmemek gerekir. Keza Romanya'da silahlı çatışma da esas olarak Çavuşesku'ya yönelikti.

Halk komünist partisi yöneticilerinin yıllardan beri gerçekleşmeyen vaatlerinden ve yalanlarından bıkmıştı. İnanırcılığını kaybetmek bir partinin başına gelebilecek en kötü şeydir. Reel sosyalizmde müthiş bir yalan mekanizması vardır. Benim de buna inanmam zor oldu ama yapılanları öğrendikçe başka bir sonuca ulaşmanın mümkün olmadığını gördüm.

İki örnek vermekle yetineceğim:

Romanya dışında sosyalist ülkelerde yabancı bankalardan alınan büyük dış borç vardı ve bu borç halktan gizli yapılmıştı. Sosyalist ülkeler içinde üretici güçlerin en gelişmiş olduğu Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde artık yabancı bankalardan borç alınamadığı için Federal Almanya Cumhuriyeti'nin sağcı bir politikacısı aracılığıyla bu ülkeden iki kere yüksek miktarda borç alınmıştı. Bu durumu **1989 Berlin Duvarı** kitabında kaynak vererek açıklamıştım.

Yalan konusunda bir başka örnek Bulgaristan'daki çevre kirliliğidir. Ülkenin Pilovdi gibi sanayi merkezlerinde hava kirliliği dayanılmaz derecedeydi ama resmi rakamlara göre hava kirliliği yoktu, değerler normaldi. Ger-

çek rakamlar “devlet sırrı” kategorisine giriyordu. 1989 Kasım’ında bu ülkede komünist partisine karşı gösterilerin uluslar arası çevre konferansı ardından başlaması bu nedenle ilginçtir.

Başka bir örnek Çernobil’dir. SBKP uzun süre gerçek durumu açıklamamıştır.

Bu nedenle reel sosyalizmin bu ülkeler tarafından yayınlanan kitaplardan öğreneceğiniz tarihi “resmi tarih”tir. Gerçek ise başkadır.

Referans verdiğim yazılarda Küba’da komünist partisinden burjuvazinin neden doğamayacağını da açıklamıştım. Devrimden sonra adadan kaçmak zorunda kalan Küba burjuvazisi Florida’da oturuyor ve yıllardan beri adadaki rejimin yıkılmasını bekliyor. Küba burjuvazisi zaten var ama adada egemen değildir.

Bu dizinin son yazısı olacak olan gelecek yazıda 20. yüzyıl sosyalizminden geleceğin sosyalizmine yönelik hangi sonuçlar çıkarılabilir? konusu üzerinde durulacaktır.

(11): GELECEK

Sosyalizmin geleceğiyle ilgili olarak dört ana noktayı açıklamakla yetineceğim. Bunlar reel sosyalizmin 20. yüzyıl deneyinin anlaşılmasında ve geleceğe yönelik uygulanabilir bir perspektife sahip olmakta temel önemdedir.

Birincisi: Reel sosyalizm, marksist sosyalizm değil-di ve olamazdı da... İkinci maddede marksist sosyalizm teorisinin 20. yüzyılda neden uygulanamadığını açıklayacağım. Bu madde ile sınırlı olarak ise şu söylenebilir: reel sosyalizmi marksist sosyalizm anlayışı temelinde eleştirmek, boşuna uğraşmaktır. Bu anlayıştan bırakın geleceğe yönelik uygulanabilir bir perspektifi, geçmişi yönelik kavrayış bile çıkmaz.

1960'lı yıllarda Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nden (DAC) Fritz Behrens, reel sosyalizm için, "tarihte şimdiye kadar görülmemiş bir toplum tipi" diye söz etmişti. Adı önemli değildir, önemli olan marksist sosyalizm olmadığıdır.

"Marksist sosyalizm olabilmesi için şunlar yapılmalıydı..." gibisinden bir eleştiri temelsizdir, çünkü yapılamazdı.

Ek olarak, sosyalizm marksizmin öngördüğü gibi dünya devrimiyle gerçekleşseydi, uygulanabileceği konusunda da teorik çıkarsamaların ilerisinde herhangi bir temel bulunmuyor. Tarihte hiç hayata geçmemiş bir sosyo-ekonomik sistemin "ne kadar doğru" olduğunu savunmak hiç anlamlı değildir.

Komünist Manifesto'nun yazılmasından (1848) bu yana 169 yıl geçti. Tarih marksist sosyalizm anlayışının teorik çıkarsamaları yönünde değil, başka bir yönde gelişti. Bunu görmek ve nedenlerini anlamaya çalışmak gerekir.

İkincisi: Marksist sosyalizm teorisinde sosyalizmin rakibi yoktur ya da sosyalizm güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda değildir. Bu temel önemde bir farklılıktır. Buradan hemen çıkan sonuç, sosyalizmin kendine özgü yasalarının bulunmayacağıdır. Sosyalizmin nasıl gelişeceği, geleceğinin ne olacağı, kapitalizmin durumuna bağlıdır. Sosyalizmin birlikte yaşadığı güçlü kapitalizmin içinde bulunduğu durum sosyalizmi kaçınılmaz olarak etkileyecektir.

Buradan hareketle devletin giderek yok olması, sosyalizmin komünizmin ilk aşaması olması, proletarya diktatörlüğü ve burjuvazinin kalıntılarının yok edilmesi gibi saptamaların geçerli olmadığı ortaya çıkar. Bunlar rakipsiz sosyalizmin iç gelişme yasaları olarak öngörülmüştür ve sosyalizm rakipsiz olmadığı ve bundan sonra da böyle olacaktı gibi görünmediği için geçerli değildirler

Aslında bu saptama 1970 yılında DAC'de Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin Genel Sekreteri Walter Ulbricht tarafından ifade edilmişti. Kendisi, "Komünizmi hedeflemekle birlikte, sosyalizm özgün yasaları olan ayrı bir toplumsal-ekonomik sistemdir" demiş ve marksizmden ayrıldığı suçlamasıyla karşılaşmıştı.

Benzer bir görüşü daha pratik bir çerçevede Fidel Castro da ifade etmiş ve sosyalizmin geleceğinin ancak pratikte belli olacağını belirtmişti. Başka bir deyişle sosyalizmin geleceği, birlikte yaşadığı kapitalizmin durumuyla etkileşim içinde ortaya çıkacaktır.

Konuyu biraz açalım.

Üçüncüsü: Sosyalizmin güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda olmasının zorunlu sonuçlarından bir tanesi; sosyalist devrim sonrasındaki toplumda burjuvazinin hiçbir zaman ortadan kalkmayacağı, ortadan kalkmış gibi görünse bile yeniden ortaya çıkma şartlarının – güçlü bir kapitalizm var olduğu sürece- devam edeceğidir.

Güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşandığı sürece devletin sönmesi söz konusu değildir.

Sosyalist devlet farklı bir devlet olacak ama varolacaktır.

Dördüncüsü: Reel sosyalizmin tarihi bu durumu gören teorik saptamalar ve pratik uygulamalarla doludur. Bunların en büyük açmazı, mevcut gerçekliği teoriye uydurmaya çalışmalarıdır. Reel sosyalizm yıllarca marksist sosyalizm teorisine uyarlanmaya çalışıldı, reel sosyalizmi soldan eleştirenler de bu açmazdan çıkamadılar.

Zaman erkendi, yeterli pratik ve teorik bilgi toplanmamıştı da denilebilir. Reel sosyalizmin yıkılışa gittiğini 1960'lı yıllardan beri görenler az değildi ama marksizmden de yararlanan ancak ondan farklı bir sosyalist toplum anlayışı yerine alternatifi o çerçevede içinde aradılar.

Beşincisi: Gelecek için projeksiyon yapmak yanlışdır ancak bazı tahminlerde bulunulabilir. 20. yüzyılda marksist teoride, o çerçevede yer alıyormuş gibi görünerek en büyük değişiklikleri yapan Lenin'dir.

İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olamaz. İşçiler sosyalist bilince kendiliklerinden ulaşamazlar, bu bilinç dışarıdan iletilmelidir. Kautsky'nin Almanya işçi sınıfı deneyine dayanan bu görüşünü Lenin hemen kabul eder.

Ardından 1905'te işçi sınıfı önderliğinde demokratik devrim teorisi gelir.

Bu teori 1917'de yarı feodal bir ülkede bütün köylülükle birlikte sosyalist devrime kadar gidecektir.

Bunun ardından sosyalizmin zemini olan modern toplumun ya da o zamanın anlayışıyla sanayi toplumunun kapitalist olmayan yoldan kuruluşu gelecektir (sosyalist modernleşme).

Lenin yaşasaydı bu değişimin sürmesi kuvvetle muhtemeldi. Reel sosyalizmin marksist sosyalizmden farklı olduğunu görecektir ve teoride de gereken değişikliği yapacaktı diye tahmin ediyorum. Bunu nasıl yapardı, bilimez ama yapması kuvvetle muhtemeldi.

Ekim Devrimi'nin 100. yılıyla ilgili yazı dizisi burada sona eriyor.

Açıklanması gereken başka noktalar da var, dererseniz, haklısınız. Bunların tümünü bu yazı dizisinde yeniden ve yeniden tekrarlamamak için açıklamadım, konuyu açıklayan yazıların bağlantılarını verdim, oradan okuyabilirsiniz.

Ek olarak, geçen yılın sonlarına doğru yayınlanan **Geleceğe Dönüş** kitabına da bakabilirsiniz.

Eksikler daha var tabii ama bu temel noktalar anlaşılmadan o eksiklerin giderilmesi söz konusu olamaz.

Nisan-Mayıs 2017

11.09.2011

On yıl önce New York'ta ikiz kulelere ve Pentagon'a uçakla yapılan saldırılar sonucu yaklaşık 3000 kişi hayatını kaybetmişti. Saldırının etkisi o kadar sarsıcıydı ki, gelecek 21. yüzyılın şimdi başladığı bile söylendi. Saldırının sarsıcılığı ölü sayısının yüksekliğinden değil, ABD'nin ve kapitalizmin sembolü sayılan kulelere yönelik yapılmasından geliyordu. Gerçekte asıl sarsıcı olanın 11 Eylül'ün halen sürmekte olan kalıcı etkileri olacağı o günlerde düşünülemezdi.

11 Eylül çeşitli ülkelerde önemli değişimlere neden oldu.

Birincisi: Önleyici savaş doktrini zaten vardı ve ilk uygulaması 11 Eylül'den bir ay sonra başlayan Afganistan'ın işgaliyle hayata geçti. Bu doktrine göre, ABD ve benzeri diğer ülkeler, güvenliklerine karşı somut bir tehlike olmasa bile, olası tehlikelere karşı askeri olarak harekete geçebilirler. Böylece "Sosyalist blok dağıldığına göre NATO neden varlığını sürdürüyor?.." sorusuna da cevap bulunmuş oldu.

Afganistan'da savaş halen sürüyor. Taliban, ABD ve İngiltere başta olmak üzere NATO ülkelerine ağır kayıplar verdiriyor. Bu savaşın kazanılamayacağı artık açık olarak kabul ediliyor. Eskiden tümüyle düşman sayılan Taliban, şimdi ikiye ayrılarak değerlendiriliyor: ılımlı Taliban ile anlaşılmaya çalışılırken, şahin kesim tecrit edilmeye ça-

lışılıyor. İki kesim arasındaki başlıca farklılık; ılımlı olanların, ayrı okullar kurulması şartıyla kızların okumasını kabul etmesi, ikincisinin ise bunu reddetmesi. Taliban nerede bitiyor, 11 Eylül saldırılarının arkasındaki örgüt El Kaide nerede başlıyor, bilinmiyor.

İkincisi: Gelişmiş kapitalist ülkeler başta olmak üzere neredeyse bütün ülkelerde iç güvenlik gerekçesiyle olağanüstü önlemler alındı. Kentlerde her taraf kameralarla donatıldı, çok sayıda insan fişlendi ve özellikle Müslümanlara yönelik olarak sürekli izleme ve araştırma yapıldı.

Gerekçe, uyuyan militanların önceden saptanmasıydı. 11 Eylül saldırısı için yolcu uçaklarını ele geçiren militanların önemli bölümü Almanya'dan geliyordu ve eyleme kadar dikkat çekmeyen bir yaşam sürmüşlerdi. Buradan çıkarılan sonuç, herkesin şüpheli olabileceği idi. Dışarda savaş varsa, bu savaş bir şekilde içeriye de yansır. Ülke içinde baskı ve kısıtlamalar artar. 11 Eylül bu gerçeği bir kere daha gösterdi.

Üçüncüsü: Belirsiz ve her an ve her yerden ortaya çıkabilecek bir düşmana karşı büyük bir silahlanma yarışının başladığını belirtmek gerekmez. Herkes kuşkulu kişi ve tehdidin kaynağı da belirsiz olunca, korkunun bitmeyeceğini ve silahlanmanın hızlanarak süreceğini belirtmek gereksiz bile karşılanabilir.

EL KAİDE GÜÇLENEMEDİ

11 Eylül saldırısı Filistin’de ve öteki bazı Arap ülkelerinde sevinçle karşılandı. Sevincin nedeni, ABD’nin kalbinde yapılmış olmasıydı. El Kaide, rakipsiz askeri güç ABD’ye karşı başarılı olduğu için bir dönem güçlendi. Ne ki, bu güçlenme uzun sürmedi. El Kaide ve benzeri örgütlerin eylemleri sürdü: Madrid ve Londra’da metro ve yolcu trenine, Bali’de turistlere yönelik bombalı eylemler çok sayıda can kaybına neden oldu. 11 Eylül’ün tersine bu eylemlere sempatiyle yaklaşan olmadı. Bu eylemler neden yapılıyor, sorusunun açıklaması yoktu. Hedeflerin sembolik olarak bile değeri yoktu, öldürülenler de sıradan insanlardı. El Kaide seçenek olarak İslam inanışının bir çeşidini sunuyordu. Bu seçenek, Müslümanların bile önemli bölümüne yabancıydı. Başlangıçta özellikle Arap ülkelerinde iyi eğitilmiş, işsiz ve umutsuz gençler arasında güçlenen örgüt, daha sonra bu gücünü kaybetti. İnanırcı bir seçeneğiniz yok ise, dikkat çekici başlangıç bile yapmış olsanız, ötesi gelmiyor.

11.9.2011

12 EYLÜL - 40 YIL ÖNCE VE BUGÜN

Hamburg Interkulturelle Denkfabrik'te Doğan Özgüden, Eren Keskin, Ercan Kanar ve benim katıldığım bir panel yapıldı. Moderatör İrfan Cüre idi. İlk üç katılımcı panele görüntülü olarak bulduklarını yerden bağlanırken ben stüdyoda idim. Bu panelin gerekli montajı yapıldıktan sonra 12 Eylül günü youtube üzerinden yayınlanacak. Bağlantısını buradan ileticeğim.

Panelde 12 Eylül'ü nasıl yaşadık konusu üzerinde durulmadı. Aradan 40 yıl geçtikten sonra bunu yeniden konuşmanın anlamı bulunmuyor. Bunun yerine 40. yılında 12 Eylül ile 40 yıl önceki değişik yönlerden karşılaştırıldı. Bu bağlamda verimli bir panel oldu.

Kalanını görüntülü olarak izleyebileceğiniz için üzerinde durduğum tek konuyu belirtmekle yetineceğim: 40 yıl önce ülke bu derecede saldırgan ve yayılcı değildi. Yayılcılık Kuzey Kıbrıs ile sınırlıydı. Bugün ise "5,5 savaşı" birden veriliyor. Burada savaş denildiğinde sadece silahlı çatışmayı anlamamak gerekir. Tatbikatlar, güç uygulanması ya da güç gösterisi de savaşın bir çeşididir. Gücü göstermek de onu bir çeşit kullanmaktır.

Azerbaycan'da yapılan budur. Bu ülkede yıllardan beri Türk ordusunun subay ve erleri bulunmakta ve Ermenistan ile savaşta yer almaktadır, sadece bu açık değildir. Bu kez Azerbaycan ile birlikte büyük bir askeri tatbikat yapılmaktadır. Gözdağı verilen Ermenistan'dır. Bura-

da Rusya Federasyonu'nun varlığı nedeniyle açık çatışma çıkmaz ama açık bir güç gösterisi vardır.

Benzer durum Doğu Akdeniz için de geçerlidir. Türkiye Yunanistan ve gerektiğinde Fransa'ya meydan okumaktadır. Burada da açık çatışma çıkma ihtimali zayıf olmakla birlikte gerginlik ve güç gösterisi vardır.

Irak, Suriye ve Libya'da ise işgal ve savaş vardır. Türkiye dünyanın en yayılmacı ülkesi durumundadır. 40 yıl önce iki nedenle böyle değildi.

İlk olarak, bunu yapabilecek askeri güç yoktu. İkinci olarak ise SSCB'nin varlığı nedeniyle Suriye ve Irak'a girmek mümkün değildi. Bu iki ülke ile SSCB arasında anlaşmalar vardı.

Türkiye'nin silah sanayisi kurması, eskisinden daha yoğun silahlanması, eskiden zayıf olan deniz gücünü artırması –denildiğine göre gelecek yıl küçük bir uçak gemisi de donanmaya katılacaktır- saldırganlık ve yayılmacılığı hızla artırdı.

40 yıl önceki 12 Eylül ile bugün arasındaki önemli farklılıklardan birisi budur.

8.9.2020

12 EYLÜL “DEMOKRASİ”Sİ VE SURİYE

Suriye’deki rejimin gerçek özelliklerini başka hiçbir şey aşağıdaki olay kadar açık olarak ortaya koyamaz. 1981 yılı Şubat ayında Lazkiye’de Suriye Komünist Partisi’nin Hafız Esad iktidarıyla arası iyi olmayan muhalif kesiminden bir kişiyle İngilizce olarak konuşuyordum. Bana 12 Eylül Türkiye’sinde bile demokrasi olduğunu söyleyince şaşırđım ve itiraz ettim.

Cevap olarak, “Sizde mahkeme var, değil mi?..” dedi. “Sıkıyönetim mahkemeleri var. Keyfi karar veriyorlar!..” “Öyle bile olsa, mahkeme var. Bizde bu bile yok!..” “Nasıl yani?..” “Sizde baskı rejiminde bile ceza alan ne zaman tahliye olacağını bilir. Bizde ise tahliye yukarıdakinin keyfine bağlıdır.” Ardındanyinesordu. “Sizdeavukatvar, değilmi?..” “Var ama büyük kısıtlamalar altında çalışıyorlar. Mahkemeler savunma hakkını sürekli çığnıyorlar.” “Bizde siyasi davalara giren avukat yoktur, sizde ise var.” “Suriye’de neden yok?..” “Avukatı da örgüt üyesi diye hapse atıyorlar, ondan yok!..”

Bu açıklamalardan sonra konuşacak söz bulamadığımı hatırlıyorum. Evet, 12 Eylül Türkiye’sinde bile Suriye’ye göre “demokrasi” vardı. Bu sırada öğrendiğim bir olay bu kanımı güçlendirdi.

Kısa süre önce Müslüman Kardeşler örgütü Hafız Esad’a başarısız bir suikast yapmıştı. Bunun üzerine, Genelkurmay Başkanı ve Hafız Esad’ın kardeşi olan Rıfat

Esad adamlarıyla birlikte Müslüman Kardeşler'den tutukluların bulunduğu bir cezaevini basmış ve çok sayıda kişiyi öldürmüştü. Adamın anlatmak istediği gayet açıktı: Ne kanunu, burada kanun benim!

Türkiye, bu kadarını, 12 Eylül döneminde bile yaşamadı. Bu uygulamalar geçmişte kalmadı. Suriye'de Kürt halkının durumu örnektir. Suriyelilerin Türkiye'yi neden Batı demokrasisi gibi gördüklerini bu örnek yeterince açıklıyor. Ülkede doğup büyümüş ve halen de o ülkede yaşayan insanların bir bölümünü, rejime karşı tehdit oluşturdukları için vatandaşlıktan çıkarmak, 12 Eylül yönetiminin bile aklına gelmedi. Türkiye, "Batı demokrasisi" ise, Suriye'de durumun ne kadar kötü olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerektir. Suriye bölge gericiliğinin kalelerinden bir tanesidir ve artık sallanmaktadır.

TÜRKİYE, LİBYA VE EMPERYAL REZALET

Türkiye Cumhuriyeti devleti ve hükümetleri en az yirmi yıldır açık olarak ifade ettikleri imparatorluk heveslerini, her önemli olayda olduğu gibi, Libya konusunda da hayata geçiremediler. Bu kez, yıllardan beri uluslararası planda geride duran Fransa'nın fiskesiyle sahne dışına itildiler. Bu kaçınıcı "emperyal rezalet"tir, sayısı oldukça fazla olduğu için bilinmiyor.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu rezaleti bile başarıymış gibi pazarlıyorlar. Hangisini anlatmalı?

İran ile zenginleştirilmiş uranyum konusunda ABD-AB arasında arabuluculuk çabası fiyaskoyla sonuçlandı. İsrail ile Suriye arasında arabuluculuk çabasından da sonuç alınamadı. Türkiye, çok istemesine rağmen, Lübnan'daki hükümet krizine müdahale edemedi ve ülkede İran yanlısı hükümet kurulmasını engelleyemedi. Dönüp dolaşıp "Arap ülkelerinde halk Tayyip Erdoğan'ı çok seviyor!.." söyleminden başka sığınacak yer bulamadı. Bu sevginin pratik anlamı olmadığı üzerinde durulmadı, diyemeyeceğim, zira Erdoğan ve Davutoğlu gibi dış politikadaki acemilikleri sürekli sırttan bu iki politikacının konuyu anlayabildikleri bile kuşkuludur.

Arap halkının Erdoğan sevgisi, bu sevgiyi karar organlarına yansıtacak mekanizmalar yoksa fazla anlam taşımaz. Arap halkının Erdoğan sevgisini, buldukları ülkenin izlediği dış politikaya yansıtacak mekanizmalar yoksa, hoşça giden gösteriler olarak kalır. Bizdeki medya sevgi gösterilerini iyice şişirir, ama bu sevgiden hangi sonuç elde edilmiştir sorusunu sormaz. Burada söz konusu olan, yazılı ve görsel medyadaki yaygın AKP yandaşlığından ibaret değildir. Yaptıklarına kendileri de büyük oranda inanıyorlar. Türkiye'nin emperyal bir ülke olmasını istiyorlar, hükümet beceremeyince kızıyorlar, ama istemeyi de sürdürüyorlar.

Libya konusu AKP hükümetinin dış politikada ne kadar çapsız beceriksiz ve öngörüsüz olduğunu yeniden gösterdi. AKP, süper ligde şampiyon olan bir Anadolu takımına benziyor. Bu takım ülkede şampiyon oldu, Avrupa

Şampiyon Kulüpler Kupası'na katıldı ve karşılaştığı her takımdan birkaç tane gol yiyerek ülkede güçlü olmanın dışarıda ne kadar anlam taşıdığını da gördü. AKP'nin dış politikadaki durumu da bunun gibidir.

Libya konusunda önce Fransa'nın tutumundan başlayalım. ABD, Fransa ve İngiltere, Libya'da Kaddafi ile isyancılar arasındaki savaşta önce sessiz kaldılar. Yönetimin şiddet kullanmasını eleştirmekten öteye gitmediler. Bizdeki bazı naif solcuların inandığı gibi asıl konu Libya'nın petrolü olsaydı, hemen harekete geçmeleri gerekirdi. Libya'yı kendi başına bir ülke olarak değil, Tunus, Mısır, Ürdün, Suriye, Bahreyn, Yemen ve öteki Arap ülkeleriyle birlikte değerlendiriyorlardı. Bunlara belirli oranda Irak'ı da eklemek gerekir.

Libya'ya yapılacak erken askeri müdahale, Arap ülkelerinde yaygın olan ama son halk ayaklanmalarında duyulmayan anti-ABD ve anti-İsrail söylemini yeniden ortaya çıkarabilirdi. Ek olarak, Irak işgaliyle bölgedeki prestiji zaten iyice yıpranmış olan ABD, Libya'da da benzer bir duruma kolaylıkla düşebilirdi. Libya'daki muhalefetin Tunus ve Mısır'da olduğu gibi yönetimi çekilmeye zorlayabileceğini düşündüler. Ne ki, anılan iki ülkedeki fazlasıyla eksikli demokratik mekanizmalara bile sahip olmayan Libya'da iç savaş başladı. Kaddafi, Afrika ülkelerinden parayla getirttiği askerlerin de desteğiyle isyancılara karşı saldırıya geçti ve onların merkezi Bingazi kapılarına kadar geldi. Bu aşamada Fransa, isyancıların kurduğu yönetimi tanıdı ve ardından İngiltere ile birlikte

Kaddafi ordusuna karşı hava saldırılarına başladı.

Burada iki soru vardır: Neden bu kadar beklediler ve neden ABD ön planda rol oynamadı? Konuyu genişletmek için İtalya'nın tutumunu ele almıyorum. Beklemelelerinin bir nedenini yukarıda açıkladım.

Öteki neden de önemlidir: Libya'da isyanın bastırılması, Suriye ve Yemen başta olmak üzere halk ayaklanmalarının mayalandığı ya da patladığı ülkeler için kötü örnek olacaktı. Bu nedenle Kaddafi'nin ordusu Bingazi kapılarına dayanınca harekete geçtiler. Bu arada BM Güvenlik Konseyi'nden de Libya hava sahasının uçuşa kapalı bölge ilan edilmesi kararı çıktı. Bu karar, savaş demektir. Kaddafi ordusunun uçakları havalanırsa düşürülecekti. Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti oylamada çekimser kalarak kararı bloke etmediler. Ek olarak Arap Birliği de Libya hava sahasının kapatılmasını istedi. Harekete geçmenin yasal zemini böylece hazırlanmış oldu.

İkinci soru da önemlidir. ABD 6. Filosu Girit adasında üslenmiş durumda olmasına karşın, bu ülke, hava saldırılarında neden geri planda durmuş ve Fransa'nın öne geçmesine razı olmuştur? Soru, Türkiye açısından da önemlidir. Gazetelerde yer alan habere göre, Obama ile Erdoğan arasında anlaşma sağlanmıştır. Medya, bu anlaşmayı, Fransa'ya karşı ortak tavır gibi görmektedir! Olacak şey değil, ama oluyor! Emperyal hevesleri olan Türkiye'nin Başbakanı Erdoğan çocuk gibi avutuluyor ve bu rezalet bile başarı kazanılmış gibi pazarlanmaya çalışılıyor.

ABD istemeseydi ne Fransa ne de İngiltere yerinden kıpırdayamazdı. ABD, Arap ülkelerinde artık geçmişte kalmış olsa bile izleri bulunan anti-emperyalizmi slogan düzeyinde bile olsa uyandırmamak için geri planda kaldı. Durumu anlayan Sarkozy yönetimi derhal harekete geçti. Dış politikadaki başarı iç politikaya yansıtılır. Sağcılar, Sosyalistler ve Yeşiller, Devlet Başkanı Sarkozy'nin Libya politikasını desteklediklerini açıkladılar. Sosyalist Parti Meclis Grubu Başkanı Ayrault, "Libya'da evrensel değerler için savaşıyoruz!.." dedi. Popülaritesi iyice düşmüş olan Sarkozy büyük bir çıkış yaptı. Sağcıdır, emperyalisttir, burası açıktır, ama emperyal devlete uygun bir başkan olduğunu da göstermiştir.

Türkiye'ye ise "teselli mükâfatı" verildi. Beş savaş gemisi ve bir denizaltı "Libya'ya uygulanan silah ambargosunu denetlemek" amacıyla bu ülke kıyılarına gitti. Gerçek amaç, Müslüman bir ülkenin Libya'ya karşı askeri harekate katılıyor görünmesinin sağlanmasıdır. Bölgenin "örnek ülkesi" Türkiye, askeri operasyona karşı Arap halkından yükselecek tepkiye karşı bir çeşit paratoner durumundadır. Kaddafi'nin ambargo olmasa bile Akdeniz üzerinden silah getirtmesi mümkün değildir. Silah ararsa bunu Afrika içinden yani karadan bulacaktır. Bu nedenle deniz ablukasının silah ambargosundaki rolü oldukça azdır. AKP hükümeti büyük iş yaptığını sanabilir, ama gerçek budur.

Libya'daki iç savaşta en büyük zararı Türkiye gördü. İki yüzden fazla Türk firması bu ülkede yıllardan beri

inşaat sektöründe faaliyet gösteriyordu. Büyük ihaleler almışlardı ve yaklaşık 25 bin mühendis ve kalifiye işçi bu ülkede çalışıyordu. Bunlardan 20 bin kadarı iç savaşın başlamasının ardından tahliye edildi. İleride geriye döneceklerini düşünüyorlar ama, gelecek şimdilik karanlıktır. İç savaşın ve hava saldırılarının gelişmesi durumunda ise, yaptıkları inşaatlardan ne kadarının geriye kalacağı da belli değildir.

Libya konusunda hiçbir öngörüsü ve geleceğe yönelik hiçbir planı olmayan Türkiye tam anlamıyla ne yapacağını şaşırmıştır. Fransa'yı ABD'ye şikâyet edecek duruma gelmiştir. Genel seçim öncesinde Erdoğan'ın dışarıda başarı kazanıp bunu iç politikaya yansıtmaya fazlasıyla ihtiyacı vardı, ama yapamadı. Fransa tarafından açık olarak dışlanan Türkiye, Sarkozy yönetiminden Avrupa Birliği üyeliğine alınmasını da halâ isteyebilmektedir. AKP'nin yaşadığı emperyal rezalette son durum budur.

25.3.2011

12 EYLÜL BİRLİKLERİ

12 Eylül birlikleri ile kastettiğim 1980-2000 yılları arasında “devrimcilerin yenilmesinin asıl nedeni birlik olmamalarıdır” anlayışından çıkan, 1982’de FKBD-C ile başlayan ve ÖDP ile son bulan birliklerdir. Tamamı sonuçsuz kaldı, çaba olarak kötü oldukları söylenemez ama büyük bir soruna acele cevap bulmanın sonuçlarıydılar.

12 Eylül 1980 sonrasında yaşanan ağır yenilginin ardından “birlik” efsanevi bir sözcük olarak her yanı sardı. Bu anlayış kısa süre sonra “ne olursa olsun birlik” anlayışına evrimleşecekti. “Devrimciler neden birlik olmuyor?” sorusu dönemin sorusuydu denilebilir.

Kimse 1976-1980 döneminde sol içindeki çatışmalarda ölenleri ve bunların örgütlerde bıraktığı derin izleri dikkate almıyordu. Bunun son örneğini ÖDP’de görecektik. Görünürde böyle değilmiş gibiydi ama eskiden gelen bu sorun her sürtüşmede kendisini şu veya bu oranda gösteriyordu.

Sol içi şiddetin örgüt militanlarının hafızasında açtığı derin izlere çözüm bulunmadan kalıcı birlik mümkün değildi ve bu çözüm bulunamadı.

Çözüm için bu sorunu halletmek gerekiyordu, ama nasıl? Bırakın çözümü, konuyu ilgili örgütler arasında konuşmak bile genellikle mümkün değildi. Üzerinden

zaman geçtikçe bu konuşma daha da imkansız duruma geliyordu.

Konuşma “kim haklıydı?” sorusuyla başlayınca, sonuç alınması mümkün değildi. Hedef gözetilerek yapılan bilinçli öldürmeler dışındaki olaylarda kimin haklı olduğunun cevabını bulmak mümkün değildi, taraflar kendilerine göre haklıydılar.

Tek çözüm yolu; geçmişteki olayları birlikte mahkum etmek ve karşılıklı olarak unutmaya çalışmaktı. Kalıcı barışların da olmazsa olmaz şartı tarafların geçmişte olanları birlikte mahkum etmeleri ve karşılıklı olarak unutmalarıdır. Bunun kolay olmadığını biliyorum ama başka yol bulunmuyor. Sol hareket de bunu yapabilecek olgunluk düzeyine ulaşmamıştı. Nitekim sol içi şiddet 12 Eylül sonrasında azalarak da olsa sürecekti.

1982’de FKBDC (Faşizme karşı Birleşik Direniş Cephesi); Devrimci Yol, PKK, TKEP, Acilciler, Devrimci Savaş, SVP ve İşçinin sesi tarafından kuruldu. Kuruluş bildirgesinde faşist cuntaya karşı birlikte mücadele konusunda özellikle sol için şiddet üzerinde duruluyor, bunun yanlışlığının yanı sıra halkın devrimcilere olan güvenini zedelediği belirtiliyordu. FKBDC’nin ülke içinde herhangi bir faaliyeti olmadığı gibi, Avrupa ülkelerindeki faaliyeti de Devrimci Yol (bu alandaki adıyla Devrimci İşçi), TKEP, SVP ile sınırlı kaldı. Diğer örgütler ya katılmadılar ya da bir görünüp kayboldular.

Burada “ülke dışında kurulan Birlik’in ülkeye taşın-

ması” konusu üzerinde durmak gerekir. Aynı eksikliği yaşıyan Sol Birlik’te de görülebileceği gibi sorun Birlik’i oluşturan örgütlerin ülkede bulunup bulunmamalarıyla ilgili değildi. O dönemin İstanbul’unda aklınıza gelebilecek her örgütü bulabilirdiniz ancak alanda bulunmakla birlikte çalışmak birbirinden farklıydı. Yoğun operasyonlar ve çok sayıda yakalanma vardı. Her örgüt kendine göre tedbirler almıştı ve birkaç örgütün birlikte iş yapması yakalanmaların bir örgütten ötekine sıçraması ihtimalini gündeme getiriyordu.

12 Eylül sonrasında üç ay kadar İstanbul’daydım ve bazı örnekleri biliyorum. Diğer örgütlerle ilişkiyi son derece sınırlı tutmak polise karşı alınacak önlemler arasında bulunuyordu. Bu nedenle de alanda bulunmakla, birlikte iş yapmak arasında dönemin şartları nedeniyle önemli fark ortaya çıkıyordu.

FKBDC kurulduktan kısa süre sonra ciddi bir kriz geçirdi: Acilciler içindeki muhalefetin önde gelen isimlerinden Müntecep Kesici öldürüldü. Bu aynı zamanda 12 Eylül sonrasında ülke dışındaki ilk sol içi cinayettir (örgüt içi infaz). “Kaza oldu” açıklaması yapıldı ama kimse inanmadı. Küçük yerde herkes birbiriyle iç içeydi ve kimin ne yaptığı biliniyordu. FKBDC, Acilciler’e uyarı cezası verdi. Bu ceza verilirken Birlik’ten ihraç da konuşulmuş ama gerek Birlik’in yeni kurulmuş olması ve gerekse de bu örgütün giderek Suriye gizli servisi Muhabarat’ın uzantısı durumuna gelmesi, o yıllarda Birlik’i kuranların da bu ülkede bulunması nedeniyle yeterli destek bulamamış.

(Bkz. TDAS'ın Tarihi)

FKBDC birkaç yıl sonra sönecekti. PKK kendi yoluna gitti, Devrimci Yol kısa süre sonra ayrılık yaşadı, İşçinin Sesi'nin derdi ise FKBDC'nin TKP'ye tavır almasıydı, Birlik içindeki politikasını esas olarak bu zeminde kurmuştu. Birlik giderek ayrıştı ve giderek söndü.

Avrupa'da kurulan BİR-Kom (Birlik Komitesi) gerçekte FKBDC'nin bu alandaki görünümüydü, bir dönem aktifti ama bu aktiflik gerçekte Devrimci İşçi-TKEP faaliyetinin ilerisine geçmiyordu. PKK hiç katılmadı, Devrimci Savaş'ı hiç görmedim, SVP'den Şirin Cemgil toplantılara düzenli gelirdi ama ciddi kadro sıkıntıları vardı ve birkaç yıl sonra konu bitti.

Sol Birlik 1984'te altı parti (TKP, TİP, TSİP TKEP, TKSP ve Kürdistan Öncü İşçi Partisi) arasında kuruldu. Son parti faaliyetlere çok az katıldı denilebilir. Aylık gazete çıkarıldı, bu gazetenin bazı sayıları küçültülerek Türkiye'de de basıldı ama ülke içindeki ortak faaliyet bunun ilerisini geçmedi. Yukarda belirttiğim gibi İstanbul'da herkes vardı ama bu birlikte faaliyet yapabilmek anlamına gelmiyordu.

TKP ile TİP'in TBKP'de birleşmeleri ve farklı bir yol izlemeye yönelmeleriyle 1987 sonlarında bu Birlik de işlevsiz duruma gelecekti.

Daha sonra TBKP, TSİP, TKEP ve Kurtuluş arasında SBP (Sosyalist Birlik Partisi) kuruldu. İlk partinin bir kesimi burada yer alacaktı. Türkiye'de haftalık Sözisimli bir

gazete çıkarıldı, faaliyet iyi gidiyordu ama “daha geniş birlik” uğruna devam edilmedi ve Devrimci Yol’un bir ke-simiyle ÖDP kuruldu.

ÖDP –BSP gibi- ülke içinde de faaldi ve ülke içinde faal olmanın birliğin geleceği için çözüm olmayacağını gösteren bir örnek olacaktı. Birkaç yıl içinde kurucu bile-şenler ardı arkasına ayrıldı ve parti isim olarak süren bir fiyasko halini aldı.

BİRKOM, Sol Birlik, BSP ve ÖDP’nin Almanya’daki faaliyetinde –ki büyük oranda Avrupa anlamına geliyordu- sorumlu kişilerden birisi olarak bulundum (sonuncu-sunda sadece iki yıl) ve gelişmeleri bire bir yaşadım diye-bilirim. BSP “daha geniş birlik” adına feda edilmeseydi iyi olacaktı, iyi bir bileşimdi, varlığına son vermesi yersiz ve yanlış oldu. Ben dahil karşı çıkanlar oldu ama çoğunluk başka türlü düşünüyordu.

“Öncelikle birlik gerekir” anlayışı peşpeşe gelen ba-şarısız girişimlerden sonra söndü denilebilir. Yerini başka bir şey almadı ama şu anlaşıldı ki, sayı olarak kalabalık gibi görünmek anlam taşımıyor. Bunu Avrupa’da sonraki yıllarda yaşanan ABDEM, HDK-A deneylerinde de yeniden görecektik. Bir şey yapamıyorlar ve sönüyorlar.

İkisinde de yer almadım ve iyi ki de öyle yapmışım. Koştur dur ve sonuç yok, ardı ardına yaşanan bu durum çok sayıda insanı yorgunluk ve umutsuzluğa götürdü.

Bugünün şartlarında az sayıda insanla, ne yapaca-ğını bilerek ve yaparak, kendini dışarıya kapatmayarak,

gelişmeyi teori ve pratikte yapılan işler temelinde sağlayarak, başkasına düşmanlık temelinde sağlamayarak gelişmek şimdilik tek çıkar yol gibi görünüyor.

Olmadık hayallere kapılmadan sonrasına bakacağız...

7.9.2020

12 EYLÜL HAKKINDA AZ BİLİNEMLER

12 Eylül'ün 38. yılında bilinenleri ve her yıl tekrarlananları bir kere de ben yazmayacağım. Bunun yerine az bilinen, kendimle ilgili ama sadece benimle sınırlı olmayan birkaç olguyu belirtmekle yetineceğim.

12 Eylül'ün birinci yıldönümünde ya da 12 Eylül 1981'de Paris'teydim, yeni gelmiş sayılırdım. Sonraki yıllarda da yaklaşık aynı gün yapılacak büyük bir protesto yürüyüşü düzenlendi. Şaşkınlıkla bizim korteje baktığımı hatırlıyorum. Yaklaşık 60 kişi vardı. Nereden çıktı bu kadar insan?

Nereden çıktıklarına kafa yormadım, önemli olan şu veya bu nedenle gelmiş olmalarıydı. Birkaç ayda 60 kişi olmuştu ve bu sayı –o dönemde- Paris için önemli bir sayı sayılırdı. Daha da önemlisi kortejde tek mülteci olan bendim, kalanların hepsi işçiydi. Kimisi çalışıyordu kimisi işsizdi ama sonuçta işçiydiler. Ben de henüz siyasi mültecilik için başvuru yapmamıştım, kendi kendime yaptığım sahte bir pasaportla kalıyordum. Fransa o dönem Türkiye'den siyasi mülteci kabul etmiyordu ya da başvuruya olumlu cevap almanız zordu. Avrupa Konseyi'nin 1981 başında aldığı karardan sonra hızlı bir şekilde Türkiye'den gelenlerin başvurularını kabul etmeye başlayacak, ben de o zaman başvuracaktım. Gerçi başvuru yaptığım sırada durumumu geçici olarak garantiye almış, kaçak işçiler için çıkan aftan yararlanarak oturma ve ça-

lışma izni almıştım. Fransa'da oturma ve çalışma izniniz varsa pasaport sorulmazdı, bunlar kimlik yerine geçerdi. Tabii kullandığım isim sahte pasaporttaki isimdi, neydi, şimdi hatırlamıyorum.

Bu 60 kişinin nereden çıktığını çok sonra öğrenecektim. Ben gelmeden kısa süre önce Devrimci İşçi'nin derneği ATT'de büyük ayrılık yaşanmış. Ayrılanlar Devrimci Yol'un silahlı propagandayı kabul etmediğinden hareket ederek kendilerini HD'l olarak ilan etmişler. HD ile Acilciler arasında 1979'da yaşanan ayrılığı kimse bilmiyor, HD tam olarak neyi savunuyor, bunu da bilmiyorlar ama özellikle dernek başkanı Necati'ye şu veya bu nedenle gıcık olan insanlar ayrılmışlar.

Ben de tam zamanında gelmişim...

Tevekkeli değil, Paris duvarlarında HD yazıları görürdüm ve kimin yazdığını merak ederdim. Sorun değildi, büyük çoğunluğu çabuk ikna ettim. Bu ikna sadece lafla olmazdı, pratikte her yerde bulunmanız gerekiyordu. Hemen bir de dergi çıkarmaya başladık (Tek Yol Devrim) ve neredeyse her hafta bildiri çıkarıyorduk.

60 kişinin kk bir bölümü ayrılacak ama 1982 başındaki ev işgallerinden sonra sayı katlanarak artacaktı.

İbrahim Yalçın o sırada hapisanedeydi. Paris ev işgallerini Hürriyet'ten okumuş, basılan fotoğrafta duvardaki sloganlar da varmış ve buradan kimin yaptığı belli oluyormuş. "Nasıl sevinmiştik ama..." demişti.

Buradan Almanya'ya geçeyim...

Türkiye'nin ödemeler dengesi çok kötüydü. İthal ikamesine dayanan montaj sanayisi artık yürümüyordu çünkü montaj yapmak için dışarıdan gerekli parçaları getirecek döviz bulunamıyordu. Türkiye, Özal'ın Maliye Bakanlığı döneminde 24 Ocak 1981 kararlarıyla ithal ikamesine dayanan gelişme modelini terk ederek neo-liberalizme geçecekti.

Almanya'da bulunan yaklaşık iki milyon Türkiyeli işçi o yıllarda ülkedeki akrabalarına sürekli döviz gönderiyordu. Almanya'dan gelen işçi dövizleriyle ülke ihracatından kazanılan yıllık döviz miktarı neredeyse aynıydı. Birkaç siyasi harekete "Döviz göndermeyin kampanyası açalım" önerisinde bulundum. Ne kadar başarılı olurduk, bilinmezdi ama küçük bir başarı bile hayati önemdeydi. 12 Eylül cuntasının şiddetle döviz ihtiyacı vardı ve döviz musluğunu biraz olsun kapatabilirse, esaslı bir iş yapmış olacaktık.

Kimse dinlemedi! Cezaevlerindeki baskılar, özellikle Mamak ve Diyarbakır ön plandaydı, herkes bu konuda açılan kampanyalarla meşguldü, bizim öneri de arada kaynadı gitti.

1983 yılında 12 Eylül'ü protesto mitingi Duisburg'da yapıldı. Yine kalabalık bir mitingdi. Mitingdeki Türkçe konuşmayı ben, Kürtçe konuşmayı KOMKAR'dan Sertaç Bucak yapmıştı. Kısa süre sonra ikimizin hakkında TCK Madde 140'dan soruşturma açıldı (ülke dışında TC aleyhi-

ne faaliyet yürütmek), ardından ikimiz de vatandaşlıktan çıkarıldık. Hemen her ay zaten –sanatçılar da dahil- değişik isimler vatandaşlıktan çıkarılıyordu, biz de çıkarılanlara katıldık.

Yılı tam hatırlamıyorum ama 1990’lı yılların başlarında Süleyman Demirel hükümeti vatandaşlıktan çıkarılanları geri aldı. Askerlik nedeniyle çıkarılanları almadı, arada başka nedenlerle alınmayanlar da varmış ama çıkarılanların büyük bölümü herhangi bir başvuru yapılmadan vatandaşlığa geri alınacaktı.

Bu işlemden birkaç ay önce “vatandaşlığa alınma başvurusu” yapılması istenmiş, aldırılmamıştık. Biz çıkmak istemedik ki alınmak için başvuralım!

Sonuçta kendiliklerinden aldılar.

Süleyman Demirel o dönem, vatandaşlıktan çıkarma gibi bir ceza olamayacağını, buna karşı olduğunu açıklayacaktı. Yıllarca muhalif TC vatandaşlarının pasaportlarına el koyan konsolosluklar da bir demokrat olmuşlardı ki, sormayın. “Vatandaşımızın devletle sorunu varsa, bu devleti ilgilendirir. Biz başvuran vatandaşın işini yaparız” açıklaması yapılmıştı.

Ben de TC kimliği çıkarmak için konsolosluğa gittim.

Pasaport sordular, yoktu.

Türkiye’den nasıl çıktınız?

Kaçak çıktım!

Bu durumda kimliğimi Türkiye’den alınmış fotoğraflı bir belgeyle ispat etmem istendi, yanımda askerlik belgesini getirmiştim (1975 yılında kısa süreli askerlik çıkar çıkmaz yapmıştım); TC kimliğini aldım.

O yıllarda işime yarayacağından değil ama madem ki hakkımdı, neden almayayım?

Memur “Pasaport da ister misiniz?” diye sordu.

Hem ihtiyacım yok, hem de olacak iş değil!

Adam bir yandan ekranda karşısına gelmiş benim dosyaya bakıyor, bir bana bakıyor. “Bu devlet belli olmaz, bakarsınız verir” dedi.

“İhtiyacım yok, kalsın” dedim.

Ne kadar kibar bir adamdı!

O sırada Almanya’da yeni yayınlanmaya başlayan zgr Politika gazetesinde her hafta köşe yazısı yazıyordum. Bunu bilmiyor olmaları mümkün değildi. Cebime Almanya’dan alınmış gazeteci kimliğiyle yeni aldığım Alman kimliğini koyup öyle gitmiştim. Konsolosluktakilere gözaltı yetkisi olmadığını biliyordum (bu yetki sadece büyükelçilik binasında vardı) ama belli mi olur diye ihtiyatlıydım.

Bir şey olmadı, çok da kibardılar!

11.9.2018

12 EYLÜL ÖNCESİ VE SONRASI

Yarın 12 Eylül askeri faşist darbesinin 32. Yıldönümü. Darbenin sayılarla dökümü yeniden yapılacak: Kaç kişi, gözaltına alındı, işkence gördü, idam edildi, gözaltında kaybedildi...

Diyarbakır ve Mamak cezaevlerinde uygulanan vahşet ve bunların sorumlularından hesap sorulması için nelerin yapılması gerektiği yeniden konuşulacak. Utanç Müzesi'ni yeni insanlar ziyaret edecek. Darbenin başı Kenan Evren'in yargılanması gerektiği yeniden konuşulacak. Ve yıllardır açıkça sorulamayan, sorulsa bile duyulmak istenmeyen bir soru yeniden sorulacak.

12 Eylül öncesini biliyoruz. Devrimci hareket tarihinde görülmemiş bir kitleelliğe ulaşmıştı. Hatalar, kuşkusuz vardı, ama büyük bir coşku ve yığinsal örgütlenme de vardı. Soru şudur: 12 Eylül 1980 öncesi içinde eksikler de barındırmakla birlikte genel olarak olumlu değerlendiriyorsa, 12 Eylül sonrası neden bu kadar kötü oldu?..

Devrimci hareket 12 Eylül sonrasında savaşıp da yenilmedi. Faşist diktatörlüğe karşı savaşsınız ve yenilebilirsiniz. Arjantin'de, Uruguay'da, Şili'de ve sayılabilecek başka ülkelerde böyle oldu. Bizde ise savaşılmadı, bozguna uğranıldı. Yaşanan yenilgi değil, bozgundu. Ülkenin değişik yerlerinde direnme çabaları oldu, ama bu direniş devrimci hareketin 12 Eylül öncesindeki örgütlülüğüne göre oldukça zayıftı.

Silahlı alıp dağa çıkanlar bile oldu. Ne var ki, lojistik destek ve sağlam kitle ilişkisi olmadan dağa çıkmak fazla anlam taşımaz. 1980 yılının sonlarında Devrimci Yol'dan Mustafa Özenç'i hatırlarım. Dağlık ve ormanlık bir arazi-
de yakalanır. Getirildiği karakolda dört güvenlik görevlisi-
ni vurur ve kaçar. Kısa sürede cuntaya karşı silahlı direni-
şin sembolü haline geldi. Onu yakalamak ve idam etmek
cunta için prestij meselesiydi.

O bölgede hangi devrimci örgüt olursa olsun her-
kesin düşüncesi aynıydı: Ne yap et, bizlere ulaş!.. Kendi
insanlarımızı bırakırız, seni hemen ülke dışına çıkarırız.
Mustafa Özenç ne yazık ki gidebileceği başka yer olmadı-
ğı için kardeşinin evinde yakalandı. Tahmin edilebilece-
ği gibi kısa sürede idam edildi. Her devrimcinin idamına
üzülürdük ama bu idam herkesi özellikle üzdü.

Soruyu tekrar sorarsak: 12 Eylül öncesi iyi ise, sonra-
sı neden bu kadar kötüdür?

12 Eylül öncesinde devrimci hareketin ciddi zaafı vardı.
Kitle örgütlenmesinden sol içi çatışmaya, aşırı bö-
lünmeden politik gelişmeler karşısındaki büyük aymaz-
lığa kadar devrimci örgütlerin önemli zaafı vardı. Bu
büyük zaaf nedeniyle 12 Eylül sonrası bu kadar kötü
oldu. Türkiye devrimci hareketi bir türlü toparlanamadı.
Büyük çaba harcandı ama ulaşılan sonuç halen iyi de-
ğildir. "Neden?.." diye sorulabilir.

Önemli bir neden, çok sayıda insanımızın halen 30-
35 yıl öncesinde yaşamasıdır. İnsanlar geçmişin anılarıyla

yaşadıkları zaman bugünü ve geleceği ikinci planda değerlendirirler. Üstelik o içinde yaşanan geçmiş de gerçek değil, düzeltilmiş geçmiştir. 12 Eylül öncesi sürekli abartılır ve akla da o soru gelmez: Öncesi iyiyse, sonrası neden bu kadar kötüdür?

Devrimci hareket 12 Eylül öncesini gerçekçi olarak değerlendirip, ondan kurtulmak zorundadır. İnsanların ne olduklarını belirleyen bugündür ya da diyelim son 10 yıldır. 30-35 yıl önce şöyle veya böyle olmak kimse için kıstas değildir.

PKK bu konuda dikkate alınması gereken bir örnektir. 1984 atılımı için diriliş denilir. Dirilebilmek için önce ağır darbe yemiş olmak gereklidir. Dirildikten sonra da diriliş öncesi artık geride kalır. PKK kurulmadan öncesi, 1978 öncesindeki Ulusal Kurtuluş Ordusu dönemi, çok daha az konuşulur. Dirilişten sonra yapılmış bir sürü iş var. Bu durumda insanlar neden geçmişte yaşamayı tercih etsinler?

Kimse 30-35 yıl öncesindeki geçmişte yaşamak istemiyorsa, bu durum geçmişin gerçekten aşıldığını gösterir. Geçmiş aşamamış iseniz orada yaşamaya devam edersiniz. Nedeni basit: Devrimci hayatınızda daha iyi bir dönem yok ise, kaçınılmaz olarak iyi sandığınız o dönemle sınırlı kalırsınız.

12 Eylül öncesi ve sonrası bir bütündür. Önce bunun gerçekten kabul edilmesi gerekir. 12 Eylül öncesinde ne kadar iyi olduğunu anlatıp, 12 Eylül sonrası için sus-

mak olmaz. Türkiye toplumu geçmişiyle hesaplaşma konusunda sorunlu bir toplumdur. Ermeni soykırımı, vahşice bastırılan Kürt isyanları, azınlıklara reva görülen zulüm, faili meçhul cinayetler ve daha niceleri...

Hiçbir konuda geçmişle açık bir hesaplaşma yoktur. Bu zellik bu toplumun içinden çıkan devrimci harekete de geçmiştir. Bu konuyla daha çok uğraşacağız, öyle anlaşılıyor...

11.9.2012

12 EYLÜL VE BİRLİK

12 Eylül'ün 40. yıldönümü vesilesiyle birlik konusu yeniden gündeme geldi. Devrimciler bir türlü birlik olmadılar, 12 Eylül öncesinde olamamışlardı, sonrasında da olamadılar. Birlik çabaları sonuçsuz kaldı...

Bunlar doğru tespitlerdir ama önemli bir eksikleri bulunuyor: devrimcilerin birliği gerekli ise, o zaman ne yapılacak?

Birlik istemekle birlik olmuyor. 1990'lı yıllarda birlik konusu bugünden daha yoğun olarak konuşuluyordu ve hatta "bugün en devrimci politika birliktir" bile deniliyordu. Değişik girişimler yapıldı, birlikler kuruldu ama fazla yaşama şansları olmadı.

Bu durumda yeniden başa dönüp birlik mi isteyeceğiz?

Ne istediğinizi biliyorsanız ama bu isteğinize ulaşmak için uygulanabilir bir planınız yoksa, ne istediğiniz önemli değildir.

Bu plan uygulanma süreci içinde değişebilir ama önemli olan uygulanabilir görünen bir planın başlangıçtan itibaren bulunmasıdır.

Demek ki öncelikle birlik konusunda uygulanabilir bir plan yapılması gerekiyor.

Bu konuda ilk adım öncelikle neyin olmayacağını

bilmektir. Amaç örgüt birliği olmamalıdır. Bir işi yapmanın en iyi yolu, o işi yapılamayacak kadar büyütmektir. Sosyalistlerin büyük bölümünü aynı örgütte toplamak gibi büyük bir amaç için yola çıkarsınız ve sonuçta bir şey yapamazsınız. Amacın büyük olması sonucun sifıra yakın olmasını engellemez.

İlk yapılacak iş mümkün olduğu kadar fazla örgüt arasında işbirlikleridir. Bunlar cephe birliği de olabilir, daha geri düzeyde de olabilir. Örgütsel birliğe giden yol da buradan geçer, aksi durumda işbirliği bile yapamayan örgütlerle hangi birliği sağlayacaksınız?

İkinci önemli adım, önceden de sözünü etmiştim, bilinçli ihanet dışında geçmiş i unutmaya çalışmaktır. 12 Eylül öncesinde ve sonrasında çok sayıda örgüt arasında çatışmalar yaşandı, hayatını kaybedenler oldu, başka türlü olaylar da oldu... Konuya “kim haklıydı?” sorusuyla yaklaşılırsanız, işin içinden çıkamazsınız. Bilinçli ihanet dışında, ki burada kişiler ve olaylar bellidir, yapılması gereken geçmişte yaşananları birlikte mahkum etmek ve karşılıklı olarak unutmaya çalışmaktır.

Bunun kolay olmadığını biliyorum ama başka çıkış yolu bulunmuyor. Aksi durumda 40 yıl daha birlik söz eder dururuz.

Geçmişle ilgili olarak bilinçli ihanet dışında çözülemeyecek sorun yoktur.

Bunların sağlanması birlik olunacağı anlamına gelmez ama birlik konusunda önemli engellerin azaltılması

anlamına gelir. Bazı yapılar birlik konusuna hiçbir düzeyde yanaşmıyorsa, kendileri bilir, ısrarcı olmamak gerekir. Onların dışındakiler birlikte adım atmaya çalışırlar.

Bu bağlamda örgütlerin tarihlerini değerlendirmesi ve kendi geçmişleri hakkında, neyi yapıp neyi yapamadıkları hakkında açık fikre sahip olması hem kendileri için önemlidir ve hem de birlik konusunda geliştiricidir.

Başka bir deyişle tarihinizdeki çöpü mümkün olduğu oranda temizlemeye çalışın. Bu işi sizin yerinize başkası yapamaz. Bu çöp her örgütte şu veya bu oranda vardır. Geçmişteki örgütlerden bazıları bugün bulunmuyor ama yine de yapılabilirse eğer çöpün temizlenmesinde yarar vardır. Bunu ancak muhatapları yapabilir ve bu herkesin yararınadır.

Bunu yapabilenler ikide bir dönüp geçmişle uğraşmak zorunda kalmazlar.

Az bildiğim başka örnekler yerine kendimizi örnek vereceğim. Biliyorsunuz 2008-2013 arasında kamuoyuna açık bir örgütsel hesaplaşma yaşadık, tarihimizdeki bilinçli ihaneti bütün boyutlarıyla ortaya çıkardık. Hiç bilmiyor değildik ama konu tahminimizin ötesinde genişlik kazandı ve sonuna kadar gittik.

Bu konuda sosyalist hareketin değişik kümelerinden büyük destek gördük. Demek ki bilinçli ihanet çok kişiyi rahatsız etmiş, yoksa neden destek versinler?

Bu tutum hepimiz adına iyi bir şeydir.

THKP-C (Acilciler) adlı örgüt 1988 yılında sona erdi. Özellikle 1982'den sonra varlığı sallantılı duruma gelmişti. Birileri kendini olmayan örgütün genel sekreteri ilan etti ama boşuna kendini kurtarma çabasıdır.

Esasen THKP-C kökenli örgütlerde genel sekreterlik ve başkanlık gibi makamlar yoktur, genel komite ve yürütme komitesi vardır.

Tekrarlayacak olursam; bunların hepsini yapabildiğimizde yine de mutlaka birlik olur ya da birliğe giden yol açılmıştır demek zordur ama o yoldaki önemli engeller ciddi oranda azalmıştır denilebilir.

Birlik istediğinizde uygulanabilir bir planla bunu istemeniz gerekir, aksi durumda istemekle bir şey olmaz.

Bu planı benimsemiyorsanız, ki olabilir, başka somut bir plan önerilmesi gerekir.

Planın hayata geçirilebilir gibi görünmesi önemlidir, zamanla doğaldır ki bazı değişiklikler olacaktır.

Birlik nasıl yapılmaz konusunda Avrupa'da yaşanan HDK-A örneğini vereyim.

HDK-A tek eylemle sınırlı olmayan uzun vadeli bir eylem birliğiydi. Programı da vardı ama sorun buradan başlıyordu: program fazla iddialıydı, birliğe katılanların hiç birisinde bu programı hayata geçirebilecek kadro bulunmuyordu. Bu durumda bir süre sonra tıkanma kaçınılmaz oldu.

Bir örgütü –eylem birliği de olabilir- örgüt yapan, başkalarından farklı olarak ne yaptığıdır. Bir yapı –eylem birliği de olabilir- başkalarının yaptığının benzerini yapıyorsa, ona gerek yoktur.

İddialı programlar yapmak yetmez, bunu nasıl hayata geçireceğinizi de düşünmeniz gerekir.

Aksi durumda iddialı program yazarsınız ve pek azı hayata geçebilir...

Bu da iyi bir durum değildir...

O kadar çok örnek yaşadık ki, hepsinden biraz olsun öğrenebilirsek eğer birikimimiz hiç fena değildir denilebilir.

12.9.2020

12 MART NOTLARI

Bu bir teorik değerlendirme yazısı değildir. 12 Mart 1971 darbesi hakkında fazlasıyla değerlendirme yapıldığı için, burada o günleri yaşamış bir kişi olarak bazı olayları aktarmakla yetineceğim.

12 Mart öncesinde Ankara'da karmakarışık bir ortam vardı denilebilir. 'Sol cunta geldi, geliyor!..' haberlerinden geçilmiyordu. Etimesgut'ta bulunan 28. zırhlı tümenin alarma geçirilmesi, bu söylentilerin belirli bir ciddiyetinin olduğu anlamına geliyordu. Çok kişinin gözü o günlerin önemli politik aktörlerinden birisi olan Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) üzerindeydi.

Ertuğrul Kürkçü'nün başkanı olduğu Dev-Genç'in önemli bir tabanının bulunduğu ODTÜ'ye sık sık filanca albaydan "Bana bin Dev-Genç'li verin, Ankara'yı teslim alayım!.." haberleri gelirdi.

Tahrik olduğunu bilir, aldırılmazdık. Dev-Genç o dönem bütün ülkenin tanıdığı ünlü bir örgüttü. Militan, her eyleme koşan, gerektiğinde çatışmadan kaçınmayan gençlerden oluşan ama geniş bir kesimi etkileyen bir örgüt.

Dev-Genç yöneticileri özenle sol cunta beklentisinden uzak duruyor, "sol cunta gelirse, ilk önce bizi asar" belirlemesi bile yapılıyordu.

Bu karışık ortamda Genelkurmay Başkanı Memduh

Tağmaç ve üç kuvvet komutanının imzasıyla 12 Mart 1971 muhtırası verildi. Demirel hükümeti istifa etti. Muhtıranın, sol darbe yapacağı varsayılan subayların hareketini engellemek amacıyla verildiğini birkaç gün sonra öğrenecektik.

9 Mart darbesini ihbar ettiği söylenen General Atıf Erçikan'ın evine patlayıcı atılacak, atanlar yakalanacaktı. Dev-Genç, "vaat edilen reformlar yapılırsa destekleriz" içerikli bir bildiri yayınlayacaktı.

Sonraki yıllarda bu bildiri bir kesim tarafından "cuntauı desteklemek" olarak değerlendirildi, ama bu doğru değildir.

Dev-Genç önemli bir politik aktördü ve o karışık ortamda bir şey söylemesi gerekiyordu. Toprak reformu da dahil olmak üzere bazı reformları yapacaklarsa destekleriz, açıklamasının bu yönden yanlış yanı bulunmuyor.

Kısa süre sonra hiçbir şey yapmaya niyetleri olmadığı da ortaya çıkacaktı. 12 Mart muhtırasının hemen sonrasında Ankara serbest görünüyordu, sanki yeni hiçbir şey olmamıştı.

11 Ocak 1971'de İş Bankası Emek şubesi Deniz Geziş ve arkadaşları tarafından soyulmuş ve eylem THKO tarafından üstlenilmişti. 5 Mart'ta ise, ODTÜ'de jandarma ile saatlerce süren bir çatışma yaşanmıştı. Bir öğrenci, bir jandarma eri ve bir izleyici olmak üzere üç kişi hayatını kaybetmişti.

Bu olayların üzerine gelen muhtıradan sonra genel bir saldırı bekleniyordu, ama ilk haftalarda pek bir şey yoktu denilebilir.

THKP-C kurulmuş ancak kuruluşu ilan edilmemişti. İki ay kadar önce örgütün legaldeki yayın organı sayılan Kurtuluş gazetesinin yayınlanması için İlhan Kalaylıoğlu, Ali Orhan Yücelalp ve ben Kızılay civarında bir büro tutmuştuk.

Gazetenin ilk sayısı, Mahir Çayan'ın "Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi" yazısıyla yayınlanmış, ardından Kurtuluş Yayınları'ndan "1965-1971 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve Dev Genç" broşürü çıkmıştı.

Gazetenin ve broşürlerin basıldığı Baylan Matbaası'nda garip sorularla karşılaşmaya başlamıştık. Bir şeyler geliyordu. İçimizde en tecrübeli olan İlhan'ın dikkat çekmesiyle büroyu büyük oranda boşalttık. Kısa süre sonra elimize ulaşan Mahir Çayan'ın yazdığı "Kesintisiz Devrim 1" broşürünü matbaaya verdik ve bunu da alıp, ilk dağıtımını yapıp ortadan kaybolmayı düşünüyorduk. Broşür basıldı ama alamadık. Polis matbaada el koydu.

Adalet Partisi hükümetinin marifetiyle o dönem çok sayıda üniversite yerine geçen özel okul açılmıştı. Parayı bastıran diplomayı alıyordu. Ankara'da bu okulların devletleştirilmesiyle ilgili olarak Dev-Genç'in düzenlediği bir yürüyüş yapıldı.

Yürüyüşün afişlemesini yaparken MHP'nin denetimindeki Beşevler'de saldırıya uğradık ve afişlemeyi yarım

bırakmak zorunda kaldık.

Yürüyüş yapıldı, kalabalıktı da. Yürüyüş düzeniyle ilgili görevlilerden birisi olduğum için sürekli olarak öne ve arkaya gidip gelmek zorundaydım. Korteje eşlik eden bir sivil arabadan yükselen telsiz sesini duymamak mümkün değildi: “Ne diyorlar not alın, sloganları not alın!..”

Dev-Genç önemli bir siyasi aktördü ve ne söylediği, hangi tavrı alacağı sürekli izleniyordu. Büyük saldırı geliyordu, günlük hayatta bunu hissedebiliyordunuz. Bilinen isimler ortalıktan çekildiler. İrtibat noktaları olarak bürolar tutuldu, irtibat elemanları görevlendirildi ve beklenen büyük saldırı fazla gecikmedi.

1972’de Denizlerin idamının engellenmesi için Ankara-İstanbul seferini yapan THY uçağı Sofya’ya kaçırıldı.

İlhan hiçbir ilişkisi olmadığı halde bu olay nedeniyle gözaltına alındı ve ağır işkence gördü. Sonraki yıllarda kendini toparlayamadı ve hayatını kaybetti.

İrtibat elemanı olarak kendisine bağlı olarak çalıştığım Koray Doğan, polis tarafından içinde karakol kurulmuş bir eve gittiğinde yakalanacak ve polisin elinden kurtulup kaçarken sırtından vurularak öldürülecekti.

Ankara’da gece sokağa çıkma yasağı vardı ve her gece çok sayıda ev basılıyordu. Ankara küçük yer, fena halde sıkışıyoruz.

Yoğun işkence yapıyordu. Ankara’nın ünlü işkencecisi Ümit Erdal’ı duymayan kalmamıştı. Ordu ve polis

terörü sadece Ankara'da değil, bir dönem iyice yoğunlaşarak İstanbul'da ve ülkenin başlıca bütün kentlerinde vardı.

Yine de insanların morali oldukça iyiydi. Yılgınlık ve korku da vardı, ama moral de vardı.

Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kartal-Maltepe cezaevinden kaçmalarının ardından ODTÜ'deki bir olayı unutmam mümkün değildir.

Asistanlar ve bazı öğretim üyeleri okulda tek tek bizleri buldular ve "Bunların paraya ihtiyacı vardır, neden para toplamıyorsunuz?.." dediler. Bir şey olsa, para verdikleri ortaya çıksa, hapse girecekleri gibi akademik kariyerleri de biterdi, ama kimse bunu düşünmüyordu. Kısa sürede yüksek bir miktar para toplandı.

O ağır baskı günlerindeki bu moral, ODTÜ ile sınırlı olmayan bu moral, 1974 sonrasında devrimci hareketin yeniden yükselmesinin itici güçlerinden birisi olacaktı.

12.3.2013

12 ŞUBAT - DÜNYA ÇOCUK ASKERLER GÜNÜ

“Dünya günleri”ni normalde sevmem. Sevgililer günü, anneler günü, babalar günü, vb. bunlar tüketimi artırmak için icat edilmiş günlerdir. Ekonomik durumum nedeniyle mümkün olduğu kadar kitap olmamaya çalışıyorum ama epeyce direndikten sonra yeni çıkan bir tanesini aldım: Konsum und Gewalt (Tüketim ve Şiddet). Alt başlığı: Almanya’da radikal protesto. İçini epeyce karıştırdım ve aşağıdaki alıntı cümleyi görünce almaya karar verdim: “Batı’nın (kapitalizm kastediliyor) en büyük silahı bombalar değil tüketimdir.” Kapitalizm her yolu deneyerek tüketimi kışkırtmadan yaşayamaz. Almanya 68’inin önemli özelliklerinden bir tanesi de bunu o yıllarda görmüş olmasıdır. Herbert Marcuse’ün Tek Boyutlu İnsan kitabı bunun üzerine yazılmıştır. 1969’da Türkçesi –yanlış hatırlamıyorsam May Yayınları’ndan- çıkar çıkmaz almıştım. O yıllarda moda olan öz Türkçe kullanılarak çevrildiği için anlamakta da hayli zorlanmıştım. Beni çok etkileyen kitaplardan bir tanesidir diyebilirim.

Gelelim Çocuk Askerler Günü’ne...

Önce tanımlamak gerekir; çocuk asker ne demektir?

18 yaşından küçük olup eline silah verilen, çarpışmalara katılan ya da başka askeri işlerde kullanılanlar olarak resmi bir tanım yapılıyor ama 18 yaş çok sayıda ülke için yüksek bir yaştır. 16 demek daha uygun olur. Çok sayıda çocuk asker de 12-16 yaşları arasında zaten...

Büyük oranda erkek çocukları ama aralarında kızlar da bulunuyor.

Sayıları kesin olarak belli değil ama 20 ülkede yaklaşık 250.000 olarak tahmin ediliyor. En çok buldukları ülkeler Güney Sudan, Irak, Somali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Kongo ve Afganistan. Büyük çoğunluk Afrika'da bulunuyor. Çocukları savaşçı asker olarak kullanmak sadece merkezi yönetimle savaşanlara özgü değil, devletler de aynısını yapıyor.

Birleşmiş Milletler'in Çocuklara Yardım Örgütü çocuk askerleri savaştan çıkarıp –bir deyişle terhis ettirip-normal hayata döndürmekle uğraşiyor. Son olarak Güney Sudan'da 300 çocuğu askerlikten kurtarmışlar.

Caritas adlı bir örgüt de Doğu Kongo'da 2004 yılından beri 10.000 kadar çocuk askeri topluma geri döndürmüştü.

Bundan sonra da başka sorun başlıyor: büyükler bile savaşın travmasını savaş sonrasında yaşarken, çocuk yaşta öldürmüş ve ölenleri görmüş olanların normal hayata dönmesi çok daha zordur. Bu konuda değişik uygulamalar geliştirilmiş ama sonuçta çok zor...

Kötü ve hatta vahşi bir çocukluğun insanın sonraki hayatını güçlü bir şekilde etkilememesi mümkün değildir.

Türkiye'de çocuk asker yok ya da az ama ağır şartlarda çalışmak zorunda kalan, cinsel saldırı dahil çeşitli saldırılara uğrayan çocukların sayısı az değildir. Türkiye eksik yaşamış ya da neredeyse hiç yaşamamış çocuk-

lukların ülkesidir. Çok az insan bunu aşabilir, büyük bölümü ise bunun travmasını hayatı boyunca taşıyacaktır.

Çocukluk her şey değildir ama çok şeydir. Şimdi hapisaneler de çocuklarla dolduruluyor...

Şimdiden şu söylenebilir: Bu çocuklar büyüdülerinde kimisi lümpenlikle, kimisi suç örgütlerine katılarak, kimisi bitmez tükenmez saldırganlığıyla toplumun başına bela olacaktır. Kimsenin şikâyet hakkı bulunmuyor!

İktidarların ve dönemlerinin toplumunun eserdirler ve yaşadıklarını da şöyle ya da böyle bunları yaşatanların yanına bırakmayacaklardır.

12.2.2018

15 AĞUSTOS VE FANON

Frantz Fanon 1960'lı yıllarda yoğunlaşan sömürge kurtuluş hareketlerinin tanınmış insanlarından birisidir. Fransız sömürgeciliğine karşı verilen Cezayir kurtuluş savaşını desteklemiştir ve az rastlanılan bir mesleğe sahiptir: psikolog doktordur. Fransız sömürgeciliği başka ülkelerin sömürgeciliklerine benzemez. Cezayir, Fransa'nın parçası olarak kabul edilir. Cezayirliler de Fransız vatandaşdır ama ikinci sınıf vatandaşdır.

Fransa ordusu, Cezayir kurtuluş savaşçılarına karşı vahşi bir terör uygular. Özellikle Fransız paraşütçüleri tarafından uygulanan yoğun işkence, Fransız olan ve Cezayirlileri desteklemek için savaşa katılan Henri Aleg tarafından Sorgu isimli kitapta anlatılmıştır.

Fanon'un tek ünlü yapıtı vardır: Türkçeye Toprağın Lanetlileri olarak çevrilen Die Verdamnten dieser Erde veya İngilizcesiyle The wrecked of the Earth. Fanon, kitabında, sömürgecilik yönetiminin sömürge insanında yarattığı psikolojik yıkıntıyı ele alır. Kitabı, Cezayir'de çalıştığı süre içinde elde ettiği bilgilere dayanarak yazmıştır.

Tıpkı bir çocuğa ya da bir kadına sürekli uygulanan baskı ve şiddet gibi, bir halka karşı da yapılan benzeri uygulama, onun kişiliğini tahrip eder. Bozulmuş bir kişilik ortaya çıkar.

Fanon, sömürge halkının bu durumdan kurtuluşu-

nun, kişiliğini onarmasının yolu olarak, sömürgeciye karşı şiddete başvurulmasını görür. Fanon'a göre böyle bir durumda uygulanan şiddet, onu uygulayanı ya da sömürge insanını özgürleştirir.

Fanon'un kitabına uzun bir Önsöz yazan Jean Paul Sartre bu durumu şöyle açıklar: Bir sömürgeci öldürüldüğünde gerçekte iki kişi öldürülmüş olur; sömürgeci ve bir köle. Sömürge insanı burada kendisini de öldürmüş, yeneden doğmuştur.

Gandi'nin aksine Fanon, sömürge insanının şiddet kullanmasından yanadır. Bu şiddet hangi oranda olur, ne kadar uzun sürer, ülkesine göre değişir.

İki örnek aydınlatıcı olacaktır.

1970'li yılların başlarında sinemalarda Kanlı Ada adıyla oynamış, gerçek adı Quemada olan bir film vardır. Film, Antiller'deki bir adadaki kurtuluş mücadelesini anlatır. İlk mücadele adayı işgal etmiş olan Portekizlilere karşı verilmektedir. İsyancılar ilk eylem olarak bir karakolu basarlar ve Portekiz askerlerini öldürürler. Baskının ardından filmin baş aktörü –filmdeki adıyla Jose Doloresgözleri parlayarak tipik bir Fanon cümlesi söyler: “Portekizli de öldürülebilir!..”

Burada sorun öldürmek değil, bir sınırı aşabilmiş olmak, sömürgeciye karşı, onun en somut ifadesi olan silahlı güce karşı başkaldırabilmektir.

İkinci örnek, yıllar öncesinde Milliyet gazetesinde

yer almıştı. Gazetede PKK'ye karşı savaşmış olan askerlerin anıları yayınlanıyordu. Bir asker çatışmayı anlatıyor. Taraflar birbirlerine oldukça yaklaşmışlar. İki taraf da sürekli ateş ediyor. Anısını anlatan askerin önündeki asker bir gerilla tarafından vuruluyor. Ve ardından askeri çok şaşırtan bir şey oluyor: Gerilla silahını atıyor ve "Vurdum onu, vurdum onu!.." diye bağırarak oynamaya başlıyor. Bu gerilla belli ki fazla yaşamadı, ama tutumu Fanon'un tezine dayanılarak kolaylıkla açıklanabilir.

15 Ağustos, Kürt halkının travmalarından kurtulmasının da başlangıç tarihidir. O yılların simgesi Diyarbakır Cezaevi'dir. Hepimiz işkence gördük, hepimiz cezaevi gördük, ama bu cezaevinde yapılanları okuyarak kavrayamıyorsunuz. Yapılanlara işkence denilemez, vahşettir. Bu vahşetin tek amacı, Kürt halkının yaşadığı travmayı derinleştirmektir.

"Kişiliğinizi öyle bir bozacağız ki, bir daha düzelte-meyeceksiniz!.."

Yapılmak istenilen buydu. Buna karşı şiddetten başka hiçbir yol yoktur. Burada şiddet, Fanon'un belirleme-siyle, özgüvenini kazanmanın, kendine olan saygını ka-zanmanın da yoludur.

Aradan 26 yıl geçti. Genelkurmay dağa çıkışların azalmadığını hatta arttığını açıklıyor. Gerekeç olarak, bölgedeki yüksek işsizlik gösteriliyor. Gençler işi olmadığı için dağa çıkıyorlarmış!

Bu genç insanların Abdullah Öcalan'a yazdıkları

mektupları okuduğunuzda ise başka bir şey görüyorsunuz. Açık olarak ifade edilmese bile satırların arasında Fanon'u görmek mümkün. Dağ onlara yeni bir kişilik kazandırıyor. Dağ ve silah isyanın simgeleridir.

26 yıllık savaştan sonra önemli oranda azalmış olsa bile, baskının değişik biçimlerinin yarattığı travmanın gençlerde ortadan kalktığı söylenemez. Dağ ve silah bu travmadan çıkış yolu olduğu için çekicidir.

Genelkurmay, hükümet, yandaş medya ve türlü çeşitli liberallerimiz de sorunu halâ işsizlik, aldatılmışlık, baskı, vb. ile açıklamaya çalışıyor. Herkesin Fanon okumaya ihtiyacı var anlaşılır...

14.8.2010

17 KİTAP VE KLASİK SÖMÜRGEÇİLİK

Kimisi ince kimisi kalın yazdığım kitapların 1974 yılından başlayarak listesini çıkardım:

- **Rus Devriminden Çıkan Dersler**
- **Türkiye Devriminin Acil Sorunları (1975)**
- **Taşınamayan Özgürlük**
(Bu kitap gerçekte 1985’de çıkan Bir İşçinin Dönüşü ile 1987’de çıkan Taşınamayan Özgürlük adlı iki ayrı öykü kitabının birleştirilmiş hali olarak 1996’da yayımlandı. Tek kitap sayıyorum.)
- **Yolun Sonu** (roman, 1989) (İki baskı yaptı)
- **Güzel Bir Ölüm** (roman, 1992)
- **Komünistler Ne İstiyor?**
(SBKP’nin dağılmasının ardından kurulan Rusya KP’sinin taleplerinin incelendiği ince bir kitap).
- **Bugüne Yolculuk**
(Değişik dergilerde çıkan yazıların seçilmiş derlemesi)
- **Avrupa Birliği ve Türkiye (Soldan Bir Bakış)**
(iki baskı yaptı)
- **Alt Emperyalizm ve Türkiye**
- **Paris Ev İşgalleri**

- 1989 Berlin Duvarı

- Avrupa Birliği ve Türkiye (İçerden Bir Bakış)

- 25. Yılında Yazın

(25 yaşını dolduran dergiden derleme yazılar)

- **Politischer Kapitalismus als Begriff der Transformationsforschung: beispiel Bulgarien**

(Bu Almanca kitap politik bilim bölümünü bitirme tezimdi. Bir yayınevi istedi, verdim ve bastı)

- **Belma'ya Mektuplar**

- **40 Yıl Sonra TDAS**

(Bu başlıktaki uzun yazının yanı sıra Acilciler'in bütün önemli yazılarını da içeriyor).

- **Mülteciler-Göçmenler**

Kafamda birkaç tane kitap var ama hangi sırayla olur, bilemiyorum.

Kitap konusunda beni sürekli hayrete düşüren tek kişinin yazdığı ve inanılmaz kapsamdaki kalın kitaplardır. Gördüm mü dayanamam, alırım. Ottmann'ın 3000 sayfadan fazla dokuz ciltlik **Geschichte des Politischen Denkens** (Politik Düşünce Tarihi) gibi... Osterhammel'in 19. yüzyıl tarihini düşünülebiyecek bütün yönleriyle anlattığı bin sayfalık kitap gibi...

Bugün başka bir örneğini görünce dayanamayıp aldım: **Globalgeschichte der Europäischen Expansion (1415-2015)**. (Avrupa Yayılmasının Küresel Tarihi). Kaynaklar

bölümüyle birlikte 1648 sayfa olan bu kitabı da tek kişi yazmış: Wolfgang Reinhard.

Esas olarak 16. yüzyılda başlayan ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük oranda sona eren –ama küçük örnekleri süren- klasik sömürgecilik bugün yaşanan sorunlarının önemli nedenlerinden bir tanesidir.

En büyük sömürge imparatorluğu İngiltere'ye aitti, bunu Fransa izliyordu. Diğer sömürgecilerin (İspanya, Portekiz, Hollanda, Belçika, İtalya, Almanya) işgal ettikleri alanlar daha küçüktü. 19. yüzyılda yerkürenin yaklaşık yüzde 80'i sömürgeci Avrupa devletlerinin – Çarlık Rusyası dahil- işgali altında bulunuyordu.

Türkçesi de yayımlanan Edward Said'in **Emperyalizm ve Kültür** kitabında önemli bir tez bulunuyor; sadece sömürge ülke sömürgeleri belirlemiyor, sömürgeci ülkedeki çok sayıda gelişmede de sömürgecinin etkisi bulunuyor. Bunu politikada görmek kolay, kültürel alanda görmek ise zordur.

Ortadoğu'da bitmeyen savaşta İngiliz ve Fransızların Birinci Dünya Savaşı'nın ardından bölgeyi paylaşmaları ve yapay ülke sınırları çizmeleri temel önemde bir nedendir.

Afrika ülkelerindeki iç savaşlar, bitmeyen karışıklıklarda kıtaya sömürgecilerin yaptıkları müdahale ve yıllarca sürdürdükleri talan temel nedendir. Bazı ülkelerde –Kongo gibi- devlet vardır ama ulus yoktur. Ülke değişik kabilelerden oluşmaktadır. Libya için de aynı örnek verilebilir.

Che Guevara 1960'lı yılların başlarında bir süre yanında Kübalı askerlerle Kongo'ya gider. Lumumba devrilerle öldürülmüş, yerine Çombe geçmiştir. Che, bağımsızlığını yeni kazanmış ama eski sömürgeci Belçika'nın tasallutundan kurtulamamış bu ülkede ulusal kurtuluş savaşı için uygun şartlar olduğunu düşünmektedir. Bir süre sonra, Kongo ulusu diye bir ulusun olmadığını görecektir.

Asıl bölümü 450 yıl kadar süren, sonra da küçük oranda devam eden klasik sömürgecilik gerçekte yeni sayılır. 1945 sonrasında büyük oranda ortadan kalkmasının üzerinden ancak 60 yıl geçmiştir.

Daha sonra büyük bir araştırma alanı daha ortaya çıkar; sömürgecilik sadece ülkeleri değil, insanların zihnini de sömürgeleştirmiştir. Uzun süre sömürgecilik altında yaşayan halkların politik bağımsızlıktan sonra kendi dillerini, tarihlerini, kültürlerini yeniden oluşturmaları gerekir ve bu da çok zor bir iştir.

Yaklaşık yüz yıl Fransa sömürgesi olan Cezayir ile ilgili olarak Fanon şöyle bir karşılaştırma yapar: Nazi Almanyası Fransa'yı işgal ettiğinde, bu işgal ekonomik sömürü amaçlı bir toprak işgalidir. Cezayir'de ise sadece toprak değil, gelenekler, tarih ve ülkenin dili de işgal edilmiştir.

Birkaç gün önce Frankfurter Rundschau'da sömürgecilikle ilgili esaslı bir makale yayımlandı. Yazan Afrika kökenli bir profesördü ve bilmediğim bir konuyu da açıklıyordu.

Avrupa'yı Nazi işgalinden kurtaran müttefik ordusunda çok sayıda Hindistanlı ve Afrikalı asker de bulunuyordu. Paris'in Nazi işgalinden kurtarılmasının ardından De Gaulle siyah askerlerin bu kente girmemesini ister. Sömürgelerden gelen askerlerin de kurtuluştta pay sahibi olduğunun görülmesini istememektedir.

Avrupa ülkelerinde geçmişe göre hayli gerilemiş olsa da yine de bulunan derin ırkçılık sömürgecilik döneminin ürünüdür.

19. yüzyılda klasik sömürgecilik Avrupa ülkelerindeki kültürü derinden etkiler. Fransa 1830'da Cezayir'i işgal eder ve Engels de bu işgali selamlayan **In Defence of progressive French Imperialism** başlıklı yazıyı yazar. Engels, Fransa'nın bu ülkede uyguladığı vahşeti de belirtmekle birlikte, bu vahşetin ülkedeki yerel otoritelerin gerilik ve baskısından daha kötü olmadığını savunacaktır.

Bu mantığı anlamak mümkün. Avrupa'da kıta çapında sosyalist devrim bekleniyor ama bu gerçekleşirse, Avrupa büyük bölümü feodalizm öncesinde yaşayan sömürgeler deniziyle kuşatılmış küçük bir ada olarak kalacaktır. Kapitalizmin vahşi yöntemlerle de olsa sömürgelere girmesi ve bunları değiştirmesi –o zamanki anlayış uyarınca biraz uygarlaştırılması- tercih edilmektedir.

Sonuç beklenenden çok farklı olacaktır. Çok büyük bir konu vesselam...

14.03.2016

1950-2010 YA DA DP VE AKP

Anayasa oylamasındaki tutum konusunun temelinden tartışılması gerekiyor. Referandum değil, anayasa oylaması diyorum, zira referandum tek maddeden oluşur. Evet veya hayır dersiniz. Bu nedenle de yapılacak olan anayasa oylamasıdır, referandum değil.

Konunun temelinde “AKP demokrat mıdır, değil midir?..” sorusu yatıyor. AKP, iddia edildiği gibi, burjuva anlamda bile olsa demokrat bir parti ise, onun askeri vesayet rejimine karşı atmaya çalıştığı yetersiz adımların bile desteklenmesi tartışılabilir. Tartışılabilir diyorum, mutlaka desteklenmesi gerekmez. Ama eğer AKP, burjuva anlamda bile demokrat bir parti değil ise, hele de uygulamalarının Avrupa Birliği ülkelerindeki Hıristiyan Demokrat, orta sağ partilerin uygulamalarıyla ilişkisi yoksa, AKP'nin desteklenmesini mümkün değildir.

Konuyu işin içine Kürtleri katmadan ele alacağım.

AKP'nin anti-demokratik uygulamalarında genellikle Kürt halkına yönelik tutumu ön planda yer tutuyor. Böyle olması normal. Ve öyle bir izlenim çıkıyor ki, Kürtler konusu olmasa sanki AKP büyük oranda demokrat olacak!

Oysa ki, doğrudan doğruya Kürt halkıyla ilgisi olmayan konularda da 8 yıllık AKP iktidarının sicili oldukça kirlidir. Önce biraz geriye gidelim...

14 MAYIS 1950: VESAYET REJİMİNDEN KURTULUŞTA BÜYÜK ADIM!..

14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti (DP) seçimleri büyük bir çoğunlukla kazanarak yılların tek parti iktidarına son verdi. 20 yıldan fazla süren Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarı, tek parti diktatörlüğü idi. İşçilere ve emekçilere herhangi bir hak tanınmadı, sosyalistler için de yasaklar vardı, işkenceler ve uzun hapisane yaşamları doğal sayılırdı.

Seçimden önce DP önderleri (Adnan Menderes ve Celal Bayar) sosyalistlerle iyi ilişkiler kurmaya çalıştılar. Temel hedef CHP iktidarından kurtulmaktı ve bu talebe sosyalistler sempatiyle bakıyorlardı. Hiç kimse DP'nin sınıfsal niteliği konusunda hayallere kapılmıyordu. DP, büyük toprak sahiplerinin ve burjuvazinin partisiydi. Böyle bile olsa, ülkeye burjuva anlamda da olsa demokrasi gelebilirdi.

Ek olarak, DP, o yıllarda "hür dünya"nın tek güçlü ülkesi olan ABD'ye bağımlıydı. Ülkede çok partili rejime geçişte, önceki dönemin değişmez Milli Şef'i İsmet İnönü'nün himmetinden ziyade, dış baskıların ve değişen dünya koşullarının etkisi vardı. Türkiye, Birleşmiş Milletler üyesi olmuştu. O dönemin "hür dünya"sında çok partili rejim isteniyordu.

DP iktidarının özellikle ilk döneminde üretici güçler dışı bağımlı olarak da olsa hızla gelişti. Tarıma traktörün girmesiyle yarı feodal ilişkilerde belirli bir çözülme ya-

şandı. Kentlerdeki işçilerin ve tarım emekçilerinin sayısı arttı.

Ne ki, üretici güçlerin geliştirilmesi, zamanın dünya kapitalizmiyle bütünleşmesi, iktidarın seçimle el değiştirmesi gibi uygulamalar, DP'nin demokrat olmasına hiç ama hiç yetmedi. 1951'deki büyük komünist tevkifatı, basına uygulanan ağır sansür, Kore savaşına girilmesi, 1955'teki 6-7 Eylül olayları sadece birkaç örnek olarak sayılabilir.

AKP, DP değil. Bugünün dünyası da 1950'li yılların dünyası değil. Yine de arada önemli bir paralellik bulunuyor. Bir partinin üretici güçleri dışa bağımlı da olsa geliştirmesi, ülkeyi kapitalistleştirmesi ve zamanın en güçlü kapitalist ülkesi ABD'ye bağlaması, ülkeyi "küçük Amerika" olarak tanımlaması ve yılların tek parti diktatörlüğüne son vermesi, o partinin adında demokrat kelimesi olsa bile, demokrat olmasını hiç gerektirmiyordu.

Buradan hareketle, AKP'nin uluslararası sermaye ile bütünleşmesinden, üretici güçlerin çarpık ve dışa bağımlı da olsa geliştirilmesinde adımlar atmasından, Avrupa Birliği'ne girmeye çalışmasından, bu partinin burjuva anlamda bile olsa demokrat olduğu sonucu çıkarılamaz.

AKP'nin 8 yıllık iktidarı boyunca uygulamalarına çok kısa olarak bakmak bile durumun böyle olduğunu gösterir:

– Çok sayıda yazar, yazı işleri yöneticisi ya hapistedir ya da haklarında uzun hapis cezaları içeren davalar

açılmıştır. Sayıları sürekli değiştiği için vermiyorum. İsteyen kolaylıkla bulabilir.

– AKP'nin kadrolaşmasının ve devlet kuruluşlarının her yanına kendi yandaşlarını yerleştirmesinin, önceki dönemlerde AP'nin CHP'nin MHP'nin ya da öteki partilerin kadrolaşmalarından hiçbir farkı yoktur.

– AKP, YÖK'ün sürdürülmesinden yanadır. Sadece YÖK'ün denetiminde olmasını istemektedir. Bunun dışında YÖK'e karşı değildir.

– Sosyalistleri de yakından ilgilendiren bir konu.

Bizlere yönelik önemli eleştirilerden birisi şudur: Demokrasiden söz ediyorsunuz ama kendi örgütlerinizin içinde bile demokratik değilsiniz. Önce kendi içinizde demokrat olun, ancak ondan sonra toplumun demokratikleşmesi konusundaki görüşleriniz daha ciddiye alınabilir duruma gelir.

Doğru söze ne denir? Doğru!..

Aynısını AKP'ye uygulayayım:

Ülkemizdeki Siyasi Partiler Yasası malum. Parti başkanına ve çevresindeki dar bir kadroya geniş yetki tanıyor. AKP bu yasadan memnun... Tıpkı CHP gibi... Tıpkı MHP gibi...

Milletvekillerinin, belediye başkanlarının, her kademede parti yöneticilerinin geleceği neredeyse tümüyle parti başkanına ve çevresindeki dar bir kadroya bağlıdır.

AKP'de durum böyledir ve bundan hiç rahatsız değildirl...ler...

Böyle demokratlık mı olurmuş?

Hangi Avrupa Birliği ülkesinde böyle demokratlık varsa, söyleyin, öğrenmiş olayım! Siyasi Partiler Yasası'nın değişmesi için Anayasa değişikliği de gerekli değil üstelik.

Sonuçta Kürtlerden hiç söz etmedim.

Ne BDP belediye başkanlarına, milletvekillerine, üyelerine yapılan muameleden söz ettim, ne de Kürt çocuklarının çok sayıda hapse atılmasından ve haklarında istenilen yüksek cezalardan söz ettim. Gerilla cenazelerine uygulanan vahşetten de söz etmedim, hapisteki çocuklarla ilgili bir türlü çıkarılamayan yasa tasarısından da...

AKP demokrat mı? Emekçi demokrasisinden değil, burjuva demokrasisinden söz ediyoruz. AKP bu oranda demokrat bile değildir. Söylenenlere değil de 8 yıl boyunca yapılanlara bakacak olursak, başka bir sonuca varmak mümkün görünmüyor.

19.7.2010

1970-1972 DÖNEMİ VE ODTÜ

GİRİŞ

Sosyalist hareketin yaklaşık 90 yıllık tarihinde 1965-1980 arasındaki 15 yıllık dönemin özel yeri vardır. Bu dönem, solun kitleselleştiği ve halkı önemli oranda etkileyebildiği yılları kapsamasının ötesinde, aradan 45 yıl geçtikten sonra bile hatırlanan ve adeta efsaneleştirilen bir dönem olmak özelliğini taşır. Ne 1965 öncesinde ne de 1980 sonrasında sosyalistler için benzeri bir dönem yaşanmadı.

1965-1980 döneminde iki tarih sosyalistler için özel önem taşır. Birincisi, 1965 seçimlerinde TİP'in 15 milletvekiliyle Meclis'e girmesidir. İkincisi, 1970-72 yıllarını kapsayan ve Cumhuriyet tarihinde ilk olan sol silahlı mücadeledir. Bu mücadele, sonraki yıllarda, sadece solun değil, toplumun geniş bir kesiminin hafızasında da kalıcı olarak yer edecek; bu mücadelenin Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan gibi isimleri sürekli olarak anılacak, hatırlanacaktır.

1968, bir yılın değil, bir dönemin adıdır. 68'i uzun ve küresel bağlamında ele almak gerekir. Latin Amerika'da 68'in 1959'da Küba devrimiyle başladığı ve 1974'te Şili'de Allende yönetimine karşı yapılan askeri darbeyle sona erdiği kabul edilir. Türkiye 68'i ise 1965-1980 dönemini kapsar. Bu 68'in ilk dönemi (1965-1972), ikinci dönemini (1974-1980) derinden etkilemiştir. Bu etkinin büyük bölümünde 1970-1972 dönemindeki silahlı mücadelenin

önemli payı vardır.

1970-72 silahlı mücadele hareketi iki örgüt tarafından temsil edilir: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C). İki örgütün yıllar sonra bile hatırlanan kadroları sayıldığında; Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil, Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ertuğrul Kürkçü, öne çıkar. Bunların önemli bölümünün ODTÜ ve Sosyalist Fikir Kulübü (SFK) kökenli oldukları görülür.

THKO büyük oranda ODTÜ kökenli bir örgüttür. Deniz Gezmiş, 1970'de İstanbul'dan Ankara'ya gelir ve aylarca ODTÜ yurtlarında kalarak bu örgütteki yerini alır. THKP-C'nin önemli bazı kadrolarının da ODTÜ-SFK kökenli olmasının ötesinde, 1974-1980 döneminde sosyalist örgütlerdeki yöneticilerin önemli bir bölümü de bu okul kökenlidir.

ODTÜ'yü ya da daha açık bir belirlemeyle SFK'yı kırk yıldır sosyalist hareketi derinden etkileyen bir dönemin (1970-72) ve onun önde gelen örgütlerinin en önemli kadro kaynağı yapan özellikler nelerdir? Bu kısa yazının amacı bu soruya cevap aramaktır.

1 – Küresel 68

ABD, Fransa, Almanya, Çekoslovakya Yugoslavya, Latin Amerika ülkeleri ve Türkiye gibi sosyo-ekonomik ve politik yapıları birbirinden oldukça farklı ülkeleri kap-

sayan 68 hareketi, son küresel kalkışma özelliğini bugün de koruyor. Gerçekleştiği ülkeye göre değişen oranlarda olmakla birlikte sömürüye karşı ve demokratik haklar talebiyle gerçekleşen bu hareketin iki simgesini Vietnam savaşı ve Che Guevara oluşturur.

Farklı ülkelerdeki 68'lerin birbirini etkilemesi söz konusudur. Türkiye 68'inin Fransa'dan ne kadar etkilenmediği anlatılırken, Latin Amerika 68'inin bizdeki üzerinde durulmamıştır. 1970-1972'nin iki silahlı mücadele örgütü THKP-C ve THKO'nun oluşumunda ve politik-askeri çizgilerinde Küba devriminin ve Latin Amerika ülkelerindeki gerilla savaşlarının önemli yeri vardır.

Silahlı mücadele, 68 hareketinin, her ülkenin özgül koşullarında ayrışmasının ardından gündeme gelir. Ülkeler (ABD, Fransa, Almanya, Latin Amerika ülkeleri, Türkiye) değişmekle birlikte, bu özellik ortaktır.

Bizde de silahlı mücadele 68 hareketinin bir bölümü tarafından yürütülecektir. THKO ve THKP-C'nin kadrolarını 1970 öncesinin öğrenci eylemlerinde, fabrika ve toprak işgallerinde, 1969'da ODTÜ'de ABD Elçisi Komer'in arabasının yakılmasında yer almış kişilerdir.

Konuya Türkiye merkezli olarak yaklaşıldığında, önemli bir gelişmeyle, sosyalist harekette Ankara'nın öneminin artmasıyla karşılaşılır. Ankara, sosyalist mücadele açısından, 1960 öncesinde olduğu gibi, geri planda kalan bir kent olmak konumunu sürdürseydi, ODTÜ'nün bu denli önem kazanması da söz konusu olmazdı. Anka-

ra'daki iki üniversite, ODTÜ ve SBF, sosyalist mücadelenin ağırlık merkezinin kaymasıyla birlikte önem kazanırlar.

2 – Ankara'nın Artan Önemi

Cumhuriyet tarihinin başlangıcından beri toplumsal muhalefetin merkezi İstanbul oldu. Ülke sanayisinin büyük bölümü bu kent ve çevresinde toplanmıştı. Keza cılız gençlik hareketinde de öncelikle akla gelen kent İstanbul olurdu. 27 Mayıs 1960 darbesiyle birlikte durum değişti. Ankara'da darbeden önce gerçekleşen gençlik eylemleri, 1962 ve 1963 yıllarında Talat Aydemir ve Fethi Gürcan önderliğindeki iki darbe teşebbüsü, Ankara'yı "hükümeti bir vuruşta devirerek iktidarı ele geçirme ihtimalinin bulunduğu" bir kent durumuna getirdi.

Türkiye İşçi Partisi'nin kurulması ve 1965 seçimiyle öne çıkması, parti merkezinin doğal olarak Ankara'da olması; YÖN, Devrim, Türk Solu, Aydınlık gibi önemli yayın organlarının merkez bürolarının da burada olması, Ankara'nın önemini daha da artırdı.

Akşam gazetesinin genel yayın yönetmeni, daha sonra merkezi İstanbul'da bulunan dönemin önemli dergilerinden ANT'ı yayınlayan Doğan Özgüden, kendisiyle yaptığım bir konuşmada, Ankara'daki devrimcilerin teorik düzeylerinin İstanbul'dakilere göre daha yüksek olduğunu söyledi. Özgüden'e göre Deniz Gezmiş, İstanbul'da sürekli gözaltına alınmaktan kurtulmak için 1970'de ülkenin en özgür yeri sayılan ODTÜ'de kalmak amacıyla An-

kara'ya gidecektir.

THKO'nun 1971 başında şehir gerillası eylemlerine banka soygunuyla başladığı kent de Ankara'dır. THKO'nun dört ABD'li askerin kaçırılması gibi önemli bir eylemi de bu kentte gerçekleşir. THKO'ya göre daha geniş ve kozmopolit bileşime sahip olan THKP-C ise eylem alanı olarak İstanbul'u seçecektir.

Ankara'nın artan önemi ODTÜ'yü öne çıkarırken, Komer'in arabasının yakılmasından başlayarak hızla yükselen eylem düzeyi de bu üniversiteyi ülke çapında dikkat çeken bir yer durumuna getirdi.

3 – Yabancı Dil Bilmek

1970-1972 döneminin silahlı mücadelesinde ülkenin iç koşullarının yanı sıra dış etkinin de önemli payı vardır. Bu konuda asıl önemli olan Vietnam ve Filistin değil, Küba ve Latin Amerika ülkelerindeki silahlı mücadele hareketleridir.

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Devrimcilerin bir bölümü dünyanın öteki ucu sayılabilecek Küba'daki devrim ve Latin Amerika ülkelerindeki silahlı mücadele hareketleri hakkında nasıl bilgi ediniyorlardı?

O yıllarda Küba devrimi, Regis Debray'ın bu devrimle ilgili görüşleri (foko teorisi) ve bunların eleştirisi konularını içeren yayınlar Türkçe'de yok sayılırdı. 1970'de Venezuela'da Douglas Bravo'nun "Milli Kurtuluş Cephesi"

ve Brezilya'da Carlos Marigella'nın "Şehir Gerillası" kitapları çevrilmişti, ama o zamana kadar THKO ve THKP-C'yi oluşturan kadrolar kararlarını vermişler ve örgütler kurulmuştu.

1970-72 silahlı mücadele hareketinde ODTÜ'nün önemli yer tutmasının nedeni, bu üniversitede okumuş öğrencilerin İngilizce bilmesi (Mahir Çayan da Fransızca bilirdi), Küba ve Latin Amerika ilgili güncel bilgileri bu dillerdeki yayınlardan izleyebilmeleriydi. ABD 6. Filosuna karşı militan eylemlere katılan İstanbul Üniversitesi ya da İTÜ'nün değil de ODTÜ'nün öne çıkmasında yabancı dil bilgisinin önemli payı vardır.

Bir dönem (1970-1972), bir okul (ODTÜ), bir kulüp (Sosyalist Fikir Kulübü), bir ülkenin yakın tarihinde derin iz bıraktı.

18 Mayıs 2012

1980-1989 : UZUN ON YIL

Uzun on yıl ile kastedilen bu zaman içinde çok şey olmasının yanı sıra, bu dönemde başlayan bazı gelişmelerin sonraki yıllarda olgunlaşarak sürmesidir. Zamanı SSCB'nin tarihe karıştığı 1991'e kadar uzatabilirsiniz.

İlk önemli gelişme 12 Eylül'den sonra hayata geçen 24 Ocak kararları ya da neo liberalizmdir. Sonraki yıllarda gelişerek sürmüştür.

Hapishane direnişleri küçük oranda önceden de bulunmakla birlikte 12 Eylül ile birlikte büyük ivme kazandı. Her hapishanede direniş olmakla birlikte Diyarbakır, Mamak ve Metris'in adı öne çıktı. Hapishane direnişleri sonraki yıllarda da sürecektir.

Kadın hareketinin Kaktüs dergisiyle birlikte açık olarak kendini göstermesi de bu dönemde gerçekleşti.

1984'te silahlı Kürt hareketi başladı.

Bu dönemde FKBDK ile başlayan birlik deneyimleri sonraki yıllarda da sonuçsuz kalarak sürecekti.

Sosyalist hareket ilk kitlesele sürgünlüğü 12 Eylül sonrasında yaşadı. 1971-1980 döneminde de vardı ama 12 Eylül sonrasında çok kişi ülkeden gitmek zorunda kaldı.

1972'den beri ilk politik idamlar gerçekleşti.

Sosyalist hareket yediği ağır darbelere rağmen 1985

sonrasında toparlanıyordu. İşçilerin vizite eylemleri gibi önemli direnişler de başlamıştı. Sonraki yıllar için buna Zonguldak-Ankara maden işçileri yürüyüşü de eklenmelidir.

1989-1991’de sosyalist ülkelerin tarihe karışması her türlü görüşten sosyalistleri derinden etkileyecekti. Bu etki halen sürmektedir.

Bu uzun on yıl kişisel olarak da aynı özelliği taşıyordu. Bu dönemde yaptıklarım sonraki yıllarda gelişerek sürdü ve biraz abartarak da olsa söyleyebilirim ki bugünkü benim ortaya çıkmasında bu on yılın belirleyici önemi vardır.

1980’de hapisten kaçtım. Dava sonuçlandığında tahmin ettiğim gibi müebbet alacaktım ve kaçamasydım eğer 11 yıl daha hapiste kalmam gerekecekti. 20-25 yılı geride bırakmış insanlar karşısında bunun lafı edilmez ama kaçamasydım eğer 1990 sonrası çok farklı olurdu ve bugünkünden iyi de olmazdı. Aradaki 11 yılı çok iyi kullandığımı söyleyebilirim.

1982’de kuruluşunda herkesten fazla rolüm olan örgütten ayrıldım. Suriye gizli servisinin uzantısı haline gelmeye başlayan bir yerde işim yoktu.

Aradan 38 yıl geçti ve sürekli duyduğum kadarıyla insanlar bunu hala unutamamışlar. “Engin gitti, örgütün durumu berbat oldu” ya da “gitmeseydi böyle olmazdı” gibi değerlendirmeler 38 yıl sonra bile yapıyor.

En başta belirtmek gerekir ki ne kadar önemli olursa olsun bir kişinin ayrılmasıyla örgüt batmaz, sarsılabilir ama batmaz. Demek ki batma daha önce söz konusuydu.

Dahası, sadece devrimcilerde değil halkımızda da şu özellik vardır: kusuru sürekli başkalarında arar, kendisine bakmaz.

Siz ne yapıyordunuz bu arada, etkisiz eleman mıydınız?

Sizlerin durumu anlayabilmeniz için yaklaşık 20 yıl geçmesi gerekti. 20 yıl sizi mi beklemem gerekiyordu?

Üstelik tek başıma da ayrılmamıştım. Fransa, Almanya ve Suriye’de yaklaşık 100 kişi ayrıldı. Avrupa ve Suriye’dekiler ayrı olarak açıklama yaptılar. Suriye’dekilerin açıklaması Avrupa’dakilerden daha açıktı: örgütün Muhabaratlaştırılmasından söz ediliyordu. Bu grubun önderlerinden olan Müntecep Kesici infaz edildi.

Bunları da duymadınız değil mi ya da duydunuz ama inanmadınız.

Durumu anladığınızda ise artık çok geçti.

Kimse 20 yıl sizin anlamanızı beklemez...

Bazı şeyleri sadece sizler değil sosyalist hareketin bazı kümelerinden insanlar da anlayamamış: adama bak, kurucusu olduğu örgütten ayrılıyor, başka yere gidiyor ve önemli başarı kazanıyor. Bu nasıl iş?

Her ortamda kendini yeniden üretebilen bir insa-

nım, en güvendiğim özelliğim de budur. Asıl şaşırtıcı olan bu değildir, sizlerin yıllar süren aymazlığıdır. Reklamcılık ve palavracılıktan başka hüneri kalmamış ve adına hak-sız olarak örgüt denilen bir yapının gerçekte hangi duruma geldiğini anlamanız için uzun zaman geçmesi gerekti.

Kimse de sizlerle birlikte bekleyecek değildi.

İbrahim (Yalçın) ile anlaşamadığım tek konu sizlerin durumunun değerlendirilmesiydi. O ulaşabildiği herkesi arar, konuşurdu. Ben de derdim ki, bu insanlar düşmanımız değil, ara ve konuş tabii ama beklentiye girme, hayal kırıklığına uğrarsın. Bu insanların bir şey yapmaya niyeti yok. Olsaydı şimdiye kadar yapmış olmaları gerekirdi. Bu nedenle beklentilere girme.

Yüz kişi birlikte yemek yemek, kadeh kaldırmak, eskileri konuşmak, arada bir değişik yerlerde görünüp herkesin bildiği saptamaları yapmak; politik mücadele bu değildir. Bu yapmak değil, yapar gibi yapmaktır.

40 yıl önce şu olmuş, 45 yıl önce bu olmuş; geçti bunlar...

Bana kızdığınızı biliyorum ama ne yapayım, gerçek böyle...

Lazkiyeli Muhabaratın karanlık ilişkilerini, infazlarını ortaya çıkardığımızda yardımcı olmadığınız gibi engellemeye de çalıştınız; aldırmadım. Kısa süre sonra İbrahim de anladı ki, bu işi yapmak için sizlerin desteğine ihtiyacımız yok. Sosyalist hareketin değişik kümelerinden ina-

nılmaz destek gördük. Değişik insanlardan müthiş denilebilecek bilgiler aldık. Hepsini yayınladık, sizler de okudunuz ve hepimiz gerçek durumu daha iyi anladınız.

Şunları da unutmamak gerekir:

38 yıldır ardı arkasına gerçekleşen başarılar olmasaydı (hatalar da oldu tabii) kimse de benden söz etmez, “o gitti, böyle oldu” demezdi.

Muhabaratın sosyalist hareket içindeki uzantısı olarak bilinmeye başlayan bir ismi temizledik, peşpeşe yayınlarla o ismi yeniden sözü edilir duruma getirdik. Sizler ise durumu dikkatle izlemekle yetindiniz.

“İbrahim ne kadar iyiydi, Engin hiç öyle değil” deyip durdunuz.

Keşke İbrahim yaşıyor olsaydı, iyilik konusunda kendisiyle yarışa girmezdim ve aslında o da haklı olduğuma inanmaya başlamıştı. Bir süre sonra o da arayıp konuşmaktan bıkacaktı, eminim.

Beklenti sahibi olmak iyidir de, bir türlü olmuyorsa insan kaçınılmaz olarak bıkar.

İbrahim de bu noktaya geliyordu, ne çare ki ömrü yetmedi.

Görünen odur ki bendeki bu performans sürdükçe hakkımda konuşmaya devam edeceksiniz. Ben istemiyorum, siz yapıyorsunuz.

Çok geç de olsa Lazkiyeli Muhabarat için “hain” be-

lirlemesini yapabildiniz.

Bu da bir şeydir.

Hayatta bu kadar geç kalmamaya çalışın.

Hepiniz 60 yaşını geçtiniz, geç kalma lüksü yok artık...

Hepinize başarılar diliyorum.

Yapmak istedikleriniz varsa ve katkımlabilirse hiç çekinmeyin, isteyin. Yapabileceğim bir şey ise, yaparım.

11 Eylül 2020

1980'li YILLARDA SOLUN TARİHİ

'Kürdistan Sosyalist Solu Kitabı'nı okurken Hamit Bozarslan'ın bir belirlemesi dikkatimi çekti. Bilinmeyen bir şey değildi ama yine de önemliydi:

“'Sürgün yılları' ele alınmadan, 1980'lerdeki Kürt ve Türkiye solunun tarihini yazabilmek mümkün görünmemektedir. Sol konusuna ilgi gösteren doktora öğrencilerinin bu konuda bakir bir sahaya el atma sevinci yaşayacaklarından eminim.” (S. 64)

Bu belirlemede ilki doğru, ikincisi doğru olmayan iki belirleme bulunuyor.

Kürt ve Türk solunun tarihi özellikle 12 Eylül 1980 sonrasındaki politik göç dikkate alınmadan yazılamaz. Bu konuda belirleyici alan Batı Avrupa'dır. Değişik nedenlerle ülkeden ayrılmak zorunda kalanların büyük bölümü bu bölgeye geldi. Bölgedeki en önemli ülke de o yıllarda Federal Almanya Cumhuriyeti (FAC) ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti olarak iki parça olan Almanya'dır. TKP kadrolarının küçük bir bölümü dışında insanlar FAC'ye geldiler. Bu da normaldi çünkü Türkiye'den daha önce gelmiş olan yaklaşık 2,5 milyon insan bu ülkede bulunuyordu.

FAC'yi Hollanda, Belçika, Fransa ve sonraki yıllarda İsviçre, İngiltere vd. ülkeler izliyordu. Genellemeyle Türkiye solunun düşünülebiyecek bütün örgütlerinin kadro-

ları bu alanda bulunuyordu.

İkinci önemli alan 1980-2000 yılları arasında Suriye-Lübnan'dır. Bu bölge özellikle PKK tarihi için önemlidir. Sol örgütler 1990'lı yıllardan başlayarak bu bölgeyi terk ettiler. Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasının ardından bu bölge de PKK için önemini kaybetti. 2010'lu yıllardaki Rojava'daki gelişmeler Kürtler için önem taşımakla birlikte Türkiye solunun tarihi açısından benzer öneme sahip değildir.

Bir başka önemli ülke Yunanistan'dır. Politik mültecilerin buradaki yeri büyük oranda Lavriyon Kampı ile sınırlıdır. Bu ülkeye giden insan sayısı da azdı.

Kanada'dan Avustralya'ya kadar geniş bir coğrafyaya gidildi.

1980'li yıllarda gidenlerin bir bölümü 1990 başında 141. ve 142. maddelerin kalkmasının ardından geri döndü, bir bölümünün davaları zaman aşımına uğradığı için döndü. Sürekli gelen, kalan ve dönenlerin sayısını coğrafya çok geniş sayılar da yüksek olduğu için tahmin etmek bile zordur.

PKK için Beka Vadisi'nin büyük önem taşıdığı 1980 ve 1990'lı yıllarda bile bu örgüt için Batı Avrupa büyük önem taşıyordu. Bu alanda –diğer örgütlerde de yaşandığı gibi- geniş ekonomik kaynak aktarımının yanı sıra çok sayıda kadro da gerilla savaşı için kazanıldı. Ardından televizyon kurulması gibi Kürt tarihi açısından büyük önem taşıyan gelişme yaşandı.

15 Temmuz 2016 sonrasında yaşanan tasfiyelerle birlikte kalifiye kişilerin Batı Avrupa ülkelerine gelmesi politik göçün bir başka çeşididir ve burada üzerinde durulmayacaktır. Önemli olan politik göçün azalıp çoğalarak da olsa hiçbir zaman sona ermemiş olduğunun bilinmesidir.

Bu tarih anlatılmadan sosyalist hareketin 1980 sonrasındaki tarihi önemli oranda eksik kalır.

Bozarslan'ın belirlemesinde doğru olmayan ise, bu tarihin araştırılması için doktora öğrencilerini göreve çağırmasıdır. Burası bakir bir alandır, doğru ama bu alanda Türkiye üniversitelerindeki doktora öğrencileri araştırma yapabilecek durumda değildir. Bu konuda atılmış adımlardan hareketle böyle bir sonuca varmak mümkündür.

Bu alana yönelenler bulunuyor ama bu alanın gerçekliğinin uzağındalar. Bir bölümünün gönderdiği soru formlarını cevaplandırdım. Sorular en az 30 yıl öncesine aitti ve araştırmayı yapan kişinin alanı tanımadığını da gösteriyordu. Sorulan sorudan hareketle kişinin bilgi düzeyini ölçebilmek mümkündür.

“Ülke dışına nasıl çıktınız?”, “Vatandaşlıktan çıkarıldınız mı?” vb. gibi sorular...

12 Eylül'ün üzerinden 37 yıl geçti ve bu sorular da en az 30 yıl öncesine aittir.

Türk ve Kürt sosyalistlerinin Avrupa tarihi de bulunuyor ama bu tarihle ilgili tek soru yoktur. Olmaması

normal çünkü bu alan tanınmıyor, tanınması için burada yaşanmış olması gerekiyor.

Etnologlar da bir bölgeyi ve orada yaşayacakları halkı araştıracakları zaman oraya gidip en az iki yıl kalırlar. Araştırma bu temel üzerinde yapılır ve bu durumda bile eksikler söz konusu olabilir.

Anlaşılan bu işi sonunda yine bir Alman yapacak...

Türkçe bilen, politik mültecileri tanıyan, çok sayıda toplantıda bulunmuş ve konuyla ilgilenen Almanlar bulunuyor. Bunun için gerekli eğitimi –sosyoloji- de almışlar ve belki gelecekte bu konuya yönelirler.

Politik göçü ilk kez biz yaşamadık. İspanya'dan Arjantin'e kadar çok sayıda ülkede darbeler sonucu politik göç yaşandı. Bizimkisi oldukça değişiktir. Türkiyeli kitlenin 15-20 yıldır bulunduğu bir alana (Batı Avrupa) gelindi. Bu özellik politik göçe büyük imkanlar sağladığı gibi önemli kısıtlamalar da getirdi.

Bu özellikleri bilmeden kapsamı sınırlı soru-cevap temelinde sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi mümkün değildir.

14.7.2017

1982 VE 2014, İKİ AYRI FİLİSTİN

İsrail'in Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistinlilere yönelik yoğun saldırısı değişik tepkilere neden oldu. Bu arada Türkiyeli devrimcilerin Filistin için nasıl savaştıkları da yeniden anlatılmaya başlandı. Yazıya anlatılanların büyük oranda yanlış olduğunu belirterek başlayacağım. Bu konudaki düşüncelerimi de ilk defa yazmıyorum.

İki nedenle yanlış:

Birincisi: Türkiyeli devrimciler Filistin'e İsrail'e karşı savaşmak için gitmediler.

İkincisi: 1960 sonlarında Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının, 1980 başlarında ise Türkiyeli devrimci grupların gittiği Filistin ile bugünkü Filistin birbirinden çok farklıdır.

Sırasıyla açıklamaya çalışayım:

Deniz Gezmiş ve arkadaşları da dahil olmak üzere Türkiyeli devrimciler Filistin'e askeri eğitim görmek amacıyla gittiler. İsrail'e karşı savaşmak amacıyla gitmediler.

Bunu o dönemde ODTÜ'de olan ve Filistin'e giden bir arkadaşına da sordum, kabul etti ve dedi ki: "Biz oraya askeri eğitim almak için gittik. Eğer eğitim yaparken İsrail saldırısı olsaydı savaşırdık, ama oraya gitme amacımız bu değildi."

12 Eylül 1980 sonrasında Suriye'ye çıkan devrimcilerin önemli bir bölümü Filistin kamplarında kaldı. Bu

kamplarda kalan ve asker olarak görev yapan kişilere belirli bir aylık veriliyordu. Hatta daha fazla aylık alabilmek için bekar olanların kendisini evli ve çocuklu olarak yazdırması bile söz konusu olabiliyordu.

Filistin kampları o dönemde devrimci harekete büyük destek sağladı.

Düşünün, şu veya bu örgütten onlarca kişi ülke dışına çıkmak zorunda kalmış. Bu insanlar nerede kalacak ve ne yiyecekler? Kamplar bu sorunu çözdüğü gibi kalanlara ödenilen para da parasızlıktan kıvranan devrimci örgütlere ilaç gibi gelmişti.

1982'de İsrail saldırısı olduğu zaman kamplarda kalanların bir bölümü İsrail'e karşı savaştı ve hayatını kaybetti. Oraya geliş amaçları İsrail'e karşı savaşmak değildi, ama madem ki gereklilik ortaya çıkmıştı, savaşıldı.

Kısacası; Türkiyeli devrimcilerin Filistin için yaptıklarından çok daha fazlasını Filistinli örgütler bizim için yaptı. Filistin örgütlerinin bizimle gösterdikleri dayanışma, bizim onlara gösterdiğimizden çok daha fazladır.

Bunun bilinmesinde ve yeniden bilinmesinde fayda vardır.

İkincisi: 1960'lı yılların sonundan 1980'li yılların başına kadar savunduğumuz ve bazı arkadaşlarımızın İsrail'e karşı savaşta hayatını kaybettiği Filistin ile, bugünkü Filistin farklıdır.

O günlerin Filistin'inde sol ya da en azından sola

karşı olmayan örgütlerin egemenliği vardı Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Demokratik Cephe'nin yanı sıra küçük burjuva karakter taşıyan El Fetih bile solda yer alıyordu.

O yıllarda tek Filistin vardı.

Şimdi ise iki Filistin bulunuyor: Gazze Şeridi ve Filistin'in diğer bölgesi...

Gazze Şeridi'nde yıllardan beri egemen olan örgüt HAMAS'tır. Kuruluş bildirgesinde şeriat istediğini açıkça ifade eden bu örgüt yıllarca Filistin'in diğer bölümünde egemen olan Filistin Kurtuluş Örgütü ile savaştı. (FKÖ bir çatı örgütüdür ve içindeki en etkin örgüt de El Fetih'dir.)

Hamas, Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in kardeş örgütüdür.

Hamas'ın merkez bürosu yıllarca Şam'da bulundu. Esad hükümeti ülkesindeki Müslüman Kardeşler ile savaşırken, onun kardeş örgütü Hamas'ı da kolladı. Burada amaç bir yandan FKÖ'nün Filistin'deki egemenliğini kırmak, diğer yandan da bu örgütü kollayarak İsrail'e karşı görünmektir.

Hamas'ın kurulduğu yıllarda İsrail de aynı amacı taşıyordu: FKÖ'yü zayıflatmak için Filistin'i bölmek... Bu amaçla Gazze Şeridi'nde faaliyet gösteren Hamas değişik şekillerde İsrail tarafından desteklendi.

Hamas güçlenince hem İsrail'e hem de FKÖ'ye saldıracaktı.

Mısır'da Müslüman Kardeşler iktidara gelince Hamas merkezini Kahire'ye taşıdı. Ne ki, Müslüman Kardeşler kısa sürede iktidarı kaybedince Hamas merkezi Gazze'ye döndü ve FKÖ ile de ortaklık imzalamak zorunda kaldı.

İsrail saldırısının iki amacı bulunuyor:

Birincisi: Hamas en zayıf dönemini yaşıyor ve İsrail de bu örgütü iyice zayıflatmak istiyor.

İkincisi: İsrail bu savaşta silahlı insansız hava araçlarını ve “demir kafes” adlı füzesavar sistemini deniyor.

Hamas, Gazze Şeridi'nde tek egemen durumundadır. Başlı açık dolaşmayı yasaklayacak kadar etkinliği bulunmaktadır. Hamas'ın İsrail'e attığı roketleri İran'dan aldığı belirtilmeye gerek yok sanırım.

Filistin'in diğer kesiminde hakim olan FKÖ ise İsrail'in tanınması ve birlikte yaşama yanlısıdır. Hamas ise İsrail'in yok edilmesini amaçladığını Kuruluş Bildirgesi'nde belirtmişti.

İsrail saldırısına karşı tavır alacak isek, bu bilgi temeli üzerinde almak gerekir.

Burada üç önemli nokta bulunuyor:

Birincisi: Önceki yıllarda savunduğumuz Filistin ile şu andaki Filistin birbirinden çok farklıdır. O zaman tek Filistin vardı, şimdi iki tane var. O zaman Hamas da yoktu.

İkincisi: Hamas şeriatçı bir örgütlenmedir. Emperyalizme ya da onun bölgedeki temsilcilerinden birisine karşı savaşmak bir örgütü ilerici yapmaz. Eğer yapsaydı on bir yıldır ABD ve diğer NATO ülkelerine karşı savaşan Taliban çok daha devrimci olurdu.

Üçüncüsü: Hamas tarafından başlatılan saldırının amacı yeniden birlikte davranmak zorunda kaldığı FKÖ'ye karşı üstünlük sağlamaktır. İsrail'in vahşi saldırısı ise yukarıda açıklanan amaçları gütmektedir.

İsrail'in vahşi saldırısını lanetlemek Hamas'ı savunmak değildir.

Hele de 1982'de Türkiyeli devrimcilerin Filistin için nasıl savaştıklarını anlatmak yersizdir. Filistin'e savaşmak için gitmedik, ama mecbur kalınca Filistin için savaşıldı. Ne ki, uğruna savaşılan Filistin bugünkü Filistin değildi.

Şeriatçılık için savaşacak olan bizden uzak olsun...

16.7.2014

2,5 DÜŞMANA KARŞI SAVAŞ

Türkiye'nin Yunanistan ile Trakya sınırında girdiği çekişme akla bu deyim getiriyor.

2000 yılında yayınlanan Alt Emperyalizm ve Türkiye kitabında geçen bu deyim zamanın üst düzey askeri yöneticilerinden birisinin belirlemesine dayanıyordu. Türkiye Suriye'den Abdullah Öcalan'ı sınırdışı etmesini istemiş, aksi durumda askeri operasyon yapacağını açıklamıştı. Suriye de denileni yapmıştı.

Burada akla şu soru geliyordu: Öcalan'ın Suriye'de bulunduğu yıllardan beri bilindiğine göre Türkiye neden 1999 yılını beklemişti? Suriye'yi neden daha önce açık olarak tehdit etmemişti?

Askeri bir yetkili nedeni gayet güzel açıklıyordu: Suriye ile kapıştığımızda Yunanistan da şöyle veya böyle harekete geçecekti. Dışarıda Suriye ve Yunanistan, içerde ise PKK; Türkiye daha önce 2,5 düşmanla savaşabilecek durumda değildi. Üç cephede savaşabilecek güce ulaştıktan sonra sesimizi yükselttik.

1990'lı yıllarda bu güce sahip olmayan Türkiye ordusu nasıl olmuştu da buna ulaşmıştı?

1990-1991'deki Birinci Körfez Savaşı'na Türkiye, Cumhurbaşkanı Özal'ın ısrar etmesine rağmen katılmaz. Genelkurmay Başkanı Torumtay Cumhurbaşkanı ile ters düştüğü için istifa eder. En üst düzeydeki askeri yetkili

bu savaşa girmek istememektedir çünkü Birinci Körfez Savaşı ilk elektronik savaş sayılır. Çarpışmalar havada ve karada gece yapılmaktadır ama Türk ordusu gece görememektedir. Karanlık basınca ordu kör olmaktadır, gece görüş için gerekli elektronik aletlere sahip değildir.

1995 yılında İsrail ile askeri bir anlaşma imzalanır. Buna göre İsrail Türk savaş uçaklarından başlayarak orduyu elektronikleştirir. Kitapta da belirtildiği gibi bunu en iyi anlayacak olan savaş içindeki PKK militanlarıdır. Uçakların daha önce rastgele bombalayıp gittiklerini ama son zamanlarda isabet oranlarının hayli yükseldiğini belirtirler.

Zaman içinde elektronik araçlar helikoptere ve tanklara da takılacaktır.

Ordu artık üç cephede birden savaşabilecek güçte olduğuna inanmaktadır ve Suriye'yi tehdit etmesinin önünde engel kalmamıştır.

Aradan yirmi yıl geçti ve durum bazı yönlerden değişti.

Suriye ordusu eski gücünde değildir. Rusya'nın hava desteği ile İran ve Lübnan Hizbullah'ının askerleri olmasa epeyce zayıflamıştır.

Türkiye o yıllarda başlayan silah sanayisini geliştirdi ve silahlı insansız hava araçlarını kendisi yapabilecek duruma geldi. Ek olarak başka silahlar da yapıyor ve ihraç ediyor.

Yunanistan'da ise durum pek değişmedi.

Yunanistan Trakya sınırından ülkeye girmek isteyen mültecileri gaz bombası kullanarak geri pskrtrken, Türkiye tarafından da mülteciler öteki tarafa itiliyor.

İçişleri Bakanı'nın "140 bin mülteci sınırı geçti" açıklamasına inanmak mümkün değil. Nerede bu insanlar?

Deniz yoluyla Yunanistan adalarına geebilenlerin sayısı az. Kara yoluyla geebilenlerin ise bir yerlerde bulunmaları gerek. Az sayıda olsalardı insanlar saklanabilirdi ama yüz binden fazla insan saklanamaz. Bu kadar insan sınırı geçmiş ise, nerede bunlar?

Yunanistan ile Türkiye arasında tanklı toplu savaş çıkmaz. İki lke de NATO yesi, Yunanistan ek olarak Avrupa Birliği yesidir.

Türkiye, Rusya ve İran dışında bütün komşularıyla savaşabileceğini her fırsatta göstermek istiyor. Ülkedeki mültecilerin bir bölümünün Yunanistan sınırına sürülmesi aynı zamanda bir g gösterisidir.

İstedikleri sonucu alamayacaklar. AB belki biraz taviz verecek ama ne mülteciler için verdikleri parayı çok artırmaları ve ne de en az yüz bin mülteciyi almaları mümkün görünmüyor.

6.3.2020

2,5'TAN 5,5'A SAVAŞ

1991'de SSCB'nin dağılmasının ardından TC ordu-su için en önemli yıl 1996'dır. Türkiye 1991'deki Birinci Körfez Savaşı'na Cumhurbaşkanı Özal'ın ısrarına rağmen katılmaz. Ordu karşı çıkmaktadır, gerekçe ise gece göremiyor olmalarıdır.

1991 savaşı geniş kapsamlı ilk elektronik savaştır denilebilir. Savaş uçakları hedeflerini gece vurabilmektedir ve bununla ilgili donanım Türkiye'nin savaş uçaklarında yoktur. Benzer durumdaki İtalya buna rağmen savaşa iki uçakla katılmış, bunlardan birisi Irak uçaksavar ateşiyle düşürülmüş, diğeri ise havada yakıt ikmali yapamadığı için geri dönmek zorunda kalmıştı.

1996'da İsrail ile yapılan askeri anlaşma ile savaş uçakları gerekli elektronik donanıma sahip olmaya başlar. Savaş uçaklarının gece de operasyon yapabilecek olması ilk olarak isabet gücünde ortaya çıkar. İçerde PKK ile savaşıyor ordu daha önce rastgele bombardıman yapıyor, uçakların isabet gücü artar.

Türkiye buna karşılık İsrail savaş uçaklarına Konya ovasında eğitim izni verir. İsrail'in hava sahası dar olduğu için burası yeterli olmamaktadır.

Bu bilgileri ve devamını **Alt Emperyalizm ve Türkiye** (2000) kitabında bulabilirsiniz. Bu kitap www.engineerkinerkitaplar.blogspot.com 'da pdf olarak mevcuttur.

Uçakların ardından helikopterler elektronik araçlarla donatılır, ardından tanklar gelir.

Türkiye 1999'da Suriye'yi ülkeyi işgal etmekle tehdit eder. Gerekçe, Öcalan'ın bu ülkede kalıyor olmasıdır.

Burada bir soru ortaya çıkar: Türkiye bunu yıllardan beri bildiği halde neden 1999'a kadar beklemiştir? Cevabı adı geçen kitapta aktarılan Şükrü Elekdağ verir: "Türkiye artık 2,5 savaşı yürütebilecek kapasitededir."

Kastedilen şudur: Suriye ile savaşa girildiği zaman Yunanistan'ın Ege ve Akdeniz'de konumunu güçlendirmek için (karasuları sınırı konusu) harekete geçeceği beklenmektedir. İçerde de PKK ile (0,5 olarak değerlendirilen) savaş vardır. Türkiye ancak gece savaşı yürütebilecek kapasiteye ulaştıktan sonra 2,5 savaşı göze alabilecek duruma gelmiştir.

Yunanistan ile açık savaş çıkma ihtimali zayıftır ama bölgeye güç yığılması gerekmektedir ve Türkiye de hem Suriye ve PKK ile savaşıp hem de bunu yapabilecek durumda değildir.

Ekleme gerekir, Türkiye'nin deniz gücü de zayıftır.

Aradan 24 yıl geçti. Türkiye şimdi Suriye, Irak, Akdeniz, Libya, Azerbaycan ve içerde PKK ile toplam 5,5 savaş içindedir.

Bunların tek olarak incelenmesi gerekir.

Gücü göstermek de onu bir çeşit kullanmaktır. Dev-

riye gezmek, askeri tatbikat yapmak bunun klasik yöntemleridir. Burada silahlar konuşmamakta ama güç yığılmasıyla rakibe mesaj verilmektedir.

Akdeniz’de ve Azerbaycan’da durum budur.

Akdeniz’de olan havadaki ve dalaşının benzerinin denizde yaşanmasıdır. Görünürde Türkiye ile Kıbrıs ve Yunanistan karşı karşıya olmakla birlikte Fransa ve İsrail de ikinci tarafı desteklemektedir.

Türkiye’nin Akdeniz’de böyle bir sürtüşmeyi göze alabilmesi için öncelikle deniz kuvvetlerinin gelişmiş olması gerekirdi. Türkiye özellikle Almanya’dan deniz savaş araçları satın alarak bunu sağladı. Almanya, Avrupa Birliği dönem başkanı olarak Yunanistan’ı destekliyor ama silah satışı da sürüyor. Son iki yılda Almanya’nın silah ihracatının üçte birini Türkiye satın aldı. Bu yıl denizaltı siparişleri nedeniyle oranın yükselmesi beklenmektedir.

Türkiye ile ekonomik ilişkileri iyi olan İsrail politik ilişkilerin bozulması üzerine yıllardan beri Yunanistan ile anlaşmış durumdadır. İsrail savaş uçakları İsrail-Girit arasında eğitim uçuşu yapmaktadır. (Bu mesafe İsrail-İran arasındakine neredeyse eşittir.)

Devletler arasında bir alandaki işbirliğini her alana genelleştirmemek gerekir, farklı alanlarda farklı politikalar izlenebilir. Bunu Türkiye-Rusya ilişkisinde de görebiliriz. Rusya, Esad rejimini desteklemekle birlikte Türkiye’nin İdlib’i alabilmesi Rusya’nın hava sahasını açmasıyla mümkün olabilmiştir.

Azerbaycan ve Akdeniz’de silahların konuşması zayıf ihtimaldir ama güç yığılması ve gövde gösterisi gereklidir. Türkiye Azerbaycan ordusuna yıllardan beri silah ve personel vermektedir.

Kalan 3,5 silahlı savaşta ise bunun eskisine göre ucuzladığını ve farklı özellikle sahip olduğunu belirtmek gerekir.

İçerde PKK ile savaşın yoğunluğu azalmıştır. Ek olarak SİHA kullanımını nedeniyle savaş uçaklarına gittikçe daha az ihtiyaç duyulmaktadır.

Benzer durum Irak için geçerlidir. Diyarbakır’dan savaş uçaklarının havalanması ve hedefleri vurması yerine daha ucuz ve etkili olan SİHA kullanılmaktadır.

Bunun son örneğini Irak’ta Irak ordusundan iki üst düzey subayla PKK arasında yapılan görüşme sonrası yapılan saldırıda da gördük. Irak ordusundan bir general ve albay ve bir PKK sorumlusu öldü. Yaralananlar oldu. (Sayılar muhtemelen daha fazladır.) Bu saldırı SİHA aracılığıyla yapılmıştı. Böyle bir saldırı yapılabilmesi için iyi bir istihbarat gereklidir.

Türkiye Irak’ta 40 km kadar içeri girmiş ve üs benzeri askeri gözetleme noktaları kurmuştur. SİHA kullanımını karadaki bu etkinlikle birlikte değerlendirilmelidir.

Benzer durum Suriye için geçerlidir. Ülkenin en az yüzde 5’i işgal edilmiştir ve SİHA da –Rusya ses çıkarmadığı oranda- kullanılmaktadır.

Türkiye burada –Libya’da olduğu gibi- başka askerleri –cihatçıları- kullanmaktadır. Maaşa bağlanan ve savaş tecrübesi olan bu kişiler Türkiye’nin amaçları dahilinde savaşmaktadır.

Libya’da bu durum çok daha açıktır. Türkiye Suriye’deki cihatçıların önemli bir bölümünü bu ülkeye taşımıştır, başlarında subaylar da bulunmakla birlikte asıl savaş gücünü bunlar oluşturmaktadır.

Libya’da yoğun SİHA bombardımanıyla Türkiye savaşta kendine yer açmıştır.

Libya’daki savaş görüldüğünden büyük öneme sahiptir. Türkiye’nin Kaddafi öncesindeki inşaat yatırımlarından kaynaklanan yüksek miktarda alacağı vardır. Kendisine yakın tarafın Libya’ya hakim olması durumunda bu alacağını tahsil imkanı yükseldiği gibi yeni inşaat yatırımlarının da yolu açılacaktır.

Bu örnekte de askeri müdahale ve işgal gelecekteki yatırımların yolunu açmaktadır.

Türkiye, yapabilirse eğer, bu ülkeye inşaat alanında yeniden çok miktarda kalifiye işçi, mimar ve mühendis göndermeyi planlıyor. Kimilerinin iddia ettiği gibi “ucuz işçi” değil... Orada ucuz işçi bulmaktan kolay ne var? Her yıl onbinlerce insan Afrika içlerinden deniz yoluyla İtalya’ya –dolayısıyla Avrupa Birliği’ne- geçebilmek umuduyla Libya’ya geliyor. Bunlardan iyi ucuz işçi mi olur? Türkiye’den Libya’ya işçi taşımak demek, işçi ücretinin üzerine ulaşım masrafının da gelmesi demektir. Ne gerek var?

İsrail ile yapılan askeri modernleştirme anlaşmasından 24 yıl sonra Türkiye 5,5 alanda savaş yürütebilmektedir.

Bu konunun görülen tarafıdır. Görünmeyen tarafta ise değişik ülkelerdeki askeri üsler –özellikle Katar ve Somali’de- ve yıllardan beri Balkan ve Afrika ülkeleri ordularına verilen askeri eğitim bulunmaktadır. Askeri eğitim hem etkili çevrelerle ilişki kurmanın ve hem de silah ihracatının yoludur. Balkan ülkelerinde Fettullahçıların MİT tarafından kaçırıldığı ülkelerin tamamı 1990’lı yıllarda Türkiye’nin askeri eğitim verdiği ülkelerdir.

Bugünün dünyasında Türkiye kadar yayılmacı başka bir ülke yoktur.

Bu yayılmacılık nedeniyle komşuların tamamına yakınıyla ilişkiler kötü durumda olabilir ama ne olacak ki? Arap Birliği Türkiye’nin Irak’ta yaptığı son saldırıyı kınamış! Kınayabilir ve Arap Birliği kimin umurunda ki? Yıllardan beri İsrail’i de kınıyorlar.

Kifayetsiz muhterislik Türkiye alt emperyalizminin tipik özelliğidir. Sürekli olarak imkanlarını zorlamakta, çapının üzerinde oynamaktadır. Bu durum duvara toslamayı, dön geri yapmayı gündeme getirmekle birlikte yeniden denenmektedir.

Çizgi değişmiyor sadece düzenleme yapmak zorunda kalınıyor.

Bir ordunun gücünün belirlenmesinde değişik rüt-

belerdeki personel sayısının ve modern silahlara sahip olmanın yanı sıra savaş tecrübesi de belirleyicidir. Bunu 1967’de İsrail ile özellikle Mısır arasındaki 6 gün savaşında görebilmek mümkündür. Mısır hava kuvvetleri SSC-B’nin Mig uçakları sayesinde daha modern olmasına rağmen İsrail karşısında varlık gösteremedi. İsrail o savaşta iyi olarak değerlendirilmeyen Fransız Miraje savaş uçaklarını kullanmıştı.

Türkiye ordusu halen en iyi savaş tecrübesine sahip ordulardan birisi olarak kabul ediliyor. Bunun sağlanmasında 1984’ten beri PKK ile yürütülen savaşın belirleyici yeri vardır. Ordu bu savaşta verdiği kayıplar sonucu profesyonelleştirilmiş –subay kademesinin altı da profesyonel yapılmış- ve özellikle gayri nizami savaşta (gerilla savaşı) büyük tecrübe kazanmıştır. Bu tecrübe başka alanlardaki savaşta da kullanılmaktadır.

Böyle giderse **Alt Emperyalizm ve Türkiye (2000)** ve **Küresel iç savaş ve Türkiye (2019)**’dan sonra Türkiye’nin gittikçe büyüyen alt emperyalizmiyle ilgili olarak üçüncü bir kitap gerekli olacak.

14.8.2020

20 HAZİRAN DÜNYA MÜLTECİLER GÜNÜ

Yaklaşık 60 milyon insan başka bir ülkeye gitmek için yollarda bulunuyor. Değişik ülkelerde toplam ne kadar mülteci var, bilinmiyor ama sayının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. En az birkaç yüz milyon insanı ilgilendiren bir durum mültecilik... Bu birkaç yüz milyon rakamına statü olarak mültecilikten çıkanları dahil etmiyorum. Burada belirleyici olan kişinin sahip olduğu pasaporttur. Türkler ve Kürtlerde çok görüldüğü üzere yıllar önce iltica edip, mülteci pasaportu alıp, daha sonra bunu TC pasaportuna çeviren çok sayıda kişi bulunuyor. Bir bölüm eski mülteci de bulunduğu ülkenin vatandaşı olmuş durumdadır.

Bunların durumunun iyi olduğunu söylemiyorum, sadece farklı bir kategoride yer alıyorlar. Durumu en kötü olanlar ise, en kötüden daha az kötü olana göre sıralayacak olursak:

Halen yollarda olanlar en kötü durumdadır. Çıktıkları yere dönmeleri zordur hatta mümkün değildir. Gitmek istedikleri ülkeye de ulaşamamışlardır ve bu mümkün olacaktır, belli değildir.

Artık yollarda olmayan ama durumları da belirsiz olan insanlar... İstedikleri veya mecbur kaldıkları bir ülkeye gelmişler ve iltica başvurusu yapmışlardır, Sonuç ne olacak, belli değildir. Başvurularının reddedilme ihtimali yüksektir. Türkiye gibi bazı ülkelerde OECD ülkeleri dışından gelenler için ilticaya başvuru hakkı da söz konusu değildir.

Mültecinin en önemli sorunu, durumunu güvenceye almaktır. Bulunduğu yerde kalıcılık söz konusu değilse geleceğe yönelik hiçbir şey yapılamaz.

İlticası kabul edilmiş ve geldiği ülkede kalıcılık sağlamış olanların durumu daha iyidir. Bu kalıcılık değişik nedenlerle sekteye uğrayabilir. Mesela Türkiye gibi bir ülke peşinizi bırakmayabilir ve bulunduğunuz ülke hükümetinden sizin iade edilmenizi isteyebilir veya yaşadığınız ülkede tutuklanmanızı sağlayabilir.

Dünya küçüldü! 1980'li yıllara kadar bir ülkeye iltica edilince konu kapanmış olurdu. Terk etmek zorunda kaldığınız ülkenin hükümeti sizin en fazla geçici olarak gözaltına alınmanızı sağlayabilirdi. Son yıllarda durum artık böyle değildir. TC hükümeti örneğinden hareket edersek, peşpeşe uluslar arası yakalama emirleri -Kırmızı Bülten- çıkarılıyor, cezaevlerindeki uzun açlık grevleri nedeniyle sağlık durumları ciddi olarak bozulmuş olanlar bile rahat bırakılmıyor.

Dünya küçüldü, iletişim araçları olağanüstü gelişti. Siz yıllar önce terk etmek zorunda kaldığınız ülkelere cep telefonu ve internet aracılığıyla kolayca ulaşabilirken, peşinizde olan devlet de faaliyetlerinizi daha kolay izleyebiliyor ve hareketlerinizi sürekli olarak kısıtlamaya çalışıyor.

Türkiye eskiden de bir göçmen ülkesiydi. Balkan ülkelerinden ve İran'dan çok sayıda göçmen gelmişti. Başka ülkelerden gelenler de vardı ama sonuçta sayı yüksek olmadığı için dikkat çekmiyordu. 2010 yılından sonra sadece Suriye'den üç milyon mültecinin gelmesiyle, mültecilik ve

göçmenliğin boyutları görülebilecek kadar ortaya çıktı.

AKP bu mültecilerden kurtulmak için değişik yollar denedi. Bunlardan başta geleni, insanları Yunanistan üzerinden Avrupa ülkelerine gitmeye teşvik etmekte. Önce Balkanlardan giden kara yolu, ardından da Yunanistan adalarına giden deniz yolu kapandı. Deniz yoluyla gitmek hala mümkün ama Yunanistan böyle gelenleri iade ediyor ve Türkiye de bu insanları geri almayı kabul etti.

Yunanistan adalarına gidebilenler geri gönderilmek için hemen ilticaya başvuruyordu. Yunanistan parlamentosunun onayladığı yeni bir yasayla iltica işlemlerinin hızlandırılmasına karar verildi. Buradan çıkan sonuç, adalara ulaşabilen daha fazla mültecinin Türkiye'ye geri gönderileceğidir.

Suriyeli mülteciler Türkiye'de kalmış durumdadır, gidecekleri yer bulunmuyor. Bu mültecilerin önemli özelliği, süren savaş ve güvensiz ortam nedeniyle dönebilecekleri bir ülkenin bulunmamasıdır.

İltica edemiyorlar ama çalışma iznine sahip oldular ve yakın zamanda kalıcı oturma iznine de kavuşacakları açıklandı.

Bu insanlar ucuz işgücü durumundadır. Suriyeli çocukların istihdamıyla birlikte ülkede çocuk emeği artmış durumdadır. Hasat zamanı tarımda çalışan Suriyelilerin günde 20 liraya 11 saat çalıştıkları açıklandı. Suriye emeği özellikle emek yoğun işlerde en ucuz emek olarak kullanılıyor.

AKP'nin Avrupa Birliği ülkelerine yönelik olarak, "mültecileri üzerinize salarız" tehdidi işe yaramadı. Resti gördüler ve RTE ile AKP sözcüleri de söylediklerini yutmak zorunda kaldılar. Türkiye üzerinden Avrupa Birliği ülkelere giden mülteci yolu kapandı. Balkan rotasından sonra Yunan adalarına geçiş yolu da kapanmış durumdadır. İsteyen yine kişi başına 1000 Dolar verip ve boğulma tehlikesini de göze alıp şu veya bu Yunan adasına gidebilir ama buradan bir yere gidemez ve iade tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu durumda insanlar neden gitsinler?

1 Temmuz günü geldi ve TC vatandaşlarının Avrupa Birliği'ne vizesiz seyahati belirsiz zamana kaldı. AKP hükümetine mülteciler için yaptığı masraflar karşılığında verileceği söylenen üç milyar Avro da henüz verilmemiş durumdadır.

AKP Yunanistan'dan artması beklenen iadeleri tepki göstermeden alıyor, almak zorundadır. Yol kapandı, tehdidin anlamı kalmadı ve dahası parayı da vermeyebilirler.

Türkiye'nin Suriye ve Afganistan'dan gelen mülteciler için bir toplama merkezi olması söz konusu değildir. Pro Asyl bu yönde bir belirleme yaptı ama bu belirlemenin zamanı geçmiştir.

Suriye sınırına örülen yaklaşık 350 km.lik uzun duvarın bir bölümü tamamlandı. Bu duvarın amacı Suriye'den gelecek yeni mültecileri engellemektir. Ülkeye hiç yeni mülteci gelmeyeceği söylenemez ama sayı önceki yıllara göre karşılaştırılmayacak kadar düşük olacaktır. İsrail'in

Filistinlilere yönelik çektiği duvarlardan sonra bu duvar da başka bir utanç duvarı olacaktır. Duvarda ölümler henüz başlamadı ama başlaması uzun sürmeyecektir.

Ülkedeki üç milyon civarındaki Suriyeli ne olacak diye sorulacak olursa, cevap belli olmuştur denilebilir. Bu insanlar aşamalı olarak vatandaş yapılacaklar ve büyük çoğunlukla da AKP'ye oy vereceklerdir. Bu süreç başlamış durumdadır.

AKP mülteciler için sadece masraf yapmadı, aynı zamanda onlardan büyük kazanç elde etti ve etmektedir. Ucuz emek gücü ve Suriye burjuvazisinin bir bölümünün ülkeye getirdiği sermaye bu kazancın sadece bir bölümüdür.

Sol bu insanlarla neredeyse hiç ilgilenmiyor.

Avrupa ülkelerinde yıllardan beri yaşamak zorunda kalan politik sürgünler kendi durumlarıyla çok mu ilgileniyorlar diye de sorulabilir.

Bunun faturası pahalı ödenecektir.

Olumsuz gelişmeler gözlerimizin önünde gerçekleşiyor ve bunların sonuçlarına şaşırılıp kızıldığında da genellikle geç kalınmış oluyor.

21.6.2016

20. YÜZYIL SOSYALİZMİ

20. yüzyıl değişik özelliklerinin yanı sıra aynı zamanda sosyalizmin iktidar tarihidir. Sosyalizm dünyanın altıda birinde 74 yıl, üçte birinde ise 44 yıl iktidarda kalmıştır. Neden ve nasıl yıkıldı sorusuna başka dillerdeki incelemelerde fazlasıyla cevap verildi. Sosyalizmden kapitalizme geçiş süreci tek cümleyle özetlenecek olursa:

Sosyalist ülkelerde burjuvazi tabandan ya da ekonomik ilişkiler içinde güçlenerek yükselmemiş, komünist partisinden çıkmış, önce devleti tepeden ele geçirmiş ve buradan aşağıya doğru kapitalizmi hakim kılmıştır.

Politik kapitalizm kavramı bu süreç için kullanılır. İktidar kapitalisttir ama altyapıda üretim araçlarında özel mülkiyet yok gibidir. İktidarın ilk işi, kapitalizmin yasal yapısını hazırlamak için gerekli değişiklikleri yapmak olmuştur; mülkiyetin kutsallığı ya da genel olarak özel mülkiyet tanınmış, miras hukuku, bankalar ve borçlar yasası acele olarak çıkarılmıştır.

Sosyalist ülkelerden sadece iki tanesinde küçük mülkiyet devlet mülkiyetine bağlı olarak bulunuyordu: Polonya ve Macaristan. 1989 sonrasında sosyalist ülkelerdeki burjuvazi küçük mülkiyet sahiplerinin bir bölümünün zenginleşip büyümesiyle oluşmadı, bu ülkelerdeki komünist partilerinin üst yönetiminden çıktı.

Önemli bir sürecin analizi pratik araştırmaya dayanmak zorundadır.

Sosyalizm sonrasında burjuvazinin nereden geldiğini ortaya çıkarmak için şöyle bir araştırma yapılıyor: Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya’da parti yöneticileri arasından 1 Ocak 1988’de –sayı ülkelere göre değişmekle birlikte- bin kişi seçiliyor ve bu kişilerin 1989’da sosyalizmin çözülmesinden dört yıl sonra, 1 Ocak 1993’te ne yaptıkları araştırılıyor. Araştırma kapsamının bu üç ülkeyle sınırlı olması alanı küçültmek isteğinden kaynaklanıyor olsa gerektir.

Araştırma sonucuna göre Çek Cumhuriyeti’nde eski yöneticilerin yüzde 51,7’si, Macaristan’da 43,1’i, Polonya’da ise 51,2’si 1993’te bu kez kapitalizm koşulları altında değişik alanlarda etkin görevlerde bulunuyorlar. Bu üç ülkede komünist partilerinin değişik alanlardaki yöneticilerinin yaklaşık yarısı bu kez kapitalizm koşullarında etkin durumda bulunuyor.

Bu sayılar ortalamadır ve eski yönetici kesimin hepsi de aynı oranda yeni düzende etkinliğini sürdürmüyor. Araştırma sonuçları ekonomik, politik ve kültürel alandaki yöneticiler olarak ayrıştırıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkıyor:

Ekonomik alandaki yöneticilerin ki bunlar genellikle kombinalarda sorumlu durumda olanlardır, yüzde 70,7’si aynı alanda etkili durumdadır.

Bu oran politik alandaki yöneticilerde (parti genel

sekreteri, politik büro üyeleri vb.) yüzde 39,3'e düşüyor.

Kültürel alandaki yöneticilerde ise oran yüzde 44,2.

Bu sonuçların açıklaması şöyle yapılabilir:

Ekonomik alandaki yöneticilerin önemli oranda etkin konumlarını sürdürmeleri sosyalizmden sonraki kapitalizmde dünya çapındaki büyük tekellerle kurulan ilişkilerin sonucudur. Ülke hızlı bir şekilde yabancı sermayeye açılır, ekonominin durumunu en iyi bilen ve yabancı sermaye için de en gerekli olan elemanlar sosyalist ekonomide değişik alanlardaki yöneticilerdir.

Politik alandaki yöneticilerde büyük düşüş bir oranda eski yöneticilerin ancak erken emekliliğiyle açıklanabilir. Macaristan'da eski yöneticilerin yüzde 19,1'i, Polonya'da yüzde 17,2'si ve Çek Cumhuriyeti'nde de 15,4'ü erken emekli yapılmıştır.

Politik kademelerde yönetici ve dolayısıyla halkın fazlasıyla gözünün önünde olan bu kesimin yaklaşık yüzde 60'ı geri plana itilmiştir.

Kültürel alandaki azalma da bu ülkelerde sosyalist rejime muhalif yazarların çokluğuyla açıklanabilir. Eski-lerin yarıdan fazlasının yerine muhalifler geçmiştir.

Araştırma Eyal, Szelenyi, Townsley tarafından yapılmış ve **Making Capitalism Without Capitalists** adlı İngilizce kitapta yayınlanmıştır. Bu alandaki önemli kitaplardan bir başkası ise, **Capitalism with a Comrade's Face** (Yoldaş Yüzlü Kapitalizm) adını taşır.

Benzer bir araştırma daha sonra Bulgaristan ve Rusya Federasyonu için de yapılır. Rusya’da eski komünist partisi yöneticileri kapitalist toplumda önemlerini büyük oranda korumaktadır. Bu ülkede eski komünist partisi yönetiminin politik ve ekonomik yöneticilerinin yeni konumları arasındaki fark da azdır. Bulgaristan ise iki örnek arasında bir konumda bulunur.

Birkaç isimle süreç örneklenebilir: Rusya Federasyonu Başkanı Putin yıllarca DAC’de KGB sorumlusuydu. SSCB’nin dağılmasının ardından Azerbaycan’da ilk devlet başkanı Türkçü Elçibey idi. SBKP Politikbürosu’nda KGB sorumlusu olarak bulunan Haydar Aliyev –şimdiki devte başkanı İlham Aliyev’in babası- darbeye onun yerine geçti. Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan gibi Orta Asya Cumhuriyetlerindeki kapitalizmde ise komünist partisinin sadece adı değişti denilebilir.

Sosyalizm sonrası kapitalizmde ortaya çıkan burjuvazi küçükten büyüğe doğru gelişmemiş, tekelciler ve oligark denilen multimilyonerler ortaya çıkmıştır. Kısa sürede zenginleşmenin tek yolu, devleti soymaktı. Hızlı özelleştirme yoluyla devlet mülkiyeti yağmalanmıştır. Bunu yapabilmek için devleti soyabilecek konumda bulunmak gerekiyordu.

Sosyalizmden vazgeçmek ve kapitalizme yönelmek sadece parti yöneticilerine has bir tutum değildi. Bu süreç hiçbir sosyalist ülkede tabandan önemli bir tepkiyle karşılanmadı.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde (DAC) farklı bir sosyalizm isteyenler vardı ama etkili olabilecek güce sahip değildiler.

Sosyalizmin üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizmle uzun bir yarışa girmesi, 1960'lı yılların sonlarına kadar bu alanda önemli gelişme göstermesi, ardından kapitalist ülkelerde şekillenen ve üçüncü sanayi devrimi olarak adlandırılan üretimde bilgisayarlaşma sürecini yakalayamayıp geride kalması, sosyalizmin tarih sahnesini terk etmesinin asıl nedenidir.

Ağır silahlanma harcamaları, Kızıl Ordu'nun Afganistan'da yaşadığı ağır yenilgi ve sayılabilecek başka faktörler de ek nedenler olarak buna eklenebilir.

Küba'daki reform sürecinin de bu temelde değerlendirilmesi gerekir. Merkezi planın gevşetilmesi, ülkenin yabancı yatırımlara açılması, küçük özel işletmelere izin verilmesi, devlet sektörünün belirleyiciliği ve denetimi altında pazar ekonomisi, kapitalizm anlamına gelmez.

Sosyalist ülkelerde kapitalizm tabandan gelişerek hakim olmamış, yukardan gelmiştir.

Küba'da komünist partisinden burjuvazinin çıkması imkansız denilmese bile zor bir ihtimaldir. Küba burjuvazisi ortadan kalkmadı, Florida'da oturuyor ve yıllardan beri adadaki mallarına yeniden kavuşacağı günü bekliyor. Küba'da kapitalizme dönüş, halkın oturduğu ev dahil her şeyini kaybetmesi anlamına gelir. Florida'daki burjuvazi gelir ve eski tapulara dayanarak hepsini alır.

Küba yıllardan beri sosyalist ekonomilerin hepsinde görülen kronik sorun karşısındadır: tarım üretiminde başarısızlık. SSCB yıllarca ABD'den büyük miktarda tahıl ithal etmek zorunda kaldı. Macaristan 1956'dan sonra gelişen tarımdaki küçük üreticilik sayesinde yiyecek konusunda kendisine yeterli bir ülke oldu. Küba da yıllardan beri yiyeceği büyük oranda dışarıdan, ABD ambargosu nedeniyle Kanada'dan ithal etmektedir.

ABD yiyecek tekelleri ambargonun kaldırılmasını yıllardan beri talep ediyor. Küba diğer sosyalist ülkeler gibi kendisi için gerekli yiyeceği yeterli oranda üretemiyor ve en yakınındaki ülkeden alamadığı için de daha uzaktan almak zorunda kalıyor.

ABD ambargosu kalkarsa, ki henüz kalkmamıştır ve ne oranda kalkacağı belli de değildir, bu durum daha ucuz yiyecek ithalatı yapacağı için Küba ekonomisinin çıkarına olacaktır ve tabii ABD de bundan kazanacaktır.

Küba'da ve eski sosyalist ülkelerde tarım üretimi konusunda yaşanan başarısızlığın nedenlerinin açıklanması bir dergi yazısının kapsamını aşar.

Küba'da büyük bir gelir eşitsizliği zaten vardır ve bunun tek nedeni de turizm sektöründe çalışanların kazançlarının yüksek olmasıdır. 11 Milyon nüfuslu Küba'da bulunan yakınlarına ABD'de yaşayan yaklaşık iki milyon Kübalı tarafından yıllardan beri para havalesi gönderiliyor. Dolar sahibi olanlarla olmayanlar arasında ciddi gelir farkı bulunuyor.

Küba'nın en başta büyük miktarda yiyecek ithalatı için sürekli olarak dövize ihtiyacı bulunuyor ve bu nedenle de dolar havalesini kısıtlamak ya da yasaklamak gibi bir önlem hiçbir zaman alınmadı.

Küba zor yılları iyi değerlendirdi ve sağlık alanında çok sayıda kadro yetiştirdi. Doğal kaynakları kıt küçük bir ekonominin yapabileceğinin en iyisini yaptı denilebilir. Küba doktorları ve sağlık araştırmaları konusunda dünyada isim yaptı. Değişik hastalıklarla ilgili yeni ilaçlar üretebildi. ABD'nin katı ambargosu nedeniyle bu ilaçlara patent alamıyor ve sınırlı olarak ihraç edebiliyor.

Küba bu aşamaya yıllarca SSCB'nin desteğiyle ayakta durarak ulaştı ama burada DAC'nin büyük katkısını da atlamamak gerekir. Yıllarca Küba'nın tek ihraç ürünü şekeri dünya fiyatlarının üzerinde satın alan DAC, bu ülke doktorlarının eğitimi de önemli rol oynadı. Küba'da özellikle üniversite okumuş kişiler arasında Almanca bilenlerin çok olmasına bu nedenle hayret etmemek gerekir.

Yazıdaki başlıca tezi özetleyecek olursak: sosyalist ülkelerde kapitalizm ekonomideki küçük üreticilikten ve pazar ilişkilerinden dolayı gelişerek hakim olmamış, yurdan gelmiştir.

Buradan hareketle sosyalist bir ekonomide devlet sektörüne bağlı ve ekonomideki üretim azlığını giderecek yönde faaliyet gösterecek tarımdaki ve tarım dışındaki küçük üretim ve hizmet sektörünün varlığı kapitalizm

anlamına gelmez.

Bulgaristan'da sosyalist dönemde küçük üreticilik hiç yoktu ama bu durum ülkenin kapitalizme çok hızlı geçmesine engel olmadı.

UMUT Gazetesi 43. sayıda yayımlanmıştır.

21.8.2016

20. YÜZYIL VE KİTLE ŞİDDETİ

Sosyalistlerimizde “halk iyidir, kitle iyidir” türü bir anlayış vardır. Çok olmaya, kitleselliğe kimsenin itirazı olmaz, ama buradan kitlenin her zaman iyi olduğu sonucu da çıkmaz. 20. yüzyılda değişik örneklerle, örgütlü kitle şiddetinin ne demek olduğu, böyle bir şiddetin devlet şiddetinden çok daha baskıcı olabileceği görüldü.

Bunun en bilinen örneği Nazi partisi NSDAP (Almanya Ulusal Sosyalist İşçi Partisi) döneminde Alman halkının büyük bölümünün bu partiyle yaptığı işbirliğidir. Halkın yerine göre değişen aktif ve pasif desteği olmadan Naziler ne Yahudi soykırımını gerçekleştirebilir ve ne de bu kadar büyük bir baskı rejimi kurabilirlerdi.

Bu gerçek yıllarca inkâr edildi. Nazilerin işledikleri insanlık suçları belliydi ve inkâr edilemeyecek kadar açıktı. Bu durumda yıllarca, “Alman halkı da Nazilerin kurbanıdır!..” açıklaması yapıldı. Yıllarca bu açıklama yürür-lükte kaldı. Alman halkı Yahudi soykırımıyla ve Nazilerin öteki suçlarıyla yüzleşmekten yıllarca kaçındı.

Almanya 68'inin en önemli özelliği halkın yüzüne ayna tutması ve onun soykırma ortak olduğunu açıklamasıdır. Alman 68'inin militanlarını savaş sonrası ilk kuşak oluşturunuyordu. Bu insanların babaları büyük çoğunlukla NSDAP üyesi olmuş ve Nazi ordusunda savaşmıştı.

Dedeleri ise, NSDAP'yi oylarıyla iktidara getirenler arasındaydı.

Alman 68'i aynı zamanda babalara ve dedelere karşı isyan demekti ve bu isyan esas olarak kuşaklar çatışmasıyla sınırlı değildi. Alman toplumunun geçmişle yüzleşmesi ağır aksak da olsa ilerledi. Henüz hayatta olan eski Naziler pek seslerini çıkaramasalar da, soykırımcı olduklarını kabullenemediler.

Nazi dönemi kuşağının hayattan ayrılması ya da çok yaşlanması, geçmişle yüzleşmede daha rahat davranılmasını getirdi. Nazilerin aşağıdan yukarıya nasıl örgütlendikleri, Alman entelektüellerinin ve sivil toplumun Nazilerin iktidar yürüyüşündeki payları hakkında çok sayıda araştırma yayınlanmaya başladı.

NSDAP, MHP ile karşılaştırılmaz. Entelektüel olarak güçlü bir kadroya sahiptiler. Bu kadroya karşı yıllar sonrasındaki muhalefet de entelektüel olarak güçlü olmak zorundaydı. Adorno, Horkheimer, Lorenzer, Mitscherlich, Fromm ve sayılabilecek başka isimler 1950'li ve 1960'lı yıllarda değişik alanlarda yaptıkları araştırmalarla Nazi hegemonyasının toplumsal temellerini açıkladılar.

Nazilerin kitle temeli ve halkın şiddetine dayanabilme özellikleriyle ilgili olarak son yıllarda yapılan çok sayıda araştırmanın tümü şu veya bu şekilde 50-60 yıl önce yapılmış önemli saptamalara dayanmaktadır.

Kitle şiddeti, bu kavram önemlidir. Nasıl ortaya çıkar, nasıl örgütlenir ve harekete geçer; bilinmesi önem-

lidir. Bu soruların ülkelere göre değişen cevapları bulunmakla birlikte, bazı özellikler kitle şiddetinin görüldüğü bütün ülkelerde aynıdır. Resmi otoritenin ya da devletin süreçte aktif rol alması, kitle şiddetinin ortaya çıkmasında olmazsa olmaz bir faktördür. Burada dikkat edilmesi gereken, devletin rolünü aşırı abartıp, kitle şiddetini gözden kaçırmaktır.

Kitle şiddeti devlet güçlerini aktif desteklemekle ortaya çıkacağı gibi, ordu ve polisin müsamahasına sığınarak katliamda doğrudan yer almayı da içerebilir. Yaşı uygun olan okurlar 1965-1966'da Endonezya'da yaşanan büyük komünist katliamını hatırlayacaktır. Endonezya Komünist Partisi'nin 3,5 milyon üyesi vardı ve kendisine bağlı işçi ve köylü sendikalarının üye sayısı da 20 milyonun üzerindeydi. Söz konusu iki yılda 500-800 bin kişi öldürüldüğü tahmin ediliyor. Ordunun ve öteki devlet güçlerinin de bu katliamda rolü bulunmakla birlikte, özellikle kırsal alanda halkın bir kesiminin "ulusu ve dini korumak" adına komünist partisi üyelerine karşı büyük saldırılar düzenlediği biliniyor.

Endonezya'daki komünist katliamı için "CIA'nın rolü vardı" denilir. Mutlaka vardı, devletin ve ordunun rolü de vardı, ama bu kadar büyük bir katliamın sadece devlet güçleriyle gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Ölü sayısı devlet denetiminin görece zayıf olduğu kırsal alanda özellikle fazladır.

Bu konuda geçen yıl yayınlanan bir kitap, 20. yüzyılda kitle şiddetinin tanınmış örneklerini inceliyor. Ki-

tabın İngilizce adı: **Extremely Violent Societies: Mass Violence in the Twentieth Century**. Almanca'da ise, **Extrem Gewalttätige Gesellschaften: Massengewalt im 20. Jahrhundert** adıyla yayınlandı. Kitapta 20. yüzyılın kitle şiddetinin bilinen birkaç örneği incelenmiş: Endonezya, Ermeni soykırımı ve Bangladeş'teki kırım. Hepsi bu kadar değil, örneğin Ruanda incelenmemiş. Naziler dönemi hakkında çok yayın yapıldığından olsa gerek kitaba alınmamış. Kitap, devletin ve paramiliter güçlerin uyguladığı şiddetin gölgesinde kalan kitle şiddetinin gözden kaçırılmaması gerektiğini belirten bir önsözle başlıyor.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde, İttihat ve Terakki'nin iktidarda olduğu yıllarda gerçekleştirilen Ermeni soykırımı için de aynı saptama yapılmalıdır. Ermenilerin Anadolu topraklarından sürülmesi ve fiziki olarak ortadan kaldırılmaları konusunda iktidarın kararı vardır. Bu amaçla ordu, Hamidiye Alayları, Teşkilatı Mahsusa kullanılmıştır, ama halkın (Kürt ve Türk) yerine göre aktif ve pasif desteği olmadan yarı-feodal bir ülkede geniş kapsamlı bir katliamın yapılması da mümkün değildir.

Ermenilerin mallarına yerel eşraf ve halkın bir bölümü el koymuştur. Bu konuda Van kentinin konumu en çarpıcı örnek olsa gerektir. Ermenilerin bu önemli kentinde neredeyse Ermeni kalmamış ve kent bir Kürt kenti durumuna gelmiştir. Ermenileri koruyan Kürtlerin ve Türklerin bulunduğu belirtiliyor. Buna karşı çıkan yok, ama bu koruyucular bize özgü bir durum değildir.

Yahudi soykırımına karşı çıkan ve bazıları NS-

DAP üyesi olan Almanlar da vardı ve bu insanlar hayatlarını tehlikeye atarak bir bölüm Yahudiyi kurtarmıştır. Ne ki, bunlar azınlıktadır ve Yahudi soykırımının geniş boyutunu önemli oranda etkileyememiştir. Benzeri bir durum tarihimizde de vardır. Bazıları yerel düzeyde devlet yönetici olan kişiler, bazı müftüler ve halktan kişiler Ermenileri saklamışlar, korumuşlardır; ama onların tutumu geneli belirlememiştir.

Ermeni soykırımı konusunda somuta inen araştırmalar yapılması önemlidir. Bu kırımın her yerelde nasıl hayata geçtiği olabildiğince iyi araştırıldığı oranda yaşananların boyutu daha somut ortaya çıkacaktır. Bu konuda önemli adımlar atılmış olmakla birlikte yapılması gerekenin büyük bölümü araştırmacıları bekliyor.

Alman kütüphanelerinin raflarını “Ermeni soykırımında Almanya’nın rolü” konulu kitaplar doldurmaya başladı. Almanya, Osmanlı İmparatorluğu’nun askeri müttefikiydi ve İmparatorluk’ta büyük bir Alman nüfuzu vardı. Almanya’nın soykırımdan haberinin olmaması ve bunu hiç yönlendirmemiş olması mümkün değildir. Yıllarca Çanakkale Savaşı sırasında Alman subaylarının önemli rolünü dikkate almayan bizdeki tarih yazımının, iyice sıkışınca Ermeni soykırımının sorumluluğunu da zamanın Almanyasına yıkması beklenebilir pekâlâ.

23.4 2012

21. yüzyılın ilk on yılını bitirip sonraki on yıla girerken ne yapıyorsun, diye sorarsanız, evdeyim diyeceğim. Bitirmem gereken işler var. Gecenin ilerleyen saatlerinde fikrimi değiştirip dışarı çıkar mıyım, bir dernekdeki arkadaşların yanına gider miyim, şu anda bilmiyorum.

Sevdiğim kırmızı şarabı açtım. Grand Vin de Bordeaux serisinden Saint-Emillion Grand Cru – 2007. Yıllarca çeşit çeşit Fransız kırmızı şarabı içtikten sonra bunda karar kıldım. Son derece güzel...

Neredeyse iki aydır sigara içmedim. Bıraktığımdan değil, 16 yaşından beri sigara içerim ama canım isteyince. İlerleyen saatlerde bir Monte Kristo Nr. 5 yakabilirim. En sevdiğim purodur. Küba malı ve sert tütün...

Bunun dışında en sevdiğim müzikleri dinleyeceğim. Yılbaşında genellikle Tv izlemem, hele de Türkçe Tv'leri... Alman Tv'lerinin eski müzik programları olursa, izlediğim olur.

İlk dinleyeceğim şarkı, Scott McKenzie'den San Francisco. Bu şarkıyı neden eskiden beri severim, ben de bilmiyorum. Belki 1968 ile ilgilidir, onun için. ABD'deki 1968'in önemli yerlerinden birisi San Francisco'dur.

Sonra, Joan Baez + Bob Dylan'dan Blowing in the Wind. Bu şarkı için "bütün zamanların en iyisi" diyenler de vardır. Tam bir '68 şarkısıdır.

Eskiden üçüncü isim olarak yine Joan Baez'dan We Shall Overcome'ı sayardım. Siyahların eşit haklar için Washington yürüyüşlerinde seslendirdikleri şarkıdır. Daha sonra fikrimi değiştirdim.

Fransız milli marşı La Marseilles'i eskiden beri hem içeriğiyle hem de bestesiyle severim. Mirelle Mathieu ise en sevdiğim şarkıcıdır. Fransız devriminin 200. yılında bu marşın Mathieu tarafından Eyfel Kulesi altında orkestra eşliğinde söylenmesini dinleyeceğim. Artık marşı mı dinlersiniz, yoksa Mathieu'yü mü izlerim, orasını bilemem.

Aux armes citoyen, ya da silaha sarılın yurttaşlar çeşitli şekillerde söylenebilir ama bunu söylerkenki yüz ifadesi izlenmeye değer...

Sevdiğim bir sürü müzik var, hepsini saymayayım.

Grup Yorum'dan Cesaret'i severim ama yeni söylenmişleri hiç hoşuma gitmiyor.

Gece yarısına doğru hayatımın kitabını açıp biraz okumayı düşünüyorum. Nietzsche: Zerdüşt Böyle Dedi... Bu kitabı ilk kez 19 yaşındayken alıp okumuş ve abartmasız bir hafta etkisinden kurtulamamıştım. Bir kitabın insan için çok etkileyici olması, o insanın kitapla özel bir iletişim kurabilmesine bağlıdır. Kitap size özellikle hitap ettiği için bu kadar etkili olmuştur. Bir şeyin doğru olduğuna inanıyorsan, gireceksin ve yapacaksın. İstersen tek başına ol, isterse herkes sana karşı olsun.

Nietzsche'nin bir sözü daha vardır ki, yıllardır sü-

rekli kafamdadır: **“Gelecek de en az geçmiş kadar bugünü belirler”**. Ben bunu sürekli uyduğum bir kural haline getirdim. İnsanı belirleyen sadece yaptıkları değil, bundan sonra yapacaklarıdır. Şimdiden yapmaya başladıklarıdır.

Daha yapacağım –hem de önemli- şeyler var. Bazı arkadaşlar diyorlar ki; iyi de, sen 60 yaşındasın!.. Ne olmuş yani!.. Bedenin, isteklerini yapabilmen için gerekli performansı gösterebilecek durumda mı? Evet!.. O halde mesele yok. Zaten bedensel olarak iyi durumda bulunmanız, psikolojinizin iyi olmasına doğrudan bağlıdır. Kötü bir psikoloji hemen olmasa bile yıllar boyunca beden sağlığını da etkiler.

31.12.2009

2013 BİTERKEN

İyi bir yıl geride kalıyor denilebilir. İyilik, doğal olarak, öncelikle kendi açımındandır. Bunun genelle ilgili olan yanlarının yanı sıra kişisel yanları da vardır.

Yılın genelli özelli önemli olaylarına şöyle bir göz atacak olursak...

1) Neredeyse beş yıldır uğraştığımız mesele sona erdi. Zaten sonuna iyice yaklaşmıştık. Tek sorun kalmıştı: her yönüyle durumu ortaya çıkmış, devrimci hareketten dışlanmış Lazkiyeli Muhabarat'ın Acilciler adını kullanmayı sürdürmesi...

Bu ismi kullanarak yıllardan beri yapmaya çalıştığı Muhabarat'ın devrimci hareket içine sızması girişimi engellenmişti. Konuyu bilmeyen yoktu, bu iş bitmişti. Acilciler adını artık sadece dikkat çekmek için kullanıyordu.

Tarihinde hiç de iyi bir rolünün bulunmadığı bir hareketin adını, 25 yıl önce sona ermiş bir hareketin adını, dikkat çekmek için kullanıyordu.

Kendince haklıydı tabii... Eğitimi sanat okulu düzeyinde olan, 30 yıldır taş üstüne taş koymamış, her alanda iyice gerilerde kalmış bir tip başka nasıl dikkat çekebilirdi!

Reyhanlı katliamında parmaklar bu zatı göstermeye başlayınca panikledi ve "Acilciler 20 yıldır yoktur" dey-

verdi.

Eh doğrusu, Hatay halkını Suriye'den kaçmak zorunda kalan mültecilere karşı eyleme çağırarak, "Acilciler yakında Hatay'da eylem yapacak" diye ilan eden bir zat ortada dururken, parmaklar katliamının sorumlusu olarak başka kimi gösterecekti?

Her zamanki yalancılık, palavracılık ve beceriksizliğini burada da gösterdi. Reyhanlı katliamının iddianamesinin bir bölümü basına sızdı ve bunu bu sayfada yayınlamıştık. Yine daha önce basına sızan bilgilerle birleştirildiğinde Lazkiyeli Muhabarat'ın Reyhanlı katliamındaki rolü telefon konuşmaları ve diğer türlü haberleşmelerin izlenmesiyle tespit edilmiş durumda...

Katliamın sorumlusu olarak yakalanmış olanların politik kişiler olmadıkları, bir bölümünün uyuşturucu kullanıcısı olduğu söyleniyor. Doğru olabilir ve bu tür elemanlar Lazkiyeli Muhabarat'ın sevdiği türden elemanlardır.

1980 yılında 12 Eylül'den kısa süre sonra Ali Çakmaklı'nın Adana'da katledilmesi için kullanılan kişiler politik kişiler miydi?

"Önüne bir şişe şarap koy, her şeyi anlatsın" denilecek tipler değil miydi?

33 yıldır değişen bir şey olmamış anlayacağınız, yine aynı "eylem kadrosu"...

Uluslararası yakalama emriyle aranan, El Nusra'nın

Banyas'ta 60 kadar sünninin katledilmesiyle ilgili olarak kellesine ödül koyduğu (katliamı kendisi üstlenmiş, videosunu yapıp dağıtmıştı) Reyhanlı canisi, Acilcilerle herhangi bir ilişkisi bulunmadığını, -kendi ifadesiyle- 20 yıldır bu örgütün adını kirli amaçları için kullandığını itiraf etmiş bu kişinin tarihimize herhangi bir ilişkisi kalmamıştır.

Suriye'deki çok sayıda çeteden birisinin sorumlusu olarak faaliyetini sürdürmesi bizi ilgilendirmiyor.

Biz çapulculuğa, iktidar yalakalığına, vatan savunması adı altında "örgütten çalarak sahip olduğum mallarımı savunuyorum" türünden pisliklere hiçbir zaman bulaşmadık.

Acilciler tarihindeki suçları unutulmadı ve bunların hesabını fırsat ortaya çıktığı gün verecektir.

2) Gezi eylemleri bu ülke tarihindeki en büyük kitle eylemidir. 90 yıllık Cumhuriyet tarihinde bu kadar yaygın ve kitlesel eylem yaşanmamıştı. Yıllardan beri yaşanan uyuşukluğun ve boş vermişliğin ardından, bu halktan bir şey olmaz düşüncesinin yaygınlaştığı bir ortamda, Gezi eylemleri büyük patlamanın göstergesi oldu.

Toplumda, özellikle de kentlerde ve yaşı otuzun altında olan insanlarda büyük bir tepki birikmiş ve bu tepki kendini yakın tarihimizin en yaygın ve kitlesel eylemleri olarak ortaya koydu.

Gezi'nin ne kadar etkili olduğunu anlamak için

AKP'nin kimyasını nasıl bozduğuna bakmak yeterlidir. AKP Gezi'yi değişik Kürt örgütlerinden daha iyi anladı, onun kendisi için nasıl bir tehdit olduğunu hemen gördü ve vahşice üzerine yürüdü.

Cumhuriyet tarihinin büyük yolsuzluklarından birisine yönelik eylemlerde de aynı durumu görüyoruz. “Hükümet yıpranmasın, çözüm süreci tehlikeye girmesin” anlayışıyla hareket edenler de bulunmakla birlikte, bu ülke tarihinde ilk kez büyük yolsuzluklar protesto ediliyor. İktidar –doğal olarak- bunlara da saldırıyor.

Tarihimizde kuraldır: iktidara gelen yer, bazıları yemenin ötesinde deveyi hamuduyla götürür. Yıllardan beri alışlagelmiş bu uygulama ilk kez varlığını hissettirecek büyüklükte eylemlerle protesto ediliyor.

Bu eylemler için daha büyük ve yaygın olmalıydılar denilebilir, itirazım yok... Ama unutulmaması gerekir ki, “iktidara gelen yer” anlayışının yerleşik olduğu bu ülkedeki ilk yolsuzluğu protesto eylemlerini görüyoruz.

Eskiden yolsuzluklar “kayıkçı döğüşü” kapsamında protesto edilir, muhalefet iktidarı protesto ederdi! Protestonun tek gerekçesi de, “o yedi, ben yiyemedim” gerçeğine dayanırdı. Halkın protestosu söz konusu olmazdı.

90 yıllık Cumhuriyet tarihinde bunu ilk kez yaşıyor olmak acıdır ama artık bir ilk olarak vardır.

3) Bu yılki başka bir önemli olay, tarihimizle ilgili iki kitabın yayınlanmasıdır. **Sol İçi Şiddet ve Nebil Rahuma**

Olayı ile Mehmet Koç – Bir Örgüt Bir Hayat kitapları yayınlandı. İlk kitabın basımı bizi memnun etmedi ve daha iyi ve genişletilmiş baskısını yapacağız. Yine de her iki kitapla ilgili olarak bize ulaşan güzel değerlendirmelerden mutlu olduk...

4) Birkaç yıldan beri yapmayı düşündüğüm ama bir türlü fırsat bulup yapamadığım işi yaptım: Uluslar arası büyük bir arşiv kuruluşuna Yazın ve Emek'in (sonraki adıyla Avrupa'da Emek) onlarda eksik olan sayıların yaklaşık tamamını ilettim. Kitaplarım iki eksiğiyle onlarda zaten bulunuyordu, bu eksikliği de tamamladım.

29.12.2013

2014 PLANLARI

2014 yılına girerken birkaç yıldan beri bildiğim ama yeniden her duyduğumda da fazlasıyla hoşuma giden bir konuda tamamlayıcı adım atmam gerekiyor: Türkiye Devriminin Acil Sorunları'nın (TDAS) kitap olarak yayınlanması.

Fazlasıyla hoşuma giden, 1974 yılında yazmaya başladığım ve 1975 yılı yaz aylarında tamamlanan ve zamanın koşulları uyarınca yasadışı bir broşür olarak basılıp yayınlanan TDAS'ın "o günden bu güne kalan en önemli yapıt" olarak değerlendirilmesi.

Teorik üretim konusunda garip bir soluz. Her konuda yüzlerce sayfa yazılır ve bir süre sonra yazarları tarafından bile unutulup gider...

Üç Dünya Teorisi'ni hatırlarsınız. Bizde bu konuda yazılanlar birkaç dolabı dolduracak kadar fazladır, ama şimdi kimse tarafından hatırlanmamaktadır.

Başka örnekler de verilebilir. TDAS'ın yerinin farklı olması ister istemez insanın hoşuna gidiyor.

Bugün bile okunabilecek bir yapıt. Solda en fazla tartışma yaratan broşürlerden bir tanesidir. Broşürün son birkaç yıldır yeniden ilgi çektiğini bana gelen iletilerden de anlayabiliyordum. Bu iletilerin bir bölümünü hayretle

okuduğumu belirtmem gerekir.

Bazı arkadaşlar çağdaş emperyalizmin analizini yapmaya çalışıyorlar ve “4. bunalım döneminde yaşadığımızdan” söz ediyorlardı.

TDAS’ın alameti farikalarından bir tanesi, açık olarak 4 belirlemesini kullanmasa bile, 3. bunalım döneminin sona erdiğini ve yerini başka bir döneme bıraktığını belirtmesidir. (Aslında el yazısıyla yazımda gerekçelendirerek ve açıkça 4 demiştim ama İlker ve Necati’nin “bir de bununla uğraşmayalım” ısrarı üzerine çıkarmıştım. Nasılsa içerik olarak aynıysa söyleniyordu ve buna itiraz yoktu.)

TDAS’ta bunalım dönemlerinin kriterleri ve bu temelde emperyalist bunalım dönemlerinin birbirinden nasıl ayrılacağı anlatılır. İlk üç dönem bu kriterler temelinde belirtildikten sonra 4. dönemin özelliklerinden söz edilir.

Emperyalizmin içinde bulunduğumuz dönemine 4. dönem demek mümkün değildir. Şu nedenle ki, 1989-1991’de sosyalist blokun dağılması emperyalist sistemin genel işleyiş mekanizmasını büyük oranda etkilemiştir. Başka bir deyişle 4. dönem 1989-1991’de sona ermiştir.

Bunları TDAS’ın bu baskısına uzun bir önsöz yazılmasının gerekliliğini belirtmek için belirtiyorum.

Bazı kişiler halen Mahir Çayan’ın SSCB Bilimler Akademisi’nden alarak kullandığı emperyalizmin üçüncü bunalım döneminde duruyorlar. Konumuz bunlar değil. 40

yıl öncesindeki değişimleri bile anlamamış insana bugün bir şey anlatmak mümkün değildir, gerekli de değildir.

1975’de yayınlanan TDAS’ta güncel bir analiz yapılır ve üçüncü bunalım döneminin bitişı ve dördüncü bunalım döneminin başlangıcı olarak 1971 yılı verilir. Bu tarihin sembolik olduğu kolaylıkla anlaşılabilir ve zaman birkaç yıl ileriye de çekilebilir. Önemli olan, yeni dönemin özelliklerinin ne olduğudur ve bunlar belirtilmiştir.

Bu özellikler 1989-1991’de yeniden büyük bir değişime uğradı ve ardından da 20 yıl geçti. Bu dönemin analizi ni yapmam gerekiyor ve önsöz de bunu içerecektir.

Bildiğim bir konu ama yine de hazırlanmam gerekir ve bu nedenle de birkaç ay zaman alacaktır.

TDAS hangi koşullarda, neden ve nasıl yazıldı konusunu hemen anlatabilirim ama bu yeterli olmaz. TDAS’ın yazılmasının üzerinden 40 yıl geçti ve bu dönemde emperyalizmde ne gibi değişiklikler oldu. Çok büyük ve hatta ansiklopedik bir konu olduğunu biliyorum ama uzunca bir önsözde ana hatlarıyla açıklanması gerektiğini de biliyorum.

Geçtiğimiz yıllarda TDAS ile ilgili beni güldüren bazı olaylarla da karşılaştım.

Birisi, TDAS’ta olduğu gibi çağdaş bir emperyalizm analizi yapabilmek için ekonomi çalışacağını söylemişti!

Ona, “çağdaş emperyalizm analizini ne kadar yapabilirsin, bilemem, ama ekonomiye fazla önem verirsen

yapamayacağını söyleyebilirim” demiştim.

Ekonomik verilerden politik sonuçlar çıkarmak, politik genellemeler yapmak, ekonomi eğitimiyle kazanılabilecek bir özellik değildir.

Emperyalizmin genel analizi ve bunalım dönemlerinin özelliklerinin ayrıştırılması için ekonomik veriler gereklidir, ama bu verileri alt alta sıralayarak hiçbir yere varamazsınız.

Emperyalizmin bunalım dönemleri sadece ekonomik verilerle anlaşılabilir. Bunlar da gereklidir ama yeterli olmaktan çok uzaktır. Politik sonuçlar çıkarmayı ve bunları genellemeyi bilmeniz gerekir.

Buradan önümüzdeki yıl yayınlanacak broşürlere geçeyim.

Acil hareketinin iki temel yazısı daha vardır: Rus Devriminden Çıkan Dersler ile Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz.

İlki üzerinde bugüne kadar gereken önemde durulmadı diyebilirim. Bu broşür 1973 yılında yazıldı ve 1974 başlarında teksirle basılarak broşür olarak yayınlanmıştı.

İki nedenle önemlidir:

Birincisi: Üç yıl sonra Ekim devriminin 100. yılıdır ve bu devrimin değerlendirilmesinde iyi bir kaynaktır.

İkincisi: Bu broşürü yazmasaydım TDAS'ı yazabilmem mümkün olmazdı.

Bu broşüre de önsöz yazacağım ama kısa olacak...

Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz'i ise İlker 1975 sonunda tamamlamıştı. Yine dönemin koşullarına uygun olarak illegal olarak yayınlanması O'nun ölümünden sonra gerçekleşti ve adıyla yayınlandı.

Bu broşüre de kısa bir önsöz yazacağım.

İlker Akman, yeni kurulan Milliyetçi Cephe hükümetinde MHP'nin devrimcilere saldırmakta asıl güç olarak öne çıkışını bu broşürde -devrimci harekette ilk kez olarak- belirtir.

Bu kez bütün yazılar yazarlarının adıyla yayınlanacak... O zamanki mahzurlar (141-142. maddelerin varlığı) artık söz konusu değildir.

Tahmin edebileceğiniz gibi hayli sıkışmış durumdayım. Önceden de yazmıştım; üçüncü üniversite hayatımda ana bölüm felsefe yan bölüm tarihte bu yarı yılda üç ders birden aldım ve bunları vermem gerekiyor.

Tarihte 1968 Çekoslovakya ve Ota Şik (dönemin önemli sosyalist economicilerindendir) konusunda eski bilgime yenileri eklendi. Önceden de bildiğim gibi (BKz. 1989 Berlin Duvarı kitabı) 1989'un gelişi 20 yıl önce belirtilmişti: böyle devam ederse çöküş kaçınılmazdır. Buna yeni bilgiler eklendi. Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nden Fritz Behrens ile Ota Şik'in yakınlıklarını da bu vesileyle öğrenmiş oldum.

Teorik felsefe bölümünden Determinizm Mitosu

dersi ise bambaşka bir alana açılmak için yararlı oldu. Beyin araştırmalarını felsefi açıdan konu alan bu ders, sadece beyin araştırmasının değil fiziğin de açıklamakta yetersiz kaldığı olguları incelemesi açısından önemli...

Fizikteki büyük yetersizliği eskiden de biliyordum (birleşik alan teorisinin bir türlü kurulamaması ya da büyük cisimleri inceleyen görelilik kuramı ile atom altı dünyanın parçacık fiziğinin birleştirilememesi) konusu... Beyin araştırmalarında benzeri bir durumdan daha da ilerisi bulunuyor. Aslında sorun, beyin araştırmasının doğa biliminin sınırlarını aşmasıdır. Beyin araştırmalarının bir amacı hastalıklarla ilgili ise (ki bu konuda büyük ilerleme var), başka bir amacı da insan bilincinin fiziksel ve kimyasal temellerini bulmaktır. İnsan bilincinin beyindeki nöronların hareketiyle ilişkisi nedir? Bu nöronlar hem kaslara elektrik akımı iletiyorlar ve hem de bazı kimyasal reaksiyonlarla ilişkili durumdalar. Mesela insanın belirli bir kararı almasıyla beyindeki bu fiziksel ve kimyasal aktivitenin nasıl bir ilişkisi bulunuyor? Bu konuda yapılmış hayli ilginç deneyler var ve bazı sonuçlar da elde edilmiş, ama buradan genel bir insan bilinci teorisine ulaşabilmek mümkün görünmüyor.

Çok ilgimi çeken deney, bilinçaltının bazı insan davranışlarını nasıl belirlediğinin deneysel olarak ortaya çıkarılmasıydı. Bir konuda aniden tepki gösteriyorsunuz ve beyin ne yapıldığıнын bir ile üç saniye sonra farkına varıyor. Önce yapıyorsunuz, daha sonra ne yaptığınızın bilincine ulaşıyorsunuz.

Bu durumu açığa çıkaran ve bilinçsiz hareketle bey-
nin bunu algılaması arasındaki o kısa zamanı ölçebilen
Libet deneyi müthiş bir şey...

Bunun için insan kafatası biraz delinerek beyindeki
elektrik akımını ölçebilen bir elektrot yerleştiriliyor...

Deneyle uğraşan bilim insanlarından bir tanesi ken-
di kafatasının delinerek elektrot yerleştirilmesini bile is-
tiyor.

Bu durum aklıma Pasteur'ü getirdi. Kuduz aşısını
bulan Pasteur, kuduzun sindirim yoluyla bulaşamayaca-
ğını, doğrudan kana karışmanın gerekli olduğu görüşün-
deydi. Bu görüşünü ispatlamak için kuduzdan ölmüş bir
hayvanın etinden yer, bir şey olmaz. Ardından kuduz bir
köpeğin salyasından içer, mide asidi öldürücü olduğu için
yine bir şey olmaz.

Bir zamanlar bilim insanları böyleydi işte!

1970'li yıllarda bile böyle insanlar varmış demek ki...

Üçüncü ders, felsefe tarihiyle ilgili Ontoloji başka
adıyla varlıkbilim. Amacı her şeyin sınıflandırılması... Her
şey denilince gerçekten her şey anlayın... Sadece fiziksel
dünya değil, düşünce ve duygu dünyası da buna dahil...

Sınıflandırma konusu değişik özellikler arasında-
ki ilişkiyi de size veriyor ve bu konuda değişik teoriler
var. Aristoteles'ten başlayarak tartışılması bitmemiş bir
konu... Ontoloji'nin temel kitaplarından bir tanesi de
Aristoteles'in ilgili kitabı... Tabii değişik yönlerden aşıl-

miş ama ortaya attığı sorular ve aşılmış da olsa çözüm yolları tartışmaya ve yeni çözüm yollarına halen kaynaklık yapıyor.

Bir insanın 2500 yıl boyunca insanlığın düşünce dünyasında önemli yer tutması müthiş bir şey...

Bu arada belirtmek gerek: bizde sol Aristo'yu küçümser... Nedeni de, Felsefeye Başlangıç İlkeleri adlı aşırı basitleştirilmiş bir anlatıma sahip olan kitaptır.

“İnsanlar ancak yaşamak için temel ihtiyaçları karşılandığında bilimle uğraşabilirler.”

Bu görüşün Marx-Engels'e ait olduğunu sanıyordum ama yanlış biliyordum. Görüş Aristoteles'e aitmiş.

Burada kastedilen bilim, herhangi bir pratik ihtiyaca cevap vermek amacıyla yapılmayan bilimsel çalışmadır...

2500 yıl önce uygulamalı bilimle üretildiği sırada hangi uygulamada kullanılacağı belli olmayan bilim arasındaki farkı görebilmek muhteşem bir performanstır.

Ontoloji konusunda daha fazla çalışmam gerekiyor...

2014 yılı iki önemli yıldönümünü içeriyor: Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının 100. yılı ve Berlin Duvarı'nın yıkılışının 25. yılı...

Fırsat bulabilsem de DAC'deki ırkçılığı yazabilsem diyorum ama bilemiyorum.

Temel bilgim var. Anti faşist mücadelenin önemli bir kültürel yönünün olması ve tekelci burjuvazinin iktidardan uzaklaştırılması ve üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin kaldırılmasıyla bitmemesi... Faşizmin önemli bir kültürel yanı vardır ve bu yönle hesaplaşma sadece nedenler ortadan kaldırılarak olmaz.

Üstyapıların da kendi tarihi vardır (Althouser)... Kültür sadece üst yapı değildir ve dahası değişik toplumsal sistemlerde de eskinin önemli özelliklerini sürdürerek devam eder.

DAC faşizmle kültürel hesaplaşmayı hayli eksik bıraktığı için (tekelci burjuvazinin iktidardan uzaklaştırılması yeter anlayışı) bu ülkede yasak bile olsa her zaman ırkçılık olmuş ve 1989'dan sonra da bu bölgede Naziler verimli bir zemin bulmuşlardır.

Büyük bir konu, yapabilir miyim, bakalım artık...

31.12.2013

2020'YE DOĞRU

Birkaç gün sonra geride bırakacağımız 2019 benim açımdan fena sayılmazdı. Arada bir canım sıkılmadı değil; ülkenin haline, sosyalistlerin durumuna bakıyorsunuz ve canınız sıkılıyor. Sonra kendinize soruyorsunuz; yapabileceğinin en fazlasını yapabiliyor musun? (Benim için “en fazla” mevcut koşullar içinde yapılabilecek olanın en az yüzde 80’idir. 1982 gibi “yüz üzerinden yüz” yaptım diyebileceğim yıl olmadı değil ama insan her zaman aynı-sını yapamaz.) Bu soruya rahatlıkla “evet” diyebiliyorum ve bu durumda canımı sıkmaktan başka da yapabileceğim Şey bulunmuyor.

2019’da iki kitabım ıktı: **Küresel iç savaş ve Türkiye ile TDAS’ın Tarihi**. İlkini 2018 sonlarında bitirmiştim ama yayınlanması biraz gecikti ve 2019 başlarında çıktı. 2019’da üçüncü üniversiteyi de bitirdim.

Edebiyata yeniden yönelmeye karar verdim ama bunu nasıl yapacağım konusunda kafam henüz açık değil. Önce yeniden iyi bir edebiyat okuru olmak gerek, sonrasına bakalım...

Bu kararı vermek zorundaydım çünkü edebiyat beni sürekli kendine çekiyordu ve bu duygu uzaklaştırdığımı sandığım zaman da gitmiyordu, açıkça rahatsızlık veriyordu. Madem ille de istiyorsun, ver kararını da yap ba-

kalım...

Zor iş ama mutlaka isteyince karar vermekten başka yapılacak şey kalmıyor.

Sağlık yönünden kayda değer bir gelişme yok. Dişlerim gençliğimden beri iyi değildir, tansiyon da biraz yüksek; bunun dışında bir şey yok. Fazla kilo yok, şeker normal, kalp ve karaciğerde sorun yok... Sağlığım için ayrıca kafa yormam gerekmiyor.

Gelecek yıl ile ilgili olarak planlar şöyle...

Bulgaristan örneğinden hareketle sosyalizmden kapitalizme geçişi yazacağım. Bu kitabın **1989 Berlin Duvarı** gibi kendi alanında isim olacağını şimdiden söyleyebilirim.

Kitap konusunda **TDAS**'a çözüm bulmamız gerekiyor. **40 Yıl Sonra TDAS** başlığı altında yayınlanan toplu yazılar neredeyse tükendi. İkinci baskı yapmak gerekebilir ama nasıl? Bir kere sadece **TDAS** (1975) orijinal metni ve **40 Yıl Sonra TDAS** yazılarını basmak gerekir. Diğer yazılar bir kere yayınlandı ve artık pek ilgi çekmezler.

Yeniden basarsak eğer bunun farklı bir ikinci baskı olması gerekir. **40 Yıl Sonra TDAS** yerine **45 Yıl Sonra TDAS** yazısının yazılması gerekir. İlk yazı **TDAS**'ın güncellenmesiydi ama aradan beş yıl geçti. Çok şey değişmedi ama değişenler oldu ve bunların ifade edilmesi gerekir.

Böyle bile yapsak kitap A5 formatında 350-400 sayfa arasında tutacak. Ekonomik yükü fazla ve ikinci baskı ol-

duğu için zamanla yine tükenir ama yavaş olarak. Bunun ekonomik yükünü iyi hesaplamak gerek tabii...

Şu anda kaç tane kaldığını tam olarak bilmek mümkün değil ama Türkiye'dekini, Avrupa'dakini, internet sitelerindeki toplarsanız 40-50 taneden fazla çıkmaz ve bunların tükenmesi de uzun sürmez.

Mart 2015'te çıkan ve 1000 tane basılan kitap beş yılda neredeyse tükenmiş. Rezalet bir durum aslında ama ülkede okuma oranı bu kadar zayıftır. Beş yılda 1000 kitabın satılmasını "iyi" olarak görenler olduğunu da biliyorum; "iyi"ye bakıp durumu anlayın artık...

Bazı eski arkadaşların TDAS'ın legal basılmasına şaşırıklarını öğrendim, onların şaşırması da beni şaşırttı. Hiçbir zaman gizlilik meraklısı olmadık, tersine imkân bulduğumuz oranda legalde kaldık. Düşünün ki 1974 yılında ben yeni kurulan Kimyagerler Derneği başkanıydım. Sonraki yıl da İlker TMMOB'de örgütlenme sekreteriydi. Kimyagerlik yeni bir ünvanı ve ODTÜ'den başka yerde verilmiyordu, kimya mühendisleri gibi bunların da kendine ait odası olması için çalıştık bir dönem... Daha sonra işe yarayacak ve yaramayacak ilişkiler kurduk bu süreç içinde...

TDAS'ın Tarihi'nde anlattığım gibi 1974 yılının Ankara'sında değişik siyasetlerden çok kişi bizi tanır, çünkü açıktaydık. O döneme ait yazılan anı kitaplarında sadece benim adımın geçmesi 1971 öncesinde tanınmamdan dolayıdır yoksa adı az bilinen ya da hiç bilinmeyen başkaları

da vardı.

Bu konuda nasıl bir çözüm bulabiliriz bilmiyorum, bekleyelim bakalım...

Üniversiteye devam etmek istiyorum ama yeni bir gelişmeyle canım da sıkılmadı değil... Felsefe bölümünü bitirdim ve güçlü sosyoloji bilgisine dayanmayan felsefenin ilgimi çekmeyeceğini de anladım. Adorno, Habermas gibi son dönemin önemli felsefecileri aynı zamanda sosyologdurlar. Modernizmdeki değişimi analiz eden sosyologların felsefeye yaklaştıklarını da yapıtlarından izlemek mümkündür. Bitmiş sayılan birey teorisi geç modernizmle birlikte yeniden ortaya çıktı. Bu birey bildiğimiz birey değil, toplumsal... Toplumun ayrışması, sert rekabet, dayanışmanın zayıflaması bunun hemen görülebilecek göstergeleri. Bu konuda yazılmış önemli her kitabı okumayı düşünüyorum. Birkaç tanesini bitirdim ve tamamı bitmeden modernizm sonrasıyla ilgili tartışmalar konusunda yazabileceğimi düşünüyorum.

Önemli bir konudur, çağdaş kapitalizm analizinden örgütlenmeye kadar birçok alanı kapsar. Geç modernizm –bazan post modernizm de deniliyor- ile ilgili eleştirileri okumayı bıraktım çünkü çıkış noktaları yanlış. Kapitalizmin 1980’li yıllardan itibaren belirginleşerek değişmediğini sandıkları için bu değişimden hareket ederek analiz yapmıyorlar; tersine 1945-1970 arasındaki kapitalizmin halen sürdüğünü sanıp o temelde eleştiri yapıyorlar.

Geç modernizmin eleştirisi yapılabilir ama önce

öğrenmek gerekir. Marksistler zaten her şeyi bildiklerini sandıkları için öğrenmek gibi bir ihtiyaçları da bulunmuyor.

Kapital'i okuyup çağdaş kapitalizmin işleyişini anlayacaklarını sanıyorlar. Okusunlar tabii de günümüze ait genel geçer belirlemeler dışında bir şey öğrenemezler.

Tekrar üniversite konusuna dönersem...

Kendi alanında tek olan, benim bitirme tezini yazdığım doçent gidiyor ve bu kötü oldu. Felsefe-tarih-sosyolojiyi birlikte ele alan başka alan da yok bölümde. Ya kendime başka bir konu bulacağım çünkü yüksek lisans aynı zamanda ihtisaslaşma demektir ya da bakalım artık nasıl olacak...

Bu arada önümüzdeki yıl 70 yaşını bitirmiş olacağım ama ne olmuş ki!

25.12 2019

20 HAZİRAN DÜNYA MÜLTECİLER GÜNÜ

Mültecilik insanlık tarihi kadar eski bir olaydır. Antik Yunan'da Homeros ve Aristoteles hayatlarının tehlikeye gireceğini düşünerek yıllardır yaşadıkları yeri terk edip başka yere gitmişler. Mutlaka bundan öncesi de vardır ama mültecilik yıllarca tanınmış isimlerle hatırlandı. Tanınmamış ve muhtemelen binlerce olan mülteci ise bilinmedi.

Büyük savaşlar büyük mülteci akınına yol açar, nitekim İkinci Dünya Savaşı'nda da böyle olmuştu. Bu dönemin bilinen mültecileri yine tanınmış isimlerdir: Almanya'yı terk etmek zorunda kalan Frankfurt Okulu temsilcileri Adorno ve Horkheimer gibi. Onlar kadar hızlı davranıp kaçamayan ve Fransa'da Nazilerin eline düşeceğini anlayıp intihar eden Walter Benjamin, Alman edebiyatının büyük yazarlarından Anna Seghers, Bertold Brecht ve çok sayıda adı bilinmeyen diğerleri...

Aradaki yılları atlayıp günümüze gelirsek, mülteciliğin ve genel olarak göçün eskisine göre kolaylaştığını belirtmek gerekir.

Bu saptama ters görünebilir; mültecilik yasaları bütün ülkelerde sertleştiriliyor, sınırlar daha sıkı kontrol ediliyor, Akdeniz ve Ege'de her yıl yüzlerce insan derme çatma deniz araçlarıyla Avrupa kıyısına geçmeye çalışır-

ken boğulup ölüyor.

ABD-Meksika sınırında ise Trump'un alının sıkı önlemleri yeterli görmeyip örnek istediği duvar var ama bir türlü yapılamıyor.

Bunların tamamı doğrudur ve destekleyen başka örnekler de bulunmakla birlikte yine de mülteciliğin eskisine göre kolaylaştığı şu nedenlerle savunulabilir.

Birincisi; mültecilik eskiden bilmediğiniz bir ülkeye, bilmediğiniz bir dilin içine gitmek demektir. 40-50 yıl öncesinde, 1970'li yıllarda bile durum böyleydi ama şimdi değildir.

İnsanlar önceden gitmiş tanıdıklarının bulunduğu ülkelere gitmeyi tercih ediyorlar. Hangi ülkeden gelerseniz gelin yabancıyı olmayacağınız bir ülke mutlaka vardır, orada yıllar önce işçi veya mülteci olarak gidip yerleşmiş olanlar vardır. Onların yanına gidebilmek hem kalacak yer bulmak hem de mültecilik işlemlerinin kolaylaşması demektir. Az da olsa çevreniz varsa iş bulma şansınız da artar.

İkincisi; tümüyle yabancı ülke yıllardan beri kalmadı. İnternete bağlanabilen herkes gitmek istediği ülke hakkında bilgi edinebilir; nereden ve nasıl gidilmesi gerektiği konusunda önceden yolculuk yapanlardan bilgi edinebilir.

Dört yıl önce Ortadoğu ülkelerinden çok sayıda insan yaya olarak Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışıyor-

du. Bu mülteciler için iki şey çok önemliydi: para ve cep telefonu. İlkinin önemi kolayca anlaşılabilir, ikincisi ise önde gidenin karşılaştıklarını geriden gelenlere bildirebilmesi için gerekiyordu. Sınırdan açık yer bulmak, kapatılmadan oraya yüklenebilmek için sürekli haberleşme büyük önem taşıyordu.

Üçüncüsü; mülteci yasaları değişik ülkelerde hiç durmadan sertleştiriliyor, o kadar ki yakında sertleştirilebilecekleri yer kalmayacak... Bunu aşabilmenin tipik yolu gelinen ülkede orada oturumu ve hatta vatandaşlığı olan birisiyle acele evlilik yapmaktır. Bunun için de çevre gereklidir ve elli yıl kadar önce zor bulunan bu çevre artık daha fazla mevcuttur.

Buradan Türkiye'deki duruma geçecek olursak önemli farklılıklarla karşılaşırız.

Öncelikle dikkat çekilmesi gereken, Türkiye'nin sadece göç veren değil göç alan bir ülke durumuna geldiğidir. Göç alma eskiden beri bulunmakla birlikte son on beş görünür duruma gelmiştir. Dört milyon kadar Suriyelinin yanı sıra, Iraklılar, Afganlar ve Afrika ülkelerinden gelen siyahlar bulunmaktadır.

İlk farklılık Türkiye'de OECD ülkeleri dışından gelenler için iltica yasası bulunmamasıdır. Suriye ve çevresindeki ülkelerden gelenlerin Türkiye'de ilticaya başvurma şansı bile yoktur. İltica edemezler, sadece "konuk" statüsünde kalabilirler.

Bu insanlar fiilen mülteci olmakla birlikte mülteci

statüsüne kavuşma imkanları bulunmamaktadır.

Yakın zamana kadar ülkede en ucuza çalışan ve en zor işleri yapan insanlar Kürtlerdi, bunların yerini Suriyeliler almış durumdadır. Önümüzdeki on yıl içinde ülkede çalışanların yaklaşık yüzde 10'unun bu "yabancılardan" oluşacağı tahmin edilmektedir. Tahmin edilebileceği gibi herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmadan çalışmakta ve değişik iş kazaları nedeniyle hayatlarını kaybettiklerinde adları da açıklanmamaktadır.

Değişik kararnamelerle işlerini kaybedenler, haklarında soruşturma açılanlar ya da artık bu ülkede yaşayamayacaklarını düşünenler her yıl değişik yollardan Türkiye'den çıkıp Avrupa ülkelerine geliyorlar. Kesin sayı bilinmiyor ama yıllık olarak 150-200 bin kişinin ülkeden gittiği tahmin ediliyor. Bunların büyük çoğunluğu yüksek eğitim görmüş meslek sahibi kişilerdir. Bunların yerine çevre ülkelerden sürekli yeni insanlar geliyor; ülke bir yandan boşalırken bir yandan da doluyor.

Mültecilik beş yıl öncesinden farklı olarak önemli bir sorun durumuna gelmiştir ama bunun bilincine yeterince varıldığı söylenemez.

Türkiye'nin zengin bir politik mültecilik tarihi bulunuyor ve bu tarih yazılmayı bekliyor.

Hemen her ülkenin böyle bir tarihi bulunmakla birlikte bizimki farklıdır çünkü mültecilik sürekli dir. Bir dönem gidenlerin ve politik iltica hakkı alanların bir bölümü daha sonra döner ama bu arada daha fazla yenileri gelir.

Türkiyeli mülteci kitlesinin sayısı, dönüşlere rağmen sürekli artıyor ve göçün bu artışın süreceği yönündedir.

Mültecilik dünyanın her tarafında var, bizde de yoğun olarak var.

12 Eylül'den bu yana 39 yıl geçtiğini düşünecek olursak, önce var olan gerçekliği kabul etmek gerekir. Mültecilik sadece bir ülkeden diğerine göçü değil, yıllardır yaşanan yerdeki tarihi de içermektedir.

Bu tarihle yakından ilgilenmenin zamanı fazlasıyla gelmiştir denilebilir.

19.6.2018

21 MAYIS 1864 ÇERKES SOYKIRIMI VE SÜRGÜNÜ

Konu öncelikle *E.H. Carr'ın Bolşevik Devrimi'nin* ilk kitabında anlattığı Ekim devrimi sonrasında Bolşeviklerin ulusal politikasındaki değişim bağlamında dikkatimi çekmişti. Baba tarafından Kıbrıslı anne tarafından Çerkesim ama kökenimle hiç ilgilenmedim. Çerkes kökenimi çok sonra öğrendim çünkü ailede hiç konuşulmazdı. Annemin anneannesi çerkes olduğuna göre, oradan sonrasına kadar gelmiştir. Ne zaman ve nasıl gelmişler, İstanbul'a nasıl yerleşmişler, hiç bilmiyorum, merak da etmedim.

Annemin anneannesi saraya dikiş diktiğine göre az değillermiş yani...

İnsanlarda önemli olan yaşadıkları sosyalizasyondur, nesiller öncesinden gelen kökenleri değil. Karadeniz kıyısında ve zamanın Çarlık Rusyası sınırları içinde yaşayan sayıca az bir halk olmalarının ötesinde Çerkes tarihini de öğrenmedim. Tek bildiğim, etnoloji dersinde öğrendiğim kadarıyla, Çerkeslerle Osmanlı sarayı arasındaki köle kadın ticaretidir. Daha önce Kuzey Afrika'dan hareme getirilen köle kadınlar daha sonra Çerkesler üzerinden getirilmeye başlanmış. Çerkeslerle saray arasındaki köle kadın ticareti bir dönem yoğunmuş.

Çarlık Rusyası Kafkasya'nın yanı sıra Orta Asya'da Türkistan denilen bölgeyi işgal ederek sömürgeleştirir ve

Kafkasya arlık için sürekli sorun olmayı sürdürür. Burada değişik halklar yaşar ve bağımsızlık için sürekli ayaklanırlar. Sadece 140 yıl önce değil, bugün de böyledir. Mesela Çeçenistan Rusya Federasyonu için sürekli sorundur. Putin devlet başkanı olduktan sonra bölgedeki hareketi kanlı olarak bastırır. Çeçenler komşu Dağistan'ı da işgal ederek İslam cumhuriyeti kurmak istemektedir. Çok sayıda een Kafkasya'dan Suriye'ye gider. Putin, Suriye'de bulunan yabancı savaşçılarda ilk sırayı Rusya Federasyonu vatandaşlarının aldığını söyler. Bunların bir bölümü daha sonra Libya'ya gidecektir.

Çarlık Rusyası Çeçenlerin Osmanlı topraklarına sürülmesine özellikle 1853-1856 arasındaki Kırım Savaşı'ndan sonra karar verir. Bu savaşta arlık'ın Osmanlı'dan yeni topraklar kazanmasını engellemek için İngiltere ve Fransa, zamanın en büyük iki sömürge imparatorluğu da Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte savaşa girerler. Kafkaslardaki durum karşık olduğundan Rusya buradaki birliklerini Kırım'a götüremez. Yaklaşık bir milyon kişinin öldüğü Kırım savaşı, 19 yüzyılın büyük savaşları arasındadır.

Kken konusuna dönecek olursak...

İnsanların kökenlerine fazlasıyla önem vermelerini eskiden beri anlamazdım. O kökenin kişinin üzerinde belirgin etkisi varsa, denilebilecek şey bulunmuyor ama bambaşka koşullarda sosyalle olup, daha sonra kökeni öğrenince buna yapışmak bence en başta psikolojik boşluğu gösterir. Bir bölüm devrimci 1980'den yıllar sonra

Çerkes olduklarını öğrenip bu yönde politika yapmaya başlamıştı. Yılların Çerkeslerden uzakta geçmiş, o toplumu tanımazsın, tarihini bilmezsin ama reel sosyalizm dağılınca içine düşülen boşluk bazı insanları kökenlerini araştırmaya itiyordu. Eskiden beri bazı insanlara “ama sen Kürtsün” denilmesini de garip bulurdum. Kişi yıllarca Türklerin arasında yaşamış, doğum yeri ve geçmişi açısından Kürt olabilir ama ilgisi kalmamış; bu durumda insan kazanmak amacıyla köken hatırlatmak garip bir politikadır ve buradan sonuç almak da zordur.

Doğal asimilasyona söylenecek bir şey yok; insanlık tarihinde sık olarak görülen zorla asimilasyonun kişiler üzerindeki etkisi ise farklı oluyor ve durumun kişiye özel değerlendirilmesi gerekir.

Türkçülüğün Esasları kitabını yazan ve dönemin Türk milliyetçiliğine etkisi yıllarca süren bir teori veren Ziya Gökalp Diyarbakır doğumlu bir Kürttür ya da 1970’li yıllar ve sonrasında yaptığı çok sayıda araştırmayla Kürt tarihine önemli katkıda bulunan İsmail Beşikçi’nin Türk olması gibi...

12 Mart darbesinden sonra Beşikçi **Doğu Anadolu’nun Düzeni** adlı kitabı nedeniyle yargılanırken askeri savcı kendisine, “Siz Türksünüz, ne gerek var bu yaptığınıza?” diye sorar. Aynı anlayış; Türk isen sana ne Kürtlerden...

Çerkesler önce Osmanlı’da ardından da Türkiye Cumhuriyeti’nde büyük oranda asimile oldular. Aynı

dinden olmaları bunu kolaylaştırdı. Devletin değişik kademelerinde görev aldılar, aralarında Türk milliyetçiliği yaygındır. Türk milliyetçiliğinin önemli isimlerinden Yusuf Akçura da Kafkasya'dan gelmez. Cumhuriyeti kuran kadro içinde de –Mustafa Kemal dahil- Balkan kökenliler önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu için yıllarca en önemli bölge Balkanlardı. Çöküşü özellikle hızlandıran bu bölgenin kaybı oldu. Birkaç yüzyıldır bu bölgede yaşayan Müslüman halk ulusal devletlerin kurulması sonucu Anadolu'ya göç etmek zorunda kaldı. Anadolu nüfusunun oluşmasında Balkanlar ve Kafkasya'dan gelen dış göç önemlidir. Anadolu Osmanlı'nın geri bir bölgesiydi ve Cumhuriyet döneminin Türkleri de bu alana alışamadılar. Durum halen de böyledir.

Bunları yazarken moralim bozuldu çünkü okumaya başlayıp sonra bıraktığım Wolfgang Reinhard'ın Avrupa sömürgecilik tarihini anlatan 1600 sayfalık kitabını hatırladım. Sömürgecilik İngiltere ve Fransa başta olmak üzere zamanın Avrupasına özgü bir olaydır. Hollanda, İspanya, Portekiz, Almanya ve Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu'nu da Avrupa kapsamında sayarsanız, sömürgecilik neredeyse tümüyle Avrupa'ya özgü olur. Çarlık Rusyası gibi Osmanlı da sömürgeci bir imparatorluktur.

Bu kitap “Avrupa yayılcıdır” belirlemesiyle başlar. Osmanlı da böyledir. Gücünün yettiği kadar yayılmıştır. Aynı özellik TC'de de vardı ama SSCB durdukça mümkün değildi, bu ülke dağılınca yeniden ortaya çıkacaktı.

Çerkesler konusunda dikkatimi çeken, SSCB tarihin-

de bu soykırımla ilgili herhangi bir belirleme bulunmasıdır. Bildiğim kadarıyla yakın zamanda Gürcistan bu soykırımı tanıdı. Yaklaşık 50 yıl arayla gerçekleşen Çerkes ve Ermeni soykırımları birbirine benzer; bir halk uzun zamandır yaşadığı bölgeden temizlenmiştir. Sürülen yaklaşık 1,5 milyon kadardır ve çok sayıda kişi öldürülmüştür. Yarı feodal dönemin sayıları sadece fikir verir ama ölenler ve sürülenler az değildir.

SSCB tarihinde Çarlık Rusyası döneminde yapılan bu soykırımla ilgili bir şey görmedim. Belki vardır ama çok geri plandadır. Bununla Bolşeviklerin özellikle Kafkasya'daki milliyetler politikasının ilişkisi olsa gerektir.

Devrimden sonra ulusların kaderini tayin hakkı ilkesinin yerini emekçi halkın kaderini tayin hakkı alır. Politik bağımsızlık kapitalizmin gelişme derecesi birbirinden farklı ülkeler arasındaki sömürü ilişkisini gizlemek için kullandığı bir araçtır. Her durumda ulusların kaderini tayin hakkı mutlak bir ilke değil, demokrasi mücadelesi ve sosyalizmin çıkarları doğrultusunda yorumlanması gereken bir ilkedir.

19. yüzyılda Avrupa'da gericiliğin kalesi Çarlık Rusyası idi ve bu ülkeyle dost olan küçük halkların bağımsızlık istekleri demokrasi mücadelesine ters olduğu için desteklenmezdi. Aynı ilke sosyalizmin çıkarları bağlamında Ekim devrimi sonrasında uygulanır: sınır bölgelerinde yaşayan küçük halklar için iki alternatif vardır: ya SSCB içinde yer almak ya da emperyalizme –o dönemde özellikle İngiltere- sığınmak ve Sovyet ülkesine dış müdahale

lenin üssü olmak... Önemli olan sizin ne istediğiniz değil, zorunlu olarak hangi yolu tutacağınızdır.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde (DAC) muhalefetin içinde farklı bir sosyalizm isteyenler az değildi ama bu ülkedeki yönetim çekilmek zorunda kalınca Batı Almanya'ya katılmaktan başka seçenekleri kalmadı. DAC kendi başına yaşayabilecek durumda değildi. Hayat sizi zorunlu olarak bir yere götürüyor; istemiyorsunuz ama başka yol bulunmuyor.

SSCB'de özellikle Kafkasya'daki halkların durumu da böyleydi. Ya SSCB içine girersiniz ya da emperyalizmin üssü olursunuz. Bu durumda Kızıl Ordu'nun bütün bölgeyi –sayıca az içerdeki komünistlerin de desteğiyle- işgal etmesi kaçınılmaz oluyordu; böyle olmasaydı iç savaşın gerideki tarafı olan İngiltere geliyordu.

Kafkasya'da tehlike her zaman sürdü ve bu nedenle de bölge halklarının Çarlık döneminde yaşadıkları üzerinde pek durulmadı sanıyorum.

Rusya Federasyonu Çarlık döneminin yayılcı politikasına ve bunu yapan Çarlarına sahip çıktığı için Çeçen soykırımını tanımayı düşünmüyor.

Türkiye de konunun üzerine gidemiyor çünkü sahip çıktıkları Osmanlı döneminde Ermeni soykırımını buluyor. Karşılıklı zorunlu anlaşma denilebilir.

21.5.2020

21 NİSAN PAZARTESİ

Bu yıl 21 Nisan Pazartesiye rastladı. Tarihi her yıl kayan Paskalya'nın da son günü... Benim de 34 yıl önce Sağmalcılar hapishanesinden kaçtığım gün... O gün de Pazartesi idi...

Bu firarı yeterince anlattım, tekrar anlatmayacağım ve sadece değişik yönleri üzerinde durmakla yetineceğim.

Bildiğim kadarıyla siyasilerin o güne kadar gerçekleştirilmiş olduğu en büyük toplu firardı. Toplam 23 kişiydik, üç adli sanığı çıkar, kaldı 20 kişi...

1972'de Mahirlerin Kartal-Maltepe Askeri Cezaevi'nden firarı vardı (5 kişi), 1970'li yıllarda MLSPB'lilerin Toptaş Cezaevi'nden firarı vardı. Bunlar da toplu firarlardı ama bu kadar fazla siyasinin tek seferde kaçması ilk kez oluyordu. Belki de yanılıyorum çünkü yazarken aklıma Van Cezaevi'nden tünel kazarak yapılan firar geldi. Onlar kaç kişiydiler, hatırlamıyorum ama tünel olduğuna göre sayı mutlaka fazlaydı.

Neyse, en azından büyük toplu firarlardan birisidir diyelim.

İlk ve son kez hayata geçen bir firar tekniğiyle kaçılmıştı. Cezaevi arabasından kaçış... Adli tutukluların yerine geçiyorsunuz ve yolda jandarmaları rehin alıp ka-

çıyorsunuz.

Böyle bir firar küçük bir cezaevinde olamazdı. Kapıaltındaki gardiyan devrimci sempatzanı birisiydi ve bizi tanımazlıktan gelmişti. Jandarmalar desenez hiç birimizi tanımıyordu, ki küçük yerlerde böyle bir şey mümkün değildir.

Ek olarak, sorun kaçmakla bitmiyor, nereye gideceksiniz?

İstanbul'da böyle bir sorun yoktu ama küçük yerlerde vardı.

Firarın birinci kilit aşaması kapıaltındaki gardiyanın bizi tanımamasıydı.

İçeriye zaten silah sokulmuştu ve adlilerin revire kapatılması sorun olmadı.

İkinci kilit aşama ise olayın cezaevi içinde duyulmasıyla birlikte ağır ceza alacakları belli olan siyasilerin buraya gelmeye başlamasıydı. Hızlı hareket etmek zorundaydık çünkü biraz daha gecikirsek her şey ortaya çıkacaktı. Cezaevi'nde hızla yayılan haberin fazla sürmeden başgardiyana ve oradan da jandarmaya ulaşmaması mümkün değildi. Kapıaltının kapısını kapattık. Sayımız zaten fazlaydı ve arabaya tıkiş tıkiş binebiliyorduk. Üç tane TIKKO'lunun bu sırada gelip arabaya biniş sırasına girdiğini hatırlıyorum. Öyle bir ortam ki, kimseye söz anlatmak mümkün değildi ve biraz daha insan gelirse hiç kimse gidemeyecekti. Bir ara hiç birimiz gidemeyeceğiz

diye sıradan çıktım, sonra yeniden girdim.

Burada siyasi tutuklular arasındaki ilişkiye değinmek gerekir.

Sağmalcılar'da firar için uğraşan birkaç grup vardı. Büyük firarla uğraşan ise üç grup vardı denilebilir. Diğerleri tek tek fırsatını bulunca kaçıyorlardı. Bunun da yolu genellikle sahte tahliyeydi. Tahliyesi gelen adli bir mahkum ile konuşulup anlaşılıyor ve onun yerine kaçması gereken kişi tahliye oluyordu. Sağmalcılar küçük kasaba gibi bir yerdi ve belirli siyasiler dışında kimsenin tanınması mümkün değildi.

Büyük firarla uğraşan ise üç grup vardı: Eylem Birliği – THKP-C Savaşçıları grubu, İGD'liler ve bizim koğuş (Acilciler, Sanayi Dev-Genç olarak bilinen grup, Türkiye Devriminin Yolu, Devrimci Savaş. Firar sırasında koğuştan ağır ceza alacak olan Macit isimli Kurtuluş'tan bir arkadaş da bizimle geldi, ne ki kısa süre sonra yakalanacaktı.)

İGD'liler tünel işiyle uğraştıkları için ve koğuş olarak da cezaevinin öteki ucunda bulduklarından herkesten ayrıydılar. Selimiye Askeri Cezaevi'nde aynı koğuşta kalmıştık ve aramız gayet iyiydi, bu nedenle de yaptıklarından haberimiz vardı.)

İmkân olsaydı eğer, diğer grupla birlikte iş yapardık ama kendileriyle konuşmak mümkün değildi. Üst koridorda gardiyanları rehin alıp başarısız bir firar denemesi yaptılar. Arkasından bu gruptan kişiler ellerinde demir testereleriyle dolaşıp kesilecek uygun demir aramaya

başladılar. Bu iş bu şekilde olmazdı ve yakında hepimiz için sürgün yolu görünüyordu.

Dikkatli davranmalarını ilettik ama dinleyen kim? İyi hazırlanmadan denedikleri yollar sadece onlar için değil herkes için kapanıyordu ama bu durum umurlarında değildi.

İnsan sadece kendi çıkarını düşünse bile uyarıları dikkate alır. Sonuçta biz daha çok cezaevi gezmişiz, Aydın'da toplu firara teşebbüs etmişiz ama olmamış, kısacası tecrübemiz daha fazla... Sadece çıkarını düşünen bir insan bile bu durumu dikkate alır ama ne yapalım; liderlik tutkusu öyle bir şey ki, insanın gözünü kör edebiliyor...

İnsan basit olarak şöyle düşünebilirdi: Hapishaneden nasıl kaçtığın önemli değil, marifetin varsa dışarıda gösterirsin ya da kaç da nasıl kaçarsan kaç!..

İdarenin gözü doğal olarak onların üzerindeydi, biz ise sakin şekilde günlük yaşantımızı sürdürüyorduk. Aramızda işbölümü de vardı. Ben koğuş sorumlusuydum ve diğer koğuş sorumlularıyla birlikte toplantılara gidiyordum. Firar konusuyla ilgilenen arkadaşlar ayrıydı. Firarın hazırlanmasında iki örgütün önemli rolü oldu: Acilciler ve Sanayi Dev Genç... Cuma günü ziyarette silah içeriye sokuldu, Pazartesi firar gerçekleşti.

Firar sırasında jandarmaların kısa sürede enterne edilmesi önemliydi. Çemberlitaş'tayız, cezaevi arabası sıkışık trafik nedeniyle sık sık duruyordu. Kelepçeleri zaten açmıştık ve ön grubun hemen arkasında olduğum

için Acilciler'den İbrahim Büyüker, Devrimci Savaş'tan H. Şükrü Dal, THKO'dan Veli'nin büyük bir hızla jandarmaların silahlarını almalarını gördüm. Araba durunca kapıyı açıp ilk onlar atladi, ardından sıra nedeniyle ittiğim adli bir tutuklu ve sonra da ben, sonra da diğerleri atlamış olmaları...

Adli tutuklunun tipini hatırlamıyorum, gençten bir kişiydi ve eğer yanılmıyorsam kaçıştan kısa süre sonra yakalandı. Kapalıçarşı'ya girmiş, içerisi kalabalık olduğu için birkaç saat burada kalabileceğini düşünmüş. Tecrübesiz birisi olmalı çünkü bu işlerde biraz deneyi olan kapalı yere girilmeyeceğini bilir. Polisin yaptığı ilk işlerden bir tanesi Kapalı Çarşı'nın kapılarını kapatıp kimlik kontrolü yapmak olmuş ve tutukluların da kimliği cezaevi yönetiminde olduğu için kimliği olmayanı yakalamış.

Önceden sözünü ettiğim Macit ile birlikte olaydan kısa süre sonra yakalanan başka kişi olmadı.

Kaçanlardan kaç tanesi hayattadır bilmiyorum.

İbrahim Büyüker geçen yıl hayatını kaybetti.

Birlikte kaçtığımız Sanayi Dev Genç'ten Ramazan Yukargöz, 12 Eylül darbesinden sonra Akyazı'da yapılan bir kuyumcu soygunundan sonra üç arkadaşıyla birlikte yakalandı. Çıkan çatışmada hatırladığım kadarıyla üç polis ve bekçi ölmüştü.

Tahmin edilebileceği gibi kısa sürede idam edildiler.

H. Şükrü Dal'ı geçen yıl bir toplantıda yıllar sonra

gördüm.

Veli ile 1980’li yıllarda Suriye’de görüştük gibi hatırlıyorum ama yanılıyor da olabilirim.

TİKKO’dan bizimle kaçan bir arkadaşın bir orta Anadolu kentinde silahlı çatışma sonrası yakalandığını hatırlıyorum. İsmi hatırlamıyorum.

22 Nisan tarihli Hürriyet gazetesinde Büyük Firar manşetinin hemen altında benim fotoğrafım yer alıyor ve firarın asıl organizatörü olarak gösteriliyordum. Diğer gazetelerde de benzeri bir durum vardı. Bu nedenle iki ay bir odada kapalı kalmak zorunda kaldım, hemen hiç dışarı çıkmadım.

Son olarak eklenmese olmaz: firarın ilginç yönlerinden bir tanesi de kaçtığımız sırada zamanın Adalet Bakanı’nın kaçtığımız yerin birkaç yüz metre ötesindeki İstanbul Valiliği’nde basın toplantısı yapıyor ve “gerekli önlemler alınmıştır, artık kimse kaçamayacaktır” diyor olmasıydı.

Rastlantı işte...

Tıpkı Çemberlitaş’ta kalabalığın gözü önünde gerçekleşen firara kimsenin müdahale etmemiş olması gibi...

20.4.2014

21. YÜZYILIN BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Suriye’de çok sayıda ülkenin dolaylı olarak katıldığı büyük bir savaş söz konusudur. Bir tarafta İran, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti ile Lübnan’daki Hizbullah bulunuyor. Diğer tarafta ABD, İngiltere, Fransa, Türkiye, Suudi Arabistan ve Müslüman Kardeşler bulunuyor. Bazıları doğrudan bazıları dolaylı olarak savaşa katılıyorlar.

İran Genelkurmay Başkanı geçtiğimiz günlerde bir açıklama yaparak Suriye’de askerleri bulunduğunu kabul etti. Zaten biliniyordu, resmi olarak da doğrulandı. İran’ın Suriye’ye askeri danışmanlar ve askerlerin yanı sıra silah verdiği de biliniyor.

Burada saçma sapan bir takım gerekçeleri bir tarafa bırakmanın gereği bir kere daha ortaya çıkıyor:

Suriye’nin iç işlerine karışmayalım!..

Yok canım! İran karşıyorsa, Türkiye de karışır, başkası da karışır. Suriye yıllarca Lübnan başta olmak üzere komşu ülkelerin iç işlerine karışmadı mı? Hafız ve sonrasında oğul Beşar Esad yönetimleri karşınca iyi de, onların iç işlerine karışılınca kötü mü oluyor?

Suriye’de ne olduğu bizi ilgilendirmez!..

Yok canım! 800 kilometre sınırınız olan bir ülkede ne

olduğu, kimin iktidarda olduğu sizi nasıl ilgilendirmez? Suriye’de ne olduğu Türkiye’yi ilgilendirir. Türkiye’nin yerinde başka bir ülke olsaydı, onu da ilgilendirirdi.

Suriye’deki olaylar dışarıdan müdahaleyle çıktı!..

Haydi oradan! Evet, Suriye’ye dışarıdan karışanlar çok. 21. yüzyılın ilk dünya savaşı olması da bu anlama geliyor. Ama içerde ciddi bir muhalefet yok iken, sadece dışarıdan müdahaleyle bu kadarı olmaz. 23 milyonluk bir ülkeden 200.000 civarında insan çevre ülkelere (Türkiye, Lübnan, Irak, Ürdün) göç etmez. Ölü sayısı tam bilinmiyor ama yirmi bin dersiniz pek de yanlış bir rakam söylememiş olursunuz.

Dahası, Suriye’de yıllardan beri Müslüman Kardeşler’in güçlü bir muhalefeti yok muydu? 1981 yılında Hama’da tahmini 30 bin kişi öldürüldü. Oradaki olayı da mı dış güçler çıkardı?

Deniliyor ki, Müslüman Kardeşler şöyle şöyle eylemler yaptılar, buna karşılık da devlet harekete geçti. Bu bilinen ve eskimiş bir gerekçedir. Türkiye devleti de aynı-sını Dersim için söylüyor. İsyan ettiler ve biz de gerekeni yaptık.

Velev ki isyan etmişlerdi, velev ki eylem yapmışlardı. Bu durum devletin yaptıklarını haklı göstermez. Ne Türkiye’de, ne de Suriye’de haklı göstermez. Suriye ile ilgili olarak bunlar görünürdeki gerekçelerdir.

İşin aslı esası şudur: Hatay’da çok kişi Alevi-Nusayri.

Esad ailesi de öyle. Bu nedenle ona sempati duyuyorlar, dindaşları ne de olsa. Bunu açıkça söylemek yerine, başka gerekçelere sığınıyorlar ya da başka gerekçeler uyduruyorlar. İlericisi de böyle, ilerici olmayanı da böyle.

Nusayrılık nedeniyle sempati duyulması anlaşılabilir. Ama bunu gizlemek adına “Esad demokrattır, Suriye’de genç bir demokrasi vardır!..” gibi uydurmalara girmeyelim. Devlet başkanlığının babadan oğula geçtiği bir ülkede hangi demokrasiden söz ediyorsunuz?

Önceki yazılarda sözünü etmiştim: Bizdeki 12 Eylül rejimi bile Suriye için demokrasi sayılır. Bunu orada bulunduğum aylarda bazı komünist partililer açıkça ifade ettiler. “Sizde hiç olmazsa askeri mahkeme var, bizde o bile bulunmaz!..” dediler.

Eğer din ya da mezhep temelinde Esad’ı destekliyorsanız, karşıdakilerin de aynısını yapmasına neden karşı çıkıyorsunuz? Sünnilik gericiliktir de, Alevilik ilericilik midir? Aleviliğin ilericilikle herhangi bir ilgisi yoktur. Ezilen mezhep olmak mutlaka ilerici olmayı gerektirmez. Ek olarak, Nusayrılık Suriye’de ezilen mezhep de değildir.

Buradan şu sonuçlara varılabilir:

Birincisi, “Türkiye, Suriye’nin iç işlerine karışmasın!..” demek kendi başına anlam taşımaz. İran karışıyorsa Türkiye neden karışmasın? Karşı çıkılacaksa her türlü dış müdahaleye karşı çıkılması gerekir.

İkincisi, somut çözüm önermek gerek. Zaman hayli

geçti ama somut öneri gerek. “Suriye halkı kendi işini halletsin!..” demek, gevezelik yapmaktan başka şey değildir. Hangi Suriye halkı? Halkın bir bölümü Esad rejimine karşı, bir bölümü ise mevcut rejimi destekliyor. Bu iki kesim de birbiriyile çatışıyor. Dolayısıyla “Suriye halklarının yanındayız!..” demek boş laftır. “Çatışan iki tarafın da yanında nasıl olabiliyorsun?..” diye sorarlar.

Üçüncüsü, şu aşamadaki somut çözüm, Birleşmiş Millet müdahalesidir. Böyle bir müdahalenin mahzurları ne olursa olsun, en az mahzurlu olanıdır. Biliyorsunuz, bu ülkeye bir dönem ateşkes için BM gözlemcileri gönderildi, ama çatışmaların arasında kaldılar ve ülkeden çekildiler.

Dördüncüsü, SİP-TKP ya da yeni TKP, Aydınlık ve bazı ufak tefek kuruluşlar Baas rejimini destekliyorlar. Bunlara söylenebilecek bir şey yok. Türkiye’de de Kemalizmin destekçisidirler. Başka bazı partiler ise, somut hiçbir öneri getirmeden konuşuyorlar.

Ortada büyük bir çatışma var. Bu nasıl durdurulacak?

Somut öneri yok. Bunun yerine, “Hatay halkından belki bizim örgüte biraz ekmek çıkar!..” mantığıyla yaklaşım var. Bu şekilde de bir yere gidilmez.

Sonuç olarak: Bu savaş sürecektir. Esad iyice yıpranacak. Çok kişi daha hayatını kaybedecek. Güçlü olan kazanacak, çünkü çatışmayı durdurmak için üzerinde anlaşılan bir seçenek bulunmuyor. Her durumda olan, Suriye halkına olacak. Bu kadar yıkım, iç çatışma ve ölümden

sonra bu ülke bir daha iflah olmaz. Dahası, farklı halk kesimlerinin birlikte yaşaması neredeyse imkânsız duruma gelecek.

Zaman epeyce geç oldu ama öğrenmek için hiçbir zaman geç değildir. Müslüman Kardeşler militanları ve hatta onları destekleyen halk kesimleri toplu halde katledilirken sesini çıkarmayanlar, hatta bu katliamı haklı bulanlar, şimdi en azından tehdit olarak katliam kendilerine dönünce boşuna sızlanmasınlar. Siz yapınca iyi de, başkaları size yapınca kötü mü oluyor?

Meseleye din, mezhep, inanç açısından baktığınızda varılacak yer burasıdır. Bırakın sosyalistliği, demokrat olanlar bile, ne Nusayrilerin ne Hıristiyanların ve ne de Müslüman Kardeşler'in öldürülmesini istemez.

Gevezelik yapmanın ötesinde, hamaset yapmanın ötesinde, bu çatışmayı durduracak başka önerisi olan var mı?

Yok!.. Olsaydı, bugüne kadar duyardık. Birleşmiş Milletler için de vakit geçmiş gibi görünüyor. Politika yapmaktır ve politika somut adımlar üzerinde yapılır. Ne yapacağınızı biliyorsanız ama bunun nasıl yapılabileceği hakkında fikriniz yoksa, ne istediğinizin de önemi yoktur.

Fikir özgürlüğü var! yapılamayacak olduktan sonra, istediğinizi savunun. Solun bir bölümü yıllarca marjinal kalmaktan politikanın ne olduğunu da unutmuş görünüyor. En iyisini yapamıyorsan, yapılması mümkün olanı yapacaksın, en azından yapmaya çalışacaksın. Yapılması

mümkün olmayan en iyiyi söylemekle yetinmek, bu işin gevezeliğini yapmaktır. Ya da “yapar gibi yapmak”tır ki bizde bu durum hayli yaygındır. Her durumda yapılması mümkün olanı yapmak, hiçbir şey yapmamaktan daha iyidir.

21.9.2012

22 TEMMUZ, KEMAL TÜRKLER VE ...

22 Temmuz doğum günüm, aynı zamanda da 32 yıl önce Kemal Türkler'in öldürüldüğü gün. 32 yıl öncesini iyi hatırlıyorum. Normalde insan, özel bir olay olmamışsa eğer, bu kadar geçmişte kalmış bir günü hatırlamaz.

21 Nisan 1980 günü bir grup arkadaşla birlikte Sağmalcılar Cezaevi'nden kaçmıştık. İdamla yargılanıyordum ve en az müebbet alacağım da kesindi (nitekim 1983 yılında biten davada İstanbul Bir Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde giyabında müebbet ceza alacaktım). Gazetelerde fazlasıyla afişe olduğum ve kaçtıktan sonra da ardarda iki kez yakalanma tehlikesi atlattığım için yaklaşık iki ay dışarı çıkmadım. Kaldığım yer Boğaz sırtlarında bir gecekonduydü.

Kaçtıktan bir süre sonra bir kere yürüyerek sahile inmiş, kaldığım yere yakın olmasın diye ve çevirme olur diye de dolmuşa binmeden hayli yürümüş, bir fotoğrafçı bulup acele şipşak çektirmiş, sonra da fotoğrafı kimlik yapılması için ilgili arkadaşla göndermişim. Bir kimliğim vardı ama dikkat bakan bir göz için sahteyim diye bağıyordu. Neyse bir süre sonra sağlam bir kimlik geldi ve ben de dışarıya çıkmadım.

Olay geliyor sizi buluyor. Bir akşam yemek yerken silah sesleri duyduk. Arkadaş çıkıp baktı. Bizden biraz ilerideki bir evin önünde duran gence bir arabadan ateş açılmış. Gencin solcu olduğu, öldürenlerin de MHP'li ol-

dukları söylenmiş. Evin hemen terk edilmesi gerekiyordu. Polisin çevrede arama yapması ve bu arada gecekonduyu da basması ihtimal dahilindeydi. Evden çıktık, ama nereye gideceğiz, gidecek yer yok.

Arkadaşın bildiği bir öğrenci evinde kaldık. Burada kalmak tehlikeliydi ama dışarıda kalmaktan iyiydi. Anladığım kadarıyla ev deşifre bir evdi, gelen giden belli değildi. Böyle evler kolay kolay basılmazdı, ama aradan zaman geçmiş olmasına karşın tek korkum birisinin beni tanınmasıydı. Televizyondan ya da gazetelerden yüzümü hatırlarsa durum hiç iyi olmazdı. Doğal olarak korkarlardı ve haklı da olurlardı.

Neyse tanıyan çıkmadı. Sabah evden çıktık. İlgili arkadaşla temas kurabildik ve o da beni hapisten birlikte kaçtığım arkadaşlardan birisinin yanına götürdü. Şirinevler'de bir ev, arkadaş eşi ve çocuğuyla yaşıyordu. Genç değildi ve tip olarak da sokakta her gün gördüğünüz insanlardan birisi gibiydi. Kimsenin akınla bu kişinin siyasi olabileceği gelmezdi. Arkadaşın eşi kuafördü. Saatlerce uğraşıp saçlarımın rengini açtı. Saçlarımı kulaklarımı kapatacak kadar uzatmış, bir de bıyık bırakmıştım. Böylece insanın yüzü de bir oranda kapanmış oluyordu.

Bir süre sonra İncirli'de bir arkadaşla buluşmaya gittim. Buluşma yerinde karşı karşıya duruyoruz ve beni tanımadı. Bu durum bir hoşuma gitti ki sormayın. Artık dışarı çıkıp dolaşabilir, politik çalışmaya kıyısından da olsa katılabilirdim.

Yıllar sonra Zürih'te karşılaşacağım Kurtuluşçu bir arkadaştan bu anlayışın benim hüsnü kuruntum olduğunu öğrenecektim. "İncirli'de kaldığım evin önündeki durakta birisiyle buluştun. Pencereden bakıyordum, seni hemen tanıdım..." dedi. Neyse, şimdiye kadar sokakta tanındığı için yakalanan olmamıştır düşüncesindeydim, halen de bunun doğru olduğuna inanırım.

22 Temmuz 1980 günü öğleye doğru evden çıktım. Amacım, İstiklal Caddesi'nin arka sokaklarında bulunan Hacı Abdullah Lokantası'na gidip, hapse girmeden önce de arada bir bu lokantaya giderdim, kabak dolması ve ekmek kadayıfı yemektir. 1980 sonlarında Adana'ya gittiğimde de aynısını yapmış, ilk işim bir lokantaya oturup şalgam suyuyla birlikte 1,5 şiş yemek olmuştu. Öleceksek iyi yemek yiyelim de öyle ölelim, değil mi efendim!

Topkapı'ya kadar dolmuşla geldim. Oradan otobüse bindim. Şehre giderken olabildiğince çok kişinin bindiği araçları tercih ederdim. Derken dolmuşla bindiğimden beri hissettiğim garip durumu iyice hissetmeye başladım. Bu şehirde bir şey olmuştu. Ne olmuştu, bilmiyordum ama günlük hayatta normal olmayan bir gariplik vardı. Sayısı iyice artmış polis arabaları mı, hissedebildiğim ölçüde yoğun bir gerginlik mi, garip bir durum vardı.

Görünürde anormal bir şey yoktu, ama havada hissedilebilir bir gerginlik vardı. Otobüsten indim ve hemen karşı tarafa geçip geldiğim yöne giden bir dolmuşla bindim. Ne olduğunu halâ bilmiyordum, ama acele olarak buradan uzaklaşmam gerektiğini hissediyordum. Bu du-

rumda şehrin daha iç kısımlarına gidilmezdi.

Eve geldim, radyoyu açtım, bir süre sonra Kemal Türkler'in öldürüldüğü haberi yeniden verildi. MHP'lilerin öldürdüğünü anlamak için fazla düşünmek gerekmezdi. Şehirde hissedilebilir oranda yüksek gerginliğin nedeni anlaşılıyordu. Bir hafta kadar evden çıkmayacaktım. 22 Temmuz 1980'de böyle olmuştu.

22.7.2012

24 MART - BAŞKA BİR FAŞİST CUNTANIN YILDÖNÖMÖ

24 Mart, 1976'dan 1983'e kadar iktidarda kalan Arjantin'deki faşist cuntanın yıldönümüdür. Arjantin örneği karşılaştırma yapılması için önemlidir. Ülkesini anlamak isteyen benzeyen başka ölkelerle karşılaőtırmalıdır. Bazen hiç benzemeyen ölkelerde de önemli süreçler birbirine benzer: Batı Almanya ve Türkiye 68'leri arasındaki benzerlikler gibi...

Karşılaştırma yapmadığınız zaman başka ölkeleri öğrenmez ve kendi örneğinizi benzeri bulunmaz sanırsınız. Bir Çin sözü "Kurbağa gökyüzünü kuyunun ağı kadar sanır" der. Bu örnekteki gibi başka ölkeleri öğrenmeyenler de kendi örneklerinin benzersiz olduğunu sanırlar.

Arjantin'de 1976-1983 yılları arasında aralarında devrimcilerin, sendikacıların ve genel olarak muhaliflerin bulunduğu -resmi rakamlardaki döküme göre- on bin kiőti ortadan kayboldu. Gerçek rakamın ise 30 bin civarında olduğu tahmin ediliyor.

Arjantin'deki devlet terörünün özelliklerine geçmeden önce konuyla ilgili bir değerlendirmeyi ele alalım. Geçen yıldı, KP adlı örgütün haber portalında yazan bir kiőt -adını vermeyeyim- Türkiye'de 12 Eylül uygulamalarının Arjantin'deki boyuta ulaşmamasının nedenini Türkiye'deki annelerin çabasına bağlıyordu.

Değerlendirme tümüyle yanlış olmanın ötesinde tipik bir marksist-leninist tutumu da sergilemektir. Bu insanlar biraz Marx-Engels-Lenin okumuşlardır, ulusalcı olduklarına göre Mustafa Kemal'den de feyz almışlardır ve başka şey öğrenmeleri de gerekmez. Her şeyi bildiklerini sanırlar!

Arjantin'deki cuntanın uygulamalarıyla ilgili değerlendirme yaparken bu ülkedeki silahlı mücadele hareketinin özelliklerini öğrenmeye gerek duymazlar.

Arjantin'de silahlı mücadele yürüten değişik örgütler vardı, en güçlüleri MONTENOS idi. Peroncu olan bu örgüt askeri kışla basabilecek güce sahipti ve bunu da birkaç kere yapmışlardı.

Arjantin cuntasının vahşeti karşılarındaki gücün boyutundan kaynaklanır.

Çok sayıda insan ağır işkence gördükten sonra ya elleri bağlanarak helikopterden And dağlarına atıldı ya da uyuşturucu iğne yapıp yine helikopterden denize atıldı. Öldürülenlerin büyük bölümünün bu nedenle mezarı yoktur.

Bitmedi...

Arjantin cuntasının benzeri görülmeyen bir başka uygulaması da devrimcilerin küçük çocuklarına el koymasıdır. Yakalandıklarında hamile olan kadınlar doğum yaptıktan sonra bebeklerine el konulur ve "Katolik ve ulusal bilinçle yetiştirilmesi için" cunta yandaşlarından veya

kadrolarından birisine verilirdi. Anne daha sonra ortadan kaybedilirdi. Baba zaten öldürülmüştü...

Devrimci ailelerin küçük çocuklarına da aynı uygulama yapılırdı.

“Plaza del Mayo Anneleri” yıllardan beri cunta döneminde kaybedilenleri ve yetiştirilmesi için başkalarına verilen çocukları arıyorlar. Beyaz tülbent Palaza del Mayo annelerinin simgesidir.

Bizde Cumartesi Anneleri de Arjantin’deki bu eylemden esinlenerek hayata geçmiştir.

Neden Plaza del Mayo diye sorarsanız, yoğun işkence ve katliamın yapıldığı askeri üssün adı Campo de Mayo’dur.

Bu ülkede bizde şimdiye kadar gerçekleşmeyen bir şey hayata geçiyor: Yukarda adı geçen askeri üste başhekim yardımcısı olarak görev yapan ve işkencelere katılan Ricardo Nicolas Lederer’in kızı Erika ortaya çıkıyor ve şöyle diyor: “Babam bir işkenceciydi. Babamın beş yıl önceki ölümünden sonra çok düşündüm. O babamdı, tarihimin bir parçasıydı ama ben onun gibi değilim. Konuşmam ve benzerlerimi bulmam gerektiğine karar verdim.”

Benzerleri kim derseniz, başka işkencecilerin çocukları...

Genellikle kadınlar... Bizde olmayan kadınlar...

1976 doğumlu Erika aradığı insanları bulur ve birlik-

te açıklamalar yapmaya başlarlar.

Erika babasıyla yaptığı konuşmalara anlatır. Ona öldürme olaylarına da karışıp karışmadığını sorduğunda, “Evet, der babası. Bu bir savaştı. Vatanımızı sol teröristlere karşı savunmak zorundaydık. Bu nedenle askerlere teşekkür borçlusunuz.”

Erika babasını hayatından silemeyeceğine ama kimliğini yeniden kurması gerektiğine karar verir. Cuntanın kaybettiği insanları arayanlara katılır, benzerlerini bulur ve “Onlar benim yeni ailem oldu” der.

Erika abisi dahil yakınları tarafından hain ilan edilir.

Arjantin’de önce söz konusu askerler için af çıkarılır ama 2005’te yüksek mahkeme bu affı iptal eder ve toplam 600 kişi mahkum olur. Subayların bir bölümü kurtulma yolunu bulur. Bunların da cezalandırılması ve kayıpların bulunması için kampanya halen sürmektedir.

Arjantin’in darbeci subaylarının hiç birisi konuşmuyor. Bilgi verilerse mahkeme onlara ceza indirimini uygulayacaktır ama kabul etmiyorlar. İçlerinden bazıları yargılanmayı kaldıramayıp intihar ediyor.

Müebbet ceza alıyorlar ama konuşmuyorlar. Yine bizde görülmeyen bir durum. 12 Eylül işkencecileri gerçekten yargılanabilseydi, “müebbet ceza alacaksın” denildi mi birbirlerini ihbar etmekte yarışarlardı.

Erika’nın değişik insanlarla yürüttüğü tartışmalardan sonra yaptığı güzel bir belirleme var. Diyor ki: “Konu-

nun iki tarafı var. Sol gerillaların melek olmadıkları söyleniyor. Onlarla ilgili çok şey tartışılabilir ama bu durum devletin terörist olduğu gerçeğini değiştirmmez.”

Gökyüzü kuyunun ağzıyla sınırlı değildir. Başka ülkeleri öğrenmek gerek ve kendi durumunuzu iyi anlamının önemli yollarından birisi de budur.

24.3.2018

24 NİSAN VE DEVRİMCİLİK CİDDİYET DE İSTER

Taner Akçam'ın 2 Mayıs 2020 tarihli Gazete Duvar'da "24 Nisan, Hrant Dink ve fabrika ayarları" başlıklı bir yazısı yayınlandı. Taner'in yazısının başlığından da anlaşılacağı gibi, Türkiye'nin Ermeni Soykırımını konusunda fabrika ayarlarına geri döndüğü iddiasındadır. Gerekçe olarak, 23 Nisan ve 1 Mayıs ile ilgili heyecan duyulurken, bu tarihler hakkında çeşitli yazılar yazılırken, 24 Nisan konusunda sessiz kalındığını gösteriyor.

Bence konunun farklı ele alınması gerekirdi.

23 Nisan üzerinde durmayacağım... Ermeni soykırımını konusunda yazmış değişik kişilerden bazılarının 23 Nisan'ı heyecanla anması bu ülkede çok sayıda sosyaliste yabancıdır. "Kemalist devrimciler" ile sosyalistlerin yolları ayrılalı çok oldu; bu nedenle 23 Nisan üzerinde durmayacağım.

1 Mayıs konusuna gelince; bu yıl yanlış olan, Ermeni soykırımıyla ilgili görece az yazı yazılması değil, 1 Mayıs hakkında yıllardan beri bilinenlerin tekrarlanmasıydı.

Hangi konu olursa olsun yıllardan beri bilinenleri yeni bir şey katmadan tekrarlamak konuyu anmak değil, yıpratmaktır, insanlara bıkkınlık vermektir.

1 Mayıs nasıl başladı sorusunun her yıl tekrarlanan

cevabı bir kere daha yazılır, bir kere daha eski 1 Mayıs'lar konuşulur, bir kere daha 1977 1 Mayıs'ı gündeme getirilir ve bunların hepsi yıllardan beri bilinmektedir.

Farklı bir anı anlatırsınız, olabilir; konuyla ilgili farklı bir şey söylersiniz, bu da olabilir, ama sürekli olarak aynı şeyleri tekrarlamamanın olmaması gerekir.

Benzer durum Ermeni soykırımı için geçerlidir. Aynı belirlemeleri yıllardan beri tekrarlamamanın ne gereği vardır? Bunu yaparak konuyu hatırlamazsınız, yozlaştırırsınız ve gün gelir insanlar aynı şeyleri bir kere daha okumaz olurlar. Haksız da sayılmazlar...

Ermeni soykırımında Kürtlerin rolü Kürtler arasında tartışılıyor ve farklı görüşler savunuluyor olmasaydı, önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da konuyla ilgili olarak yazmazdım. Zamanında yazdım, tekrarlamamanın gereği bulunmuyor. Farklı bir şey varsa onu yazarsınız, yoksa neden yazacaksınız?

Denilebilir ki, bu topraklardaki soykırımı ancak sürekli olarak yenilerini önleyebiliriz. Bunun doğru olmadığını belirtmek gerekiyor. Hrant Dink 2007'de öldürüldü ve bundan sonra Gezi ve buna yönelik saldırı yaşandı, Sur'da ve diğer Kürt illerinde yaşananları da biliyorsunuz. Ermeni soykırımının açıkça konuşulması soykırım olmasa bile yoğun baskıları, sayıca az olmayan ölümleri, insanların canlı yakılmasını ortadan kaldırmadı.

Sivas'ta da insanlar canlı yakılmıştı; bu olay her yıl anılır ama bu anma yenilerinin farklı biçimde hayata geç-

mesini engellemez.

1 Mayıs'ta konuşulması gereken işçi sınıfının değişen yapısı, sendikaların dünya çapında zayıflaması, kapitalist üretim sürecindeki farklılaşma, sınıfın çoğalması ama dağılması ve bunun yarattığı örgütlenme sorunlarıdır.

Bunun yerine 1 Mayıs'ın tarihini tekrarlamak yasak savmak gibi bir şey olur.

Benzeri durum Ermeni soykırımı için de geçerlidir. Bu konuda uygulanabilir çözüm önerileriniz var mı? Uygulanabilir diye belirtiyorum çünkü talepleri alt alta sıralamak anlam taşımaz. Denilecektir ki, "Türkiye Ermeni soykırımını tanımalıdır". Ama tanımıyor, tanınması konusunda hangi yollar zorlanabilir? Önemli olan bu gibi sorulara cevap aramak ve yapmaktır. Bir yolu denersiniz olmaz, başkasını denersiniz; denerken öğrenirsiniz ve belki başka bir yol daha bulursunuz.

Konuyu gündemde tutmak için çözmeye çalışmak gerekir. Ermeni soykırımını yeniden anlatmaya, bu konuda getirilen karşı "kanıtları" çürütmeye gerek yoktur; bunlar fazlasıyla yapılmıştır. Mesela Almanların bu soykırım konusunda kendi ülkelerinin rolünü anlatan araştırmaları yayınlanabilir. Büyük kitle katliamlarına kitle katılımıyla ilgili olarak Ermeni soykırımıyla ilgili kısa süre önce yazdığım yazıda değindiğim İngilizce kitap da çevrilebilir. Yazar Endonezya ve Pakistan örneğini de veriyor. Devletin karar alması ve ordunun –sivil birlikler dahil- ka-

tilması önemli olmakla birlikte yerel halkın katılımı özellikle önemlidir.

Ermeni soykırımında eskiden beri bilinenlere ek olarak zamanın Almanya'sının rolüyle, kitle katılımı üzerinde durulmalıdır. Bunlar hiç bilinmeyen konular değil ama yine de görece yenidirler.

Konuya yeni boyutlar getirmeden bilinenleri tekrarlayanın ise anlamı yoktur.

Yazısının sonunda Taner Akçam beni hayrete düşüren bir belirleme yapıyor. Diyor ki; “Demokratik ve insan haklarına saygı duyan bir yarın için, sadece 24 Nisan'ı değil, yaşanmış tüm acıları parçası haline getirdiğiniz yeni bir kuruluş hikayesine ihtiyacınız vardır. Yeni bir kuruluş hikayesi yazamazsanız, yeni bir yarın da kuramazsınız.”

Doğru bir belirleme ama bunu söylemek Taner Akçam'a düşmez...

Bu ülkede yeni bir kuruluş hikayesini yazabilecek ve yeni bir yarını kurabilecek olanlar devrimcilerdir (sosyalist devrimci anlamında söylüyorum). Kemalistler, 23 Nisanlılar bunu yapamaz...

Taner Akçam –kesin yılı hatırlamıyorum ama 6-7 yıl önce- Almanya'ya konferans vermek için geldiğinde “devrimci olmadığını” açık olarak ifade etmişti. Bunu Frankfurt'taki Halkevi'nde söyledi, Hamburg'da da söylemiş ve belki başka yerlerde de söylemiştir.

Frankfurt'ta kızanlar oldu, ben de onlara “Ne kızın-

yorsunuz, adam hiç olmazsa açık konuşuyor” demiştim. Devrimcilik kişinin kendi isteğiyle olur, zorlamayla olmaz, bilinen bir gerçek. Ek olarak bir dönem devrimci olanlar daha sonra bırakabilir de, bu da sık rastlanan bir örnektir. Devrimci gibi görünen ve sayısı az da olmayan bir bölüm eski devrimcinin aslında devrimci olmadığını da biliyoruz. Taner Akçam’ı devrimcilik dışına kimse itmedi, kendisi beyan etti.

Bu durumda yeni bir kuruluş hikâyesine ihtiyacımız varsa ve bu olmadan yarını kuramayacaksak –doğru bir belirleme- Taner Akçam bunun içinde olmayacaktır.

Saflar arasında oynanmaz, en azından ciddi olmaz, kişi neredeyse orada durmalıdır. Devrimcilik kimseye kapalı değildir, bir dönem bırakan ve bunu ilan eden daha sonra fikrini değiştirebilir ama bunu yapanın –adı da bilinen birisi ise- insanlara herhalde bir açıklama borcu vardır; öyle değil mi?

Farklı bir tutum en azından ciddi olmaz.

Hrant Dink’in katledilmesinin Türkiye’deki anlamında her yıl bulunan bir arkadaşın değerlendirmesini aktarayım: “Hrant Dink anmasında çok sayıda eski solcuyu görürüm ve bir bölümü de eski örgüt arkadaşlarımdır. Orada olduklarını kanıtlamak için fotoğraf çektirip yayınlarlar da... Aynı insanların büyük bölümünü Ankara’daki HDP kongresinde kapıda bile göremezsin. Neden dersen, çünkü ilkine saldırı ihtimali zayıftır, ikincisine ise hemen veya daha sonra saldırı ihtimali az değildir. HDP’ye üye

olmayın, salona da girmeyin ama olabildiğince fazla insanın en azından orada bulunarak desteğini göstermesi önemlidir. Hrant'ın katledilmesi anmasına giden bir bölüm eski devrimci böyle yapmıyor.”

Hrant'ın anılması böylesine çok yönlü işlev de görüyormuş...

Yeni bir kuruluş hikayesi yazmaya çalışıyoruz, bu satırların yazarının yıllardan beri harcadığı çabayı okurlar biliyordur. Yeni bir kuruluş hikayesi teorik olarak bile tek kişinin becereceği iş değildir, olabildiğince çok kişiye ihtiyaç bulunuyor. Bu konuda başka arkadaşların da çabaları var ve bunlar sevindiricidir. Sayıca artarak bu çabayı sürdürmek gerekiyor.

Ermeni soykırımının tanınması başka soykırımlardan farklıdır, mesela ABD'de Kızılderili soykırımının tanınması gibi değildir. Bu soykırımın tanınmasıyla ülkenin bütün kuruluş tarihi değişir ve asıl zorlanılan konu da budur. Bu ülkenin kuruluş tarihi yeniden yazılır ve bu büyük değişim soykırımın tanınması boyutunu da aşar. Bunun bilincinde olursak, konuyla ilgili olarak belki daha üretici oluruz.

2.5.2020

24 OCAK 1971

24 Ocak denilince akla önce 24 Ocak 1980’de alınan ekonomik kararlar gelir. Bu kararların uygulanması ancak 12 Eylül rejimi altında mümkün olacaktı. Bir başka 24 Ocak daha var. 24 Ocak 1971’de polis yaklaşık 8 saat süren silahlı çatışmadan sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi Yurdu’nu “fethetti”.

Polisin yaptığı ve ülkücü komandoların –o zamanki adları böyleydi– dışardan desteklediği operasyonda gösterilen vahşet 12 Mart 1971 sonrasında neler olacağının göstergesi gibiydi.

Ankara’da “yurt savaşları” 12 Mart öncesindeki sürecin karakteristiklerinden bir tanesidir. Polis Şubat 1971’de Hacettepe Yurdu’nu basacak ve onu da saatlerce süren çatışmayla ele geçirecekti. Ardından 5 Mart 1971’de jandarma bölgesinde olduğu için ODTÜ yurtlarının jandarma tarafından basılması gerçekleşecek. Biri öğrenci, biri jandarma, biri de yandaki Maden Tetkik Arama Enstitüsü ile ODTÜ yurtlarını ayıran tepenin üzerinde çatışmayı seyreden seyirci olmak üzere toplam üç kişi ölecekti.

Bu çatışma, aynı zamanda devrimcilerin ordu ile ilk silahlı çatışmasıdır.

Öğrenciler arasında çok sayıda yaralı bulunmasına karşın sadece bir kişinin ölmüş olması, ODTÜ öğrencile-

rinin mühendislik bilgisi sayesinde. Jandarmanın kullandığı M-1 mermileri yurtların briket duvarlarını delip içeriye giriyor ve öteki duvarda parçalanıyordu. Öğrenciler ateş edilen yer ile yurtlar arasındaki açığı hesap ederek gizlendikleri için yaralandılar ama doğrudan isabet almadılar.

24 Ocak 1971'e dönelim...

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'nun (TDGF) yayın organı İleri dergisinin 6. sayısının (açıklanmamıştı ama bu sayı son olacak ve bundan sonra THKP-C'nin gayri resmi yayın organı olan Kurtuluş Gazetesi çıkmaya başlayacaktı) yazı işlerinden ve ülkede genel dağıtımından sorumlu kişi olarak öğle saatleri civarında SBF yurduna gitmiştim. Dergilerin büyük bölümü hem Ankara içinde dağılmış hem de ülkenin çeşitli yerlerine oradan gelenler tarafından götürülmüştü. Birkaç yüz kadar dergi giriş katındaki camlı bir odada duruyordu.

Birden dışarıdan sesler geldi. Yakındaki Site Yurdu'nda -MHP'lilerin denetimindeydi- kavga çıkmış ve birkaç kişi koşarak SBF yurduna kadar gelmişti. Peşlerinden de polis, o zamanki toplum polisi ya da yine o zamanki adıyla Frukolar, yurdun önüne kadar geldiler. Garip bir durum vardı, çünkü çok sayıda polis birdenbire yurdun önünü doldurdu. Kavga edip kaçanları aramak için yurda gireceklerini anons ettiler.

Yanlıı hatırlamıyorsam, Sinan Kâzım Özüdoğru kapıda bağırıyordu, "Çıkacak olanlar hemen çıksın, kapıları

kapatıyoruz!..

Bir an tereddütte kaldım. Aklıma Ertuğrul'un (Kürkçü, o sırada TDGF başkanıydı) tembihi geldi. "Ortalıkta dolaşıp deşifre olma. Polis herkesi tanıyor. Tanınmayan ve güvenilebilir insan kalmadı. İleride gerekli olabilirsin."

Ben, kalan dergileri toplayıp öyle çıkayım, diye düşünürken kapılar kapandı. Dahası, dergileri de toplamadım çünkü polis hemen saldırıya geçti. Bundan sonra, yaklaşık 8 saat sürecek yurdun kat kat savunulması başladı.

Birinci kata çıkıp elimize ne geçtiyse merdivenlere yığıp barikat yaptık. Polis de aşağıdan barikatı parçalayarak yukarıya çıkmaya çalışıyordu. Bu arada bir arkadaş kesinlikle pencerelere yaklaşılmasını söyledi. Dışarıdan yurtlara ateş ediliyordu. (Ertesi gün, o zaman ilericilerin de bulunduğu TRT'de, yerinde yapılmış çekimler gösterilecekti. Birkaç polis tabancalarıyla yurtlara ateş ediyorlardı. Etraflarında da birkaç MHP'li genç, "Abi ne olursun ver, ben de ateş edeyim!.." diye yalvarıyordu.

Yurtta silah vardı ama merdivenlerdeki barikattan hedef görünmediği için ateş etmenin anlamı yoktu. Polis barikatı parçalayıp bir kat çıktığında biz daha üst kata çıkıp yeniden barikat kuruyorduk. Baktık olacak gibi değil, dinamit kullanmaya başladık. Yarım lokum ateşlenip merdiven boşluğundan bırakılıyor ve bir kat altımızda feci bir patlama oluyordu. Polis bir süre duruyor ve yeniden gözyaşartıcı atarak karşılık veriyordu.

Gözyaşartıcı bombanın solunum yoluyla etki ettiğini, mendili ıslatıp –o zaman sadece kumaş mendil vardı– buruna bağlamak gerektiğini ve ellerin kesinlikle göze sürülmemesini orada öğrendim. Buna rağmen, o kadar çok gözyaşartıcı atılıyordu ki, hepimiz ağlıyorduk.

Hava kararmıştı ve üst katın bir alt katındaydık. Ne bulduysak merdivene yığıldık ve üst kata çıkmaya yöneldik ama en üst kattakilerin kurdukları barikat kapanıverdi. Çıkmayı da deneyemedik çünkü yukardan atılan dinamitlere hedef olabiliydik. Altı kişiydik. Hepimiz bir odaya oturup beklemeye başladık. Yapılacak başka birşey yoktu.

Yaklaşık yarım saat kadar sonra toplum polisleri bizim bulunduğumuz kata çıktılar. Her birimizi iki polis alıp aşağıya indirmeye başlamadan önce yukarıya bağıldılar. “Atmayın lan, atmayın lan!”

Dinamitler biraz durdu. Bütün merdivenler polis doluydu. “Bunlar üst kat mı?” diye soruyorlardı. “Yok” denince birkaç cop ve yumruk yiyip geçiyorduk.

Üst kata özel muamele yapılacak ve kat ele geçirildikten sonra burada bulunanlar altı kat merdiven boyunca dizilmiş polislerden sürekli cop yiyerek aşağıya kadar inceklerdi.

Yurdun dışına çıktık. Ortalık bize küfreden MHP’lilerle doluydu. Bu arada gelip geçen polislerden cop yediğimizi eklemek gerekmiyor. Bir polis kamyonu –Fruko kasası – geldi, beş kişi tekme tokat buraya bindirildi ve ben binmeden kamyon kalktı. Yanımda iki polisle orta-

da kaldım. Her taraftan MHP'lilerin attığı taşlar geliyordu. Yanımdaki polisler sövüp saymaya başladı, çünkü onlar da gelen taşlardan nasiplerini alıyorlardı. Etrafımızdaki çember daralırken bir polis jipi geldi, iki polis ile birlikte yola çıktık. Bu arada cipin tavanına iri bir taş isabet etti.

Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne geldik. Özellikle başımdan aşağıya kanlar indiğini hissediyordum. Kimlik tespiti ardından benim durumumdaki birkaç kişiyle hastaneye götürüldüm. Orada başka bir curcuna vardı. Doktorlar polislerle bağırıp çağırıyordu. Nedeni ise, bazı polislerin tedaviye getirdikleri öğrencileri Acil Servis'te dövmesiydi.

Doktor kafama baktı. Kanları sildiler, birkaç dikiş atıldı. "Git yüzünü yıka" denildi, tuvalete gittim. Aynaya bakınca yüzümden korktum. Rengi değişmemiş tek santim yer kalmamıştı. Ya morarmış, ya da kan oturmuştu.

Doktorun odasına döndüm. Doktor halimi çok perişan görmüş olacak ki, "istersen bu gece burada kal" dedi. "Olur" dedim. Benimle birlikte birkaç kişinin daha hastanede kalmasına karar verdi. Polisler bizi götürmek isteyince birkaç doktor yeniden bağırıp çağırdı. 1971'deki doktorları görüyor musunuz! Bizi birer birer odalara yatırdılar. Sabaha kadar ağrıdan sızıdan uyuyamadım.

Sabah yaralarım tekrar muayene edildi, kafam sargı beziyle sarıldı. Bizi almaya gelen polislerle birlikte yeniden Emniyet Sarayı'na döndük. Biraz sonra savcı geldi. Yurttan getirilenler arasında aranan iki kişi varmış, onla-

rın dışında herkesi bıraktılar. İfade bile alınmadı. Polisin derdi güç gösterisi yapmaktı ve yapmıştı.

Bu konularda tecrübeli olanlar hepimizi uyardılar. “Grup halinde kaçalım, kimse yalnız başına uzaklaşmasın.” Öyle yaptık ve SBF yurduna döndük.

Ben belki bulurum diye düşen gözlüğümü arayacaktım. Yurda girer girmez ağlamaya başlıyordunuz. Gözyaşırtıcı gaz duvarlara sinmişti. Tabii gözlük falan bulamadım. Kalan dergiler de ortada yoktu.

SBF baskını sonraki günlerde zamanın ilerici gazetesini Cumhuriyet ile Ankara’da yayınlanan ve adı yanlış hatırlamıyorsam Yeni Halkçı olan bir gazetede –yaralıları listesinde benim adımlı da yayınlamıştı– konu oldu.

Polis yurdun kızlar bölümünde herkesi dövdüğü gibi bazılarına copla tecavüz etmeye kalkmıştı. Bazı MHP’liler TRT kamerasına “komünist bir orospu bulmak için buraya geldiklerini” söyleyeceklerdi.

TRT’de yaralananlarla ilgili bir programa çağırıldılar. Ertuğrul’un sözünü tuttum. TRT’ye gitmedim.

Yurt bir hafta kadar sonra yeniden açıldı. Ali Orhan Yücelalp ve İlhan Kalaycıoğlu (12 Mart sonrasında THY’nin Ankara-İstanbul uçağı THKO’lular tarafından Sofya’ya kaçırılınca, hiç ilgisi olmadığı halde Emin Galip Sandalcı ile birlikte gözaltına alınacak, sonraki yıllarda da vefat edecekti) ile birlikte Kurtuluş gazetesini çıkarmakla ve Kurtuluş Yayınevi’nde broşür basılmasıyla uğraşmak-

la görevlendirildim. İlk broşür Yusuf Küpeli'nin yazdığı "1965-1971 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve Dev Genç" idi. İkincisi, Mahir Çayan'ın "Kesintisiz Devrim I" broşürü idi, ancak 12 Mart'ın hemen sonrasında basımı biten bu broşüre polis matbaada el koyacaktı.

24.1.2009

25 YIL SONRA BERLİN DUVARI

Berlin Duvarı'nın ortadan kalkması Orta ve Doğu Avrupa'daki sosyalist ülkelerdeki rejimin sona ermesi sürecinin ne başlangıcı ne de bitişidir, ama bu sürecin simgesidir, Duvar'ın yıkılışı ve bunun "sağlam" sayılan bir ülkede (DAC'de) gerçekleşmesi, sürecin bırakalım geri dönmeyi, ilerlemesinin durdurulamayacağını gösteriyordu.

1848'de Komünist Manifesto "Avrupa'da bir hayalet dolaşüyor, komünizm hayaleti" sözleriyle yayınlanmıştı. Manifesto'dan 141 yıl sonra, 1989'da ise Avrupa'da kapitalizm hayaleti dolaşıyordu. Yüz binlerce çalışanın sokaklara dökülüp sosyalist iktidarlara karşı yaptığı gösterilerin arasından tek alternatif olarak ortaya çıkan bir hayaletti kapitalizm. Gösteri yapanlar arasında farklı bir sosyalizm isteyenler de bulunmakla birlikte, çok geç kalınmıştı. Hayata geçebilecek tek gerçek alternatif o günün koşullarında sadece kapitalizmdi. İnsanlar son olarak 1968'de sosyalizmin kendisini değiştirebileceğine olan inançlarını kaybetmişlerdi.

"O rejimler sosyalist değildi" gibi bir açıklama yarırsızdır ve durumu kurtarmaz. Bu rejimler marksist sosyalizm değillerdi ve böyle bir sosyalizmin gerçekleşme şansı var mıydı, bu da başka bir sorudur. Adına ister reel sosyalizm ya da "kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemini yaşayan toplumlar" denilsin; bu toplumlarda üre-

tim araçlarında özel mülkiyet, işsizlik yoktu ve gelişmiş sosyal güvenlik sistemi vardı. Adına sosyalizm denilse de denilmese de açık olarak kapitalizmin yerine ondan daha ileride başka bir sosyal sistem kurmak çabasıydı.

Bu sistemin kimsenin tahmin edemediği kadar çabuk çözülmesi ve varlığının sona ermesi öncelikle bitmişlikle açıklanabilir. Sistem bitmişti ve onu asıl ayakta tutan SSCB idi. Gorbaçov'un başka ülkelerin iç işlerine karışmayacakları, her halkın kendi yolunu çizeceği yönündeki açıklamasının ardından kısa süre sonra sosyalist ülkelerde halk hareketleri başladı.

1953'de DAC, 1956'da Macaristan, 1968'de Çekoslovakya'daki halk hareketi Kızıl Ordu'nun müdahalesiyle bastırılmıştı. 1980'de Polonya'ya müdahale edilmemişti ama SSCB'nin de desteğiyle Polonya ordusu yönetime el koymuştu.

1989'da Polonya'da eskiden beri var olan ikili iktidar açık olarak Dayanışma Sendikası'nın ağır basmasıyla sonuna yaklaştı. Dayanışma'da örgütlü olan Polonya işçi sınıfı köylülerle ve aydınlarla ittifak yaparak mücadeleye önderlik etmek konusunda ideal bir davranışa sahipti denebilir. Tek farkla ki, sosyalizm için değil de kapitalizm için...

Ardından 1956'dan beri diğer sosyalist ülkelere göre daha liberal bir yol izleyen Macaristan geldi, sonra DAC, Çekoslovakya, yıl sonuna doğru Romanya ve Bulgaristan...

Romanya dışında hiçbir ülkede rejim şiddet kullanmaya yönelmedi. Desteklerinin kalmadığını ve SSCB'nin de müdahale etmesinin mümkün olmadığını gören yönetimler geri çekildiler. Böyle yaparak, daha sonra kurulacak yönetimler tarafından soruşturmaya uğramamak ya da az uğramak yönünde yatırım yapmış oldular.

Buraya kadar anlatılan olayların görünen bölümünden ibarettir. Görünmeyen bölümle ilgili olarak ise iki önemli nokta belirtilebilir:

Birincisi, SSCB'nin neden müdahale etmediğidir.

Kızıl Ordu Afganistan'da yenilmişti ve bu savaş SSB-C'ye oldukça pahalıya mal olmuştu. SSCB ekonomik olarak da yeni askeri müdahalelerin masrafını kaldırabilecek durumda değildi. Kaldı ki, 1970'li yıllarda insan hakları konusunda uluslar arası anlaşmalar imzalamış olan SSCB'nin başka bir sosyalist ülkeye bile olsa askeri müdahalede bulunması kendisi açısından hiç de iyi olmazdı.

1968'de Çekoslovakya'daki gelişmeler üzerine gündeme gelen Brejnev Doktrini artık uygulanamazdı. Bu doktrine göre, her halk kendi geleceğini kendisi tayin edebilirdi ama bunu yaparken sosyalist sistemi tehlikeye sokmamalıydı. Bu doktrin Çekoslovakya'ya askeri müdahalenin gerekçesini oluşturmuştu. İşin ilginç yanı, bu konuda en az istekli olanın SBKP olmasıydı. Macaristan, Polonya, Bulgaristan ve DAC'deki parti yönetimleri müdahale konusunda daha ısrarlıydılar. Çekoslovakya'da Dubçek yönetimi başarılı olursa, aynı durum hızla diğer

sosyalist ülkelerde de oluşabilirdi.

1968’de temel talep, Sovyet tipi olmayan bir sosyalizmdi. Bu tip sosyalizm Orta ve Doğu Avrupa’daki ülkelere uymuyordu. Ne ki, buna göre şekillenmiş bir devlet, parti ve değişik kurumlar vardı ve bunların kendi dışlarındaki her gelişmeyi kolayca “karşı devrim” olarak adlandırmalarını da normal karşılamak gerekir.

21 yıl sonra ise farklı tür sosyalizm isteyenler gösteri yapan kitle içinde azınlıktaydı. Sosyalizmin kendisini değiştirebileceği konusundaki umutlar tükenmişti.

İkincisi, bir ülkedeki ya da bölgedeki önemli değişimler ancak o güne kadar yönetici durumda olanların parçalanması ve bütün olarak hareket edememeleriyle mümkündür.

Rusça’da Nomenklatura denilen yönetici kesim; politik büro, merkez komitesi üyeleri, büyük fabrikaların yöneticileri, büyük kentlerdeki parti örgütlerinin sekreterleri, büyük kolhoz yöneticileri ve kültürel alanda yazarlar birliği gibi kuruluşların yöneticilerini kapsar. Sosyalist toplumdaki bütün çelişkiler kendilerini bu yapıda gösterirler, çünkü gösterebilecekleri başka alan yoktur. Sosyalist ülkelerin dağılmasının ardından ortaya çıkan sağcı ve hatta ırkçı partilerin yöneticilerinin eski komünist partisi yöneticileri olmaları bu nedenledir. Geçmişte var olabilecekleri başka bir politik alan bulunmadığından herkes parti içinde yer almıştı ve aralarında sürekli çelişkiler ve tasfiyeler vardı.

Bu kesimi birlikte tutan önemli bir amaç vardı: Sosyalizm (kendi anlayışları uyarınca sosyalizm), üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizme yetişecek ve onu geçecekti. Sosyalist toplumda yöneticiliğin ana işlevi toplumun bu yönde daha ileriye gitmesini, kapitalizmi geçmesini sağlamaktı.

Bir dönem bu yönde önemli başarı da kazanıldı. SSCB, Nazileri sadece kahramanlıkla değil, onlarınkinden pek de aşağıda kalmayan askeri tecrübesiyle yendi. Ekim Devrimi'nin 40. yılında, 1957'de Sputnik'in uzaya gönderilmesiyle insanlık tarihindeki bir ilk'i gerçekleştirmek kapitalist ülkeler yöneticilerini şoka soktu. Sosyalist ülkelerdeki bürokratikleşmeyi haklı olarak eleştirenler, kazanılan başarılarla da bu bürokrasinin önemli payı olduğunu unutmamalıdır.

1980'li yıllarda ise sosyalist ülkelerin üretici güçlerin geliştirilmesinde kapitalizmi bırakın geçmeyi, yetişemeyeceği bile belli olmuştu. Kapitalizm, sosyalistlerin sürekli olarak "yapamazlar" dediği üçüncü bilimsel-teknolojik devrimi gerçekleştirmiş (ilki 19. yüzyılda, ikincisi 20. yüzyılın başındadır) ve üretimde bilgisayara ve otomasyona geçmişti. 1970'li yıllarda başlayan değişim 1980'li yıllarda sonuçlarını vermiş ve kapitalizm başka bir gelişme düzeyine yükselmişti.

Bunu ilk gören Nomenklatura oldu denilebilir. Reel sosyalizm için gelecek yoktu, çünkü en büyük iddiasını gerçekleştirememişti, başka bir düzen gelecekti ve bu yeni düzende mümkün olduğu kadar erken davranarak

konumunu olabildiğince garantiye almak gerekirdi.

HEM KAPİTALİST, HEM KOMÜNİST!..

Komünist parti yöneticileri hızla zenginleşmeye yö-neldiler. Üretim araçlarında özel mülkiyetin bulunma-dığı, ekonominin devlet denetiminde olduğu bir ülkede zenginleşmenin tek yolu devleti soymaktır. Bunu da an-cak o olanağa sahip olanlar yapabilir. Devleti soyma ko-nusunda gerekli bilgi ve olanaklara en fazla sahip olanlar kombina yöneticileriydi. Dışarıdan bilgisayar getirip, sa-yıyı yüksek gösterip, bunun yarısını da piyasada sattığınız zaman, büyük zengin olmak yolunda ilk adımı atmışsı-nız demektir. Önceki yıllarda en güçlü kesim olan politik sorumlular geri planda kalıyorlardı. Onların arasından da yolunu bulanlar oldu ama oran daha azdı.

Bu konuda yapılmış olan bir araştırma aydınlatıcı-dır. Orta Avrupa'daki sosyalist ülkelerde (Çekoslovakya, Macaristan, Polonya) politik, ekonomik ve kültürel alanda 1988 yılında yönetici konumunda bulunanlar, 1990'lı yılların başlarında ne yapıyorlardı? Artık reel sosyalizm yoktu, hızla kapitalizme geçiliyordu ve reel sosyalizmde yönetici durumda olanlar bu yeni dönemde ne yapıyorlardı?

Capitalism with a Comrade's Face (Yoldaş Yüzlü Ka-pitalizm), **Making Capitalism Without Capitalists** (Kapita-listler Olmadan Kapitalizm) ve benzeri çok sayıda kitapta incelenen analizlere göre: Yeni dönemde eski politik so-rumluların üçte ikisi ya emekli yapılmış ya da eski ko-

numunu kaybetmişti. Benzeri bir durum kültürel alanda sorumlu olanlar için de geçerliydi. Buna karşılık kombina yöneticileri yüzde 70'i aşan oranda konumlarını korumuş hatta iyileştirmişlerdi. Ülkeye akan yabancı sermayenin özellikle birlikte çalışmak istediği kişilerdi bunlar, çünkü eski ama etkisini halen sürdüren ekonomiyi iyi biliyorlardı.

Doğu'ya doğru gidildikçe eski politik sorumluların yeni düzende durumlarının kötüleşmesi oranı da azalır. Romanya ve Bulgaristan geçiş ülkeleridir. Ukrayna'dan başlayarak eski politik ve ekonomik sorumlular yeni düzende büyük kayıplara uğramazlar.

Reel sosyalizmden sonra gelen kapitalizmde, Romanya ve DAC hariç, devri sabık yaratılmadı. Romanya'da değişim çatışma yaşanarak gerçekleştiği için devri sabık yaratılması normaldir. DAC ise özel bir konuma sahiptir. Bu ülke, diğer reel sosyalist ülkelerin aksine, sadece sosyalizm döneminde bağımsız bir devlet olarak vardır; öncesinde ve sonrasında yoktur. DAC'nin F. Almanya'ya katılmasının ardından Doğu'dan Batı'ya kaçmak isteyenleri Duvar'ı geçerken öldüren sınır muhafızları ve son parti sekreteri Honecker hakkında soruşturma açıldı. Başka ülkelerde ise ön planda olan bazı kişiler "günah keçisi" ilan edildi, bütün olumsuzluklar onlara yıkıldı ve böylece de sorun kalmamış oldu!

Başka türlü davranmaları da mümkün değildi, çünkü bugünün sorumlularıyla dünün sorumluları arasındaki devamlılık böyle davranılmasını gerekli kılıyordu. Ek

olarak değişim de, Romanya dışında, kansız olmuştu.

SSCB’de komik bir darbe teşebbüsü oldu ve bu teşebbüs mevcut rejimin yıkılmasını hızlandırdı. Çalkantılı bir dönemin ardından eski yöneticiler yeni düzende yönetici oldular. İki örnekle yetinmek gerekirse; SBKP döneminde KGB Başkanı olan Haydar Aliyev, Nursultan Elçibey’i devirip Azerbaycan Devlet başkanı olacaktı. Gürcistan Devlet Başkanı ise eski Dıőıőleri Bakanı Schwarznadze idi.

O yıllarda garip karőılanan ve sosyalistler tarafından kolayca kabullenilemeyen bu durum, on beş yıl sonra Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki gelişmeler sonrasında neredeyse kanıksanacaktı. HC’de komünist parti önderliğindeki kapitalizmde artık zenginler de partiye girebilecekti. Komünist Partisi yönetimdeydi, ülkede sayıları sürekli artan zenginler vardı ve bunlar da parti üyesi olabileceklerdi. KP sonuçta herkesin partisiydi!..

KAPİTALİZM Mİ SOSYALİZM Mİ YA DA NEDİR?

Reel sosyalist ülkeleri nasıl isimlendirmek gerekir? Sadece sosyalist ya da kapitalist olarak isimlendirmek yetmiyor, çünkü nasıl sosyalizm ya da nasıl bir kapitalizm sorularının da cevaplandırılması gerekiyor.

Geçmişteki reel sosyalist ülkelerin (ya da yaşayan sosyalizmin) bir çeşit devlet kapitalizmi olmadığı, bu ülkelerin dağılmasının ardından daha açık olarak görüldü. Reel sosyalist ülkelerde burjuvazi iktidarda bulunsaydı

eğer, 1989 sonrasında burjuvazinin dönüşümünün söz konusu olması gerekirdi. Parçalanan ve dönüşen nomenklakura'dır, burjuvazi değil ya da süreç nomenklatura'nın burjuvazileşmesi sürecidir.

1989 sonrasındaki rejimlerin değişik araştırmacılar tarafından "politik kapitalizm" olarak adlandırılması önemlidir. Tıpkı sosyalist devrimde olduğu gibi tersi yöndeki gelişmede de iktidarın ele geçirilmesi esastır. Alt yapı henüz eski yapının egemenliği altındadır ama politik iktidar değişmiştir. Değişen iktidarın ilk yaptığı iş de yasal düzenlemedir: Zenginleşmenin yasallaşması, miras hakkının ve özel mülkiyetin tanınması, bunlarla ilgili kurumların oluşturulması. Bunların ardından alt yapıda hızlı özelleştirme başlar ve devletin malı kapanın elinde kalır. Bu alanda en fazla olanağı olanlar da eski yönetici kesimden insanlardır, özellikle ekonomik alanda sorumluluk taşımış olanlardır. Görülmemiş hızda bir zenginleşme ortaya çıkar, oligarklar doğar.

Sosyal emperyalizm görüşünün savunucuları 1989'un ardından bu görüşlerini unutmayı tercih ettiler. Çin Komünist Partisi'nin SBKP'nin etkisini dünya çapında geriletmek için ortaya attığı bu tez, bizzat savunucuları tarafından bile terk edildi. Mao'nun ardından değişik iç çatışma ve tasfiyelerin ardından Komünist Partisi Genel Sekreteri olan Deng Hsiao Ping'in kapitalizmi hedefleyen reformlarından sonra Nikita Kruşçev'i "kapitalizmin ve sosyal emperyalizmin yolunu açan kişi" olarak eleştirmek hiç mümkün değildi. Enver Hocacı'lardan ise hiç söz edil-

mese daha iyi olur...

Reel sosyalist ülkeler geçiş dönemi toplumları mıydı? Bu ülkeler kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemini mi yaşıyorlardı?

Bu soruyu, evet, olarak cevaplandırmak mümkün değildir. Burada sosyalizmden anlaşılan marksist sosyalizmdir ve önemli özelliklerinden bir tanesi de devletin giderek ortadan kalkmasıdır. Sosyalizmin güçlü bir kapitalist sistemle birlikte yaşaması öngörülmemiştir. Sosyalist ülkelerde devletin bırakın ortadan kalkmayı, gittikçe güçlenmesini marksist sosyalizmle uzlaştırmak mümkün değildir. Bir ülkede devletin giderek zayıflaması ve ortadan kalkması ile bunun tersinin gerçekleşmesi birbirinden çok farklı toplumsal süreçlerdir. Reel sosyalist ülkelerde devletin özel hayatın dışındaki bütün alanlarda düzenleyici görevi üstlendiğini düşünürsek, süreçlerin farklılığı daha açık olarak görülür. Reel sosyalizm olarak adlandırılan sistemin bir geçiş toplumu olduğu kabul edilse bile, geçilen yer marksist sosyalizm değildir.

1970'li yıllarda DAC'de Fritz Behrens, reel sosyalizmi bazı yönleriyle Batı ülkelerindeki devlet kapitalizmine benzetmiş ve bu rejimin daha önce bilinmeyen yeni bir sistem olarak değerlendirilmesinin uygun olacağını savunmuştu. Bazı yönleriyle Batı'ya benzeyen ama burjuvazisi bulunmayan bir sistem...

Bu benzerlik o dönemde zaman içinde iki sistemin birbirine dönüşebileceği (Konvergenz) teorilerinin de or-

taya çıkmasına neden olmuştu. Bunlar da unutulup git-ti...

Benzeri bir görüşü sonraki yıllarda Wallerstein da savunur ve reel sosyalizmin Batı kapitalizminin aynadaki aksi olduğunu ifade eder.

Reel sosyalizmin değişik yönlerden kapitalizme çok benzediğini, 1989 sonrasında hızla geçilen kapitalizm de gösteriyor. Büyük bir çatışma yaşanmadan, toplumsal sistemin zamana yayılmış olarak çözülmesinin ardından; eski devletin barışçı yoldan yıkılıp daha doğrusu dönüş-türülüp, devletin baskı aygıtlarında önemli yeniden yapı-lanmaya gerek duyulmadan kapitalizme geçiş...

Bu konuda en iyi belirlemenin Behrens tarafından yapıldığı görüşümdedir: Kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemini yaşayan toplumlar, bu geçişin koşullarının bu-lunmadığı ortamda zaman uzadıkça çürümeye yönelirler.

Bu durumda baştan kapitalizme karşı ama marksist sosyalizmi hedeflemeden yola çıkmak gerekirdi, diye de eklemek gerekir. Reel sosyalizmin büyük teorik açmazı da burada yatar. Marksist sosyalizm teorisindeki devle-tin sönümlenmesi gibi temel bazı konuları gerçekleştirme şansı bulunmuyor haklı gerekçesiyle bir kenara bırakmak ve yine de aynı sosyalizm teorisini savunmak mümkün değildir.

SONUÇ YERİNE

İlginçtir, karşılaşılan teorik açmazı ilk gören olmasa

bile açıkça ifade eden kişi DAC'deki Sosyalist Birlik Partisi Genel Sekreteri Walter Ulbricht oldu. Ulbricht, Kapital'in yayınlanmasının 100. yılı dolayısıyla yaptığı konuşmada; sosyalizmin, komünizmi hedeflemekle birlikte, kendi yasallıkları olan ayrı bir toplumsal sistem olduğunu ifade etmiş ve Politbüro'nun tepkisiyle karşılaşmıştı. Tepkinin gerekçesi; genel sekreterin sosyalizmi, komünizmin alt aşaması olarak görmemesi ve ayrı bir toplumsal sistem olarak adlandırmasıydı.

Politbüro'nun şikâyeti sonucu, "kapitalizm bizi geride bırakıyor" görüşü nedeniyle zaten hoşlanılmayan Ulbricht'in yerine Brejnev'in de onayı alınarak Honecker geçer. 19 yıl sonra Honecker'in bırakın dünyayı, ülkesinde olup biteni bile anlamaktan uzak kaldığı, 7 Ekim 1989'da DAC'nin kuruluşunun 40. yılı için yaptığı konuşmada görülür. Honecker, Duvar'ın daha uzun yıllar kalacağından söz eder.

Duvar'ın yıkılmasına bir ay kalmıştır. Honecker de göstericiler üzerine ateş açılmasını emrettiği için on gün sonra "sağlık nedenleriyle" görevi bırakmak zorunda kalacaktır.

Komünistlerin gerçeklik duygusunu kaybetmiş olmaları ve başka bir dünyada yaşamaları o döneme özgü kalmadı. 1989 sonrasında solun dünya çapında yaşadığı evrim ve değişik tartışmalar sonucu önemli oranda aşıldı, ama bizim de dahil olduğumuz bazı ülkelerde halen aşılamadı. Bu nedenle "sosyalizm tarihinin iyi incelenmesi gerekir" gibi bir belirlemede bulunmayacağım. 25 yıldır

çok az çabanın dışında yapılmamış olan bir incelemenin bundan sonra yapılacağını sanmıyorum.

Geçmişle hesaplaşma bizde toplumsal bir sorun olarak kendini gösterir. Ermeni soykırımını tanımaktan Cumhuriyet dönemindeki katliamları kabullenmeye, sosyalizm tarihinden faili meçhullere ve sol içi cinayetlerin aydınlatılmasına kadar birçok konu aynı kapsamda ele alınabilir. Bunlar birbirinden farklı konulardır ancak aynı genel kültürel ortamın içinde yer alırlar. Geçmiş sürekli örtülür, kolay bazı açıklamalar bulunur ve meselenin çözümlendiği sanılarak devam edilmeye çalışılır. Gerçekte ise, çözülememiş geçmiş sürekli olarak kendini yeniden gösterecektir.

Kendimizi kandırma ya da ikna etmek konusunda büyük bir becerimizin bulunduğu açık! Bu beceri, “Aslında Ermeniler Türkleri katletti” olarak da kendisini gösterebilir, “sosyalizmde geriye dönüş oldu, bu kadar açık” denilerek de olabilir.

Neden bütün ülkeler geri döndü de kimse ileriye gidemedi sorusunun ise cevabı yoktur. Çözümün ancak başka ülkelerde başarılı örnekler ortaya çıkıp bu durum teorik olarak bize de yansırken gerçekleşebileceğini düşünüyorum. Latin Amerika bu konuda önemli bir örnektir. Kapitalizme karşı olan ama Marksizmden de fazla söz etmeyen bir çizgi ve bunun başarılı uygulamaları...

1.4. 2014

25 YILIN ARDINDAN SÜMEYRA

25 Mayıs 1946'da Edirne'de doğan, 4 Şubat 1990'da 44 yaşında Frankfurt'ta aramızdan ayrılan Sümeyra, ölümünün 25. yılında Frankfurt Kent Kütüphanesi'nde anıldı.

Anmanın 10 Aralık'a, Dünya İnsan Hakları Günü'ne rastlaması Sümeyra'nın yıllar önce aynı gün yaptığı bir projeye ilgiliydi. Hasan Çakır'ın ifadesine göre, 1990 öncesindeki yıllardan bir 10 Aralık gününde Sümeyra insan hakları ihlalleriyle dolu Türkçe gazeteleri karıştırdıktan sonra konuyla ilgili bir albüm yapmaya karar verir ancak erken ölümü nedeniyle bu proje gerçekleşemez.

Toplantıda konuşan Hüseyin Erdem, 1969 yılında Sümeyra'yı Ruhi Su ile tanıştırdığını ve bu ikilinin daha sonra yaptığı çalışmalardan söz etti. Konuşmasında bir cümle özellikle aklımda kaldı: "Sümeyra gittiği yolda en çok yoldaşlarından çekti."

Frankfurt-Sossenheim'da kaldığı eve iki kere gittiğimi hatırlıyorum. Bir keresinde sazını alıp küçük bir konser de vermişti.

Ne konuşmuştuk o zaman; iki konuyu hatırlıyorum.

İlki, o yıllarda bütün politik mültecileri meşgul eden dil öğrenmekle ilgiliydi. İlk yabancı dili öğrenmek özellik-

le zordur ve bu zorluğu Smeýra da yaşıyordu. Almanca çok sayıda basit ykw kitapları okuduğunu ve ardından yeterli birikim sonucu birdenbire aıldığını anlatmıştı.

O yıllarda ortalıkta mültecilerin yabancı dil öğrenme serüvenleri dolaşıyordu.

Sendikacılar genellikle Fransa'da iltica etmişlerdi ve bunlardan birisi de Maden İş Başkanı Mehmet Karaca idi. Fransa'da ilticası kabul edilenlere parasız dil kursu imkânı vardı ve Karaca da diğer mülteciler gibi bu kursa gidiyordu. Benim de bulunduğum bir toplantıda kızgınlığını şoyle belirtmişti: "Kaç aydır kursa gidiyorum, Fransızca konuşamıyorum. lkeye dönünce bizimle dalga geçecekler. O kadar zaman kaldınız dil ğrenemediniz, diyecekler!.."

Pek de haklı bir kızgınlık sayılmazdı. Hepimiz ortaokul ve lise eğitiminde yabancı dil olarak genellikle İngilizce ğrenmiştik. Altı yıllık eğitimin sonunda "How old are you?" (Kaç yaşındasın?) diye sorulsa, cevap veremezdik. Böyle bir eğitimle sözüm ona dil öğrenmiş insanlardık. Ne sistem vardı ne de buna uygun ğretmen. Böyle bir "sistem"den gelenlerin bambaşka bir dil ve sistem karşısında şaşırmaları normaldir.

Daha sonra duyduğuma göre, Karaca pratik eksikliği olduğunu düşünerek Fransızca konuşmaya karar vermiş. Paris'te garda birine yönelip Fransızca olarak, "Mösyö, Fransızca konuşur musunuz?.." diye sormuş. Adam da, "Herhalde, burası Fransa, yle değil mi?.." demiş.

Denildiğine göre, Karaca Fransızca öğrenmekten vazgeçmiş!

Bir başka ziyaretimde Sümevra'nın canının sıkılmış olduğunu hatırlıyorum. Bu sıkıntı yüzüne vuruyordu. Kısa süre önce TSİP'in bir gecesi olmuş ve o da sanatçı olarak programda yer almıştı. Bu nedenle TKP tarafından eleştirilmiş ve buna canı sıkılmıştı. Politik örgütler arasında rekabet normaldi ama bu tür rekabetin hiçbir anlamı bulunmuyordu.

Son olarak 1988'de görüştüğümüzü hatırlıyorum. Yazın dergisi altı yıldır çıkıyordu ve Sümevra'nın eline de geçiyordu. Politik insanlardık, farklı örgütlerdendik ve hiç politika konuşmadık. Konuştuklarımız öyle havadan sudan konular da değildi. Politik insanların birbirleriyle politika dışında konuşabilmesi önemlidir.

Sümevra 1985 yılında Ruhi Su'nun ülke dışında tedavi olması için gerekli pasaport verilmeyerek 12 Eylül rejimi tarafından öldürülmesini de yaşamıştı.

Yeteneklerini öldürerek, dışlayarak yaşayan bir ülkenin bu kadar çorak kalması şaşırtıcı olmuyor.

12.12.2015

26 OCAK 1976 ANKARA

26 Ocak denilince akla Beylerderesi gelir, konunun daha geri planda Ankara tarafı da vardır. Yazmaya karar verdiğim örgüt tarihinde konunun bu tarafını belirteceğim. Burada anlatılacak olan nispeten daha kısadır.

Tarih olayların anlatılması değildir; buna tarih değil kronoloji denilir. Tarih olayların gerçekleştiği ortamı değişik yönleriyle vermek, önemli bir olayın geçmişi ve geleceğini de belirtmek zorundadır.

Önemli bir nokta şudur: tarihi gerçekleştiği koşullarda anlamaya çalışmak gerekir. Bugünün anlayışıyla geçmişe baktığınızda bazı düşünceler ve eylemler size anlamsız gelebilir. O günü o günün şartlarında anlamaya çalışmak gerekir.

Tam günü hatırlamıyorum ama 26 Ocak'tan birkaç gün önceydi; gazetelerde ve radyoda beklenmedik bir haber vardı: Malatya'da bekçi ve polis üç kişi öldürülmüştü ve öldürenlerin isimleri sayılıyordu: İlker Akman, Hasan Basri Temizalp ve Yusuf Ziya Güneş... Son ismi tanıımıyordum ve adını da ilk kez duyuyordum. Ortada garip bir durum vardı: yakalanan yoktu ama kimlikler biliniyordu, demek başka bir şey olmuştü.

O yıllarda İlker'in ablasıyla evliydim ve 12 Mart 1971 sonrası yaşanan deneylerden hareketle polisin bizi yak-

laşık bir hafta içinde bulabileceğini dűşündüm. Hemen Ankara'daki ilişkileri dolaştım, bağlantımızın bir süre ke-sileceğini ilettim; evden ayrılınca bir süre kalacağım eski bir okul arkadaşımın evini ayarladım, yanıma bir de silah aldım.

Ertesi gün öğleden sonra “yapılacak başka ne kaldı?” diye dűşünürken kapının çalındığını duydum. Kapıyı açtı ve içerdeki odadan kendisini polis olarak tanıtan sivil gi-yimli dört kişinin içeriye girdiğini gördüm. Silahlıyım ve bu satırları okumanızdan daha kısa sürede silahı çekip çekmemeye karar vermem gerekiyordu. Kapıdan girişleri ev baskınına hiç benzemiyordu, silahı çıkarıp battaniye-nin arasına koydum ve odadan çıktım. Etrafa bakışların-dan anlaşıldığı kadarıyla bunlar insan anyorlardı ve tabii yoktu. İfade için Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne gidecek-tik. Komiser olduğunu tahmin ettiğim birisi bana, “İlker'in psikolojik sorunları olup olmadığını” sordu. “Yoktu” de-dim, devamı polisteki bakış açısını yansıtıyordu: “Bir mü-hendis polise neden dűřman olsun?”

Hasan Basri daha önce 3. THKO davasından bir süre hapisanede kalmıştı. ODTÜ'yü bitirmişti, maden mü-hendisiydi. Onu bilebilirlerdi ama İlker'in de mühendis (metalurji) olduğunu nereden biliyorlardı ve dahası bu kadar çabuk bulunmayı da hiç anlamamıştım.

Sivil bir minibűsle emniyet müdürlüğüne gittik. Be-nimle ilgilenen yoktu, sadece ablasıyla meşguldüler. İfa-de için de sadece o gitti. Orada İlker'in o sırada askerde olması gereken küçük kardeşiyle karşılaştım. Herhalde

birliğinden alıp getirmişlerdi. Onunla da kimse ilgilenmiyordu. Bir odada yarım saat kadar iki kişi oturduk. Önümüzdeki masanın üzerinde el telsizi duruyordu ya da ne konuşacağımızı dinliyorlardı. Ben de Ekim ayı sonunda biten kısa süreli askerlik yapmışım, askerlik mavraları konuştuk. Derken ablası geldi, çıktık.

İlker gelirse mutlaka bildirmesini istemişlerdi.

Ne olduğunu hala anlamamışım. Polisteki bu bilgi nereden geliyordu? İlker hiç deşifre olmamış, hayatında bildiri bile dağıtmamıştı; mühendis olduğunu bilmelerinin yanı sıra ablasının evinin bu kadar hızlı bulunması normalde mümkün değildi.

Bu konuda gerçeği ne zaman öğrendim, şimdi hatırlamıyorum ama Beylerderesi'nden sonraydı. İlker'in amca tarafının iyice gerici olduğunu ve görüşmediklerini biliyordum.

Malatya hükümet meydanında gerçekleştiği gazetelerde yazılı olayın tam olarak nasıl olduğunu bilmiyoruz. Büyük ihtimalle üç kişiden şüphelenmişler ve kimlik sormuşlar, onlar da kimlikleri vermişler. Ardından onları karakola götürmek isteyince ateş açmışlar ve kaçmışlar, kimlikler de orada kalmış.

Bu kimlikler daha sonra Ankara'ya getiriliyor. MİT'te amcası bunları görebildiğine göre demek sıradan birisi değildi. "Ablası Milli Eğitim'de öğretmendir" bilgisinden hareketle benim de kaldığım ev kısa sürede bulunuyor. Bu bilgiden okulu bulursun, okulda da ev adresi var...

Bunları o sırada bilmiyordum ama bilsem de davranışımı etkilemezdi. Silahı evden çıkarmam gerekti, evi aramamışlardı ama belli mi olur daha sonra arayacakları tutardı ve olabilecek en kısa sürede İstanbul'a taşınmak gerekiyordu. Ankara'da çalışıyordum ve İstanbul sorumlusu olduğum için sürekli gidip geliyordum. Zaten taşınacaktık ama öne almak gerekiyordu.

Bu hemen yapılmazdı, fazlasıyla dikkat çekerdi. O yaz tatiline kadar okula gidip dersini versin, ben de çalıştığım Hacettepe Üniversitesi Çocuk Biyokimya laboratuvarına gidip geleyim ve bu arada İstanbul'a gidip ev bulayım ve oradaki ilişkilerle görüşeyim...

İstanbul'a gitmek için gerekçe bulmak gerekiyordu; hiç zor değildi, bu işten ayrılıp sanayide çalışacaktım ve yeni iş için de en uygun yer İstanbul'du.

Sosyalistlerin ne kadar çok konuştukları malum; Beylerderesinden sonra polis Ankara'da değişik çevrelerde operasyon yapmış, bir bölüm insanı alıp bırakmıştı. Aralarında Nasuh (Mitap) da vardı. Bu çevre beni biliyordu, örgütteki rolümü de biliyordu ve çenelerini tutmaları bir yana özel olarak da konuştukları için adım ortaya çıkmaya başlıyordu.

Yapılabilecek en iyi şey günlük hayatını hiç değiştirmemiş gibi görünürken, bıçak sırtında yürüyerek de olsa yavaştan değişikliklere gitmekti.

İşyerinde kontrolün başladığını anlamamak mümkün değildi. Gece nöbetçisi olarak çalışıyordum ve hasta-

nede o bölümün amiri olan tip gelip hatır sormaya başlamıştı. Belli ki kontrol... Gelip giden var mı, ona bakıyordu.

Başka iş aramaya başlayacağımı işyerinde de konuştum. İstanbul'a ilk gidişimde iyice dikkat ettim, takip yok gibi görünüyordu ama belki de ben görmüyordum, bu nedenle kimseye uğramayıp otelde kaldım. Gazetelerde çıkan iş ilanlarından hareketle Topkapı'da iki fabrikaya gidip iş görüşmesi yaptım.

Bu sırada geçen yılın yaz aylarında ben birkaç ay süren askerlikte iken İlker ve Necati'nin Ankara'da karşılaştıkları, TDAS'ı tümüyle kabul ettikleri için birlik kararı alınan Yurtdışı Gurubu (Gültenciler olarak da bilinir) ile ayrılık gündeme geldi. Teoride aynı görünen pratikte ise anlaşamayan iki gruptuk zaten... Silahtan iyi anlıyorlardı ama politikadan anlamıyorlardı denilebilir. Günlük politik analiz, buradan hareketle bir silahlı mücadele hareketi ne yapmalıdır? Bunun analizi olmadan silahtan anlasan ne olur anlamasan ne olurdu?

Evin çevresini değişik saatlerde iyice gözden geçirdim. Evin gözetlenmesi söz konusu değildi. Kadın ve erkeğin işyerleri belli olduğuna göre denetim işyeri üzerinden yapılacaktı ama yine de dikkatli olmak gerekirdi. Hastanede gece nöbetçisiydim, sabah daha hava karanlıkken nöbetten çıkar, geniş bir tur attıktan sonra görmem gerekenlere uğradım. Bir süre sonra genel komitenin yeniden oluşturulması gerekiyordu: Yüksel, ben ve Ankara'dan iki kişi (birisi Rıza Salman)... Yüksel bunları tanımıyordu.

Bıçak sırtında yürüdüğümü hissederek oldukça sıkıntılı birkaç ay geçti ve İstanbul'a taşındık. Tam zamandı çünkü adım artık ortaya çıkmıştı. Durumum halen bilinmiyordu ama "var bunda bir şeyler" düşüncesine ulaşılmıştı. Bunu da Yenimahalle'de annemlerin bulunduğu apartmanda yönetici olan emekli albayın gelip ailemden hakkımda bilgi istemesinden öğrenecektim. O yıllarda emekli albay demek MİT demekti. "Bu çocuğun bütün arkadaşları komünist" belirlemesi durumun anlaşılması için yeterliydi ama artık Ankara'da yoktum. Daha sonra arada bir geldiğimde de Yenimahalle'ye uğramayacaktım.

Beylerderesi hem biz hem de sosyalist hareket için büyük olaydı. Ortalıkta dolaşan lafların bini bir paraydı, bunları ve psikolojik ortamı kitapta anlatacağım.

Daha sonra İlker'in yaralı yakalandığını ve infaz edildiğini öğrendik. Çok daha sonra THKO'dan bar arkadaş İlker'i öldüren komiseri cezalandırdıklarını ama eyleme sahip çıkmadıklarını iletenecekti.

1976 hayatımın en zor yılıdır. Küçük bir hata var olan ama henüz politik çıkış yapmamış örgütü bitirebilirdi.

1971 yılı başlarında ülkede politik kargaşa iyice artarken Ertuğrul Kürkçü, "Ortalıkta fazla görünme, deşifre olma; insan çok ama deşifre olmamış güvenilecek insan çok az" demişti. Hayatım boyunca öğrenci kantinlerine, mühendis odaları gibi yerlere hiç uğramadım. Klasik bir hayatı sürdürür gibi görünürken epeyce politik ve örgütsel iş yaptım. Bu da o yılların genel davranış tarzına hiç

uymadığı için küçük bir çevrede tanınan ama genel için bilinmeyen birisi olarak kaldım.

Bu durum çok işime yarayacaktı...

25.1.2019

26 TEMMUZ HAREKETİ VE DEVRİMDE DEVRİM

26 Temmuz yeni kurulan Batista diktatörlüğüne karşı Fidel Castro ve arkadaşlarının 26 Temmuz 1953'te Moncado kışlasına yaptıkları başarısız baskının tarihidir. Daha sonra bu isimde kurulan örgüt Küba devriminin temel örgütü durumuna gelmiştir.

“Devrimde devrim” Regis Debray'ın belirlemesiyle küçük bir grup silahlı insanın dağa çıkarak devrimi başlatması değildir. Devrimde devrim, sosyalist devrim için partinin gerekli olmamasıdır. Küba devrimi komünist partisinin önderlik etmediği ilk ve tek sosyalist devrimdir.

Başka bir deyişle, devrim için önemli bir örgütlenme gereklidir ve böyle bir örgütlenmenin varlığı koşullarında bile devrim başarısız olabilir. Küba'da 1956 sonunda Sierra Maestra'ya çıkan silahlı grup da ülke çapında önemli bir örgütlenmeye dayanıyordu. Sierra Maestra'ya Granma gemisiyle çıkarma yapıldığı gün Santiago de Cuba kentinde de ayaklanma düzenlenmişti ama ayaklanma başarısız olur, hareketin bölgedeki önderi Frank Pais de öldürülür.

Sierra Maestra'ya çıkan silahlı grup ilk olarak işçi sınıfından değil küçük köylülükten destek buldu. Bu alan yıllardan beri toprak mücadelesi veren köylülerin yaşadığı alandı ve bu kitleyle önceden bağ kurulmuştu. Sendikalar, komünistler ve onlara yakın örgütler ise silahlı mü-

cadele hareketine “şartların olgunlaşmadığı” gerekçesiyle karşı çıkacaklardı.

Che'nin daha sonra yaptığı belirlemeyle, “devrim için bütün şartların olgunlaşması şart değildir, silahlı eylemin kendisi de bu şartları olgunlaştırabilir”di. Silahlı eylem işe sıfırdan başlamıyordu, önceden önemli hazırlık vardı ama harekete geçiş yine de oldukça tehlikeliydi; başarısız olunabilirdi. Objektif şartların tam olarak olgun olduğu zaman da harekete geçmenin başarısız olabileceği gibi...

Kübalı komünistler bu dönemde Latin Amerika komünist partilerinin çizgisini izliyordu: düzenle bütünlüşmüş, işçi sınıfı içinde çalışıyor olmakla avunan, birkaç sendikanın yönetiminde bulunan partiler... Bunlar için objektif şartlar bir türlü olgunlaşmazdı...

Küba devrimi sonrasındaki yıllarda Kolombiya dışındaki Latin Amerika ülkelerinde komünist partileri aynı çizgiyi sürdürecekti. Bolivya Komünist Partisi Che'nin gerillasına yardım etmeyi reddedecek, Venezüella'da parti gerilla savaşı başlatan merkez komite üyesi Douglas Bravo'yu ihraç edecekti. Fidel Castro Birinci ve İkinci Havana Konferanslarında bu partileri ağır bir dille eleştirecekti.

1960'lı yılların sonlarında gerilla mücadelesi kıta çapında yenilgiye uğrar. Değişik ülkelerde faşist diktatörlükler yönetime gelir.

Küba artık tecrit edilmiş durumdadır ve ancak SSCB'nin desteğiyle ayakta kalabilir. Bu desteğin sürekli ol-

mayabileceğini düşünürler ve hazırlık yaparlar.

Küba ilaç üretimi ve sağlık alanında dünya çapında yaptığı isme yaklaşık 25 yıl süren hazırlık döneminin ardından ulaşır. Çok sayıda Kübalı Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde tıp eğitimi alır. Küba'da üniversite mezunları arasında Almanca bilenlerin fazlalığı karşısında bu nedenle şaşırabilirsiniz.

Laboratuarlara önemli yatırım yapar. Öncelikle öğretmen, doktor ve sağlık personeli yetiştirilmesine önem verir.

Doğal kaynaklar bakımından zayıf bir ada olan Küba'nın yaklaşık 10 milyonluk nüfusuyla bunu başarması uzun vadeli planlamanın ve parayı nereye harcayacağını bilmenin sonucudur.

Küba tanıtımında ve tarım dışında küçük işletmelere izin vererek ilk olarak Macaristan'ın uygulamaya koyduğu sosyalizmde küçük üreticilik konusunda önemli adım attı. Turizm yatırımları sayesinde çok ihtiyaç duyduğu dövizin bir bölümünü elde etmeye başladı. Turizm yatırımları için özellikle Kanada merkezli şirketlere yatırım izni verdi.

ABD yiyecek tekelleri ambargo nedeniyle Küba'ya yiyecek satamazken, Küba büyük oranda ithal ettiği gıda maddelerini diğer bölge ülkelerinden ve Kanada'dan temin etti.

Sosyalizmin nasıl bir gelişme çizgisi izleyeceği bir-

likte yaşamak zorunda olduğu güçlü kapitalizmin içinde bulunduğu duruma bağlıdır (Bkz. **Geleceğe Dönüş** adlı kitap). Marksist sosyalizm anlayışı sosyalizmin rakipsizliğine dayanır. Güçlü bir kapitalist sistemle yıllarca birlikte yaşamak zorunda kalmak Marksist sosyalizm anlayışında bulunmuyor ve dolayısıyla sosyalizm teorisi yeniden üretilmek zorundadır. Sosyalizm ister tek ülkede ister geniş bir bölgede gerçekleşsin yıllarca güçlü bir kapitalizmin kuşatması altında yaşamak zorundadır ve geleceğini de buna göre planlamalıdır.

Küba “komünizm hedefi”ni Anayasadan çıkardı.

Önceki yazıda belirttiğim gibi bunu değişik biçimde sosyalizmin en güçlü olduğu yıllarda, 1970’te, Demokratik Almanya Cumhuriyeti iktidar partisi SED’nin Genel Sekreteri Walter Ulbricht gündeme getirmiş ve marksizme aykırı bir tez ileri sürdüğü gerekçesiyle büyük tepki görmüştü. Ulbricht’e göre, sosyalizm kapitalizmden komünizme geçiş dönemi değil, kendi yasallıkları olan ayrı bir toplumsal-ekonomik sistemdi.

Bir süre sonra SBKP’nin de müdahalesiyle genel sekreterliği bırakmak zorunda kalacak, yerini Eric Honecker alacaktı.

Tarih Ulbricht’in haklılığını açık olarak gösterdi. Devrimin 60. yılına gelen Küba hâlâ geçiş dönemi mi yaşıyor?

Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat kitabında çok sayıda sosyalistin Küba tarihini bilmediğini, Küba’nın döviz

ihtiyacının önemli bölümünü yıllardan beri ABD'den temin ettiğini yazdım. Nasıl olduğunu bilmiyorsanız garip geliyor değil mi?

ABD'de en az bir milyon Kübalı yaşıyor ve bunlar yıllardan beri düzenli olarak adadaki yakınlarına havale gönderiyorlar.

Küba bu havalelerden çok az vergi alıyor.

ABD yönetimleri bu havaleleri yasaklamak istediler ama başaramadılar. Yasak durumunda para önce başka ülke üzerinden Küba'ya gönderiliyordu.

Bu havaleler Küba toplumunda önemli bir eşitsizliğe de yol açtı çünkü herkesin ABD'den para gönderen yakını bulunmuyor.

Kapitalizmle birlikte yaşamak zorundaysanız, buna katlanmak ve birlikte yaşamayı öğrenmek zorundasınız. Küba da bunu yapıyor.

Küba'nın ulusal kahramanı olan ve sömürgecilikten kurtuluş savaşında hayatını kaybeden Jose Marti, bu adanın dünya çapında bir isme sahip olacağını söylemişti.

20. yüzyıl boyunca böyle oldu...

ABD'nin yanı başında devrim, ardından devrimin yaşatılması ve devrimin SSCB dağıldıktan sonra da yaşayabilmesi...

SSCB dağılılı 27 yıl oldu...

Ve Küba ambargoya rağmen ABD'nin yanı başında yaşamasını becerdi.

Komünizm hedefinin Küba Anayasası'ndan çıkarılmasıyla ilgili olarak boş belirlenmeler yapanlara bu ülkenin tarihini iyi öğrenmelerini önereceğim.

Şartlar değişir, ilerde Anayasa yeniden yapılır...

SSCB ve Doğu Avrupa sosyalist ülkeler anayasalarındaki komünizm hedefi onları kurtarmaya yetmedi; öyle değil mi?

26.7. 2018